

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΓΕΩΠΟΝΩΝ**

Κατεύθυνση: Αγροτική Οικονομία

**ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑΣ ΘΕΟΧΑΡΗΣ**

Επιβλέπων Καθηγητής:

κ. Δημοσθένης Μπουτακίδης

Θεσσαλονίκη, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΓΕΩΠΟΝΩΝ**

Κατεύθυνση: Αγροτική Οικονομία

**ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑΣ ΘΕΟΧΑΡΗΣ**

**Επιβλέπων Καθηγητής:
κ. Δημοσθένης Μπουτακίδης**

Θεσσαλονίκη, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014

.....
Θεοχάρης Καρανικόλας

Απόφοιτος τμήματος Τεχνολόγων Γεωπόνων

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος. Allrightsreserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σ' αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης.

*Στους γονείς μου Χρυσούλα και Παναγιώτη
και στον αγαπημένο μου αδελφό Νίκο.*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω αρχικά τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Δημοσθένη Μπουτακίδη, καθηγητή του Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης για την βοήθεια του στην ολοκλήρωση της πτυχιακής εργασίας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω στον Γιάννη Φετφατσίδη, προϊστάμενο Διοικητικού Προσωπικού στο Γενικό Οργανισμό Εγγείων Βελτιώσεων πεδιάδων Θεσσαλονίκης – Λαγκάδα (ΓΟΕΒ π Θ-Λ), για την πολύτιμη βοήθεια του στη σύνταξη και γενικότερη συμβολή του ερωτηματολογίου που αποστάλθηκε σε όλους τους φορείς – οργανισμούς υπεύθυνους για περιβαλλοντικά θέματα, αλλά και για τις γενικές πληροφορίες που μου προσέφερε κατά τη διάρκεια της εργασίας.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους δέχθηκαν να συνομιλήσουν μαζί μου αλλά και όσους απάντησαν στο ερωτηματολόγιο, που διενεργήθηκε στα πλαίσια της έρευνάς μου, στη διαδικασία των συνεντεύξεων και των email. Επίσης, θα ήθελα να τους ευχαριστήσω για το χρόνο που διέθεσαν και για την πολύτιμη πληροφόρησή τους.

Θα ήμουν αγνώμων αν παρέβλεπα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στη φίλη μου Γεωργία Γκατίδου για την υποστήριξη και τη βοήθεια της στις δύσκολες στιγμές της εργασίας μου ήταν δίπλα μου.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου Χρυσούλα και Παναγιώτη καθώς και στον αγαπημένο μου αδελφό Νίκο που χωρίς αυτούς δεν θα κατάφερνα τίποτα στη μέχρι τώρα ζωή μου.

Θεογάρης Καρανικόλας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε κατά τη φοίτηση μου στο Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης, στο τμήμα Τεχνολόγων Γεωπόνων στη κατεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας, στα πλαίσια της ολοκλήρωσης του προγράμματος σπουδών μου. Η επιλογή του θέματος, καθώς και ο τρόπος προσέγγισης δεν αποτελούν τυχαία γεγονότα. Ορμώμενος από την ακριτική καταγωγή μου και την ενασχόληση πολλών κατοίκων της περιοχής μου με το πρωτογενή τομέα, επέλεξα ως αντικείμενο της πτυχιακής μου εργασίας τη συμβολή και την επίδραση των μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής στην περιφερειακή αγροτική ανάπτυξη.

Συγκεκριμένα, η εργασία έχει σαν σκοπό να αναπτύξει τις αρχές και την εξέλιξη της περιβαλλοντικής πολιτικής, τους λόγους που δημιουργήθηκε η Κοινή Αγροτική Πολιτική τους στόχους και τις αρχές της. Επιπλέον, αναλύει την πολλαπλή συμμόρφωση του παραγωγού με τις κανονιστικές απαιτήσεις που σαν στόχο έχουν την προστασία του περιβάλλοντος, τη δημόσια υγεία των ανθρώπων, των ζώων και των φυτών. Τέλος, παρουσιάζεται η συμβολή και επίδραση των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων και επιδοτήσεων που προβλέπονται στα έγγραφα προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης τις περιόδους 2000-2006 και 2007-2013.

Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε βασίζεται στη διενέργεια έρευνας σε άμεσα και έμμεσα εμπλεκόμενους παράγοντες-φορείς και αποσκοπεί στη συνολική αποτίμηση της χρησιμότητας της ΚΑΠ και των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων. Συμπερασματικά, προκύπτει ότι, απαιτείται χάραξη στρατηγικών για τους νέους αγρότες, που εισέρχονται στο επάγγελμα, καλώντας τους να είναι εκπαιδευμένοι για να προηγούνται των αλλαγών του αγροτικού τομέα, να ορίζουν το μέλλον τους και να μην ακολουθούν παθητικά τις εξελίξεις. Στα πλαίσια μιας διαφοροποιημένης γεωργίας, οι νέοι αγρότες στην Ελλάδα δύναται να αποτελέσουν μία εναλλακτική λύση στο οικονομικό αδιέξοδο που έχει περιέλθει η χώρα.

Λέξεις κλειδιά

Περιβαλλοντική πολιτική, Κοινή Αγροτική Πολιτική, πολλαπλή συμμόρφωση, γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα, συμβολή και επίδραση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	i
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	vi
ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	x
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	xii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	3
1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	3
1.2 ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	3
1.3 ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	5
1.3.1 Η αναγκαιότητα περιβαλλοντικών πολιτικών	5
1.3.2 Οι περίοδοι περιβαλλοντικών πολιτικών.....	6
1.4 Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Η ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	13
2.1 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	13
2.2 Η ΑΝΑΓΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΥΠΑΡΕΞΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	13
2.3 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠ	15
2.3.1 Οι στόχοι και οι αρχές της Κ.Α.Π	16
2.4 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΠ ΚΑΙ Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	18
2.4.1 Περίοδος 1981-1992.....	18
2.4.2 Περίοδος 1992-2000.....	20
2.4.3 Η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΑΠ το 2003	23
2.4.4 Η περίοδος 2007-2013.....	24
2.4.5 Η μεταρρύθμιση ΚΑΠ με ορίζοντα το 2014-2020	25
2.5 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : Η ΚΑΠ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ.....	30
3.1 Η ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΚΑΠ.....	30
3.2 Η ΠΟΛΛΑΠΛΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ: ΤΟ ΒΑΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΑΠ.....	31
3.2.1 Οι νομοθετικές αρχές της πολλαπλής συμμόρφωσης.....	32
3.3 ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗ ΠΟΛΛΑΠΛΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ	33
3.3.1 Υποχρεώσεις που αφορούν το περιβάλλον.....	33
3.3.2 Υποχρεώσεις που ισχύουν για τους γεωργούς σε όλη τη χώρα.....	33
3.3.3 Περιοχές ευάλωτες σε νιτροποίηση.....	36
3.3.4 Υποχρεώσεις που αφορούν τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων – αναγνώριση και καταγραφή των ζώων	37
3.4 ΓΕΩΡΓΟΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ	38
3.4.1 Ανάπτυξη των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων στο χρόνο.....	39

3.4.2 Βασικές αρχές των γεωργοπεριβαλλοντικών	39
3.4.3 Προγραμματισμός	40
3.4.4 Μέτρα και στόχοι γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων.	41
3.4.5 Μέτρα που αφορούν την παραγωγική διαχείριση της γης.....	41
3.4.6 Μέτρα που σχετίζονται με μη παραγωγική διαχείριση της γης.....	43
3.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΑΠ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ.....	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2000-2006 ΚΑΙ 2000-2013	46
4.1 ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	46
4.2 ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΕΠΑΑ 2000-2006.....	47
4.2.1 Άξονας προτεραιότητας 1: Πρόωρη συνταξιοδότηση	47
4.2.2 Άξονας προτεραιότητας 2: Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις για τις Μειονεκτικές Περιοχές	48
4.2.3 Άξονας προτεραιότητας 3: Γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα	48
4.2.4 Άξονας προτεραιότητας 4: Δασώσεις Γεωργικών Γαιών.	54
4.2.5 Άξονας προτεραιότητας 5: Εφαρμογή και τήρηση Προτύπων.....	54
4.2.6 Άξονας προτεραιότητας 6: Ποιότητα τροφίμων.....	54
4.3 ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2007 -2013	55
4.3.1 Άξονας προτεραιότητας 1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας.....	55
4.3.2 Άξονας προτεραιότητας 2 : Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου.	57
4.3.3 Άξονας προτεραιότητας 3 : Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.....	59
4.3.4 Άξονας προτεραιότητας 4 : Leader	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΜΕΤΡΩΝ	61
5.1 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΥΝ ΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ	62
5.1.1 Περιβαλλοντική αποτελεσματικότητα.....	62
5.1.2 Οικονομική αποδοτικότητα	63
5.1.3 Κοινωνική Δικαιοσύνη	64
5.2 ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ	64
5.3 ΈΛΕΓΧΟΙ.....	65
5.3.1 Έλεγχοι 1ου επιπέδου.....	65
5.3.2 Έλεγχοι 2ου επιπέδου.....	66
5.3.3 Εργαστηριακοί έλεγχοι.....	66
5.4 ΚΥΡΩΣΕΙΣ.....	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 : ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΓΕΩΡΓΟΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ.....	68
6.1 Η ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ	68
6.1.1 Βελτίωση μέτρων ως προς τη δράση και τους στόχους.....	69
6.1.2 Παρατηρήσεις επιπτώσεων γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων.....	70

6.1.3 Εισαγωγή μέτρων στον άξονα 3	71
6.2 Η ΤΕΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ.....	71
6.2.1 Τροποποιήσεις περιεχομένου – ποιοτικές τροποποιήσεις γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων ...	71
6.2.2 Κριτήρια και δείκτες αξιολόγησης	73
6.3 Η ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ 17 ΓΕΩΡΓΟΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ	73
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 : Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	90
7.1 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	90
7.2 ΟΙ ΥΔΑΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	90
7.3 ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	94
7.4 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	95
7.4.1 Κατανομή αγροτικών εκτάσεων της χώρας.....	97
7.4.2 Γεωργικές εκμεταλλεύσεις	97
7.4.3 Χρήση νερού	98
7.5 ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΛΛΑΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ.....	99
7.6 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ.....	100
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 : Η ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	102
8.1 Ο ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	102
8.2 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	102
8.3 Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ	103
8.4 Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ.....	105
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 : ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	106
9.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	106
9.2 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	112
9.3 ΠΟΛΛΑΠΛΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ	124
9.4 ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ.....	129
9.5 ΦΥΤΟΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ.....	137
9.6 ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ – ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	143
9.7 ΔΑΣΗ.....	155
9.8 ΑΠΟΨΕΙΣ.....	157
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	162
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	167
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	171
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	171

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 9.1.1 : Φύλο των ερωτηθέντων.....	106
Διάγραμμα 9.1.2 : Ηλικιακή σύνθεση ερωτηθέντων.....	107
Διάγραμμα 9.1.3 : Ταυτότητα υπηρεσίας -φορέα	108
Διάγραμμα 9.1.4 : Χρόνια υπηρεσίας στον αρμόδιο φορέα.....	109
Διάγραμμα 9.1.5 : Μορφωτικό επίπεδο	110
Διάγραμμα 9.1.6: Τομέας απασχόλησης κατοίκων.....	111
Διάγραμμα 9.2.1:Περιβαλλοντική πολιτική.....	112
Διάγραμμα 9.2.2: 6 ^ο πρόγραμμα περιβαλλοντικής πολιτικής	113
Διάγραμμα 9.2.3: Συμμετοχή σε σεμινάρια περιβαλλοντικής πολιτικής	114
Διάγραμμα 9.2.3α: Υλοποίηση σεμιναρίων περιβαλλοντικής πολιτικής.....	115
Διάγραμμα 9.2.3β: Λόγοι μη συμμετοχή σε σεμινάρια περιβαλλοντικής πολιτικής	115
Διάγραμμα 9.2.4 Σημαντικότητα προβλημάτων	116
Διάγραμμα 9.2.5:Περιβαλλοντική νομοθεσία.....	117
Διάγραμμα 9.2.6:Περιβαλλοντική έλεγχοι.....	118
Διάγραμμα 9.2.7:Περιβαλλοντική έλεγχοι και συμμόρφωση	119
Διάγραμμα 9.2.8: «Ο ρυπαίνων πληρώνει»	120
Διάγραμμα 9.2.9: Επιπλέον δημοτικά τέλη.....	121
Διάγραμμα 9.2.10: Παράγοντες ευαισθητοποίησης.....	122
Διάγραμμα 9.2.11: ΚΑΠ και περιβαλλοντικά μέτρα	123
Διάγραμμα 9.3.1: Πολλαπλή συμμόρφωση	124
Διάγραμμα 9.3.2:Αποψη για τη πολλαπλή συμμόρφωση	125
Διάγραμμα 9.3.3: Πολλαπλή συμμόρφωση το βασικό εργαλείο της ΚΑΠ.....	126
Διάγραμμα 9.3.4: Ανέφικτα μέτρα της πολλαπλής συμμόρφωσης.....	127
Διάγραμμα 9.3.5: Κόστος πολλαπλής συμμόρφωσης.....	128
Διάγραμμα 9.4.1: Αρδευτικά έργα	129
Διάγραμμα 9.4.1α: Έτος δημιουργίας αρδευτικών έργων.....	130
Διάγραμμα 9.4.2: Αρδευτικά έργα	131
Διάγραμμα 9.4.3: Τρόπος άρδευσης	132
Διάγραμμα 9.4.4: Προβλήματα έλλειψης νερού	133
Διάγραμμα 9.4.4α: Προβλήματα έλλειψης νερού	134
Διάγραμμα: 9.4.5 «Μ2.2. Προστασία υδροτοπικών συστημάτων»	135
Διάγραμμα: 9.4.5α «Συμμέτοχη στο Μ2.2. Προστασία υδροτοπικών συστημάτων».....	136
Διάγραμμα 9.5.1: Χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων.....	137
Διάγραμμα 9.5.1α: Χρήση φυτοπροστατευτικών	138
Διάγραμμα 9.5.2: Μείωση της Νιτρορύπανσης γεωργικής προέλευσης.....	139
Διάγραμμα 9.5.3: Συμμετοχή στη μείωση της Νιτρορύπανσης γεωργικής προέλευσης.....	139

Διάγραμμα 9.5.4: Ανάγνωση ετικέτας φυτοφαρμάκων - λιπασμάτων.....	140
Διάγραμμα 9.5.5: Εφαρμογή κώδικα ορθής γεωργικής πρακτικής.....	141
Διάγραμμα 9.5.6: Ενημέρωση για τη σωστή χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων	142
Διάγραμμα 9.6.1: Καταστροφή περιβάλλοντος από συμβατική γεωργία – κτηνοτροφία.....	143
Διάγραμμα 9.6.2: Αλλαγή των καλλιεργειών σε βιολογικές-ολοκληρωμένης καλλιέργειας.....	144
Διάγραμμα 9.6.3: Χρησιμοποίηση του «Μ 3.1 Βιολογικής Γεωργίας».....	145
Διάγραμμα 9.6.4: Χρηματοδότηση βιολογικής Γεωργίας.....	146
Διάγραμμα 9.6.5: Αξία Βιολογικής γεωργίας	147
Διάγραμμα 9.6.6: Χρησιμοποίηση ουσιών στην βιολογική γεωργία	148
Διάγραμμα 9.6.7: Βιολογικές εκμεταλλεύσεις εντατικότερες σε ανθρώπινη εργασία.....	149
Διάγραμμα 9.6.8: Μειονεκτήματα βιολογικής γεωργίας	150
Διάγραμμα 9.6.9: Αλλαγή της κτηνοτροφίας σε βιολογική	151
Διάγραμμα 9.6.10: Χρησιμοποίηση του «Μ3.2 Βιολογική κτηνοτροφία»	152
Διάγραμμα 9.6.11: Πιστοποιημένες τροφές στη Βιολογική κτηνοτροφία	153
Διάγραμμα 9.2.12: Χρήση φαρμάκων – αντιβιοτικών	154
Διάγραμμα 9.7.1: ΚΑΠ και δασοκομία	155
Διάγραμμα 9.7.2: Προστασία δασών	156
Διάγραμμα 9.8.1:Ευκαιρίες απασχόλησης στη γεωργία	157
Διάγραμμα 9.8.2: Γεωργία και προβλήματα στο περιβάλλον	158
Διάγραμμα 9.8.3: Πρόγραμμα «Leader».....	159
Διάγραμμα 9.8.4: Εισόδημα μετά εφαρμογή της νέας ΚΑΠ	160
Διάγραμμα 9.8.5: Μέλλον αγροτικού τομέα μετά το 2014.....	161

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Α.Α : Αγροτική Ανάπτυξη

Α.Ε.Π.: Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν

Α.Π : Άξονας Προτεραιότητας

AGENDA 2000 : Πρόγραμμα Δράσης 2000

ΓΕΩΤ.Ε.Ε.: Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος

Γ.Π.Μ : Γεωργο-περιβαλλοντικά Μέτρα

ΔΑ: Διαχειριστική Αρχή

Δ/νση: Διεύθυνση

Ε.Γ.Τ.Ε : Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων

Ε.Γ.Τ.Α.Α.: Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης

Ε.Ε : Ευρωπαϊκή Ένωση

Ε.Θ.Ι.Α.Γ.Ε : Εθνικό Ινστιτούτο Αγροτικών Ερευνών

Ε.Κ : Ευρωπαϊκή Κοινότητα

Εκατ : εκατομμύρια

Ε.Ο.Κ : Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

Ε.Π : Έγγραφο Προγραμματισμού

ΕΠ-ΠΕΡ : Έγγραφο προγραμματισμού Περιβάλλοντος

Ε.Π.Α.Α : Έγγραφο Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης

κ.α.: και άλλα

Καν.: Κανονισμός

Κ.Α.Π Κοινή Αγροτική Πολιτική

Κ.Γ.Π : Κώδικες Γεωργικής Πολιτικής

Κ.Ο.Α : Κοινές Οργανώσεις Αγοράς

Κ.Ο.Γ.Π Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πολιτικής

Κ.Π.Σ : Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης

Κ.Υ.Α : Κοινή Υπουργική Απόφαση

Λ.Ε.Π : Λιγότερο Ευνοημένες Περιοχές

Μ.Ε.Π : Μέγιστων Εγγυημένων Ποσοτήτων

Μ.Ο.Π : Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα

NATURA 2000 Πρόγραμμα «ΦΥΣΗ 2000»

Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε : Οργανισμός Πληρωμών & Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων
Προσανατολισμού & Εγγυήσεων

Ο.Σ.Δ.Ε : Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου

Π.Α.Α Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης

Π.Ο.Ε.: Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου

ΥΠ.ΑΝ.: Υπουργείο Ανάπτυξης

ΥΠ.Α.Α.Τ.: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η γεωργία είναι μια ανθρώπινη δραστηριότητα που είναι σχεδόν ενσωματωμένη στο βιοφυσικό περιβάλλον. Η άσκηση της καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από το περιβάλλον και αλληλεπιδρά συνεχώς με αυτό με τρόπους καταστρεπτικούς αλλά και με τρόπους ωφέλιμους, δημιουργώντας έτσι, μια σχέση που μόνο δυναμική μπορεί να χαρακτηριστεί.

Η σημασία της γεωργίας για το φυσικό περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (Ε.Ε.), υπογραμμίζεται από το γεγονός ότι, πάνω από το μισό της συνολικής έκτασής της, αποτελεί αντικείμενο γεωργικής δραστηριότητας. Στις μέρες μας, ελάχιστο ποσοστό πληθυσμού ασχολείται με την γεωργία, περίπου το 5% και δίνει τροφή στο υπόλοιπο 95%. Ωστόσο, το τίμημα είναι η συγκέντρωση εντατικής γεωργίας σε ζώνες με συγκριτικά πλεονεκτήματα (π.χ. ευφορία του εδάφους, ευνοϊκές κλιματικές συνθήκες, εγγύτητα σε πηγές μέσων παραγωγής και αγορές), καθώς και η τάση εγκατάλειψης της γεωργίας σε περιθωριακά εδάφη ή σε απομακρυσμένες περιοχές, ως δεύτερη συνέπεια του εντατικοποιημένου μοντέλου γεωργίας. Και οι δύο τάσεις εγείρουν ανησυχίες όσον αφορά το περιβάλλον. (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000).

Από το 1992 και μετά, η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής συνιστώσας στην Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) είναι συνεχής και σε σημαντικό βαθμό διευρυνόμενη. Παράλληλα, με την Agenda 2000, προτείνεται η ενίσχυση της ευρωπαϊκής πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης από την ΚΑΠ. Η Agenda 2000 διακρίνεται σε δύο πυλώνες. Ο πρώτος πυλώνας αφορά τις τιμές και τις αγορές ενώ ο δεύτερος την αγροτική ανάπτυξη, που έχει ως στόχο «να συμπληρώσει την πολιτική της αγοράς εξασφαλίζοντας ότι οι γεωργικές δαπάνες θα συμμετέχουν καλύτερα από προηγουμένως στην διαχείριση του αγροτικού χώρου και στην προστασία της φύσης». Ο κανονισμός Αγροτικής Ανάπτυξης του 1999 είναι άμεσο αποτέλεσμα αυτού του προσανατολισμού που συγκεντρώνει και συμπληρώνει εννέα παλιότερους κανονισμούς σε ένα νομικό εργαλείο.

Σε αυτό τον κανονισμό, μαζί με άλλους, περιλαμβάνονται δύο πολύ σημαντικοί παλαιότεροι κανονισμοί. Ο πρώτος αναφέρεται στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας των αγροτικών δομών και ο δεύτερος σχετίζεται με τις απαιτήσεις της προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και με την διατήρηση του αγροτικού χώρου.

Ο τελευταίος, υιοθετήθηκε στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ του 1992 και ενίσχυσε σημαντικά τα ποσά του προϋπολογισμού που προέβλεπε ο κανονισμός για γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα. Ο άξονας προτεραιότητας του εγγράφου 2000-2006 καθώς και του 2007-2013 περιέχουν μια σειρά γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων που στοχεύουν σε τρόπους χρήσης της γεωργικής γης και μεθόδους γεωργικής πρακτικής, που κρίνονται συμβατοί με την προστασία και τη βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος. (Λεβεντάκη, 2012).

Τα τελευταία χρόνια η ΚΑΠ στοχεύει περισσότερο στην αποτροπή των κινδύνων περιβαλλοντικής υποβάθμισης με τη ταυτόχρονη ενθάρρυνση των γεωργών να συνεχίζουν να παρέχουν μια θετική στάση για την διατήρηση της υπαίθρου και του περιβάλλοντος. Τα παραπάνω επιτυγχάνονται με μέτρα αγροτικής ανάπτυξης καθορισμένου στόχου καθώς και με τη συμβολή στη διασφάλιση κερδοφορίας της γεωργίας στις διάφορες περιφέρειές της. Μόνο έτσι η γεωργία θα αποτελέσει έναν βιώσιμο τομέα, ο οποίος οφείλει όχι μόνο να απαντά σε τρεις στενά συνυφασμένες προκλήσεις– οικονομική, κοινωνική και οικολογική αλλά και να προσανατολίζει την παραγωγή με άξονα τα συμφέροντα και την ευημερία, τόσο των σημερινών γενεών, όσο και των μελλοντικών. Στις νέες αυτές προκλήσεις βρίσκεται και η ελληνική ύπαιθρος, η οποία θα πρέπει να βοηθηθεί με μέτρα αγροτικής ανάπτυξης που θα ενδυναμώσουν και θα ενθαρρύνουν την συνέχιση της γεωργικής δραστηριότητας, μειώνοντας το ρυθμό ανάπτυξης της εγκατάλειψης, στις περιθωριοποιημένες και μειονεκτικές περιοχές.(Λεβεντάκη, 2012).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η περιβαλλοντική πολιτική περιλαμβάνει τις δράσεις για τη διαχείριση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων με τελικό στόχο, την πρόληψη και τη μείωση ή την άμβλυνση των επιβλαβών συνεπειών για τη φύση και τους φυσικούς πόρους. Επιπλέον εξασφαλίζει ότι οι τεχνητές αλλαγές στο περιβάλλον δεν θα έχουν επικίνδυνες συνέπειες στον άνθρωπο.

Αξίζει να ληφθεί υπόψη ότι η περιβαλλοντική πολιτική περιλαμβάνει δύο βασικούς όρους: το περιβάλλον και την πολιτική. Ο όρος "περιβάλλον" χρησιμοποιείται κυρίως με την οικολογική έννοια, παρ' όλο που, ο διευρυνόμενος, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και με την κοινωνική (ποιότητα ζωής) και οικονομική (διαχείριση πόρων). Ο όρος "πολιτική" μπορεί να ερμηνευτεί ως μια πορεία δράσης, ή αρχή που προτάθηκε ή υιοθετείται από μία κυβέρνηση, μία κομματική παράταξη, μία επιχείρηση ή ένα άτομο. Συνεπώς, η περιβαλλοντική πολιτική εστιάζεται στην αντιμετώπιση και διαχείριση συγκεκριμένων ανθρωπίνων επεμβάσεων στο περιβάλλον, οι οποίες έχουν επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και στην καλή κατάσταση του περιβάλλοντος.

Η περιβαλλοντική πολιτική αφορά ζητήματα όπως η ρύπανση του αέρα και του νερού, η διαχείριση αποβλήτων, η διατήρηση της βιοποικιλότητας, η προστασία των φυσικών πόρων και των απειλούμενων ειδών

Στην πράξη, η περιβαλλοντική πολιτική ασχολείται με τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις του ανθρώπου απέναντι στο περιβάλλον, παρακολουθεί και εφαρμόζει την ευρωπαϊκή και εθνική περιβαλλοντική νομοθεσία και διεξάγει συνεχή έρευνα για την εφαρμογή πρακτικών φιλικότερων ως προς το περιβάλλον. (en.wikipedia.org).

1.2 ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η αρχή της ενσωμάτωσης, των περιβαλλοντικών παραμέτρων στις κοινοτικές πολιτικές, προβλέπει την προαγωγή του περιβάλλοντος από απλή παράμετρο σε κύρια

συνιστώσα, όπως και οι υπόλοιπες κοινοτικές πολιτικές. Μέσω της αρχής της ενσωμάτωσης η περιβαλλοντική πολιτική ανάγεται από τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα σε μια οριζόντια πολιτική. Πρόκειται για μια πολιτική που ενσωματώνεται σε όλες τις άλλες επιμέρους κοινοτικές, τομεακές, πολιτικές για να καταστεί πιο αποτελεσματική η προστασία του περιβάλλοντος και ο έλεγχος της περιβαλλοντικής δράσης. (Δελλής, 1998)

Η αρχή της επικουρικότητας, αφορά την κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ της Ε.Ε και των κρατών μελών, όσον αφορά τα περιβαλλοντικά ζητήματα . Σύμφωνα με την αρχή αυτή, η κοινότητα δε διαθέτει τεκμήριο αρμοδιότητας για θέματα που άπτονται του περιβάλλοντος αλλά επεμβαίνει όταν το έννομο αυτό αγαθό διασφαλίζεται με μεγαλύτερη επιτυχία με τη δική της δράση και όχι από εκείνη των κρατών μελών. Η αρχή αυτή συνιστά έκφραση της αποκέντρωσης και της δημοκρατικής αρχής. (Δελλής, 1998)

Η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, προϋποθέτει ότι οι οικονομικές δραστηριότητες πρέπει να εναρμονίζονται με τα περιβαλλοντικά δεδομένα. Οι στόχοι είναι η σωστή διαχείριση των φυσικών πόρων για τη διασφάλιση της ικανοποίησης των αναγκών των μελλοντικών γενεών και η προαγωγή της κοινωνικής συνοχής. Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης επηρεάζει πλέον πολλές πτυχές της πολιτικής της Ε.Ε. (Δελλής, 1998)

Η αρχή της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, ορίζει πως οι προσβολές στο περιβάλλον θα πρέπει να αποφεύγονται εκ των προτέρων. Η αρχή της πρόληψης προβλέπει σχεδιασμό και προγραμματισμό των προληπτικών μέτρων και αποβλέπει στην αποφυγή περιβαλλοντικής προσβολής πριν την εμφάνιση της, καθώς οι επεμβάσεις ενδέχεται να έχουν μη αναστρέψιμα αποτελέσματα για το περιβάλλον. Επιπρόσθετα, η αρχή της προφύλαξης εισάγει ένα είδος επιφυλακής που επιβάλει μέτρα και ενέργειες πρόληψης και προφύλαξης, ακόμα και σε περιπτώσεις διαφόρων έργων και δραστηριοτήτων με ενδεχόμενους κινδύνους για τους οποίους δεν υπάρχει επαρκής γνώση από την επιστημονική κοινότητα. Επίσης η πρόληψη βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τη επαρκή πρόσβαση του κοινού στη περιβαλλοντική πληροφόρηση, δεδομένου ότι μόνο αν υπάρχει γνώση για τους πιθανούς περιβαλλοντικούς κινδύνους μπορεί να υπάρξει και συνειδητοποίηση για προληπτική υπεράσπιση τους περιβάλλοντος. (Κορβέλος, 1998).

Η αρχή της επανόρθωσης των καταστροφών του περιβάλλοντος, προβλέπει τον περιορισμό της κάθε δυσμενούς επίδρασης στο περιβάλλον, η οποία οφείλεται σε ανθρώπινη δραστηριότητα, στην πηγή της ρύπανσης και, όπου είναι απαραίτητο, την καταπολέμησή της πριν εξαπλωθεί σε ευρύτερο χώρο. Η αρχή αυτή έχει εφαρμογή και σε περιπτώσεις διασυνοριακών ρυπάνσεων καθώς και σε περιπτώσεις μεταφοράς επικινδύνων υλικών ή διαχείρισης απόβλητων. (Κορβέλος, 1998).

Η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», ορίζει πως το άτομο που προξενεί ρύπανση πρέπει να γνωρίζει εκ των προτέρων πως εκείνο θα φέρει την ευθύνη της επανόρθωσης και όχι το κοινωνικό σύνολο, ώστε ο ρυπαντής να λαμβάνει τα αναγκαία προληπτικά μέτρα. Η επιβολή επανόρθωσης της περιβαλλοντικής βλάβης σε εκείνον που την προκαλεί, έχει στόχο τη δημιουργία κινήτρου στους επιχειρηματίες για αναζήτηση καθαρών λιγότερο ρυπογόνων τεχνολογιών. Η αρχή αυτή αποτελεί τη δικαιολογητική βάση για επιβολή ειδικών φορολογικών ή άλλων οικονομικών επιβαρύνσεων (περιβαλλοντική φορολογία). (Κορβέλος, 1998).

1.3 ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

1.3.1 Η αναγκαιότητα περιβαλλοντικών πολιτικών

Η Κοινοτική πολιτική για το περιβάλλον, διαμορφώθηκε σταδιακά κατά την διάρκεια των τριών τελευταίων δεκαετιών. Ο κύριος στόχος της ήταν η εναρμόνιση των περιβαλλοντικών νομοθεσιών και η ομοιόμορφη καταπολέμηση ορισμένων μορφών ρύπανσης, ώστε να μη δημιουργούνται τεχνικά εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων λόγω των διαφορετικών εθνικών προσεγγίσεων. Η Κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική καλύπτει σήμερα σχεδόν το σύνολο των περιβαλλοντικών θεμάτων. Το θεσμικό πλαίσιο στο οποίο αναπτύχθηκε ήταν τα έξι πολυετή Προγράμματα Δράσης για το Περιβάλλον. Το πρώτο θεσπίστηκε το 1973, ενώ το έκτο πρόγραμμα ίσχυε μέχρι το 2012. Για την αξιολόγηση κάθε Κοινοτικής πολιτικής παραμένει το κριτήριο του απρόσκοπτου ανταγωνισμού και της καλής λειτουργίας της αγοράς. Σήμερα πλέον κάθε νομοθετική πρόταση οφείλει να υποβάλλεται σε ανάλυση κόστους/οφέλους όσον αφορά το επίπεδο στο οποίο είναι σκόπιμο να θεσπιστεί. (Wilkinson, 1990).

1.3.2 Οι περίοδοι περιβαλλοντικών πολιτικών

Η πορεία της Κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής, καλύπτει πάνω από τρεις δεκαετίες. Οι πέντε περίοδοι που διακρίνονται όσον αφορά στην περιβαλλοντική πολιτική της Ευρώπης είναι οι εξής:

- Η προϊστορία, από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας έως την Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης το 1972. Η περίοδος αυτή προετοίμασε το έδαφος για τη θέσπιση μιας Κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής.
- Η περίοδος του «παρασιτισμού» στην αγορά, που άρχισε με τη θέσπιση του πρώτου Προγράμματος Δράσης για το περιβάλλον το 1973 έως τη λήξη του τρίτου Προγράμματος το 1986. Η περιβαλλοντική πολιτική αποτελούσε εξάρτημα της πολιτικής του ανταγωνισμού.
- Η περίοδος της «νομιμοποίησης» του περιβάλλοντος, από την Ενιαία Πράξη το 1987, με την προσθήκη ενός νέου τίτλου «Περιβάλλον» στο κείμενο της τροποποιημένης Συνθήκης, έως την Συνθήκη του Maastricht το 1992. Δημοσίευση της έκθεσης Brundtland (1987), όπου εισάγεται για πρώτη φορά η έννοια της αειφορίας.
- Η περίοδος που καλύπτεται από το 5ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον με τίτλο: «Στόχος η αειφορία». Ορόσημα της περιόδου αυτής είναι οι Συνδιασκέψεις Κορυφής του Cardiff, της Λισαβόνας και του Gothenburg.
- Η περίοδος που καλύπτεται από το 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από μια έντονη προτίμηση στη χρήση οικονομικών εργαλείων και εθελοντικών συμφωνιών παράλληλα με τον εξορθολογισμό, τον περιορισμό και τη μείωση της πολυπλοκότητας του όγκου των νομοθετικών ρυθμίσεων. (Τσαντίλης και Χατζημπίρος, 2007).

Η «νομιμοποίηση»: Ενιαία Πράξη έως Maastricht (1987-1992). Το 1987 ήταν σημείο καμπής στην εξέλιξη των εννοιών της διεθνούς περιβαλλοντικής πολιτικής, γιατί δημοσιεύθηκε η «Έκθεση Brundtland» η οποία καθιέρωσε τον όρο «αειφόρος ανάπτυξη». Με την Ενιαία πράξη τροποποιήθηκε η συνθήκη της Ρώμης, το

περιβάλλον απέκτησε για πρώτη φορά δική του νομοθετική βάση, η οποία περιέλαβε τις βασικές αρχές και τους κύριους στόχους που είχαν διατυπωθεί στο Πρώτο Πρόγραμμα Δράσης και είχαν υιοθετηθεί από τα δύο επόμενα Προγράμματα. Στο κείμενο της Συνθήκης ενσωματώθηκε ένα ειδικό τμήμα με θέμα το περιβάλλον.

Σύμφωνα με τα άρθρα του τμήματος αυτού, η δράση της Κοινότητας πρέπει να έχει ως στόχο τη διατήρηση, την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος, την προστασία της ανθρώπινης υγείας και τη συνετή χρήση των φυσικών πόρων. Η δράση της Κοινότητας σε θέματα περιβάλλοντος πρέπει να καθορίζεται από την προσπάθεια να ενσωματωθεί η περιβαλλοντική πολιτική σε όλες τις άλλες πολιτικές και να βασίζεται στην «αρχή της πρόληψης», την αρχή της «θεραπείας στην πηγή» και την αρχή ο «ρυπαίνων πληρώνει».

Βασικός στόχος της Ενιαίας Πράξης ήταν η ολοκλήρωση ως τα τέλη του 1992 της «Εσωτερικής Αγοράς» και η προετοιμασία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ώστε να μετεξελιχθεί σε μια οικονομική, πολιτική και νομισματική ένωση. (Τσαντίλης και Χατζημπίρος, 2007).

Το Τέταρτο Πρόγραμμα (1987-1992), αποτελεί συνέχεια των τριών προηγούμενων, ωστόσο εισάγει ταυτόχρονα μια νέα προσέγγιση. Οι συντάκτες του προγράμματος διαπίστωσαν ότι η υποβάθμιση του περιβάλλοντος συνεχιζόταν και σε ορισμένες περιπτώσεις εντεινόταν, παρά τα μέτρα που είχαν έως τότε ληφθεί. Το Τέταρτο Πρόγραμμα επανέλαβε την ανάγκη να ενσωματωθεί το περιβάλλον στις άλλες πολιτικές και ιδίως στην οικονομική. Για πρώτη φορά εκτιμήθηκε ότι η προστασία του περιβάλλοντος και ο ανταγωνισμός δεν αλληλοσυγκρούονται. Αντίθετα, η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί προϋπόθεση για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής βιομηχανίας. (Λουλούδης και Μπεόπουλος, 1995).

Η έννοια της αειφορίας, (1992 - 2001) στο διεθνή περιβαλλοντικό χώρο, το 1992 ήταν το έτος της συνδιάσκεψης του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη. Το νέο στοιχείο ήταν η οικολογική κατεύθυνση που δόθηκε στην περιβαλλοντική πολιτική, με άξονες για την αειφόρο ανάπτυξη, την σύμβαση για την βιοποικιλότητα και τη σύμβαση για την αλλαγή του κλίματος. Πρόκειται στην ουσία για την ενσωμάτωση του

οικολογικού, του οικονομικού και του κοινωνικού προβληματισμού στην περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. (Τσαντίλης, 1997).

Το 5ο Πρόγραμμα (1993-2002), καθόρισε το περιεχόμενο και το χρονοδιάγραμμα της Κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής για τη δεκαετία που ακολούθησε την Συνθήκη του Maastricht. Το νέο στοιχείο που εισάγει είναι η αρχή της «αιεφορίας», η οποία αποτελεί τον κεντρικό στόχο του.

Η πρακτική σημασία του όρου «αιεφορία» είναι η συμφιλίωση και εξισορρόπηση αφ' ενός, της οικονομικής και κοινωνικής προόδου και ευημερίας και αφ' ετέρου, της ανάγκης προστασίας του περιβάλλοντος. Το συμπέρασμα από αυτές τις διαπιστώσεις ήταν ότι η ανάπτυξη δεν πρέπει να υπερβαίνει την εκάστοτε φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος και ότι για να συνεχισθεί απρόσκοπτα θα πρέπει να χρησιμοποιεί ορθολογικά τους πεπερασμένους φυσικούς πόρους. Οι τομείς προτεραιότητας που επελέγησαν για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών απαιτήσεων ήταν οι ακόλουθοι πέντε: ενέργεια, μεταφορές, τουρισμός, γεωργία, βιομηχανία. (Τσαντίλης και Χατζημήπιρος, 2007).

Το Πρόγραμμα προτείνει ένα φάσμα διαθέσιμων εργαλείων, ώστε να επιτύχει την αποτελεσματικότερη προστασία και να επηρεάσει τα σημερινά καταναλωτικά πρότυπα και τις συμπεριφορές που προκαλούν υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Τα μέτρα περιλάμβαναν:

- Τη βελτίωση της παραγωγής και διάδοσης περιβαλλοντικών πληροφοριών.
- Τη διεύρυνση του φάσματος των εργαλείων που, εκτός από τα νομοθετικά, θα πρέπει να περιλαμβάνουν οικονομικά, χρηματοδοτικά και φορολογικά.
- Την εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», με τη χρέωση του πλήρους κόστους.
- Την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση σε περιβαλλοντικά θέματα.
- Την εφαρμογή και επιβολή της νομοθεσίας.

Το 5^ο Πρόγραμμα αναγνώρισε την ανάγκη να ληφθούν μέτρα ώστε να περιοριστεί η περιβαλλοντική υποβάθμιση και ότι τα αποθέματα των φυσικών πόρων

είναι περιορισμένα. Κατά συνέπεια θα έπρεπε να ληφθούν μέτρα για τον περιορισμό της σπατάλης, την επαναχρησιμοποίηση και την ανακύκλωση των υλικών. Με τον τρόπο αυτό θα μειωνόταν ο όγκος των αποβλήτων και η εξάντληση των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων. Τα μέτρα αυτά θα συνέβαλαν στην αντιμετώπιση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων όπως η κλιματική αλλαγή, η ατμοσφαιρική ρύπανση, η όξυνση των εδαφών, η διατήρηση της βιοποικιλότητας, η εξάντληση και ρύπανση των υδατικών πόρων, η διάβρωση των εδαφών, η υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος και των ακτών καθώς και η αύξηση της ποσότητας των αποβλήτων. (Τσαντίλης και Χατζημπίρος, 2007).

Cardiff , Λισαβόνα, Gothenburg. Η σύνθεση των προτεραιοτήτων της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής πολιτικής επιχειρήθηκε με την κατάρτιση μιας ενιαίας πολιτικής για την αειφόρο ανάπτυξη. Η προσπάθεια αυτή συνδέεται με τρεις ιστορικές συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου: του Cardiff το 1998, της Λισαβόνας το 2000 και του Gothenburg το 2001. Στο Cardiff διατυπώθηκε η στρατηγική για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής πολιτικής σε όλες τις πολιτικές, στην Λισαβόνα τέθηκαν τα κριτήρια για την ανανέωση της οικονομικής πολιτικής και της πολιτικής για την κοινωνική συνοχή και στο Gothenburg τέθηκαν οι βάσεις μιας στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη, που εισάγει στη στρατηγική της Λισαβόνα την περιβαλλοντική διάσταση της αειφορίας, ως ισότιμη συνιστώσα πλάι στην οικονομική και την κοινωνική.

Όμως στην πράξη, η οικονομική συνιστώσα είχε σαφώς το προβάδισμα έναντι της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής. Η αειφόρος ανάπτυξη ορίζεται κυρίως, με οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια. Ο θεμελιώδης πρακτικός στόχος της Στρατηγικής για την αειφορία είναι η «αποσύνδεση» της οικονομικής ανάπτυξης από την αυξημένη κατανάλωση φυσικών πόρων.

Η στρατηγική για τη αειφόρο ανάπτυξη εστιάζεται, στην προώθηση παραγωγικών και καταναλωτικών προτύπων συμβατών με την αρχή της αειφορίας, την εσωτερική του κόστους και την ενίσχυση της περιβαλλοντικής έρευνας και τεχνολογίας. Οι κύριοι στόχοι της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη είναι η προστασία του περιβάλλοντος, η κοινωνική ισορροπία και η οικονομική ευημερία. Οι στόχοι αυτοί συμπληρώνονται από δέκα κατευθυντήριες αρχές: προστασία των

θεμελιωδών δικαιωμάτων, δικαιοσύνη ανάμεσα στις γενιές, δημοκρατική κοινωνία, συμμετοχή των πολιτών, συμμετοχή των επιχειρηματιών και των κοινωνικών εταίρων, πολιτική συνοχή, πολιτική ενσωμάτωση, βέλτιστες τεχνολογίες, προληπτική δράση και ο ρυπαίνων πληρώνει. (Παναγόπουλος, 2001).

Το 6^ο Πρόγραμμα (2003 - 2012), αποτελεί το πλαίσιο της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής, κατά τη δεκαετία 2003–2012. Κεντρική φιλοσοφία του προγράμματος είναι ότι η προστασία του περιβάλλοντος δεν έρχεται σε αντίθεση με την οικονομία, αλλά ότι, αντίθετα τα αυστηρά περιβαλλοντικά πρότυπα δημιουργούν κίνητρα που αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και την επιχειρηματικότητα. Η διατήρηση της καλής ποιότητας του περιβάλλοντος είναι από τη άλλη πλευρά ουσιαστική για τη διατήρηση ενός καλού βιοτικού επιπέδου και ποιότητας ζωής. Η κοινωνία, η βιομηχανία και η διοίκηση πρέπει συνεπώς να συνεργασθούν ώστε να επιτευχθεί η αποσύνδεση των πιέσεων στο περιβάλλον από την οικονομική μεγέθυνση.

Το πρόγραμμα, δίνει ξεχωριστό βάρος στην εφαρμογή της ισχύουσας περιβαλλοντικής νομοθεσίας, στην ενσωμάτωση του περιβαλλοντικού προβληματισμού στις άλλες πολιτικές. Επίσης, επικεντρώνεται στη χρήση οικονομικών κινήτρων (επιδοτήσεις, περιβαλλοντικοί φόροι) για την προώθηση μεθόδων παραγωγής και καταναλωτικών προτύπων περισσότερο φιλικών προς το περιβάλλον. Ακολουθεί, η ανάλυση στα μέτρα επηρεασμού του χωροταξικού σχεδιασμού των εθνικών κυβερνήσεων (π.χ. μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων), ώστε να μειωθούν οι πιέσεις στις αστικές περιοχές, την ύπαιθρο και ιδίως τις παράκτιες περιοχές καθώς και σε δράσεις για την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και συμμετοχή των πολιτών στη διαμόρφωση της Κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής. (Τσαντίλης και Χατζημπίρος, 2007).

Προτεραιότητες του προγράμματος είναι η αλλαγή του κλίματος, η φύση και η βιοποικιλότητα, το περιβάλλον και η υγεία, οι φυσικοί πόροι και τα απόβλητα. Για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής ο μακροπρόθεσμος στόχος είναι να περιοριστεί η αύξηση της θερμοκρασίας στους +2° C, πράγμα που προϋποθέτει ότι η συγκέντρωση CO₂ στην ατμόσφαιρα δε θα υπερβεί τα 550 ppm. Ποσοτικοί στόχοι έχουν τεθεί στο πλαίσιο της ενεργειακής πολιτικής που επηρεάζει άμεσα το φαινόμενο του

θερμοκηπίου. Τουλάχιστον το 12% της συνολικής ενέργειας που καταναλώνεται και 22% της ενέργειας που παράγεται θα πρέπει να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Έως το 2012, το 18% της ενέργειας θα πρέπει να παράγεται από συστήματα συνδυασμένου κύκλου, ενώ θα πρέπει να έχει αποσυνδεθεί η οικονομική μεγέθυνση από την αύξηση του όγκου των μεταφορών. Στον τομέα του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας προβλέπεται να εξασφαλιστεί στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ένα ασφαλές επίπεδο ποιότητας νερού έως το 2012, επίσης ένα ασφαλές επίπεδο ποιότητας αέρα και μια σημαντική μείωση των θορύβων. Έως το 2020 θα πρέπει να έχουν καταργηθεί οι ανασφαλείς μέθοδοι στην παραγωγή και χρήση χημικών ουσιών.

Ο γενικός στόχος για τη φύση και τη βιοποικιλότητα είναι η πλήρης υλοποίηση του δικτύου Natura 2000 και η ανάσχεση της απώλειας ειδών, δεν υπάρχει όμως αντίστοιχη πρόβλεψη για ζητήματα τοπίου. Σε θέματα που αφορούν την χρήση των φυσικών πόρων και των αποβλήτων είναι να μη υπερβαίνουν οι πιέσεις την εκάστοτε φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος. Ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση αυτή είναι η αποσύνδεση έως το 2012 των εισροών πρώτων υλών και ενέργειας καθώς και της παραγωγής αποβλήτων από τη μεγέθυνση της οικονομίας. Πέραν αυτών των συγκεκριμένων στόχων και χρονοδιαγραμμάτων το Πρόγραμμα προβλέπει, την κατάρτιση επτά «Θεματικών Στρατηγικών» για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Οι Θεματικές στρατηγικές αφορούν:

- Την προστασία των εδαφών από τη ρύπανση, τη διάβρωση, τη υποβάθμιση και ερημοποίηση και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, με βάση την εφαρμογή των διεθνών συμβάσεων.
- Τη βιώσιμη χρήση φυτοφαρμάκων με στόχο την ελαχιστοποίηση των κινδύνων στη δημόσια υγεία, τη βελτίωση των ελέγχων των επικίνδυνων ουσιών και την υποκατάστασή τους από ασφαλέστερες ουσίες.
- Την αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος με τον έλεγχο των μεταφορών, την προώθηση των δημόσιων συγκοινωνιών και τον έλεγχο των καυσαερίων.
- Την αποφυγή και ανακύκλωση αποβλήτων με στόχο τη μείωση των ροών πρώτων υλών.

Οι Θεματικές στρατηγικές φιλοδοξούν να αποτελέσουν τον πυρήνα μιας νέας περιβαλλοντικής πολιτικής. Δεν αφορούν συγκεκριμένους ρύπους ή οικονομικές

δραστηριότητες, αλλά θεματικές ενότητες. Ο χρονικός ορίζοντας στον οποίο στοχεύουν είναι απόμακρος. Οι στόχοι που θέτουν θα πρέπει να έχουν υλοποιηθεί έως το 2020. (Τσαντίλης και Χατζημπίρος, 2007).

1.4 Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, έχει εφαρμόσει κοινοτικά προγράμματα δράσης για το περιβάλλον, τα οποία οδήγησαν στην ίδρυση περισσότερων των 200 νομοθετικών πράξεων, που καλύπτουν τη ρύπανση της ατμόσφαιρας, των υδάτων και του εδάφους και τη διαχείριση των αποβλήτων. Επίσης, αναφέρονται στα μέτρα προστασίας όσον αφορά τις χημικές ουσίες και τη βιοτεχνολογία, τα πρότυπα προϊόντων, τις εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την προστασία της φύσης. Οι περισσότερες από αυτές τις πράξεις έχουν εισαχθεί στο Ελληνικό Δίκαιο. Μολονότι πολλά έχουν επιτευχθεί με τη βοήθεια αυτών των προγραμμάτων και των μέτρων, θεωρείται ότι είναι αναγκαίο να υπάρξει μια περισσότερο μακρόπνοη και αποτελεσματική στρατηγική. Οι πολιτικές αυτές απέδωσαν αποτελέσματα και συνέβαλαν στο να αντιμετωπιστούν πολλά προβλήματα στην Ευρώπη. Το ίδιο συνέβη και στην Ελλάδα, ωστόσο εδώ πολλά από τα προβλήματα πηγάζουν από την ανυπαρξία μηχανισμών εφαρμογής των περιβαλλοντικών κανόνων και την απροθυμία του κράτους να υποστηρίξει τα μέτρα που θεσπίζει. (Αγοραστάκης, 2002)

Το ζήτημα του Περιβάλλοντος ως νέο αντικείμενο κοινωνικού και κρατικού ενδιαφέροντος εμφανίζεται κατά τη σύγχρονη εποχή σαν αποτέλεσμα μιας μερικής αναδιάρθρωσης του κυρίαρχου συστήματος αξιών στο κοινωνικό πεδίο. Παρά το γεγονός ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες είχαν ανέκαθεν λιγότερο ή περισσότερο σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, η συνειδητοποίηση του περιβαλλοντικού προβλήματος είναι σχετικά πρόσφατη. Όμως, από πολύ παλιότερα είχαν ληφθεί μέτρα με σκοπό να αποφευχθούν οι βλαβερές τους συνέπειες, χωρίς να γίνεται λόγος για προστασία του περιβάλλοντος ή για περιβαλλοντική πολιτική. (Σκούρτος και Σοφούλης, 1995).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Η ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

2.1 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Με δεδομένο ότι πάνω από το 56% του πληθυσμού των 27 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) κατοικεί σε αγροτικές περιοχές, οι οποίες καλύπτουν το 91% της έκτασής της, είναι προφανής η σπουδαιότητα της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης. Η γεωργία και η δασοκομία παραμένουν ζωτικοί τομείς για τη χρήση της γης και τη διαχείριση των φυσικών πόρων στις αγροτικές περιοχές της ΕΕ, αλλά και ως βάση οικονομικής διαφοροποίησης στις αγροτικές κοινωνίες. Για τους λόγους αυτούς η ενίσχυση της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης αποτελεί πλέον άμεση προτεραιότητα της ΕΕ. (<http://ec.europa.eu>).

2.2 Η ΑΝΑΓΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΥΠΑΡΞΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η γεωργία είναι μια ανθρώπινη δραστηριότητα που είναι ενσωματωμένη στο βιοφυσικό περιβάλλον. Η πρακτική εφαρμογή της καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από το περιβάλλον με το οποίο αλληλεπιδρά διαρκώς, άλλοτε με καταστρεπτικές και άλλοτε με ωφέλιμες συνέπειες, δημιουργώντας έτσι μια σχέση αλληλεξάρτησης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, εφαρμόζει μια δυναμική πολιτική αγροτικής ανάπτυξης γιατί με τον τρόπο αυτό μπορεί να επιτύχει σημαντικούς στόχους για τις αγροτικές περιοχές και τους ανθρώπους που κατοικούν και εργάζονται σ' αυτές. Οι αγροτικές περιοχές αποτελούν ένα ζωτικό τμήμα όχι μόνο του εδάφους, αλλά και της ταυτότητας της ΕΕ. Πολλές από τις αγροτικές περιοχές αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα και μειονεκτούν έναντι των πόλεων. Μερικά παραδείγματα των προβλημάτων είναι οι μη ανταγωνιστικές γεωργικές και δασοκομικές εκμεταλλεύσεις, το χαμηλό μέσο κατά κεφαλή εισόδημα, η ανεπάρκεια δεξιοτήτων και ένας λιγότερο αναπτυγμένος τομέας υπηρεσιών. Επίσης, η μέριμνα για το αγροτικό περιβάλλον συνεπάγεται συχνά οικονομικό κόστος. (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000).

Μερίδιο ευθύνης, για αυτή την ανησυχητική κατάσταση για το περιβάλλον, φέρει η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) που ασκεί η Ε.Ε. Μια πολιτική που βασίστηκε στο σύστημα των επιδοτήσεων, ως κύριο τρόπο εφαρμογής της, επιδιώκοντας την κατευθυνόμενη παραγωγή προϊόντων με δευτερεύουσες συνέπειες την αυτάρκεια των ειδών διατροφής και την αύξηση των χαμηλών εισοδημάτων των παραγωγών. Τα τελευταία χρόνια η ΚΑΠ, στοχεύει περισσότερο στην αποτροπή της περιβαλλοντικής υποβάθμισης (με τα μέτρα περί βιολογικής και κυρίως ολοκληρωμένης διαχείρισης καλλιέργειας). Ταυτόχρονα ενθαρρύνει τους γεωργούς να συνεχίζουν να παίζουν θετικό ρόλο στην διατήρηση της υπαίθρου και του περιβάλλοντος με καθορισμένου στόχου μέτρα αγροτικής ανάπτυξης (προγράμματα Natura, Leader, L.I.F.E.) και με συμβολή στη διασφάλιση κερδοφορίας της γεωργίας, στις διάφορες περιφέρειες της Ε.Ε. (μέσω επιδοτήσεων και αποζημιώσεων). Μόνο έτσι, η ευρωπαϊκή γεωργία θα καταφέρει να αποτελέσει βιώσιμο τομέα, ο οποίος οφείλει όχι μόνο να απαντά σε τρεις στενά συνυφασμένες προκλήσεις- οικονομική, κοινωνική και οικολογική- αλλά και να προσανατολίζει την παραγωγή με άξονα τα συμφέροντα και την ευημερία, τόσο των σημερινών γενεών, όσο και των μελλοντικών (αρχή της αειφόρου ανάπτυξης).

Στις νέες αυτές προκλήσεις βρίσκεται αντιμέτωπη και η ελληνική ύπαιθρος. Με τα κατάλληλα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης που θα ενδυναμώσουν και θα ενθαρρύνουν την συνέχιση της γεωργικής δραστηριότητας, μειώνοντας το ρυθμό της εγκατάλειψης των περιθωριοποιημένων και μειονεκτικών περιοχών, που κρίνονται πλέον απαραίτητα για την βιωσιμότητα αυτών των περιοχών. (Μάττας, 1998).

Η ευρωπαϊκή ύπαιθρος έχει πολλά να προσφέρει. Είναι η πηγή των αναγκαίων πρώτων υλών, ενώ η αξία της ως χώρου φυσικής ομορφιάς, ανάπαυσης και αναψυχής είναι αδιαμφισβήτητη. Η ύπαιθρος είναι αυτή που μας προσφέρει τα απαραίτητα αγαθά για τη ζωή και γι' αυτό αποτελεί το πεδίο μάχης κατά της κλιματικής αλλαγής. Πολλοί είναι αυτοί που θα ήθελαν να ζήσουν και να εργαστούν εκεί, φτάνει να είχαν πρόσβαση σε κατάλληλες υπηρεσίες και υποδομές. Θεωρητικά, κάθε κράτος μέλος της ΕΕ θα μπορούσε να αποφασίζει και να εφαρμόζει εντελώς ανεξάρτητα τη δική του πολιτική αγροτικής ανάπτυξης. Ωστόσο, κάτι τέτοιο δε θα ήταν αποτελεσματικό στην πράξη. Δεν έχουν όμως όλες οι χώρες της ΕΕ τη δυνατότητα να εφαρμόζουν την κατάλληλη πολιτική. Επιπλέον, πολλά από τα θέματα που αντιμετωπίζει η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης ξεπερνούν τα εθνικά και περιφερειακά σύνορα και αφορούν όλους τους

κατοίκους της Ευρώπης, όπως για παράδειγμα η ρύπανση, ενώ, γενικότερα, η περιβαλλοντική βιωσιμότητα έχει αναδειχθεί σε ζήτημα ευρωπαϊκού και διεθνούς ενδιαφέροντος. Εξάλλου, η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης συνδέεται με άλλες πολιτικές που καθορίζονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο. (Μάττας, 1998).

2.3 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠ

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική αποτελεί την ενοποιημένη Αγροτική Πολιτική των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Περιγράφει ένα σύνολο νόμων σχετικών με τη γεωργία και τη διακίνηση αγροτικών προϊόντων και όλες τις εκβάσεις που προκύπτουν, όπως η σταθερότητα των τιμών, η ποιότητα των προϊόντων, η επιλογή προϊόντων, η χρήση του εδάφους και η απασχόληση στον αγροτικό κλάδο. Άρχισε να ισχύει το 1962, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ), προδρόμου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), με στόχο τη διάθεση τροφίμων στους Ευρωπαίους καταναλωτές σε ανεκτές τιμές αλλά και τη δίκαιη αμοιβή των παραγωγών και την, κατ' επέκταση, εξασφάλιση λογικού βιοτικού επιπέδου για τους γεωργούς.

Σε όλη τη διάρκεια της σαρανταδύαχρονης πορείας της, αποτέλεσε και αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς τομείς πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθορίζοντας το σύνολο των κανόνων και μηχανισμών, που ρυθμίζουν την παραγωγή, το εμπόριο και την επεξεργασία των γεωργικών προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Γενικότερα, βασίστηκε πάνω στις αρχές της αρχής της ενότητας των γεωργικών προϊόντων, της κοινοτικής προτίμησης και της χρηματοδοτικής αλληλεγγύης. Με τη μείωση του αριθμού των απασχολούμενων στον τομέα της γεωργίας, άρχισε και η σταδιακή μείωση του ποσοστού χρηματοδότησης που αναλογεί στην Κ.Α.Π., από τους πόρους της Ε.Ε.

Τώρα πλέον, μετά και τη νέα διεύρυνση της Ε.Ε , κύριος στόχος της πολιτικής αυτής είναι ο ρόλος της γεωργίας στη διαφύλαξη και τη διαχείριση των φυσικών πόρων στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης, των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων κ.ά. (<http://el.wikipedia.org>).

2.3.1 Οι στόχοι και οι αρχές της Κ.Α.Π

Οι στόχοι της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, καθορίζονται στην συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ). Οι στόχοι λοιπόν της ΚΑΠ είναι οι εξής:

- 1 Η αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας, με την ανάπτυξη της τεχνικής προόδου, με την εξασφάλιση της ορθολογικής ανάπτυξης της γεωργικής παραγωγής και της άριστης χρησιμοποίησης των συντελεστών παραγωγής, ιδίως του εργατικού δυναμικού.
- 2 Η εξασφάλιση δίκαιων και σταθερών εισοδημάτων στους γεωργούς, για να μην είναι κατά το δυνατόν εκτεθειμένοι σε ανεξέλεγκτους παράγοντες (άσχημες καιρικές συνθήκες, ασθένειες κλπ.) που θα έθεταν σε κίνδυνο της καλλιέργειές τους.
- 3 Η σταθεροποίηση της αγοράς.
- 4 Η εξασφάλιση του εφοδιασμού.
- 5 Η διασφάλιση λογικών τιμών κατά την προσφορά αγαθών στους καταναλωτές.

Στα ειδικότερα μέτρα που θεωρούνται αναγκαία για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων, θα πρέπει, σύμφωνα με το ίδιο άρθρο να λαμβάνονται υπόψη τα εξής (Παπαγεωργίου, 1995):

- Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της γεωργικής δραστηριότητας, που απορρέει από την κοινωνική δομή της γεωργίας και τις διαρθρωτικές και φυσικές ανισότητες που υπάρχουν μεταξύ διαφόρων γεωργικών περιοχών.
- Η ανάγκη βαθμιαίας εφαρμογής των κατάλληλων προσαρμογών.
- Το γεγονός ότι στα κράτη - μέλη η γεωργία αποτελεί έναν τομέα συνδεδεμένο με το σύνολο της οικονομίας. (Λεκίδης, 2010).

Οι τρεις αρχές που καθορίστηκαν όπως αναφέρθηκε αρχικά, στη διάσκεψη της Στρέσα της Ιταλίας το 1958, αποτελούν τις κατευθυντήριες γραμμές της κοινής γεωργικής αγοράς και επομένως των ΚΟΑ είναι : η ενιαία αγορά, η κοινοτική προτίμηση και χρηματοδοτική αλληλεγγύη. Αναλυτικότερα έχουμε:

- *Η ενιαία αγορά:* Η υπάρξει μιας ενιαίας αγοράς, για όλα τα γεωργικά προϊόντα στην Ε.Ε., μεταξύ των κρατών-μελών για την κοινή διαχείριση τιμών και κανόνων ανταγωνισμού, νομισματικές ισοτιμίες, εναρμονισμένες διοικητικές και υγειονομικές διατάξεις και μια κοινή πολιτική για τις συναλλαγές με το εξωτερικό. Αυτό σημαίνει ότι, τα γεωργικά προϊόντα διακινούνται με κοινές τιμές μέσα στην Ε.Ε.
- *Η κοινοτική προτίμηση:* Αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη αρχή της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής. Η ΚΑΠ, πρέπει να προστατεύει την εσωτερική αγορά από τις μαζικές και σε χαμηλές τιμές, εισαγωγές γεωργικών προϊόντων που προέρχονται από τρίτες χώρες και γενικώς από τις διακυμάνσεις των παγκόσμιων τιμών, δίνοντας προτεραιότητα στην δική της παραγωγή. Αυτή η αρχή, απαιτεί λήψη μέτρων τόσο για τις εισαγωγές όσο και για τις εξαγωγές. Όσον αφορά την εισαγωγή, η Ε.Ε. προσπαθούσε να εξυψώσει τις τιμές των εισαγόμενων προϊόντων τρίτων χωρών στο επίπεδο των τιμών που επικρατούσε στην κοινή αγορά. Η διαφορά μεταξύ της τιμής και της ελάχιστης εγγυημένης τιμής μέσα στην Ε.Ε. καλύπτονταν προοδευτικά από σταθερούς τελωνειακούς δασμούς.
- *Η χρηματοδοτική αλληλεγγύη:* Η αρχή αυτή ήταν περισσότερο πρωτότυπη απ' ότι οι δύο προηγούμενες. Οι δαπάνες της εφαρμογής της ΚΑΠ, πρέπει να βαρύνουν όλες τις χώρες-μέλη. Έτσι, ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) με σκοπό την κάλυψη των δαπανών της ΚΑΠ. Το Ταμείο χρηματοδοτεί τις απαραίτητες για την εφαρμογή της ΚΑΠ δαπάνες, για οποιοδήποτε προϊόν και χώρα, προορίζονται αυτές οι δαπάνες. Στην πραγματικότητα οι τρεις αυτές βασικές αρχές συνδέονται μεταξύ τους και δεν μπορεί να υπάρξει η μία χωρίς την άλλη. Επίσης, πρέπει να τονιστεί ότι οι αρχές αυτές αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, καθώς παρέμειναν σταθερές και αναλλοίωτες από την πρώτη της ανακοίνωσης της ΚΑΠ, μέχρι και σήμερα. (Δογάντζης και Πάκος, 2008)

2.4 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΠ ΚΑΙ Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η δεκαετία του 80' σηματοδοτείται από σημαντικές εξελίξεις και νέους προσανατολισμούς για την ΚΑΠ, αναπόφευκτους λόγω των προβλημάτων που άρχισαν να γίνονται αισθητά τόσο στην οικονομία, όσο και στο περιβάλλον. Τις νέες αυτές εξελίξεις είναι έτοιμη να ενστερνιστεί και η Ελλάδα, ως κράτος-μέλος, αφού στη 1 Ιανουαρίου του 1981 γίνεται η προσχώρησή της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Οι εξελίξεις που διαδραματίστηκαν στα πλαίσια της ΚΑΠ, ειδικά μετά την ένταξη της χώρας μας δύναται να ταξινομηθούν στις εξής χρονικές περιόδους:

- α) 1981-1992, όπου κάνουν την εμφάνιση τους τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα,
- β) 1992-2000, όπου με την AGENDA 2000 σηματοδοτείται σημαντική αλλαγή στην πορεία της ΚΑΠ και τέλος
- γ) 2000 έως σήμερα όπου έχουμε την τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΑΠ το 2003. (Παπαδημητρίου, 2006).

2.4.1 Περίοδος 1981-1992

Το 1983 η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση για ριζική μεταρρύθμιση, που διατυπώθηκε επίσημα δύο χρόνια αργότερα με τη δημοσίευση της Πράσινης Βίβλου, σχετικά με τις «Προοπτικές της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής» (1985). Στόχος της Πράσινης Βίβλου ήταν η εξισορρόπηση της προσφοράς και της ζήτησης, η προστασία του περιβάλλοντος και σε γενικές γραμμές η ανάλυση εναλλακτικών λύσεων για το μέλλον της ΚΑΠ. Στην ουσία, η Πράσινη Βίβλος επεδίωκε την εφαρμογή των μέτρων, βάση των οποίων η πολιτική τιμών θα ανταποκρινόταν περισσότερο στις συνθήκες της αγοράς και τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, ώστε η κοινωνικο-διαρθρωτική πολιτική να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει την «νέα» πολιτική τιμών.

Ενόψει του νέου αυτού προσανατολισμού της ΚΑΠ, η διαρθρωτική πολιτική μεταρρυθμίζεται και επαναπροσανατολίζεται. Ειδικά για τις Μεσογειακές περιοχές και

ενόψει της ένταξης της Ισπανίας και της Πορτογαλίας στην Κοινότητα (1 Ιανουαρίου, 1986), το 1985 υιοθετήθηκαν τα «Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα» (ΜΟΠ), με σκοπό την συνολική ανάπτυξη, την προσαρμογή προς τις νέες συνθήκες και την στήριξη της απασχόλησης και των εισοδημάτων. (Παπαγεωργίου, 1995).

Τα ΜΟΠ, έχουν ιδιαίτερη σημασία διότι η Κοινότητα εφαρμόζει μία ιδιαίτερη πολιτική προσαρμοσμένη στις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες των Μεσογειακών χωρών, ώστε να καταστούν παραγωγικές και ανταγωνιστικές.

Για την Ελλάδα το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής των ΜΟΠ, ορίζεται όλη η Ελληνική Επικράτεια και η χρονική διάρκεια τους ήταν 3 με 7 έτη. Τα μέτρα για την επίτευξη των στόχων των ΜΟΠ αφορούν την ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό της γεωργίας, τον εκσυγχρονισμό της αλιείας, την ενίσχυση της βιομηχανίας και βιοτεχνίας, την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και την προαγωγή του τουρισμού, των υπηρεσιών και την βελτίωση του τομέα μεταφορών. Οι δράσεις τους, στον ελληνικό χώρο, καλύπτουν όλους τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας με έμφαση στους τομείς της γεωργίας, της αλιείας και αφορούν κυρίως παραγωγικές επενδύσεις και έργα υποδομής.

Από την έναρξη της εφαρμογής των ΜΟΠ και μετέπειτα, η κοινωνικο-διαρθρωτική πολιτική, (και γενικά η γεωργική πολιτική), που ακολουθεί η Ελλάδα είναι συνδεδεμένη με αυτή της Κοινότητας, αφού η κύρια πηγή των χρηματικών ενισχύσεων για την υλοποίηση των αναπτυξιακών προγραμμάτων είναι τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Κοινότητας, (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο και Τμήμα Προσανατολισμού του ΕΓΤΠΕ). (Δρακοπούλου, 1999).

Ωστόσο, προς διευκόλυνση των παραγωγών για τη συγκράτηση της παραγωγής στα προβλεπόμενα όρια, αποφασίστηκαν ορισμένα κριτήρια, όπως η αγρανάπαυση, η πρόωρη συνταξιοδότηση των γεωργών, παύση της γεωργικής δραστηριότητας, που θα οδηγούσε στη μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων, ώστε να εξισορροπηθεί η σχέση προσφοράς – ζήτησης. Επίσης, προβλέπονταν εκτατικοποίηση της παραγωγής, στροφή προς άλλες καλλιέργειες μη πλεονασματικών προϊόντων και καθεστώς άμεσης ενίσχυσης του εισοδήματος, ώστε να αποζημιωθούν οι παραγωγοί για τις αρνητικές επιπτώσεις εφαρμογής των «σταθεροποιητών». (Παπαγεωργίου, 1995).

2.4.2 Περίοδος 1992-2000

Η μεταρρύθμιση του 1992 σηματοδότησε μια σημαντική αλλαγή στην πορεία της ΚΑΠ

Οι βασικοί στόχοι της μεταρρύθμισης του 1992 είναι:

- Η ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής γεωργίας.
- Η προσαρμογή της παραγωγής αγροτικών προϊόντων στη ζήτηση ώστε να αποφευχθούν τα πλεονάσματα.
- Η εξασφάλιση επαρκούς βιοτικού επιπέδου για την γεωργική κοινότητα.
- Η διατήρηση του αγροτικού πληθυσμού και παραμονή του στην ύπαιθρο, ειδικά στις απομακρυσμένες και προβληματικές περιοχές και τέλος,
- Η διατήρηση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων.

Οι βασικές κατευθύνσεις και τα μέτρα που πάρθηκαν στα πλαίσια της μεταρρύθμισης του 1992 ήταν τα ακόλουθα:

- Η σημαντική μείωση των τιμών των γεωργικών προϊόντων ώστε να γίνουν πιο ανταγωνιστικά, τόσο στην εσωτερική αγορά της κοινότητας, όσο και στην παγκόσμια αγορά.
- Η αποζημίωση των αγροτών για την απώλεια του εισοδήματος, με ενισχύσεις μη συνδεδεμένες με τις παραγόμενες ποσότητες, δηλαδή στρεμματικές ενισχύσεις.
- Η σήμανση των αγροτικών προϊόντων ποιότητας, τα οποία υπάγονται σε διαφορετική κατηγορία πληρωμών.
- Η Επιβολή ελέγχων στην παραγωγή, με μέτρα υποχρεωτικής αγρανάπαυσης (ουσιαστικά θεσπίζονται διατάξεις που καθιστούν τις αγραναπαυόμενες εκτάσεις ισοδύναμες με τις καλλιεργούμενες για το καθεστώς των απευθείας πληρωμών), σύνδεσης του αριθμού των ζώων με την έκταση βοσκοτόπων ή μέσω ποσοστώσεων.

Τα διαρθρωτικά μέτρα που συνοδεύουν την τροποποιημένη Κοινή Αγροτική Πολιτική στοχεύουν:

- Στην προώθηση περισσότερο ευνοϊκών για το περιβάλλον τύπων γεωργίας, με λιγότερα φυτοφάρμακα και λιπάσματα.
- Στην χρηματοδότηση των επενδύσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.
- Στην ενθάρρυνση της εγκατάστασης νέων γεωργών.
- Στην βελτίωση του συστήματος πρόωρης συνταξιοδότησης για τους γεωργούς άνω των 55 ετών.
- Στην εκπαίδευση και επιμόρφωση των νέων αγροτών.

Επίσης, δίνονταν έμφαση στην περιβαλλοντική προστασία και τα δάση ειδικότερα, περί αναδασώσεων, λαμβάνοντας υπόψη και τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα. Η μεταρρύθμιση του 1992 θεωρήθηκε σε γενικές γραμμές επιτυχής, με θετικές συνέπειες για την ευρωπαϊκή γεωργία. (Παπαγεωργίου, 1995).

Η «Ατζέντα 2000», αξιοποίησε την πρόοδο που άρχισε το 1992 και έθεσε μία γερή βάση για τη μελλοντική ανάπτυξη της γεωργίας, καλύπτοντας όλες τις λειτουργίες της ΚΑΠ, οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική. Ουσιαστικά, η «Ατζέντα 2000» εμβαθύνει και επεκτείνει τη μεταρρύθμιση του 1992 με περαιτέρω στροφή από τις τιμές στήριξης των αγροτικών προϊόντων, στις άμεσες πληρωμές, ενώ γίνεται πρώτη φορά λόγος για μια ολοκληρωμένη πολιτική ανάπτυξης της υπαίθρου, η οποία θα συμπληρώνει και θα επεκτείνει την ήδη υπάρχουσα διαρθρωτική πολιτική.

Ο κύριος στόχος που τίθεται με την «Ατζέντα 2000» είναι η επίτευξη ενός πολυλειτουργικού, ανταγωνιστικού, οικονομικά βιώσιμου αλλά και αειφόρου χαρακτήρα της Ευρωπαϊκής γεωργίας, σε όλο το έδαφος της και ιδιαίτερα των μειονεκτικών περιοχών. Έτσι, η γεωργία θα πρέπει να παίζει τον ρόλο της στην διατήρηση της υπαίθρου και στην προστασία των φυσικών πόρων και να συμβάλει στη ζωτικότητα της αγροτικής ζωής. Θα πρέπει να είναι ικανή να ανταποκριθεί στις ανησυχίες των καταναλωτών όσον αφορά στην ποιότητα και στην ασφάλεια των τροφίμων, την προστασία του περιβάλλοντος και την καλή διαβίωση των ζώων

Ειδικότερα, η μεταρρύθμιση περιλαμβάνει μέτρα με σκοπό:

- Την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών αγαθών, στην εσωτερική και στην παγκόσμια αγορά.

- Την προαγωγή δίκαιου και αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου για την αγροτική κοινότητα - τη δημιουργία εναλλακτικών θέσεων εργασίας και άλλων πηγών εισοδήματος για τους αγρότες.
- Τη χάραξη νέας πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου, η οποία γίνεται ο δεύτερος άξονας της ΚΑΠ.
- Την ενσωμάτωση περισσότερων περιβαλλοντικών και διαρθρωτικών προβληματισμών στην ΚΑΠ.
- Τη βελτίωση της ποιότητας και της ασφάλειας των τροφίμων.
- Την απλούστευση της γεωργικής νομοθεσίας και την αποκέντρωση της εφαρμογής της, προκειμένου να εξασφαλισθεί μεγαλύτερη σαφήνεια, διαφάνεια και δυνατότητα πρόσβασης στους κανόνες και στους κανονισμούς.

Η Ατζέντα 2000, αποτελεί μία ακόμα προσπάθεια προς την Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της υπαίθρου, καθώς δίνει ιδιαίτερο βάρος στην ενίσχυση των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την γεωργία αλλά και με τη δημιουργία ευκαιριών και δυνατοτήτων τόσο για εξωγεωργική απασχόληση, όσο και συμπλήρωση εισοδήματος. Επίσης, δίνει εξέχοντα ρόλο στα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα, που στηρίζουν την βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και ανταποκρίνονται στην αυξανόμενη ζήτηση περιβαλλοντικών υπηρεσιών από την κοινωνία.

Οι κυριότερες δράσεις, στα πλαίσια της Ατζέντα 2000, για την ενίσχυση του αγροτικού τομέα είναι:

- Εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων με την συνέχιση των σχεδίων βελτίωσης.
- Εκσυγχρονισμό των διαδικασιών μεταποίησης και προώθησης των αγροτικών προϊόντων, με την προώθηση των Προϊόντων ονομασίας Ποιότητας και Προϊόντων Γεωγραφικής Προέλευσης.
- Μέτρα ενθάρρυνσης της εγκατάστασης των νέων γεωργών.
- Μέτρα πρόωρης συνταξιοδότησης των αγροτών.

Καθώς και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών με κυριότερες δράσεις: α) την υποστήριξη της ποιότητας ζωής των αγροτικών κοινωνιών και β) την προώθηση της διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων. (Μάττας, 2005).

2.4.3 Η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΑΠ το 2003

Στις 26 Ιουνίου του 2003, το Συμβούλιο των Υπουργών Γεωργίας της Ε.Ε. συμφώνησε στο Λουξεμβούργο την εκ θεμελίων μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, βασιζόμενο στις προτάσεις που παρουσιάστηκαν στις 23 Ιανουαρίου του 2003. Η ΚΑΠ του 2003 θα αλλάξει εντελώς τον τρόπο με τον οποίο η Ε.Ε. στηρίζει τον γεωργικό κλάδο και θα στραφεί προς μια πιο βιώσιμη Ευρωπαϊκή γεωργία που θα προωθεί την περιβαλλοντική προστασία και την τοπική ανάπτυξη. Οι λόγοι που οδήγησαν στην τελευταία μεταρρύθμιση σχετίζονται με την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τις διαπραγματεύσεις στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, με τις αυξημένες απαιτήσεις των ευρωπαίων φορολογουμένων, με τις απαιτήσεις των καταναλωτών για ασφαλή τρόφιμα και με την όλο και μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος (Μπουρδάρης, 2004).

Οι κύριοι στόχοι της νέας αναθεωρημένης ΚΑΠ είναι οι εξής:

- 1 Ενιαία ενίσχυση εκμετάλλευσης για τους αγρότες της ΕΕ, ανεξάρτητη από την παραγωγή.
- 2 Η ενίσχυση αυτή θα εξαρτάται από την τήρηση προτύπων για το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων, την υγεία των ζώων και των φυτών και τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων, καθώς και την απαίτηση διατήρησης των γεωργικών εκτάσεων σε καλές συνθήκες γεωργικής αξιοποίησης και περιβάλλοντος (πολλαπλή συμμόρφωση).
- 3 Η Ισχυρότερη πολιτική αγροτικής ανάπτυξης με περισσότερα χρήματα από την ΕΕ, νέα μέτρα για την προώθηση του περιβάλλοντος, της ποιότητας και των συνθηκών διαβίωσης των ζώων, όπως και για να βοηθηθούν οι αγρότες να ανταποκριθούν στα ευρωπαϊκά πρότυπα παραγωγής με έναρξη το έτος 2005.
- 4 Μείωση των άμεσων ενισχύσεων για τις μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις, έως το 2012, ώστε να χρηματοδοτηθεί η νέα πολιτική αγροτικής ανάπτυξης. Η διαφοροποίηση αυτή δεν ισχύει για τις νήσους Αιγαίου Πελάγους.
- 5 Δημιουργία μιας νέας ενίσχυσης ή συμπληρωματικής πριμοδότησης, για να αντισταθμιστεί η απώλεια εισοδήματος των παραγωγών ορισμένων ευαίσθητων καλλιεργειών.

- 6 Μηχανισμός δημοσιονομικής πειθαρχίας, ώστε να διασφαλιστεί η μη υπέρβαση του γεωργικού προϋπολογισμού που έχει καθοριστεί έως το 2013. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2003).

2.4.4 Η περίοδος 2007-2013

Οι βασικοί κανόνες που διέπουν την πολιτική αγροτικής ανάπτυξης για το διάστημα 2007 - 2013, καθώς και τα μέτρα πολιτικής που είναι διαθέσιμα στα κράτη μέλη και στις περιφέρειες, ορίζονται στον κανονισμό του συμβουλίου. Σύμφωνα με αυτόν τον κανονισμό, η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης για το διάστημα 2007 - 2013 επικεντρώνεται σε τρεις θεματικούς άξονες:

- 1 Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας.
- 2 Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου.
- 3 Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και ενθάρρυνση της διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας.

Για να διασφαλίσουν την ισόρροπη εφαρμογή αυτής της πολιτικής, τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες οφείλουν να κατανέμουν τα κονδύλια για την αγροτική ανάπτυξη μεταξύ των τριών αυτών θεματικών αξόνων. Επίσης, θα πρέπει να διαθέτουν ένα μέρος αυτών των κονδυλίων για έργα που βασίζονται στην εμπειρία από τις κοινοτικές πρωτοβουλίες Leader. Η «προσέγγιση Leader», στην αγροτική ανάπτυξη αφορά, μεμονωμένα έργα τα οποία σχεδιάζονται και υλοποιούνται από τοπικές συμπράξεις και στοχεύουν στην επίλυση συγκεκριμένων τοπικών προβλημάτων. Όπως και πριν από το 2007, κάθε κράτος μέλος (ή περιφέρεια, στις περιπτώσεις που οι αρμοδιότητες μεταβιβάζονται στις περιφέρειες) εκπονεί ένα πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης στο οποίο καθορίζεται η χρηματοδότηση κάθε μέτρου για το διάστημα 2007 - 2013. Ένα νέο στοιχείο για το διάστημα 2007 - 2013 είναι η μεγαλύτερη έμφαση στη συνοχή της στρατηγικής για την αγροτική ανάπτυξη σε ολόκληρη την ΕΕ. Σε αυτό ακριβώς στοχεύουν τα εθνικά στρατηγικά σχέδια που καταρτίζονται με βάση τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ.

Η προσέγγιση αυτή θα έχει ως αποτέλεσμα:

- Τον προσδιορισμό των τομέων στους οποίους η κοινοτική στήριξη για την αγροτική ανάπτυξη δημιουργεί τη μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία σε επίπεδο ΕΕ.
 - Τη σύνδεση με τις κυριότερες προτεραιότητες της ΕΕ.
 - Την εξασφάλιση συνέπειας με άλλες πολιτικές της ΕΕ, ιδίως στους τομείς της οικονομικής συνοχής και του περιβάλλοντος και
 - Η συμβολή στην εφαρμογή της νέας ΚΓΠ που είναι προσανατολισμένη στις απαιτήσεις της αγοράς και των αναγκαίων αναδιαρθρώσεων στα παλαιά και στα νέα κράτη μέλη.
- (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_el.htm).

2.4.5 Η μεταρρύθμιση ΚΑΠ με ορίζοντα το 2014-2020

Από τα τέλη του 2012 είχε ξεκινήσει στα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης η συζήτηση και η δημόσια διαβούλευση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), για την περίοδο (2014 – 2020). Υπάρχουν έντονη φιλολογία και φήμες για μεγάλες περικοπές των οικονομικών ενισχύσεων και του συνολικού προϋπολογισμού της νέας ΚΑΠ. Στις φήμες αυτές υπάρχουν έντονες αντιδράσεις από οργανώσεις αγροτών σε όλη την κοινότητα. Είναι πάντως γεγονός ότι με όλες τις αναθεωρήσεις διαχρονικά της ΚΑΠ , η κοινή αγροτική πολιτική πέρα από κάθε αμφισβήτηση είναι πλέον αποτελεσματικότερη, χωρίς να επιβαρύνει υπέρμετρα τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Έχει συμβάλει σημαντικά στην άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων, λαμβάνοντας και σημαντικές δράσεις τα τελευταία χρόνια για την προστασία του περιβάλλοντος. Οι ραγδαίες όμως πολιτικές, οικονομικές , κοινωνικές οικολογικές εξελίξεις επιβάλλουν την εκ νέου μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, προσαρμοσμένη στις δημοσιονομικές δυνατότητες και την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων της στρατηγικής για την αγροτική ανάπτυξη από τις αρχές του 2014 έως το 2020.

Οι έντονες διακυμάνσεις των τιμών των τροφίμων και η οικονομική κρίση , επηρεάζουν το διεθνές εμπόριο και τις οικονομίες όχι μόνο των χωρών στην Ευρωπαϊκή ένωση αλλά σε όλο τον κόσμο. Για την έγκαιρη αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής με την ραγδαία μεταβολή των κλιματικών συνθηκών επιβάλλεται η λήψη μέτρων για την προστασία βιοτόπων, την βιοποικιλότητα , την μείωση των

εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου , την ασφαλή διαχείριση σκουπιδιών & αποβλήτων. Η συνέχιση της χρηματοδότησης από τα κοινοτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής γεωργικής πολιτικής είναι απαραίτητη για τον απρόσκοπτο εφοδιασμό της αγοράς με υψηλής ποιότητας τρόφιμα, για την ενίσχυση των κοινοτικών προγραμμάτων για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την προώθηση σε μεγαλύτερο ποσοστό των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Οι μελλοντικές οικονομικές ενισχύσεις στους παραγωγούς για επενδύσεις στον αγροτικό τομέα θα πρέπει να αξιολογούνται στην βάση οικολογικών κριτηρίων (χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, χαμηλή κατανάλωση ενέργειας). (Κουράκης, 2013).

Η εφαρμογή ενός δικαιότερου συστήματος κατανομής των κοινοτικών επιδοτήσεων είναι από τα στοιχεία της νέας ΚΑΠ. Υπάρχουν προτάσεις για εισαγωγή ανώτατου πλαφόν ανά ενεργό παραγωγό με ελάχιστο πλαφόν ετήσιας παραγωγής, και καθορισμός συντελεστών αξιολόγησης παραγωγικών επενδύσεων στο αγροτικό τομέα ανάλογα με το μέγεθος της επένδυσης, την συμβολή της στην απασχόληση εργατικού δυναμικού, και τις δράσεις που αναλαμβάνει για την προστασία του περιβάλλοντος καθώς και τον βαθμό εισαγωγής της καινοτομίας για την βιώσιμη ανάπτυξη της γεωργίας και της υπαίθρου. Το μέλλον Ελληνικής αγροτικής επιχείρησης εξαρτάται από την θέληση της να επενδύσει μακροπρόθεσμα και την δυνατότητα της να επιβιώσει στηριζόμενη όχι πλέον στις επιδοτήσεις αλλά στην εισαγωγή της καινοτομίας, την αύξηση της παραγωγικότητας και της εξωστρέφειας σε νέες αγορές.

Συνοψίζοντας λοιπόν βλέπουμε ότι ο κυριότερος στόχος της νέας ΚΑΠ είναι η οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα της Γεωργίας και των αγροτικών εκμεταλλεύσεων . Εξασφαλίζοντας και τις τρεις παραπάνω προϋποθέσεις η ανάπτυξη της γεωργίας και της υπαίθρου θα είναι βιώσιμη. Η νέα ΚΑΠ ενισχύει σημαντικά με οικονομική ενίσχυση ύψους από €1,9 δις. σε €4,5 δις (2014-2020) την εισαγωγή της καινοτομίας και της γεωργικής έρευνας για την αύξηση της παραγωγής και της παραγωγικότητας της αγροτικής εκμετάλλευσης σε προϊόντα και υπηρεσίες που θα τονώσουν την ανταγωνιστικότητα, και θα δημιουργήσουν οικονομική μεγέθυνση, νέες θέσεις εργασίας, και την απόκτηση γνώσεων σχετικά με:

- Τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της γεωργίας,
- Την ασφάλεια και την ποιότητα των τροφίμων,

- Την αποτελεσματικότερη λειτουργία του αγροδιατροφικού συστήματος,
- Τη διατήρηση και προώθηση της ποικιλομορφίας στην ευρωπαϊκή γεωργία,
- Την προσαρμογή των γεωργικών μεθόδων παραγωγής στην κλιματική αλλαγή,
- Τη διατήρηση της βιοποικιλότητας,
- Τον εντοπισμό εναλλακτικών λύσεων που προσφέρουν ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Για την αξιοποίηση αυτών των γνώσεων είναι απαραίτητη η ταχύτατη μετάδοση τους στους παραγωγούς για την εφαρμογή τους στην πράξη μέσω των κατάλληλων κοινοτικών οργάνων. Για τον ρόλο αυτό προβλέπεται μέσα από την νέα ΚΑΠ η σύσταση δύο νέων κοινοτικών θεσμών :

- 1 Τις Ευρωπαϊκές Συμπράξεις για την Καινοτομία (ΕΣΚ)
- 2 Τις επιχειρησιακές ομάδες, παροχής συμβουλών στους Αγρότες

Οι ΕΣΚ, θα οργανώνουν προγράμματα επιμόρφωσης των παραγωγών στις νέες εξελίξεις στην αγροτική παραγωγή για την εφαρμογή της καινοτομίας στην πράξη. Οι επιχειρησιακές αυτές ομάδες, η σύσταση και λειτουργία των οποίων θα στηρίζεται από τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, θα έχουν ως έργο να υλοποιούν καινοτόμες δράσεις (διαδικασίες, προϊόντα, τεχνολογίες) -χρηματοδοτούμενες από τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης- και να δοκιμάζουν το βαθμό αποτελεσματικότητάς τους.

Ταυτόχρονα ομάδες παροχής συμβουλών και ερευνητές με τη αξιοποίηση των δικτύων των ΕΣΚ, θα διασφαλίζουν την μεταφορά της γνώσης και της εμπειρίας από την εφαρμογή της καινοτομίας στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις. (Κουράκης, 2013).

2.5 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

Ο ρόλος της ΚΑΠ για την Ελλάδα διαχρονικά είναι πολύ σημαντικός εξ αιτίας της ανυπαρξίας σταθερής εθνικής στρατηγικής στην αγροτική ανάπτυξη

Στα θετικά έχουμε :

- 1 Τη σημαντική οικονομική ενίσχυση που είχαν τα Ελληνικά αγροτικά προϊόντα από τα πρώτα χρόνια εφαρμογής της ΚΑΠ και τις ικανοποιητικές τιμές που απολάμβαναν οι παραγωγοί στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής κοινότητας σε σχέση με τις διεθνείς τιμές.
- 2 Την απορρόφηση εξαιρετικά μεγάλων κοινοτικών χρηματοδοτήσεων που ενίσχυσαν σημαντικά τα δημοσιονομικά του Ελληνικού κράτους, και αύξησαν πρωτοφανή για τα Ελληνικά δεδομένα το κατακεφαλήν Αγροτικό εισόδημα αλλά και των συναφών δραστηριοτήτων κατά δεύτερο λόγο. Μόνο το ύψος το αποζημιώσεων και εγγυήσεων που δόθηκαν μέσω της ΚΑΠ υπολογίζεται σε ποσοστό 40 έως 45% του καθαρού γεωργικού εισοδήματος της περιόδου αυτής.
- 3 Μέσω της ΚΑΠ χρηματοδοτήθηκαν αναπτυξιακά έργα κυρίως βασικών υποδομών. Έγιναν πολλά μικρά αναπτυξιακά έργα που συνέβαλλαν για παράδειγμα στην αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων κατά 45% και τον διπλασιασμό των μονάδων πρώτης μεταποίησης . Δεν έγιναν δυστυχώς σημαντικά έργα υποδομής μεγάλου βεληνεκούς & επενδύσεις για σε μεγάλες καθετοποιημένες μονάδες τυποποίησης με εξαγωγικές δυνατότητες που θα μπορούσαν να αλλάξουν τον χάρτη της Ελληνικής Αγροτικής οικονομίας.

Τα αρνητικά είναι :

- 1 Η κατάργηση των δασμών και η σταδιακή απελευθέρωση του εμπορίου εντός των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και του διεθνές εμπορίου αγροτικών προϊόντων όπως υιοθετήθηκε στα πλαίσια της ΚΑΠ.
- 2 Η εξασφάλισή σταθερά υψηλών τιμών παραγωγού στα αγροτικά προϊόντα όπως διαμορφώθηκε στα πλαίσια της ΚΑΠ και οδήγησε σταδιακά σε σημαντικές αυξήσεις στις τελικές τιμές καταναλωτή πολλές φορές υψηλότερες από άλλες χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης λόγω και των στρεβλώσεων στην Ελληνική αγορά και την αδυναμία του κράτους να ελέγξει τα ολιγοπώλια.
- 3 Η άρση της προστασίας των τοπικών αγροτικών προϊόντων, η απελευθέρωση της αγοράς και η κατεύθυνση των κοινοτικών οικονομικών ενισχύσεων αποκλειστικά στην διασφάλιση των

εισοδήματος των αγροτών , οδήγησε σε αδιαφορία τους παράγοντες της Ελληνικής οικονομίας και οδήγησε στην επιδείνωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας των Ελληνικών αγροτικών προϊόντων.

- 4 Πολιτικές παρεμβάσεις και η επικράτηση πολιτικών - κομματικών και όχι καθαρά οικονομικών κριτηρίων στην κατανομή των χρηματοδοτήσεων των κοινοτικών διαρθρωτικών ταμείων σπατάλησαν πόρους ενισχύοντας ξεπερασμένους κλάδους γεωργικών εκμεταλλεύσεων . Με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν οι πόροι για την αναδιάρθρωση της αγροτικής παραγωγής , την χρηματοδότηση της καινοτομίας και της προβολής και εξωστρέφειας των Ελληνικής αγροτικής παραγωγής.
- 5 Τα τελευταία χρόνια με τις αθρόες εισαγωγές στο εσωτερικό της χώρας και την δραματική πτώση των εξαγωγών και παρά την συμβολή κοινοτικών εθνικών επιδοτήσεων και εισοδηματικών ενισχύσεων της αγροτικής παραγωγής μειώθηκε σημαντικά πάνω από 40% το γεωργικό εισόδημα. (Κουράκης, 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : Η ΚΑΠ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

3.1 Η ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΚΑΠ

Από το πρόγραμμα δράσης 2000 και μετά, η Κοινή Γεωργική Πολιτική έχει δύο πυλώνες:

- 1 Την πολιτική στήριξης της αγοράς και του εισοδήματος (Πυλώνας Ι)
- 2 Την αειφόρο ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών (Πυλώνας ΙΙ)

Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ του 2003 προσδίδει υψηλότερη ποιότητα στην ενσωμάτωση του περιβάλλοντος με νέα ή τροποποιημένα μέτρα για τη προστασία του γεωργικού περιβάλλοντος και στους δύο πυλώνες. Σχετικά με την πολιτική στήριξης της αγοράς και του εισοδήματος, η πολλαπλή συμμόρφωση αποτελεί το κύριο μέσο. Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ του 2003 περιλαμβάνει επίσης την αποσύνδεση των περισσότερων άμεσων ενισχύσεων από την παραγωγή. Από το 2005 ξεκίνησε ένα καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης με βάση ιστορικά ποσά αναφοράς. Αυτό σημαίνει ότι θα περιοριζόταν πολλά από τα κίνητρα για εντατική παραγωγή, τα οποία έχουν συσχετιστεί με αυξημένους περιβαλλοντικούς κινδύνους. Η δεύτερη δέσμη μεταρρυθμίσεων (2004), που καλύπτει τα καθεστάτα για τις αγορές των μεσογειακών κλάδων επιβεβαίωσε την αλλαγή κατεύθυνσης της ΚΑΠ το 2003. Στους εν λόγω κλάδους (ελαιόλαδο, βαμβάκι, καπνός και λυκίσκος), σημαντικό μέρος των τρεχουσών, συνδεδεμένων με την παραγωγή ενισχύσεων θα μεταφέρθηκε στο αποσυνδεδεμένο καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης, το οποίο άρχισε να ισχύει το 2006.

Όσον αφορά την πολιτική αγροτικής ανάπτυξης, η συμμόρφωση με ελάχιστα περιβαλλοντικά πρότυπα αποτελεί προϋπόθεση επιλεξιμότητας για στήριξη βάσει πολλών διαφορετικών μέτρων αγροτικής ανάπτυξης, όπως η βοήθεια για επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, για την εγκατάσταση νέων γεωργών και τη βελτίωση της μεταποίησης και της εμπορίας γεωργικών προϊόντων. Επιπλέον, μόνον περιβαλλοντικές δεσμεύσεις που υπερβαίνουν το επίπεδο αναφοράς της Ορθής

Γεωργικής Πρακτικής (ΟΓΠ) παρέχουν δικαίωμα σε γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις. Η στήριξη των μειονεκτικών περιοχών προϋποθέτει επίσης την τήρηση των κωδίκων ΟΓΠ τα οποία αναλύονται στη συνέχεια.

Η πολυπλοκότητα της σχέσης μεταξύ γεωργίας και περιβάλλοντος επηρέασε την ένταξη του περιβάλλοντος στο πλαίσιο της ΚΓΠ. Καθοριστικό στοιχείο για την κατανόηση αυτής της σχέσης είναι η αρχή της ορθής γεωργικής πρακτικής, η οποία αντιστοιχεί στον τύπο γεωργικής καλλιέργειας που θα εφαρμόζε ένας συνετός γεωργός στην εκάστοτε περιοχή. Αυτό περιλαμβάνει τουλάχιστον συμμόρφωση με την κοινοτική και την εθνική περιβαλλοντική νομοθεσία. Η ΟΓΠ συνεπάγεται, για παράδειγμα, συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της οδηγίας για τη νιτρορύπανση και της χρήσης φυτοπροστατευτικών προϊόντων.

Ωστόσο, όταν η κοινωνία ζητά από τους γεωργούς να επιτύχουν περιβαλλοντικούς στόχους που υπερβαίνουν το επίπεδο αναφοράς των ορθών γεωργικών πρακτικών, με αποτέλεσμα να επιβαρύνονται οι γεωργοί με δαπάνες ή να υφίστανται απώλεια εισοδήματος, τότε η κοινωνία πρέπει να πληρώνει για τις παρεχόμενες περιβαλλοντικές υπηρεσίες μέσω των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέθεσε στο Ινστιτούτο Ευρωπαϊκής Περιβαλλοντικής Πολιτικής τη σύνταξη έκθεσης με θέμα «Ενσωμάτωση του περιβάλλοντος και ΚΑΠ» (ec.europa.eu).

3.2 Η ΠΟΛΛΑΠΛΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ: ΤΟ ΒΑΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΑΠ

Η πολλαπλή συμμόρφωση περιλαμβάνει :

- 1 Την συμμόρφωση του παραγωγού με κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης που αναφέρονται με μια σειρά οδηγιών, που στόχο έχουν την προστασία του περιβάλλοντος, της δημόσιας υγείας των ανθρώπων, των ζώων και των φυτών και την καλή και υγιεινή διαβίωση των ζώων.
- 2 Την καθιέρωση των ορθών γεωργικών και περιβαλλοντικών συνθηκών. Αυτές δεν πρέπει να συγχέονται με τις ορθές γεωργικές πρακτικές ή τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα.

Γενικά, η πολλαπλή συμμόρφωση μπορεί να περιγραφεί ως ένα εργαλείο πολιτικής που συνδέει δύο δραστηριότητες μαζί: τις επιλέξιμες γεωργικές επιδοτήσεις (π.χ. απ' ευθείας πληρωμές από την ΚΑΠ) και την ανάληψη ειδικών περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων. Εν τούτοις, η πολλαπλή συμμόρφωση δεν περιορίζεται σε απ' ευθείας πληρωμές, αλλά μπορεί επίσης να περιλαμβάνει τη σύνδεση περιβαλλοντικών προϋποθέσεων με ασφαλιστικά προγράμματα, δανειοδοτήσεις κλπ. (Christensen και Rygnestad, 2000).

Στη νομική εφαρμογή της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ, η περιβαλλοντική πολλαπλή συμμόρφωση επικεντρώνεται σε :

1. Σύνδεση των ειδικών περιβαλλοντικών συνθηκών με την άμεση πληρωμή.
2. Επιβολή ποινών υπό μορφή μείωσης των απ' ευθείας πληρωμών σε περίπτωση μη συμμόρφωσης. (Baldock και Mitchell, 1995).

3.2.1 Οι νομοθετικές αρχές της πολλαπλής συμμόρφωσης

Η αρχή της νομιμότητας : υπονοεί ότι θα πρέπει να υπάρχει ξεκάθαρη νομοθετική βάση για την επιβολή κυρώσεων σε ένα άτομο. Όσο βαριές είναι οι απαιτήσεις ή οι κυρώσεις, τόσο ξεκάθαρη θα πρέπει να είναι και η νομοθετική βάση. Όσον αφορά την πολλαπλή συμμόρφωση, θα πρέπει να είναι ξεκάθαροι οι νόμοι και οι συνθήκες υπό τις οποίες θα επιβληθούν κυρώσεις ή απαγορεύσεις για επιχορηγήσεις. Η απαίτηση της συμμόρφωσης ενός αγρότη με «όλους τους νόμους» δεν είναι εφικτή.

Η αρχή της ισότητας : οι απαιτήσεις και οι κυρώσεις θα πρέπει να επιβάλλονται σε ίση βάση για όλες τις περιπτώσεις, όμως με την παράμετρο «εκτός αν δικαιολογούνται αλλιώς». Παραδοσιακά, η αρχή της ίσης μεταχείρισης έχει ιδιαίτερη σημασία στην ΚΑΠ. Το ερώτημα που τίθεται είναι: σε ποιο βαθμό και σε ποιο επίπεδο δικαιολογείται αυτή η διαφοροποίηση; Όταν όντως υπάρχει διαφοροποίηση, θα πρέπει να βασίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια. Η πολλαπλή συμμόρφωση δεν θα πρέπει να επιβάλλει νέες υποχρεώσεις στους αγρότες, σε ατομικό επίπεδο. Θα πρέπει να θεωρείται πρωτίστως μέτρο για την διασφάλιση της συμμόρφωσης, με ήδη προδιαγεγραμμένες απαιτήσεις σε γενικότερο επίπεδο και ενδεχομένως νέων, επίσης αποδεδειγμένων, συνθηκών.

Η αρχή της αναλογικότητας : υπονοεί ότι θα πρέπει να εφαρμόζονται μόνο τα απαραίτητα μέτρα για να επιτευχθεί κάποιος στόχος. Αυτό αφορά, τόσο στις ανάγκες, όσο και στις συνέπειες και στις κυρώσεις της μη συμμόρφωσης. Όταν ο στόχος της πολλαπλής συμμόρφωσης είναι η ορθή και σωστή αγροτική παραγωγή, οι απαιτήσεις θα πρέπει να είναι σχετικές μόνο με την αγροτική παραγωγή. (Kristensen και Primdahl, 2004).

3.3 ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗ ΠΟΛΛΑΠΛΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ

3.3.1 Υποχρεώσεις που αφορούν το περιβάλλον

Μερικοί από τους κανόνες της πολλαπλής συμμόρφωσης ισχύουν για τους γεωργούς ολόκληρης της Ελλάδας, ενώ κάποιοι άλλοι ισχύουν για συγκεκριμένες περιοχές.

3.3.2 Υποχρεώσεις που ισχύουν για τους γεωργούς σε όλη τη χώρα

1. Για τα αγροτεμάχια που βρίσκονται σε εδάφη με κλίση πάνω από 10% πρέπει να διατηρείται φυτική κάλυψη στο έδαφος τουλάχιστον κατά την περίοδο των βροχοπτώσεων, ώστε να μην παρασύρεται το επιφανειακό γόνιμο έδαφος του αγροτεμαχίου και έτσι να αποφεύγεται η διάβρωση των εδαφών επίσης, θα πρέπει να διατηρεί το έδαφος σε καλή κατάσταση για την επόμενη σπορά.
2. Σε περιοχές με κλίση πάνω από 10%, η άροση πρέπει να γίνεται κάθετα στην κλίση του εδάφους ή διαγώνια. Αλλιώς, θα πρέπει εναλλακτικά, να δημιουργούνται σταθερές ακαλλιέργητες λωρίδες, ώστε να συγκρατείται το έδαφος σε περίπτωση έντονης βροχής. Επίσης, η άρδευση δε θα πρέπει να γίνεται με την μέθοδο της κατάκλυσης, αλλά με άλλες μεθόδους.
3. Ο παραγωγός οφείλει να προστατεύει και να μην καταστρέφει τις αναβαθμίδες (πεζούλες), τις ξερολιθιές, τα αναχώματα και τα φυσικά πρανή,

στα όρια των αγροτεμαχίων. Τα στοιχεία αυτά βοηθούν τη συγκράτηση και τη γονιμότητα των εδαφών, αποτελούν δε στοιχεία που έχουν ενταχθεί και βελτιώνουν το φυσικό τοπίο, ενώ συχνά βοηθούν τη διαβίωση των μικρών ζώων και πουλιών τα οποία είναι χρήσιμα στην καταπολέμηση των εχθρών των καλλιεργειών.

4. Συμπληρωματικά προς την κύρια καλλιέργεια, θα πρέπει να καλλιεργούνται και να ενσωματώνονται στο έδαφος ψυχανθή, τουλάχιστον στο 20% της καλλιεργούμενης έκτασης (εκτός βοσκοτόπων). Δηλαδή, μετά τη συγκομιδή της κύριας καλλιέργειας και πριν τη σπορά της επόμενης, θα πρέπει να καλλιεργείται και να ενσωματώνεται στο έδαφος ένα ψυχανθές (π.χ κουκιά, τριφύλλι). Εναλλακτικά, αντί για ενσωμάτωση του ψυχανθούς επιτρέπεται η βόσκησή του. Αυτή η παρέμβαση βοηθά στη διατήρηση της γονιμότητας των εδαφών, τον εμπλουτισμό τους σε άζωτο, τη βελτίωση της εδαφικής δομής και τη συγκράτηση των εδαφών. Η υποχρέωση αυτή έχει προαιρετικό χαρακτήρα για τις μόνιμες καλλιέργειες.
5. Όσον αφορά τη διαχείριση της καλαμιάς μετά τη συγκομιδή της καλλιέργειας, ο γεωργός, ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες, μπορεί να ακολουθεί τις εξής πρακτικές:
 - Ενσωμάτωση της καλαμιάς στο έδαφος.
 - Βόσκηση της καλαμιάς.
 - Κοπή και κάλυψη του εδάφους με τα υπολείμματα και ενσωμάτωσή τους στο έδαφος την επόμενη άνοιξη (καλοκαιρινές καλλιέργειες). Το κάψιμο της καλαμιάς απαγορεύεται για περιοχές εντός του δικτύου NATURA 2000. Κάψιμο της καλαμιάς μπορεί να γίνει σε περιοχές εκτός του προαναφερόμενου δικτύου και μόνο μετά από άδεια της τοπικής Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης και της Πυροσβεστικής και πάντως όχι σε περιοχές και εδάφη μικρής περιεκτικότητας σε οργανική ουσία (1 – 2%).
6. Όταν το έδαφος είναι καλυμμένο με πάγο ή χιόνι ή είναι πλημμυρισμένο, δε γίνονται εργασίες με μηχανήματα, ώστε να μη συμπιέζεται το έδαφος και να μην καταστρέφεται η δομή του. Το έδαφος δέχεται τις καλλιεργητικές παρεμβάσεις και φροντίδες όταν είναι στο ρώγο του.

7. Στους βοσκοτόπους που ανήκουν στην εκμετάλλευσή του, ο γεωργός πρέπει να φροντίζει ώστε να βόσκει τουλάχιστον ένα συγκεκριμένος αριθμός ανά εκτάριο (1 εκτάριο = 10 στρέμματα). Η ρύθμιση αυτή αποσκοπεί στην προστασία και διατήρηση των βοσκοτόπων
8. Οι μόνιμοι βοσκότοποι δεν πρέπει να οργώνονται, εκτός από τις περιπτώσεις από τις οποίες προκύπτει περιβαλλοντική ή αρχαιολογική αναγκαιότητα που αποδεικνύεται με έγγραφα των αρμοδίων αρχών.
9. Σε κάθε αγροτεμάχιο που παραμένει ακαλλιέργητο, θα πρέπει να πραγματοποιούνται οι ελάχιστες καλλιεργητικές παρεμβάσεις, ώστε να διατηρείται το έδαφος σε καλή κατάσταση, να διατηρείται ή και να βελτιώνεται η εδαφική δομή και να αποφεύγεται η ανάπτυξη ανεπιθύμητων φυτικών ειδών (π.χ. ζιζάνια). Γι' αυτό θα πρέπει είτε να κόβεται η βλάστηση είτε να επιτρέπεται η βόσκηση, ώστε να μην υποβαθμίζεται η καλλιεργήσιμη γη.
10. Εφόσον χρησιμοποιείται λάσπη από επεξεργασμένα απόβλητα είτε ως βελτιωτικό εδάφους είτε ως λίπασμα, θα πρέπει αυτό να γίνεται με ειδική άδεια. Η άδεια αναφέρει τους όρους εφαρμογής της λάσπης στον αγρό. Δεν μπορεί να χορηγηθεί άδεια στις ακόλουθες περιπτώσεις:
 - Σε λειμώνες που προορίζονται για βόσκηση ζώων.
 - Σε καλλιέργειες οπωροκηπευτικών κατά την περίοδο της βλάστησης, καθώς και σε καλλιέργειες που οι καρποί τους βρίσκονται σε επαφή με το έδαφος και καταναλώνονται ως νωποί
11. Οι χρήστες φυτοπροστατευτικών σκευασμάτων (φάρμακα, ζιζανιοκτόνα) και λιπασμάτων θα πρέπει να τα χρησιμοποιούν με προσοχή και ανάλογα με τις οδηγίες των αρμόδιων αρχών και με βάση το είδος της καλλιέργειας.
12. Το πλύσιμο των ψεκαστικών μηχανημάτων πρέπει να γίνεται σε απόσταση μεγαλύτερη των 30 μέτρων από γεώτρηση, τάφρο, ποτάμι, ρυάκι κλπ, ώστε να μη ρυπαίνονται τα νερά και να μην επιβαρύνεται η υγεία ανθρώπων και ζώων.
13. Ο καθαρισμός των αρδευτικών και στραγγιστικών καναλιών από τη βλάστηση που αναπτύσσεται στο εσωτερικό τους δεν πρέπει να γίνεται με χημικά μέσα (ζιζανιοκτόνα).

14. Τα κοκκώδη αγροχημικά (φάρμακα, λιπάσματα) πρέπει να παραχώνονται στο έδαφος για να μην δηλητηριάζονται τα πουλιά. Τα δολώματα τρωκτικοκτονίας για ποντίκια και αρουραίους πρέπει να τοποθετούνται μέσα στις στοές των τρωκτικών, ώστε να μην είναι ορατά.
15. Πρέπει να καθορίζεται στην εκμετάλλευση συγκεκριμένος χώρος συγκέντρωσης και αποκομιδής απορριμμάτων, σε σημείο στο οποίο θα υπάρχει σχετική σήμανση με ταμπέλα. Ο χώρος αυτός μπορεί να είναι από ένα απλό βαρέλι με καπάκι έως και ειδική εγκατάσταση.
16. Εφόσον οι γεωργικές εκτάσεις συνορεύουν με δρόμους και φυσικούς υδάτινους αποδέκτες (ρυάκια, λίμνες, ποτάμια, τάφροι κλπ) στους οποίους υπάρχει φυσική βλάστηση (φυτοφράκτες, δένδρα, συδενδρίες) ο γεωργός πρέπει να φροντίζει ώστε η βλάστηση αυτή να μην καταστρέφεται.
17. Όλες οι αγροτικές εγκαταστάσεις (αποθήκες, στέγαστρα κλπ) διατηρούνται σε καλή κατάσταση ώστε να μη διαφεύγουν ουσίες που ρυπαίνουν το περιβάλλον. (www.creteregion.gr).

3.3.3 Περιοχές ευάλωτες σε νιτροποίηση

Όσον αφορά στην Ελλάδα, οι παραγωγοί των νομών Λάρισας, Μαγνησίας, Τρικάλων, Καρδίτσας, Φθιώτιδας, Αργολίδας, Ηλείας, Βοιωτίας, Θεσσαλονίκης, Κιλκίς, Πέλλας, Ημαθίας, Σερρών, Δράμας, Άρτας, Πρέβεζας, πληροφορούνται από τη Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης της Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης, ή από τον γεωργικό του σύμβουλο, αν η εκμετάλλευσή τους ή μέρος αυτής, ανήκει σε περιοχή ευπρόσβλητη από τη νιτρορύπανση. Εφόσον υπάρχουν αγροτεμάχια εντός των περιοχών αυτών, ο γεωργός οφείλει, επιπλέον των όσων αναφέρονται παραπάνω, να τηρεί και τα παρακάτω:

- 1 Εφαρμόζονται οι ποσότητες αζωτούχων λιπασμάτων και τηρούνται οι κατευθύνσεις σχετικά με τον αριθμό, το χρόνο και την ποσότητα του εφαρμοζόμενου αζώτου ανά δόση, όπως αυτές καθορίζονται ανάλογα με την καλλιέργεια και το έδαφος στα Προγράμματα Δράσης.

- 2 Οι κτηνοτρόφοι των οποίων τα αγροτεμάχια και οι στάβλοι βρίσκονται εντός των περιοχών που ορίζονται ως ευπρόσβλητες ζώνες, πρέπει να τηρούν τα παρακάτω:
- Η διαχείριση των αποβλήτων των στάβλων πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να μην προκαλείται ρύπανση των νερών από νιτρικά. Για το λόγο αυτό, τα στερεά απόβλητα που προκύπτουν οδηγούνται σε κοπροσωρό. Τα απόβλητα θα πρέπει να παραμένουν στον κοπροσωρό τουλάχιστον 90-180 ημέρες, συμπεριλαμβανομένου και του χρόνου που παραμένουν στο στάβλο. Σε περίπτωση που τα απόβλητα διατηρούνται σε υγρή μορφή, θα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα και να υπάρχει η δυνατότητα συγκράτησής τους για αρκετό χρόνο ώστε να μη διαφεύγουν στο έδαφος όταν αυτό είναι πλημμυρισμένο ή παγωμένο ή καλυμμένο με χιόνι.
 - Η ποσότητα του αζώτου που προστίθεται κάθε χρόνο στο έδαφος μέσω της κοπριάς, δεν πρέπει να είναι παραπάνω από 17 κιλά/στρέμμα.
 - Πρέπει να αποφεύγεται η χρήση αζωτούχων λιπασμάτων σε απόσταση μικρότερη των δύο μέτρων από όχθες και κανάλια άρδευσης ή στράγγισης για επίπεδες εκτάσεις και σε απόσταση μικρότερη των έξι μέτρων για εκτάσεις με κλίση μεγαλύτερη του 8%.
 - Δεν ενδείκνυται η διάθεση υγρών αποβλήτων καθώς και η εφαρμογή οργανικής κοπριάς σε εκτάσεις με κλίση μεγαλύτερη του 8%.
 - Δεν πρέπει να εφαρμόζονται υγρά κτηνοτροφικά απόβλητα σε απόσταση τουλάχιστον 20 μέτρων από επιφανειακά νερά και 50 μέτρων από πηγές, πηγάδια ή γεωτρήσεις που χρησιμοποιούνται για ύδρευση. (www.creteregion.gr).

3.3.4 Υποχρεώσεις που αφορούν τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων – αναγνώριση και καταγραφή των ζώων

Όσον αφορά τώρα στη δημόσια υγεία καθώς και την υγεία των ζώων υπάρχουν κάποια μέτρα που αφορούν στην αναγραφή, καταγραφή και εκτροφή των ζώων με

βάση κάποιους βασικούς κανόνες που διασφαλίζουν τη προστασία της ανθρώπινης υγείας.

3.4 ΓΕΩΡΓΟΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Η ΕΕ εφαρμόζει γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα που έχουν σχεδιαστεί για να ενθαρρύνουν τους γεωργούς να προστατεύουν και να ενισχύουν το περιβάλλον στις γεωργικές εκτάσεις που εκμεταλλεύονται καθώς και στην προστασία του περιβάλλοντος και στη διατήρηση της υπαίθρου. Οι γεωργοί δεσμεύονται, τουλάχιστον επί μια πενταετία, να υιοθετούν περιβαλλοντικά φιλικές γεωργικές τακτικές οι οποίες υπερβαίνουν τη συνήθη καλής γεωργικής πρακτικής. Ως ανταπόδοση λαμβάνουν πληρωμές που αντισταθμίζουν το επιπρόσθετο κόστος και την απώλεια εισοδήματος που προκύπτουν λόγω των τροποποιημένων γεωργικών πρακτικών. Παραδείγματα δεσμεύσεων καλυπτόμενων από εθνικά/περιφερειακά γεωργοπεριβαλλοντικά προγράμματα είναι:

- Περιβαλλοντικός ευνοϊκή εντατικοποίηση της γεωργίας.
- Διαχείριση χαμηλής έντασης συστημάτων βόσκησης.
- Ολοκληρωμένη γεωργική διαχείριση και βιολογική γεωργία.
- Διατήρηση της υπαίθρου και των ιστορικών χαρακτηριστικών όπως φυτοφράκτες.
- Τάφροι και δάση.
- Διατήρηση υψηλής αξίας οικοτόπων και της συναφούς βιοποικιλότητας. (European Commission, 2005).

Τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα έχουν καταστεί το κύριο μέσο για την επίτευξη περιβαλλοντικών στόχων στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ). Τα μέτρα αυτά συγχρηματοδοτούνται από τα κράτη μέλη, με ποσοστό 75% σε περιοχές που σημειώνεται οικονομική καθυστέρηση και 50% σε άλλες.

Η δαπάνη της ΕΕ για γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα το 2002 ανήλθε σε 2 περίπου δισ. ευρώ ή το 44 % της δαπάνης του ΕΓΤΠΕ για αγροτική ανάπτυξη. Περίπου το ένα πέμπτο της γεωργικής γης της ΕΕ καλύπτεται από γεωργοπεριβαλλοντικές

συμβάσεις. Στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης ΚΓΠ του 2003, το μέγιστο ποσοστό συγχρηματοδότησης από την ΕΕ αυξήθηκε σε 85% για τις πιο επιβαρυνόμενες περιοχές και κατά 60% στις υπόλοιπες περιοχές. (ec.europa.eu).

3.4.1 Ανάπτυξη των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων στο χρόνο

Η εφαρμογή των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων, ξεκίνησε κατά τη δεκαετία του 1980, αρχικά σε μερικά κράτη μέλη, με δική τους πρωτοβουλία, και αργότερα υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα το 1985. Το 1992 εισήχθη για όλα τα κράτη μέλη ως ένα «συνοδευτικό μέτρο» της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) όπου έγινε το βασικό θέμα ενός ειδικού κανονισμού, και όλα τα κράτη μέλη όφειλαν να θεσπίσουν τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα «σε όλη τους την επικράτεια». Το 1999, οι διατάξεις του συγκεκριμένου κανονισμού ενσωματώθηκαν στην αγροτική ανάπτυξη, ως μέρος της “Agenda 2000”, του γενικότερου πλαισίου της μεταρρύθμισης της ΚΓΠ. Στόχος της ενσωμάτωσής τους ήταν να βοηθήσουν στην επίτευξη της συνοχής στο πλαίσιο των σχεδίων αγροτικής ανάπτυξης. Οι δαπάνες για τα γεωργοπεριβαλλοντικά έχουν αυξηθεί με ταχείς ρυθμούς. Στην πραγματικότητα, οι συνολικές δαπάνες είναι σημαντικά υψηλότερες, καθώς τα κράτη μέλη πρέπει να προσθέσουν στη συγχρηματοδότηση ποσό της τάξης του 15% για τις επιβαρυνόμενες περιοχές και 40% για τις υπόλοιπες. (ec.europa.eu).

3.4.2 Βασικές αρχές των γεωργοπεριβαλλοντικών

Τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα ακολουθούν μια σειρά από βασικές αρχές. Πολλές από αυτές είναι ουσιαστικής σημασίας για την πολιτική επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων του, που έχουν ως εξής:

- 1 Η συμμετοχή στα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα είναι προαιρετική για τους αγρότες, οι οποίοι μπορούν να επιλέξουν αν θα συνάψουν σύμβαση για την εκτέλεση ενός ή περισσότερων μέτρων, που είναι σχεδιασμένα έτσι ώστε να παρέχουν ταυτόχρονα και μια περιβαλλοντική υπηρεσία.

- 2 Οι γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις είναι ένα είδος εξειδικευμένης πολιτικής τα μέτρα μπορούν να προσαρμοστούν στις διαφορετικές γεωπονικές και περιβαλλοντικές συνθήκες κάθε κράτους μέλους.
- 3 Η ποικιλία των μέτρων καθώς και οι μακροχρόνιες επιπτώσεις τους στο περιβάλλον, που δε γίνονται άμεσα αντιληπτές, απαιτούν μια διαρθρωμένη και μακροπρόθεσμη προσέγγιση μέσω παρακολούθησης και αξιολόγησης.
- 4 Οι γεωργοπεριβαλλοντικές συμβάσεις ανταγωνίζονται οικονομικά τις πιο κερδοφόρες χρήσεις γης, έτσι τα επίπεδα ενίσχυσης πρέπει να καθορίζονται σε υψηλά επίπεδα ώστε να μπορέσουν να προσελκύσουν τους αγρότες και να ενταχθούν σε αυτά.
- 5 Οι γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις μπορεί να εφαρμοστούν μόνο για δράσεις που αναλαμβάνουν οι αγρότες υπό τις συγκεκριμένες απαιτήσεις, όπως αυτές ορίζονται από Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής (ΚΟΓΠ).
- 6 Τα κράτη μέλη διαθέτουν την ευχέρεια της εφαρμογής των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων.
- 7 Οι αποφάσεις για τα μέτρα κοινοποιούνται στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου. (ec.europa.eu).

3.4.3 Προγραμματισμός

Τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα θεσπίζονται από τα κράτη μέλη και υποβάλλονται στην Επιτροπή προς έγκριση, ως μέρος των σχεδίων αγροτικής ανάπτυξης τους. Μερικές φορές ωστόσο, χρειάζεται προσθήκη νέων μέτρων ή τροποποιήσεις αυτών όπως γίνεται αντιληπτό κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου. Οι προτεινόμενες αλλαγές των μέτρων εξετάζονται λεπτομερώς από τις υπηρεσίες της επιτροπής, η οποία ελέγχει και τη συμμόρφωσή τους στον ευρύτερο κανονισμό. Εφόσον κριθεί αναγκαίο, πραγματοποιούνται συζητήσεις μεταξύ των υπηρεσιών της Επιτροπής και το εκάστοτε κράτος μέλος για να δουν πως μπορεί να βελτιωθεί κάποιο μέτρο. Οι προτάσεις στη συνέχεια παραπέμπονται για γνωμοδότηση στην επιτροπή γεωργικών διαρθρώσεων και αγροτικής ανάπτυξης (STAR), η οποία είναι μια επιτροπή από εκπροσώπους των κρατών μελών, της οποίας προεδρεύει η

Επιτροπή. Τα μέτρα μπορούν να εφαρμοστούν, μόνο μετά τη θετική γνωμοδότηση της επιτροπής STAR και την έγκριση της Επιτροπής.

Στο πλαίσιο του κανονισμού της αγροτικής ανάπτυξης, τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες οφείλουν να υποβάλουν έκθεση αξιολόγησης πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το πέρας της προγραμματικής περιόδου, για τα σχέδια της αγροτικής τους ανάπτυξης.(ec.europa.eu).

3.4.4 Μέτρα και στόχοι γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων.

Η ανάλυση των επιπτώσεων των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων είναι πολύπλοκη. Οι αξιολογήσεις κανονικά θα έπρεπε να αφορούν κάθε μέτρο και αντίστοιχα τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις τους, καθώς στη συνέχεια να συντάσσονται κάποια γενικότερα συμπεράσματα για τις επιπτώσεις των μέτρων στο σύνολό τους. Αυτό συχνά δεν είναι δυνατόν διότι δεν υπάρχει επαρκές εμπειρικό υλικό στη διάθεση των αρμοδίων. Είναι ιδιαίτερα δύσκολο να απομονωθούν οι επιδράσεις συγκεκριμένα των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων μέσα από τις πολλές άλλες οδηγίες που επηρεάζουν τα περιβαλλοντικά αποτελέσματα. Αυτό που μπορεί να γίνει, όμως, είναι να παρέχει η Κεντρική Επιτροπή μια λίστα των συμμετεχόντων κρατών μελών και των περιφερειών καθώς και των συμπερασμάτων και των επιπτώσεων της επιλογής των μέτρων τους και να εξάγονται κάποια γενικότερα συμπεράσματα. Παρακάτω, είναι μόνο οι κυρίως αναμενόμενες επιπτώσεις που αναφέρονται, κατά σειρά σπουδαιότητας. Η σχετική σημασία μπορεί να εξαρτάται από τις λεπτομέρειες των εν λόγω μέτρων. Ορισμένα μέτρα μπορούν επίσης να έχουν πρόσθετες δευτερεύουσες επιπτώσεις, οι οποίες δεν είναι εισηγμένες.

3.4.5 Μέτρα που αφορούν την παραγωγική διαχείριση της γης

- 1 **Μείωση εισροής:** Αυτή η κατηγορία των μέτρων περιλαμβάνει μείωση της χρήσης των λιπασμάτων και διαφόρων φυτοπροστατευτικών προϊόντων όταν είναι μέρος μιας ολοκληρωμένης γεωργικής προσέγγισης. Μπορεί επίσης να συνδυαστεί με μέτρα αμειψισποράς. Αποτελέσματα της μείωσης

της εισόδου μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν και από άλλα μέτρα (π.χ. βιολογική γεωργία). Αναμενόμενες επιπτώσεις περιλαμβάνουν: την εξασφάλιση ποιότητας του νερού, ενισχυμένη βιοποικιλότητα και της ποιότητας του εδάφους.

- 2 **Βιολογική καλλιέργεια:** Αυτή είναι μια σαφώς καθορισμένη και ελεγχόμενη προσέγγιση της καλλιέργειας η οποία ενσωματώνει ένα ευρύτερο φάσμα μέτρων. Αναμενόμενες επιπτώσεις περιλαμβάνουν την ενίσχυση της ποιότητας του εδάφους, τη διατήρηση της ποιότητας του νερού και την ενίσχυση της βιοποικιλότητας.
- 3 **Εκτατικοποίηση της κτηνοτροφίας:** Αυτό μπορεί να αναμένεται να έχει θετικές επιπτώσεις για την ποιότητα του νερού, την ποιότητα του εδάφους, τη βιοποικιλότητα και την προστασία του φυσικού τοπίου.
- 4 **Μετατροπή της αρόσιμης γης σε λιβάδια:** Με τη μετατροπή της αρόσιμης γης σε λιβάδι μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις στην ποιότητα και την ποσότητα του νερού, την ποιότητα του εδάφους, τη βιοποικιλότητα και το τοπίο.
- 5 **Καλλιέργειες υπό κάλυψη:** Η κάλυψη των καλλιεργειών μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις στην ποιότητα του νερού, του εδάφους και στη βιοποικιλότητα. Μπορεί επίσης να βοηθήσει στην πρόληψη κατά της διάβρωσης του εδάφους και κατά συνέπεια να βοηθήσει και στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών.
- 6 **Δράσεις σε τομείς ειδικού ενδιαφέροντος για τη βιοποικιλότητα και τη φύση:** Μέτρα για την προώθηση της διατήρησης της βιοποικιλότητας στις περιοχές αυτές είναι πολλές και ποικίλες και περιλαμβάνουν π.χ. αναβολή κλαδέματος σε συγκεκριμένες ημερομηνίες για την προστασία των φωλιών, δημιουργία ζωνών ανάσχεσης. Μπορούν να υπάρξουν δευτερογενείς θετικές επιπτώσεις στην ποιότητα και την ποσότητα του νερού.
- 7 **Γενετική ποικιλότητα:** Αυτό το μέτρο αφορά την εκτροφή σπάνιων τοπικών γηγενών (στον αντίστοιχο τόπο) φυλών, οι οποίες κινδυνεύουν να εξαφανιστούν από την κτηνοτροφία. Καθώς, και τη διατήρηση των φυτικών γενετικών πόρων που απειλούνται με γενετική διάβρωση. Η προβλεπόμενη επίπτωση θα είναι στη διατήρηση και ίσως αύξηση της γενετικής ποικιλότητας, ενώ δευτερεύουσες επιπτώσεις θα υπάρχουν και στο τοπίο.

- 8 **Συντήρηση των υφιστάμενων βιώσιμων και εκτατικών συστημάτων καλλιέργειας:** Πολλά διαφορετικά μέτρα υπάρχουν για την καλύψη αυτού του στόχου. Οι θετικές επιπτώσεις που αναμένονται είναι στη βιοποικιλότητα, το τοπίο και σε ορισμένες περιπτώσεις στην ποιότητα του νερού και του εδάφους.
- 9 **Διαμόρφωση τοπίου:** Το μέτρο αυτό αφορά τη διατήρηση γεωργικών συστημάτων που οδηγούν, ως παρενέργεια, στη διατήρηση ενός τοπίου με ποιοτικά χαρακτηριστικά. Οι καλλιεργητικές πρακτικές στην εφαρμογή τη γεωργίας έχουν αντίκτυπο στη βιοποικιλότητα. Οπότε ορθές καλλιεργητικές πρακτικές οδηγούν και σε μια γενικότερη διατήρηση του παραδοσιακού τοπίου.
- 10 **Μέτρα για τη μείωση της χρήσης του ύδατος:** Αυτά είναι σχεδιασμένα για τη διατήρηση των υδατικών πόρων από μέτρα που θεσπίζουν τη μειωμένη χρήση τους ή έστω τη μείωση της απώλειάς του απ' το έδαφος. (European Commission Directorate General for Agriculture and Rural Development , 2005).

3.4.6 Μέτρα που σχετίζονται με μη παραγωγική διαχείριση της γης

Ακαλλιέργεια: Η παύση της καλλιέργειας για λόγους διαχείρισης της προστασίας του περιβάλλοντος θα μπορούσε να αναμένεται να έχει θετικές επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα, την ποιότητα των υδάτων και τη διάβρωση του εδάφους. Τα μέτρα βρίσκουν εφαρμογή τόσο σε μεγάλες περιοχές (π.χ. δασικές εκτάσεις) όσο και σε μικρότερες ιδιωτικές εγκαταστάσεις. Είναι αξιοσημείωτο πως η παύση της καλλιέργειας πρέπει να εφαρμόζεται σύμφωνα με ειδικές για το χώρο συνθήκες και συχνά χρειάζεται να εφαρμόζεται σε συνδυασμό με την κατάλληλη διαχείριση, διότι απλή εγκατάλειψη μπορεί να προκαλέσει μεγαλύτερα περιβαλλοντικά προβλήματα. (European Commission Directorate General for Agriculture and Rural Development, 2005).

3.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΑΠ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

Η αναθεωρημένη Κοινή Αγροτική Πολιτική, λαμβάνοντας υπόψη τη σπουδαιότητα του περιβάλλοντος στη διαχρονική διατήρηση της ζωής και των φυσικών συστημάτων, συμπεριλαμβάνει μέτρα για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής έχοντας ως στόχο τον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τον αγροτικό τομέα.

Στα μέτρα αυτά ανήκουν τα διάφορα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα καθώς και η πολλαπλή συμμόρφωση που είναι υποχρεωτική για όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε. Υπάρχει λοιπόν μια ποικιλία ενεργειών που αφορούν στην αγροτική ανάπτυξη όπως ο εκσυγχρονισμός των κτηνοτροφικών μονάδων (με ενεργειακά αποδοτικά κτίρια και εξοπλισμό), συνεχής έλεγχος των εκπομπών ώστε να κυμαίνεται στα επιτρεπτά όρια η παραγωγή βιοαερίου. Μια ακόμη ενέργεια ενάντια στην κλιματική αλλαγή είναι η παροχή αποζημίωσης από την Ε.Ε. στους αγρότες οι οποίοι κάνουν μειωμένη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων κάτι το οποίο συνεπάγεται και μειωμένη γεωργική παραγωγή.

Η γεωργία προσθέτει προβλήματα όσον αφορά τα αέρια του θερμοκηπίου. Θα μπορούσε όμως ταυτόχρονα να συμβάλει στην παροχή λύσεων για τις γενικότερες προκλήσεις που αποτελούν οι κλιματικές αλλαγές στην ΕΕ. Τον Μάρτιο του έτους 2000 η Επιτροπή δρομολόγησε το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την αλλαγή του κλίματος. Σε αυτό περιέχονται σχέδια όσον αφορά τον τρόπο κατά τον οποίο η ΕΕ θα τηρήσει τις δεσμεύσεις της, με βάση το πρωτόκολλο του Κιότο, για τη μείωση των εκπομπών κατά 8% μέχρι το έτος 2012.

Οι ομάδες εργασίας της Επιτροπής για τη γεωργία και για αποδέκτες άνθρακα (όσον αφορά τα γεωργικά εδάφη και τη δασοκομία) αξιολογούν τα καλύτερα μέσα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων στη γεωργία, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους η γεωργία θα μπορούσε να συμβάλει θετικά στην επίλυση άλλων προβλημάτων.

Τα εξεταζόμενα μέτρα περιλαμβάνουν:

- 1 Ενθάρρυνση αποδοτικότερων εφαρμογών λιπασμάτων για τη μείωση της συνολικής χρήσης (διαδικασία που ήδη άρχισε στο πλαίσιο της υφιστάμενης νομοθεσίας για νιτρικές ουσίες (οδηγία για νιτρικά)).
- 2 Βελτιώσεις των συστημάτων αναερόβιας χώνευσης (π.χ. για την παραγωγή βιοαερίου), με σκοπό την αντιμετώπιση βιοαποικοδομήσιμων παραπροϊόντων και απορριμμάτων,
- 3 Ανανεωμένη έμφαση στην παραγωγή βιομάζας,
- 4 Συντηρητικό όργωμα και
- 5 Βιολογική γεωργία. (European Commission Directorate General for Agriculture and Rural Development, 2005).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2000-2006 ΚΑΙ 2000-2013

4.1 ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Η Ε.Ε., με βάση τον κανονισμό για την αγροτική ανάπτυξη, εφαρμόζει τα λεγόμενα γεωργοπεριβαλλοντικά προγράμματα, τα οποία στηρίζουν οικονομικά κάποιες ειδικά σχεδιασμένες γεωργικές πρακτικές, που συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος και στην διατήρηση της υπαίθρου. Οι γεωργοί δεσμεύονται, τουλάχιστον επί πενταετία, να υιοθετούν περιβαλλοντικά φιλικές γεωργικές τακτικές οι οποίες υπερβαίνουν τη συνήθη καλή γεωργική πρακτική. Ως ανταπόδοση λαμβάνουν πληρωμές που αντισταθμίζουν το επιπρόσθετο κόστος και την απώλεια εισοδήματος που προκύπτουν λόγω των τροποποιημένων γεωργικών πρακτικών. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2003).

Σύμφωνα με το Έγγραφο Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης ΕΠΑΑ 2000-2006, του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων της Ελλάδας, τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα περιλαμβάνονται στον άξονα προτεραιότητας 3, ενώ στο ΕΠΠΑ 2007-2013 περιλαμβάνονται στον άξονα προτεραιότητας 2 και στοχεύουν σε τρόπους χρήσης της γεωργικής γης και μεθόδους γεωργικής πρακτικής, που κρίνονται συμβατοί με την προστασία και τη βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος. Λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλομορφία της κατάστασης του περιβάλλοντος στις διάφορες περιοχές του ελλαδικού χώρου και τις ιδιαιτερότητες των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και των συνεπειών του σε αυτό, εφαρμόζεται για την υλοποίηση των μέτρων ζωνική προσέγγιση στα διάφορα διοικητικά επίπεδα, (π.χ. εθνικό, περιφερειακό, τοπικό).

Τα Έγγραφα Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (Ε.Π.Α.Α.) 2000-2006 και 2007-2013 αποτελούν εγκεκριμένα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που εφαρμόστηκαν σε εθνικό επίπεδο. Κατά τη διάρκεια εφαρμογής των εγγράφων χρήστηκαν αναγκαίες αλλαγές- διευκρινήσεις, με αποτέλεσμα να τροποποιηθεί η δράση τους. Το συνολικό κόστος (δημόσια δαπάνη) του προγράμματος, για την περίοδο 2000 – 2006 ανήλθε στα 2,69 δις ενώ το τη περίοδο 2007 – 2013 ανήλθε στα 4,73 δις .

Το ΕΠΑΑ συμβαδίζοντας με το γενικότερο κλίμα της ανάπτυξης της γεωργίας εκπλήρωνε κατά το διάστημα 2000-2006 και 2007-2013 τους εξής γενικούς στόχους που προωθούσαν τα εξής:

- 1 Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας.
- 2 Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου.
- 3 Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.

Σε συνδυασμό με άλλα προγράμματα του υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (π.χ. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και Ανασυγκρότησης της Υπαίθρου, Leader+) προσπάθησε να αντιμετωπίσει τις διαρθρωτικές αδυναμίες του αγροτικού τομέα της χώρας μας και γι' αυτό το λόγο προώθησε μέτρα που στοχεύουν στη στήριξη των τοπικών κοινωνιών, τη διατήρηση και προστασία της πλούσιας Ελληνικής χλωρίδας και πανίδας, τη διαμόρφωση μοναδικών αγροτικών τοπίων και τη διάσωση σπάνιων αγροτικών ζώων και καλλιεργούμενων ποικιλιών. (www.minagric.gr).

4.2 ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΕΠΑΑ 2000-2006

4.2.1 Άξονας προτεραιότητας 1: Πρόωρη συνταξιοδότηση.

Ο άξονας 1 αποτελείται από ένα μέτρο (Μ.1.1.: «Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών») με σκοπό την επίλυση δύο διαρθρωτικών προβλημάτων του αγροτικού τομέα, τη γήρανση του αγροτικού πληθυσμού και το μικρό μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Ο άξονας αυτός στόχευε στην πρόωρη συνταξιοδότηση ώστε οι καλλιεργείες να περνούν σε νέους αγρότες και να ανανεωθεί ο γεωργικός πληθυσμός της χώρας. Έτσι, οι ηλικιωμένοι αγρότες που σταματούσαν την αγροτική απασχόληση εξασφαλιζόνταν με ικανοποιητικό εισόδημα και ταυτόχρονα δόθηκε δυνατότητα δημιουργίας νέων, διευρυμένων, οικονομικά βιώσιμων επιχειρηματικών εστιών στον αγροτικό τομέα.

Στόχοι του μέτρου αυτού ήταν:

- Παροχή εισοδήματος στους ηλικιωμένους γεωργούς, οι οποίοι αποφασίζουν να παύσουν τη γεωργική δραστηριότητα.
- Την άμβλυση του οξυμένου δημογραφικού προβλήματος των απασχολούμενων στη γεωργία και η ενίσχυση της δημιουργίας οικονομικά βιώσιμων γεωργικών εκμεταλλεύσεων μέσω της αύξησης του μεγέθους τους.

Η βαρύτητα του μέτρου σε σχέση με το συνολικό πρόγραμμα είναι σε ότι αφορά τη Δημόσια δαπάνη 45,38% και σε ότι αφορά την κοινοτική συμμετοχή το 50,46%. (www.minagric.gr).

4.2.2 Άξονας προτεραιότητας 2: Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις για τις Μειονεκτικές Περιοχές.

Ο δεύτερος άξονας του ΕΠΑΑ αποτελείται από ένα μέτρο (Μ.2.1.) «Αντιστάθμιση υπέρ των περιοχών που παρουσιάζουν Φυσικά Μειονεκτήματα» Εξισωτική αποζημίωση (μειονεκτικών περιοχών) και περιλαμβάνει την παροχή ενίσχυσης προς τους αγρότες των μειονεκτικών, ορεινών περιοχών και τους μετακινούμενους κτηνοτρόφους, ως αντιστάθμιση για τα προβλήματα που τους δημιουργούν τα μόνιμα φυσικά μειονεκτήματα των περιοχών τους.

Η χρηματοοικονομική βαρύτητα του μέτρου σε σχέση με το συνολικό πρόγραμμα είναι για την Δημόσια Δαπάνη 33,72% και για την Κοινοτική συμμετοχή στο 14,51%. (www.minagric.gr).

4.2.3 Άξονας προτεραιότητας 3: Γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα.

Ο τρίτος άξονας, περιλάμβανε αρχικά 13 υπομέτρα, τα οποία μετά τη τροποποίηση του 2003 αυξήθηκαν κατά 4 ακόμη, σκοπός των οποίων ήταν να ενισχύουν τις μεθόδους της γεωργικής παραγωγής, με τις οποίες επιτυγχάνεται η

προστασία του περιβάλλοντος, η διατήρηση της φυσιγνωμίας του αγροτικού χώρου και η παραγωγή προϊόντων ποιότητας.

Τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα μπορούν να καταταγούν σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με την οπτική γωνία που χρησιμοποιούντε. Ανάλογα, με το στόχο που καλούνται να εξυπηρετήσουν διακρίνονται:

- Μέτρα που αποσκοπούν στη διατήρηση της εύθραυστης ισορροπίας και της αξίας των προστατευόμενων περιοχών.
- Στην αποφυγή της περαιτέρω υποβάθμισης περιοχών όπου έχουν αναγνωριστεί σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα (π.χ. ρύπανση υδροφόρου ορίζοντα από έκλυση νιτρικών).

Εναλλακτικά, εκκινώντας από το βαθμό εξειδίκευσής τους διακρίνονται σε μέτρα:

- Οριζόντια τα οποία μπορούν να εφαρμοστούν σε διάφορες περιοχές και
- Εξειδικευμένα τα οποία εφαρμόζονται σε επιλεγμένες (κυρίως προστατευόμενες) περιοχές. Τα μέτρα αυτά δύνανται να περιλαμβάνονται στα σχέδια διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών ωστόσο πρέπει να σημειωθεί (όπως παρουσιάζεται και σε επόμενη ενότητα) ότι ούτε η χρηματοδότηση τους αλλά ούτε και ο έλεγχός τους είναι ευθύνη του Φορέα Διαχείρισης.

Η κοινοτική συμμετοχή ορίστηκε στο 75% των επιλέξιμων δαπανών. Ενώ, η βαρύτητα των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων ως προς την συνολική Δημόσια Δαπάνη του προγράμματος ανήλθε στο 13,78% και όσον αφορά την κοινοτική συμμετοχή ήταν 27,65%. Τα μέτρα του Άξονα Προτεραιότητας 3 ήταν τα κάτωθι:

M.3.1.: «Βιολογική Γεωργία»: Το μέτρο αυτό στοχεύει στην αποκατάσταση της ισορροπίας ανάμεσα στο γεωργικό και φυσικό περιβάλλον και στην παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων ποιότητας. Στο νέο πρόγραμμα μετά την τροποποίηση του 2002 δεν υπάρχουν πλέον περιορισμοί, όλες οι περιοχές και όλες οι καλλιέργειες είναι

επιλέξιμες. Όσοι έχουν ολοκληρώσει μια πενταετία και πληρούν τις προϋποθέσεις του προγράμματος μπορούν να επανεπενταχθούν.

M.3.2: «Βιολογική κτηνοτροφίας»: Το δεύτερο μέτρο έχει τους ίδιους στόχους με το πρώτο και άρχισε να εφαρμόζεται στα τέλη του 2001. Το πρόγραμμα τροποποιήθηκε το 2002 και απλοποιήθηκαν οι όροι ένταξης. Αφορά την ποιμενική αιγο-προβατοτροφία, τη βοοτροφία ελεύθερης βοσκής, την εσταυλισμένη βοοτροφία και τη χοιροτροφία. Στο πλαίσιο του προγράμματος επιδοτείται η διατήρηση του Ελληνικού Ποιμενικού Σκύλου.

M.3.3.: «Μακροχρόνια παύση Εκμετάλλευσης Γεωργικών Γαιών»: Το μέτρο αυτό είναι συνεχιζόμενο από την προηγούμενη προγραμματική περίοδο, εγκρίθηκε ως πρόγραμμα με στις 19-7-96, με απόφαση της Επιτροπής. Στο Μέτρο δεν προβλέπεται να ενταχθούν νέοι δικαιούχοι, καθώς ουσιαστικά έχει «κλείσει».

M.3.4.: «Εκτατικοποίηση της Κτηνοτροφίας»: Το μέτρο αυτό αποσκοπεί στην προστασία των εδαφών από τη διάβρωση και στη διατήρηση της βιοποικιλότητας μέσω της μείωσης της βοσκοφόρτισης των επιβαρημένων βοσκοτόπων και στην ορθολογική διαχείρισή τους.

M.3.5.: «Μείωση της Νιτρορύπανσης γεωργικής προέλευσης»: Με την υλοποίηση του μέτρου αυτού επιδιώκεται η επιτάχυνση και ενδυνάμωση των παρεμβάσεων μείωσης της νιτρορύπανσης και αυτών της αποκατάστασης του υποβαθμισμένου λόγω της γεωργικής δραστηριότητας περιβάλλοντος στις περιοχές εφαρμογής. Το πρόγραμμα αυτό εφαρμόζεται ήδη στη Θεσσαλία και στη Φθιώτιδα και στην περιοχή της Κωπαΐδας.

M.3.6.: «Περιβαλλοντική Προστασία της Λίμνης Παμβώτιδας»: Στόχος του μέτρου αυτού ήταν η προστασία της λίμνης από τις αρνητικές επιπτώσεις των

γεωργικών δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα στην ευρύτερη περιοχή, επιδοτώντας τους αγρότες να προβούν σε αγρανάπαυση και αμειψισπορά. Οι στόχοι θα επιτευχθούν με την εφαρμογή συγκεκριμένων παρεμβάσεων οι οποίες ξεπερνούν την απλή εφαρμογή των Κωδικών Ορθής Γεωργικής Πρακτικής (Κ.Ο.Γ.Π.) Στο μέτρο δεν υπήρξαν δικαιούχοι.

M.3.7.: «Πρόγραμμα Απειλούμενων Αυτοχθόνων Φυλών Αγροτικών Ζώων»: Το πρόγραμμα αυτό είναι συνεχιζόμενο και στοχεύει στη διατήρηση και αύξηση του αριθμού των ζώων, που ανήκουν σε σπάνιες αυτόχθονες φυλές που κινδυνεύουν με εξαφάνιση λόγω εγκατάλειψης. Σκοπός του μέτρου είναι, η καθιέρωση ενίσχυσης στους κατόχους κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων ασφαλείας.

M.3.8.: «Διατήρηση Εκτατικών Καλλιεργειών που κινδυνεύουν από Γενετική Διάβρωση»: Το μέτρο αυτό στοχεύει στη διατήρηση των ντόπιων ποικιλιών που κινδυνεύουν να χαθούν, έπειτα από την παρατήρηση πως η καλλιέργεια πολλών ειδών και ποικιλιών είχε περιορισθεί σημαντικά ώστε να κινδυνεύουν από γενετική διάβρωση ή πλήρη εξαφάνιση. Σκοπός του μέτρου είναι να αντιστρέψει την υπάρχουσα αυτή κατάσταση με κατάλληλες παρεμβάσεις.

M.3.9.: «Πρόγραμμα Διαχείρισης των Λιμνών και Λιμνοθαλασσών Θράκης»: Το πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει τις περιοχές του δικτύου Natura 2000 και συγκεκριμένα για τις περιοχές «δέλτα Νέστου και Λιμνοθάλασσα κεραμωτής» και οι «Λίμνες και Λιμνοθάλασσες της Θράκης» Το μέτρο αυτό επιδοτεί τους αγρότες να προβούν σε αγρανάπαυση, ώστε να μειωθούν οι πιέσεις που ασκούνται απ' τη γεωργία στους υδάτινους πόρους της περιοχής.

M.3.10.: «Πρόγραμμα Διαχείρισης Παραλίμνιων Εκτάσεων της Περιοχής του Δικτύου Natura 2000: «Λίμνες Βόλβης-Κορώνειας»: Αντίστοιχο με το μέτρο 3.9.είναι ένα μέτρο που στοχεύει στην ορθολογικότερη διαχείριση των υδατικών πόρων

και τη μείωση της ρύπανσης που προκαλείται από τα λιπάσματα, ωθώντας τους αγρότες μέσω επιδοτήσεων να προβούν σε αγρανάπαυση και αμειψισπορά.

M.3.11.: «Διατήρηση και Αποκατάσταση Φυτοφρακτών»: Ένα απ' τα νεότερα μέτρα που επιδοτούσε τους αγρότες για διατήρηση και αποκατάσταση των φυτοφρακτών στους νομούς Έβρου και Ιωαννίνων.

M.3.12.: «Διατήρηση και Ανακατασκευή Αναβαθμίδων σε Επικλινείς εκτάσεις για την προστασία των εδαφών από τη διάβρωση»: Νέο μέτρο και αυτό που αποσκοπεί στην καθιέρωση καθεστώτος ενίσχυσης για την ανακατασκευή-επέκταση αναβαθμίδων.

M.3.13.: «Διατήρηση γεωργικών εκτάσεων για την προστασία ειδών άγριας Πανίδας»: Η εφαρμογή του νέου αυτού μέτρου αποσκοπεί στην εναρμόνιση και διατήρηση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Εφαρμόστηκε, κυρίως, σε προτεινόμενες περιοχές Natura 2000, που αποτελούν τόπο διαβίωσης ειδών άγριας ζωής, όπως η Καφέ Αρκούδα, το Κιρκινέζι και άλλα.

M.3.14.: «Προστασία Παραδοσιακού Ελαιώνα της Άμφισσας»: Με το μέτρο αυτό καθιερώθηκε καθεστώς ενίσχυσης, το οποίο αποσκοπούσε στην ενθάρρυνση των αγροτών να εφαρμόσουν πρακτικές που υπερβαίνουν αυτές των Κ.Ο.Γ.Π. και τις «συνήθειες» καλλιεργητικές με στόχο τη διατήρηση και προστασία του ελαιώνα και των χαρακτηριστικών του όπως είναι σήμερα. Το μέτρο εφαρμόστηκε στις γεωργικές εκτάσεις των Δημοτικών Διαμερισμάτων Αγίου Γεωργίου, Αγίου Κωνσταντίνου, Άμφισσας, Δροσοχωρίου, Ελαιώνα, Σερνικακίου, Δελφών, Χρυσσού, Αγίας Ευθυμίας, Ιτέας, Κίρρας και του Δήμου Αράχωβας.

M.3.15.: «Διατήρηση Παραδοσιακού Αμπελώνα Ν.Θήρας»: Στα νησιά Θήρα και Θηρασιά, λόγω των ειδικών οικολογικών συνθηκών που επικρατούν (συχνοί και ισχυρές εντάσεις άνεμοι, εδάφη ξηρά και φτωχά) έχει επικρατήσει ένα ιδιόρρυθμο

κυπελλοειδές στεφανωτό ή με γυριστές τις κληματίδες. Η χρήση αυτών των ιδιόρρυθμων κυπελλοειδών συνέβαλε στη διαμόρφωση των Θηραϊκών αμπελώνων και του ευρύτερου Θηραϊκού τοπίου. Με το μέτρο καθιερώνεται καθεστώς ενίσχυσης προκειμένου οι αγρότες να αναλάβουν δεσμεύσεις που υπερβαίνουν την εφαρμογή των Κ.Ο.Γ.Π. με στόχο την προστασία του θηραϊκού τοπίου και των χαρακτηριστικών του, όπως έχει διαμορφωθεί στην πορεία των χρόνων.

M.3.16.: «Περιβαλλοντική Προστασία των Λιμνών Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας Βεγορίτιδας, Πετρών – Λίμνες Ζάζαρης και Χειμαδίτιδας: Η εντατική γεωργία της πειραματικής ζώνης των λιμνών Βεγορίτιδας, Πετρών, Ζάζαρης και Χειμαδίτιδας ασκεί σοβαρές πιέσεις στο οικοσύστημα. εκ των οποίων δύο είναι οι σημαντικότερες:

- Η εξάντληση των υδροτοπικών υδάτων ιδιαίτερα κατά τους θερμούς και ξηρούς μήνες, οπότε εμφανίζονται οι μέγιστες αρδευτικές ανάγκες των καλλιεργούμενων φυτών.
- Η υποβάθμιση της ποιότητας των υδροτοπικών υδάτων από ρύπανση γεωργικής προέλευσης (λιπάσματα).

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων με στόχο τη σταδιακή αποκατάσταση του Οικοσυστήματος της περιοχής προτείνονται η καθιέρωση κινήτρων στους αγρότες της περιοχής ώστε να υιοθετήσουν πρακτικές πέραν των συνήθων (Κ.Ο.Γ.Π.) για τη μείωση της κατανάλωσης αρδευτικού νερού.

M.3.17.: «Προστασία της Λίμνης Δοϊράνης»: Το υδροχαρές δάσος των Μουριών και η λίμνη Δοϊράνης αντιμετωπίζουν χρόνια προβλήματα από την υπεράντληση των υδάτων λόγω της έντονης γεωργικής δραστηριότητας η οποία ασκείται στην περιοχή. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων με στόχο τη σταδιακή αποκατάσταση του Οικοσυστήματος της περιοχής προτείνεται η καθιέρωση κινήτρων στους αγρότες της περιοχής προκειμένου να υιοθετήσουν πρακτικές πέραν των συνθηκών (Κ.Ο.Γ.Π.) για τη μείωση της κατανάλωσης αρδευτικού νερού. Το μέτρο εφαρμόστηκε στις παραλίμνιες εκτάσεις των Δήμων Μουριών και Δοϊράνης. (www.minagric.gr).

4.2.4 Άξονας προτεραιότητας 4: Δασώσεις Γεωργικών Γαιών.

Ο τέταρτος άξονας αποτελείται από ένα μέτρο (Μ.4.1.: «Δασώσεις Γεωργικών Γαιών») με στόχος την ενίσχυση της δάσωσης γεωργικών εκτάσεων, ώστε να επιτευχθεί αύξηση της δασοκάλυψης της χώρας. Κύριος σκοπός είναι:

- Η ανάπτυξη των δασικών πόρων
- Η βελτίωση της βιοποικιλότητας
- Η προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος, και
- Η διατήρηση του τοπίου και του φυσικού χώρου γενικότερα.

Η χρηματοοικονομική βαρύτητα του μέτρου σε ότι αφορά στην Δημόσια Δαπάνη είναι 6,53% και σε ότι αφορά στη Κοινοτική Συμμετοχή είναι 6,58%. (www.minagric.gr).

4.2.5 Άξονας προτεραιότητας 5: Εφαρμογή και τήρηση Προτύπων.

Ο άξονας πέντε αποτελείται από δύο μέτρα (Μ.5.1. «Εφαρμογή και τήρηση προτύπων», Μ.5.2. «Χρήση υπηρεσιών παροχής συμβουλών στον τομέα της γεωργίας»). Η βαρύτητα των συγχρηματοδοτούμενων ενεργειών του μέτρου στο σύνολο της Δημόσιας Δαπάνης του ΕΠΑΑ είναι 0,50% ποσό 15,0 εκ. ΕΥΡΩ με κοινοτική συμμετοχή 50%.

4.2.6 Άξονας προτεραιότητας 6: Ποιότητα τροφίμων.

Ο άξονας αποσκοπούσε στη στήριξη μεθόδων παραγωγής που αποβλέπουν στη βελτίωση της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων και την προώθησή τους με στόχους:

- Την παροχή εγγυήσεων στους καταναλωτές

- Την επίτευξη προστιθέμενης αξίας για τα πρωτογενή προϊόντα του γεωργικού τομέα και στη βελτίωση των δυνατοτήτων διάθεσής τους στην αγορά
- Τη βελτίωση της ενημέρωσης των καταναλωτών όσον αφορά τη διαθεσιμότητα και τις προδιαγραφές των προϊόντων ποιότητας. Τα μέτρα του άξονα 6 δεν εφαρμόστηκαν. (www.minagric.gr)

4.3 ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2007 -2013

4.3.1 Άξονας προτεραιότητας 1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας.

Οι παρεμβάσεις του Άξονα 1 στοχεύουν κυρίως στην αναστροφή της ηλικιακής διάρθρωσης και του μικρού μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, στην αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των επιχειρηματικών δομών μέσω της προώθησης του τεχνολογικού εξοπλισμού και της καινοτομίας, στην αναβάθμιση και βελτίωση των υποδομών του πρωτογενή τομέα και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού για την προσαρμογή του στις νέες απαιτήσεις.

Μέτρα που αποσκοπούν στην προαγωγή γνώσης και βελτίωσης του ανθρώπινου δυναμικού μέσω:

- Επαγγελματικής κατάρτισης και δράσεων ενημέρωσης.
- Προγραμμάτων για την προώθηση της εγκατάστασης νέων γεωργών (ηλικίας κάτω των 40 ετών που καθίστανται για πρώτη φορά αρχηγοί της εκμετάλλευσης) και τη διαρθρωτική προσαρμογή των εκμεταλλεύσεων τους.
- Πρόωρης συνταξιοδότησης των γεωργών που έχουν αποφασίσει να παύσουν τις δραστηριότητες τους με στόχο να μεταβιβάσουν την εκμετάλλευση τους σε άλλους γεωργούς και των γεωργικών εργατών που έχουν αποφασίσει να σταματήσουν οριστικά κάθε γεωργική δραστηριότητα. Σε γενικές γραμμές οι δικαιούχοι πρέπει να είναι

τουλάχιστον 5 ετών, αλλά κάτω από την κανονική ηλικία συνταξιοδότησης στο συγκεκριμένο κράτος μέλος.

- Τη χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών από τους γεωργούς και τους δασοκαλλιεργητές. Τη δημιουργία συμβουλευτικών υπηρεσιών, υπηρεσιών γεωργικής αντικατάστασης και υπηρεσιών στήριξης της γεωργικής διαχείρισης. Η χρήση αυτών των υπηρεσιών θα πρέπει να βοηθά στην αξιολόγηση και βελτίωση της επίδοσης των εκμεταλλεύσεων.

Μέτρα που αποσκοπούν στην αναδιάρθρωση και ανάπτυξη του φυσικού δυναμικού:

- Εκσυγχρονισμός των γεωργικών και δασικών εκμεταλλεύσεων και τη βελτίωση των εμπορικών επιδόσεων τους, με τη χρήση νέας τεχνολογίας.
- Προστιθέμενη αξία της πρωτογενούς γεωργίας και δασοκομίας. Αυτό σημαίνει στήριξη των επενδύσεων που αποσκοπούν στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της μεταποίησης και της εμπορίας της πρωτογενούς παραγωγής, καθώς και την απλούστευση των κριτηρίων επιλεξιμότητας για στήριξη των επενδύσεων.
- Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη και την προσαρμογή της γεωργίας και της δασοκομίας.
- Αποκατάσταση του γεωργικού παραγωγικού δυναμικού, που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές και εισαγωγή των κατάλληλων προγραμμάτων πρόληψης.

Μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας της παραγωγής και των προϊόντων:

- Βοήθεια στους γεωργούς κατά την προσαρμογή στους απαιτητικούς κανόνες που προβλέπονται στη νομοθεσία της ΕΕ.
- Ενθάρρυνση των αγροτών για τη συμμετοχή τους σε συστήματα που προωθούν την ποιότητα των τροφίμων και δίνουν διαβεβαιώσεις στους καταναλωτές για την ποιότητα ενός προϊόντος ή μιας μεθόδου παραγωγής..

- Στήριξη των ομάδων παραγωγών στις δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων που καλύπτονται από τα συστήματα ποιότητας τροφίμων.

Η βαρύτητα των μέτρων αυτών σε σχέση με το συνολικό πρόγραμμα είναι σε ότι αφορά τη Δημόσια δαπάνη 46,1 % και σε ότι αφορά τη Κοινοτική συμμετοχή στο 51%. (www.agrotikianaptixi.gr).

4.3.2 Άξονας προτεραιότητας 2 : Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου.

Στο έγγραφο 2007-2013 τα μέτρα αναφέρονται και ως δράσης. Η κοινοτική συμμετοχή ορίστηκε στο 76,27% των επιλέξιμων δαπανών. Ενώ, η βαρύτητα των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων ως προς την συνολική Δημόσια Δαπάνη του προγράμματος ανήλθε στο 15,38% όσον αφορά την κοινοτική συμμετοχή ήταν 23,56%. Σχεδόν όλα τα μέτρα του Άξονα Προτεραιότητας 2 παραμένουν ίδια με αυτά του Άξονα Προτεραιότητας 3 του έργου ΕΠΑΑ 2000-2006.

Τα μέτρα που συνεχίζονται είναι τα εξής :

- 1 Βιολογική Γεωργία.
- 2 Βιολογική Κτηνοτροφία.
- 3 Εκτακτικοποίηση της Κτηνοτροφίας.
- 4 Μακροχρόνια Παύση Εκμετάλλευσης Γεωργικών Γαιών.
- 5 Προστασία Ευαίσθητων Νιτρικών Περιοχών.
- 6 Πρόγραμμα Απειλούμενων Αυτοχθόνων Φύλων Αγροτικών Ζώων.
- 7 Διατήρηση και Ανακατασκευή Αναβαθμίδων σε Επικλινείς Εκτάσεις για την Προστασία των Εδαφών από τη Διάβρωση.
- 8 Προστασία Παραδοσιακού Ελαιώνα της Άμφισσας.
- 9 Διατήρηση Παραδοσιακού Αμπελώνα Ν. Θήρας.

Τα νέα μέτρα που ξεκίνησαν να ισχύουν είναι :

Μ.1.4.: «Αμειψισπορά με ξηρικές καλλιέργειες»: Το μέτρο αυτό στοχεύει στην προστασία του περιβάλλοντος με τη μείωση της κατανάλωσης αρδευτικού νερού,

τη μείωση της χρήσης χημικών εισροών και τον περιορισμό έκλυσης των αερίων του θερμοκηπίου. Δικαιούχοι της δράσης μπορούν να κριθούν γεωργοί, φυσικά και νομικά πρόσωπα, οι οποίοι στις περιοχές παρέμβασης έχουν ενεργοποιήσει το 2009, εκτατικά δικαιώματα προερχόμενα από τον καπνό, εφόσον αναλάβουν την υποχρέωση, για μια 5ετία, να καλλιεργήσουν σε συγκεκριμένο ποσοστό της επιλέξιμης έκτασης, ξηρική αμειψισπορά, όπως σκληρό και μαλακό σιτάρι, βρώμη και βίκος.

M.2.2.: «Προστασία υγροτοπικών συστημάτων»: Στόχος του μέτρου αυτού είναι η μείωση των πιέσεων που δέχονται τα υγροτοπικά συστήματα από τη γεωργική δραστηριότητα μέσω της μείωσης της κατανάλωσης νερού κατά 25% και της δημιουργίας χώρων οικολογικής αντιστάθμισης τουλάχιστον 5% της επιλέξιμης επιφάνειας. Στο μέτρο αυτό βλέπουμε να εισέρχονται περισσότερες περιοχές όπως είναι : Το Δέλτα Έβρου καθώς κι άλλα υγροτοπικά συστήματα στα οποία περιλαμβάνονται μεταξύ των άλλων νότιο τμήμα του κόλπου Αμβρακικού, δηλ. η περιοχή που γεωγραφικά ανήκει στο Ν. Αιτωλοακαρνανίας, το Δέλτα Αχελού, Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου - Αιτωλικού και εκβολές Ευήνου Λίμνη Οζερός και Λίμνες Τριχωνίδα – Λυσιμαχίας.

M.2.3.: «Σύστημα Ολοκληρωμένης Διαχείρισης στην Παραγωγή Καπνού»: Το μέτρο αποσκοπεί στην επέκταση της δυνατότητας εφαρμογής της ολοκληρωμένης διαχείρισης, με βάση το πρότυπο AGRO 2, στην καλλιέργεια καπνού και κρίνεται απαραίτητη προκειμένου να ενδυναμωθεί ο περιβαλλοντικός ρόλος της δράσης, μέσω της ορθολογικής διαχείρισης της παραγωγής με στόχο τη μείωση των ενεργειακών εισροών (χημικά λιπάσματα – φυτοφάρμακα) κατά 30% στο σύνολο των αρροτραίων καλλιεργειών.

M.3.4.: «Διατήρηση γενετικών πόρων στην κτηνοτροφία»: Στόχος του μέτρου είναι η διατήρηση και αξιοποίηση των γενετικών πόρων στη κτηνοτροφία με την εξασφάλιση δομών και υπηρεσιών στήριξης για χρησιμοποίηση από τους κτηνοτρόφους του κατάλληλου για κάθε περιοχή αναπαραγωγικού υλικού. Με τη δημιουργία και στήριξη σύγχρονων δομών και οργανώσεων για τον έλεγχο της γενεαλογίας και των αποδόσεων της κάθε φυλής. Δικαιούχοι του μέτρου είναι ο φορέας

αναπαραγωγής προβάτων φυλής Χίου, φορέας αναπαραγωγής αγελάδων ασπρόμαυρης και ασπροκόκκινης φυλής, Ενώσεις και Συνεταιρισμοί που διαθέτουν νομική υπόσταση και ασκούν κτηνοτροφικές δραστηριότητες οι ίδιοι ή/και τα μέλη τους.

M.3.5.: «Προστασία Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου» : Ως Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου (ΕΘΠΖ) χαρακτηρίζεται η θαλάσσια έκταση του κόλπου του Λαγανά των νήσων Στροφάδων και η χερσαία έκταση του Δήμου Ζακυνθίων και του Δήμου Λαγανά. Στη θαλάσσια περιοχή ζει η μεσογειακή φώκια και το ρινοδέλφιο . Η παραλία των Σενακίων αποτελεί την πιο σημαντική παραλία ωοτοκίας της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* στη Μεσόγειο. Η *Caretta caretta* περιλαμβάνεται στα είδη πανίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης που απειλούνται με εξαφάνιση. Στόχος του μετρου είναι η προστασία του πάρκου από οχλήσεις της γεωργικής δραστηριότητας. (www.agrotikianaptixi.gr).

4.3.3 Άξονας προτεραιότητας 3 : Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.

Ο τρίτος άξονας του ΕΠΑΑ στοχεύει στη

- 1 Στη στήριξη για τη δημιουργία και την ανάπτυξη μικρών επιχειρήσεων, προώθηση του τουρισμού και προστασία, ανάπτυξη και διαχείριση της φυσικής κληρονομιάς που συνεισφέρει στην αειφόρο οικονομική ανάπτυξη.
- 2 Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές, με ιδιαίτερη έμφαση στην ανακαίνιση και ανάπτυξη χωριών, τη διατήρηση και την καλύτερη αξιοποίηση της αγροτικής κληρονομιάς.
- 3 Απόκτηση δεξιοτήτων και πραγματοποίηση δραστηριοτήτων με σκοπό την προετοιμασία και την εφαρμογή της τοπικής στρατηγικής ανάπτυξης.

Η βαρύτητα του μέτρου αυτού σε σχέση με το συνολικό πρόγραμμα είναι σε ότι αφορά τη Δημόσια δαπάνη 35 % και σε ότι αφορά τη Κοινοτική συμμετοχή το 15,41 %. (<http://www.agrotikianaptixi.gr>).

4.3.4 Άξονας προτεραιότητας 4 : Leader

Οι ενισχύσεις που χορηγούνται στο πλαίσιο του άξονα LEADER αφορούν:

- 1 Την εφαρμογή των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης μέσω συμπράξεων δημοσίου - ιδιωτικού τομέα που ονομάζονται ομάδες τοπικής δράσης. Οι στρατηγικές που εφαρμόζονται στις καθορισμένες αγροτικές περιοχές, πρέπει να επιτύχουν τους στόχους τουλάχιστον ενός από τους τρεις προηγούμενους άξονες.
- 2 Οι ομάδες τοπικής δράσης έχουν επίσης την επιλογή να εφαρμόσουν διατοπικής ή διεθνούς συνεργασίας έργα .

Η χρηματοοικονομική βαρύτητα του μέτρου σε σχέση με το συνολικό πρόγραμμα είναι για την Δημόσια δαπάνη 23,80 % για την Κοινοτική συμμετοχή στο 14,24%. (www.agrotikianaptixi.gr).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΜΕΤΡΩΝ

Η παρακολούθηση, είναι μια συνεχής και συστηματική ανασκόπηση των δραστηριοτήτων των εισροών του προϋπολογισμού, που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο των μέτρων και των δεδομένων σχετικά με τα αρχικά αποτελέσματα σε επίπεδο έργων. Η παρακολούθηση επιτρέπει να ελεγχθούν τα αποτελέσματα του προγράμματος (αγαθά και υπηρεσίες που χρηματοδοτούνται και παρέχονται στο πλαίσιο του προγράμματος) των οποίων επωφελούνται οι δικαιούχοι χάρη στους συγκεντρωθέντες πόρους. Παράγει ποσοτικά δεδομένα, παρέχει ανατροφοδότηση σχετικά με την ορθή εφαρμογή των μέτρων και συμβάλλει στη σωστή διαχείριση των δημόσιων δαπανών και παρέχει πολύτιμες πληροφορίες για την αξιολόγηση των μέτρων. Πρόκειται για μόνιμη διαδικασία η οποία εφαρμόζεται κατά την εκτέλεση του προγράμματος με σκοπό να διορθώνεται αμέσως κάθε παρέκκλιση σε σχέση με τους λειτουργικούς στόχους και να βελτιώνεται η απόδοση του προγράμματος, διευκολύνοντας κατ' αυτό τον τρόπο τη διόρθωση των αποκλίσεων από τους επιχειρησιακούς στόχους. (ec.europa.eu).

Ενώ η αξιολόγηση, εξετάζει τα αποτελέσματα και τις επιπτώσεις των προγραμμάτων - με την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας, της αποδοτικότητας, και την καταλληλότητα των μέτρων – και συμβάλλει στη χάραξη της διαμόρφωση και στον επαναπροσδιορισμό των πολιτικών. Με τον τρόπο αυτό, η αξιολόγηση βασίζεται σε μεγάλο βαθμό από τα δεδομένα και πληροφορίες που συλλέγονται από την παρακολούθηση η οποία προτείνει μια πρόιμη αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο δραστηριότητες.

Η αξιολόγηση της αγροτικής ανάπτυξης πρέπει να παρέχει πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή και τον αντίκτυπο των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων. Οι στόχοι είναι, αφενός, να αυξηθεί η λογοδοσίας και η διαφάνεια όσον αφορά τη νομική άποψη και τον προϋπολογισμό και, από την άλλη πλευρά, να βελτιωθεί η υλοποίηση των προγραμμάτων συμβάλλοντας στην ενημέρωση του σχεδιασμό και των αποφάσεων σχετικά με τις ανάγκες, τους μηχανισμούς υλοποίησης και την κατανομή των πόρων.

Η αξιολόγηση των γεωργικών επιδοτήσεων, όπως και των λοιπών οικονομικών εργαλείων, είναι μια διαδικασία, η οποία εξαρτάται από τα κριτήρια επιλογής τα οποία θέλει κανείς να προτάξει. Συνήθως αρκούν τρία κριτήρια για να καλύψουν ουσιαστικά τις σπουδαιότερες πλευρές της αξιολόγησης και είναι τα εξής:

- Το κριτήριο της περιβαλλοντικής αποτελεσματικότητας,
- το κριτήριο της οικονομικής αποδοτικότητας και
- το κριτήριο της κοινωνικής δικαιοσύνης (Σκούρτος και Σοφούλης, 1998).

5.1 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΥΝ ΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ

5.1.1 Περιβαλλοντική αποτελεσματικότητα

Οι επιδοτήσεις, έχουν συχνά αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον επειδή, υποβοηθούν την διατήρηση και ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων με αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Υπεύθυνες κυρίως για τη δημιουργία περιβαλλοντικών προβλημάτων υπήρξαν οι επιδοτήσεις εισροών, που ευνόησαν την αύξηση της εφαρμογής αγροχημικών και γενικότερα τη μη ορθολογική χρήση τους και οι επιδοτήσεις που συνδέονται με την παραγωγή των αγροτικών προϊόντων που οδήγησαν σε ένα εντατικοποιημένο μοντέλο γεωργίας, προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη παραγωγικότητα και αποδοτικότητα στην γεωργική παραγωγή και στην εγκατάλειψη της γεωργικής δραστηριότητας, ως δευτερογενή συνέπεια της εντατικοποίησης. Επίσης, η εντατικοποίηση έχει ως δευτερογενή συνέπεια την εγκατάλειψη της γεωργικής δραστηριότητας σε μειονεκτικές περιοχές που δεν μπορούν να ενστερνιστούν, αυτό το εντατικοποιημένο μοντέλο γεωργίας, λόγω εδαφοκλιματικών ή και κοινωνικοοικονομικών συνθηκών. Στην χώρα μας η εντατικοποίηση δεν υπήρξε ενιαία. Δηλαδή, σε άλλες περιοχές ο ρόλος της ήταν καθοριστικός, άλλες καθυστέρησαν να την ακολουθήσουν και άλλες έμειναν στο περιθώριο της κινδυνεύοντας να εγκαταλειφθούν.

Ένα άλλο παράδειγμα του λανθασμένου τρόπου εφαρμογής των επιδοτήσεων σχετίζεται με την σπατάλη των φυσικών πόρων και ιδιαίτερα του νερού. Συγκεκριμένα,

το γεγονός ότι καταβάλλονταν, βάση της εφαρμοζόμενης αγροτικής πολιτικής, υψηλότερες αντισταθμιστικές πληρωμές για τις αρδευόμενες γεωργικές εκτάσεις από ότι για τις μη αρδευόμενες, αποτέλεσε κίνητρο, ώστε οι γεωργοί όχι μόνο να χρησιμοποιούν νερό, αλλά να κάνουν ανεξέλεγκτη χρήση του φυσικού αυτού πόρου. Στον αντίποδα των αρνητικών επιπτώσεων που επέφεραν στο περιβάλλον οι επιδοτήσεις εισροών και αυτές των γεωργικών προϊόντων, βρίσκονται τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα που παρέχουν κίνητρα στους γεωργούς προκειμένου να εξακολουθήσουν να εφαρμόζουν εκτατικές μεθόδους καλλιέργειας, αποτρέποντας έτσι, την εγκατάλειψη των γεωργικών εκτάσεων ή τη μετατροπή τους σε εντατικής μορφής καλλιέργειες. (Μπεόπουλος και Σκούρας, 1999).

5.1.2 Οικονομική αποδοτικότητα

Το κριτήριο της οικονομικής αποδοτικότητας έχει αναχθεί σε σημείο αναμφισβήτητης υπεροχής των οικονομικών εργαλείων. Με την εφαρμογή αυτών, η ΚΑΠ επιδιώκει να αυξήσει το αγροτικό εισόδημα και να βοηθήσει στη βελτίωση του κατά κεφαλήν αγροτικού εισοδήματος με άμεση συνέπεια τη δικαιότερη κατανομή του μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών ομάδων. Έτσι από την άποψη της οικονομικής αποδοτικότητας θεωρείται ότι τα εισοδήματα των αγροτών σημείωσαν θετική εξέλιξη χάρη στην καθιέρωση των γεωργικών επιδοτήσεων (άμεσων ενισχύσεων).

Εν τέλει, ενώ τα εφαρμοζόμενα μέχρι σήμερα οικονομικά εργαλεία αποσκοπούσαν περισσότερο στη συλλογή χρηματικών πόρων παρά στην αλλαγή συμπεριφορών, οι νέες πολιτικές αλλαγές που προκύπτουν στον αγροτικό τομέα ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της υπαίθρου, την παραγωγή προϊόντων ποιότητας και την τήρηση προτύπων προστασίας περιβάλλοντος, οπότε αποσκοπούν περισσότερο στην αλλαγή συμπεριφορών. Σήμερα, οι ανάγκες στήριξης του αγροτικού εισοδήματος αυξάνονται περισσότερο γιατί το συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον με τις νέες διεθνείς εμπορικές συμφωνίες οδηγεί σε μεγαλύτερη απελευθέρωση τιμών και συνεπώς σε περαιτέρω «έκθεση» των αγροτών στις ανταγωνιστικές συνθήκες της αγοράς. Κάτω από το νέο αυτό πλαίσιο που διαμορφώνεται, οι κίνδυνοι που σχετίζονται με την παραγωγή και συνεπώς με το εισόδημα. Συνεπώς, είναι ορατή η ανάγκη για τη λήψη συμπληρωματικών μέτρων τόσο σε Ευρωπαϊκό, όσο και Εθνικό επίπεδο που θα

σταθεροποιούν και θα διασφαλίζουν τα αγροτικά εισοδήματα χωρίς να δημιουργούν σημαντικές στρεβλώσεις στις αγορές των γεωργικών προϊόντων (Τζουραμάνη, 2003).

5.1.3 Κοινωνική Δικαιοσύνη

Στο θέμα της κατανομής των βαρών και της κοινωνικής δικαιοσύνης, τα οικονομικά εργαλεία, κατά κύριο λόγο, εφαρμόζουν στην πράξη την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», η οποία θεωρείται από πολλούς η ουσιαστικότερη έκφραση της δίκαιης κατανομής του κόστους της αντιρρύπανσης. Δεν συμβαίνει, όμως το ίδιο και με τις επιδοτήσεις. Συγκεκριμένα, οι επιδοτήσεις των γεωργικών προϊόντων, σε αντίθεση με άλλα οικονομικά εργαλεία, εφαρμόζουν στην πράξη την αρχή «το κοινωνικό σύνολο πληρώνει», και για το λόγο αυτό θεωρούνται ότι αντιστρατεύονται την δίκαιη κατανομή των βαρών. (Σκούρτος και Σοφούλης, 1998).

5.2 ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ

Η διαδικασία παρακολούθησης της εφαρμογής του ΕΠΑΑ αποτελεί μία από τις πιο σημαντικές ενότητες. Η αξιολόγηση του συστήματος παρακολούθησης εστιάζεται στη ροή της πληροφορίας και τον τρόπο τήρησης αυτής. Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του ΕΠΑΑ 2000-2006 και 2007-2013 υπήρξαν διαφοροποιήσεις στα συστήματα παρακολούθησης κατά άξονα, οπότε η αξιολόγηση έγινε ξεχωριστά ανά άξονα. Η Διαχειριστική Αρχή τα στοιχεία, για τους άξονες προτεραιότητας, τα λαμβάνονται από τον ΟΠΕΚΕΠΕ. Για ορισμένα μέτρα υπήρχαν είτε φορείς διαχείρισης, είτε εξειδικευμένοι φορείς παρακολούθησης και ελέγχου (ΕΘΙΑΓΕ, Κέντρα Γενετικής Βελτίωσης Ζώων, Μ.Κ.Ο) απ' όπου υπήρξε η δυνατότητα άντλησης πρωτογενών στοιχείων. (Λεβεντάκη, 2012).

5.3 ΈΛΕΓΧΟΙ

Οι έλεγχοι αναφέρονται στη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των διατάξεων για τη διάθεση των πόρων και διακρίνονται σε δύο επίπεδα:

5.3.1 Έλεγχοι 1ου επιπέδου

Διενεργούνται από τους φορείς υλοποίησης (ΔΑ των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων) και διακρίνονται σε:

- Διοικητικούς: Πραγματοποιούνται στο 100% των αιτήσεων περιλαμβάνουν οπτικούς και διασταυρούμενους ελέγχους σε επίπεδο νομού και επικράτειας, για όλες τις περιπτώσεις και με τα δεδομένα του ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου (ΟΣΔΕ) και των κατά περίπτωση Μητρώων. Οι διοικητικοί έλεγχοι σκοπό έχουν να ελεγχθεί η πληρότητα των φακέλων, η τήρηση των προϋποθέσεων από το δικαιούχο και να αποφευχθεί η πολλαπλή καταβολή ενισχύσεων.
- Επιτόπιους: Πραγματοποιούνται σε ετήσια βάση, σε ποσοστό 5% των δικαιούχων του προγράμματος επί του συνολικού αριθμού των αιτήσεων κατανεμημένο σε επίπεδο νομού. Το δείγμα με σκοπό την εξασφάλιση της αντιπροσωπευτικότητας εξάγεται από τη μηχανογραφική βάση δεδομένων σύμφωνα:
 - Με την ανάλυση του κινδύνου και κριτήρια επιλογής όπως καθορίζονται
 - Τη τυχαία επιλογή μέχρι ποσοστού 25% επί του συνολικού ποσοστού του δείγματος.

Για κάθε επιτόπιο έλεγχο συντάσσεται πρακτικό το οποίο περιλαμβάνει τις λεπτομέρειες του ελέγχου τις διαπιστώσεις και τυχόν παρατηρήσεις του δικαιούχου.

- Έλεγχος από τη δ/νση χωροταξίας & προστασίας περιβάλλοντος: Η Δ/νση χωροταξίας και Προστασίας Περιβάλλοντος, η οποία έχει την ευθύνη εφαρμογής των μέτρων του Άξονα, παρακολουθεί και ελέγχει την πορεία

υλοποίησής των από τις κατά τόπους Νομαρχιακές Υπηρεσίες και συντονίζει τις ενέργειές τους. (Λεβεντάκη, 2012).

5.3.2 Έλεγχοι 2ου επιπέδου

Οι έλεγχοι αυτοί πραγματοποιούνται από τη Διαχειριστική Αρχή του ΕΠΑΑ και είναι ανεξάρτητοι και πέραν των ελέγχων του 1ου επιπέδου και περιλαμβάνουν:

- Έλεγχο του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου τόσο στον τόπο υλοποίησης τους όσο και στην έδρα των φορέων που έχουν στην κατοχή τους πρωτότυπους φακέλους και τα παραστατικά δαπανών.
- Ανάλυση και αξιολόγηση των ελέγχων του 1ου επιπέδου, των αποφάσεων και των φορέων εφαρμογής.

5.3.3 Εργαστηριακοί έλεγχοι

Οι εργαστηριακοί έλεγχοι πραγματοποιούνται όπου απαιτείται θεσμικά ή όπου κατά περίπτωση μέτρου αυτό κρίνεται απαραίτητο για τη διασφάλιση της κανονικότητας των παρεμβάσεων. (Λεβεντάκη, 2012).

5.4 ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Σε περίπτωση ανυπακοής στους κανονισμούς του ΕΠΑΑ όπως:

- 1 Δικαιούχοι που δηλώνουν ψευδή στοιχεία ή προσπαθούν να παραπλανήσουν την Υπηρεσία τότε:
 - Αποβάλλονται από το μέτρο
 - Τυχόν καταβληθέντα ποσά αναζητούνται σαν αχρεωστήτως καταβληθέντα

- Αποκλείονται από το σύνολο των μέτρων του άξονα 3 τουλάχιστον για δύο έτη.
- 2 Δικαιούχοι που δηλώνουν ανακριβή στοιχεία χωρίς πρόθεση να παραπλανήσουν την Υπηρεσία, αποκλείονται για το εξεταζόμενο έτος από όλα τα μέτρα του άξονα 3 (ΕΠΑΑ 2000 -2006) και από τα μέτρα του άξονα 2 (ΕΠΑΑ 2007-2013).
 - 3 Δικαιούχοι οι οποίοι διακόπτουν το πρόγραμμα πριν τη λήξη των συμβατικών τους υποχρεώσεων τότε:
 - Αποβάλλονται από το πρόγραμμα (μέτρο)
 - 4 Οι δικαιούχοι απαλλάσσονται των κυρώσεων εφόσον:
 - Συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας εκ των οποίων προκύπτει ότι δεν είναι δυνατή η συνέχιση της παραμονής στο πρόγραμμα ή μεταβιβάσουν την εκμετάλλευσή τους σε διάδοχο ο οποίος θα αναλάβει τη συνέχιση της τήρησης των συμβατικών υποχρεώσεων του δικαιούχου, η μετατρέψουν μετά από έγκριση, την αναληφθείσα υποχρέωση σε άλλη τουλάχιστον ισοδύναμου περιβαλλοντικού αποτελέσματος.
 - Λεπτομέρειες εφαρμογής και πρόσθετες κυρώσεις όπου απαιτείται ορίζονται στις αποφάσεις εφαρμογής κατά περίπτωση μέτρου. (Λεβεντάκη, 2012).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 : ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΓΕΩΡΓΟΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

Η βασική φιλοσοφία που διέπει τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα απορρέει από την αναγνώριση του γεγονότος ότι η άσκηση της γεωργίας είναι σε θέση να προκαλέσει διαταραχή της ισορροπίας που υπάρχει στο οικοσύστημα. Ως κυριότεροι παράγοντες που ευθύνονται για τη διαταραχή αυτή είναι οι καλλιεργητικές πρακτικές που εφαρμόζονται (όργωμα, φυτοκάλυψη, άρδευση, κλπ) καθώς και η χρήση αγροχημικών (λιπάσματα, φυτοφάρμακα) ενώ το μέγεθος των επιπτώσεων προσδιορίζεται από την ποσότητα και το είδος των παραγόμενων προϊόντων, το είδος των χρησιμοποιούμενων εισροών, τις εφαρμοζόμενες καλλιεργητικές μεθόδους και την κατάσταση του άμεσου φυσικού περιβάλλοντος. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η περιβαλλοντική υποβάθμιση που προκαλείται μπορεί να περιορίζεται εντός των ορίων του αγρο-οικοσυστήματος αλλά μπορεί να εκτείνεται και εκτός αυτού με τη μεταφορά του ρυπογόνου παράγοντα και την απόθεσή του σε άλλα οικοσυστήματα. Η ΕΕ έχοντας αναγνωρίσει από τη δεκαετία του 90 τις αρνητικές επιπτώσεις από την άσκηση της γεωργίας ξεκίνησε να ενσωματώνει στην αγροτική της πολιτική συνιστώσες που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος.(Διαμαντίδης, 2011).

6.1 Η ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

Στο πλαίσιο των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων είχαν τεθεί οι ακόλουθοι στόχοι:

- Εφαρμογή μεθόδων γεωργικής παραγωγής που κρίνονται συμβατές με την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος, των φυσικών πόρων, του εδάφους και της γεωργικής ποικιλομορφίας.
- Μείωση των αρνητικών επιπτώσεων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στο περιβάλλον και ειδικότερα στην ποιότητα του νερού, του εδάφους και της βιοποικιλότητας.

- Εισαγωγή αιφροδικών πρακτικών για την προστασία του εδάφους και τον έλεγχο της φυσικής, χημικής και βιολογικής υποβάθμισής του.

Μέχρι το τέλος του 2004 δε φάνηκε να έχουν επιτευχθεί οι στόχοι, λόγω της καθυστέρησης που υπήρξε ως προς την ενεργοποίηση των περισσότερων μέτρων. Από τα 13 Μέτρα του άξονα ήταν υπό εφαρμογή τα 5 εκ των οποίων τα 4 ήταν συνεχιζόμενα. Τα ποσοστά απορρόφησης των συγκεκριμένων μέτρων κυμαίνονταν σε χαμηλά επίπεδα. Η απορρόφηση ήταν μόλις 10,4% δεδομένου της μη ουσιαστικής ενεργοποίησης των 9 εκ των 13 Μέτρων. Ο δείκτης αποδοτικότητας εμφανίζει τον υψηλότερο δείκτη σε σχέση με όλους τους άλλους άξονες με τιμή 0,74. (Λεβεντάκη, 2012).

6.1.1 Βελτίωση μέτρων ως προς τη δράση και τους στόχους

Εξ αιτίας της μη αναμενόμενης εφαρμογής των μέτρων στο σύνολό των στόχων καθώς και η σημαντική καθυστέρηση στην ενεργοποίηση των περισσότερων μέτρων, έχουν οδηγήσει στην εφαρμογή ορισμένων προτάσεων βελτίωσης του προγράμματος.

Συμπερασματικά :

- 1 Δημιουργία 2 νέων αξόνων προτεραιότητας κατ' αντιστοιχία με τα συνοδευτικά μέτρα της ΚΑΠ (Τήρηση Προτύπων και Ποιότητας Τροφίμων).
- 2 Δημιουργία μέτρου για την ενίσχυση κτηνοτρόφων στην εφαρμογή προτύπων ζωοτεχνίας ανωτέρων της συνήθους ζωοτεχνικής πρακτικής.
- 3 Επαναπροσδιορισμός του μέτρου 3.6 «Περιβαλλοντική προστασία της Λίμνης Παμβώτιδας», λόγω έλλειψης ενδιαφέροντος.
- 4 Κατάργηση των μέτρων για τα οποία δε διαφαίνεται να υπάρξει ενδιαφέρον, και δεν αναμένεται να απορροφήσουν τον σχετικό προϋπολογισμό, ώστε να απελευθερωθούν πόροι για άλλα ενεργά μέτρα.
- 5 Εφαρμογή του προγράμματος της νιτρορρύπανσης σε περιοχές που παρουσιάζουν σχετικά προβλήματα.

- 6 Ύπαρξη συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος για την υποβολή προτάσεων για το σύνολο των Μέτρων του Άξονα 3. Επίσης, να καθιερωθεί συγκεκριμένη χρονική περίοδος υποβολής προτάσεων για κάθε μέτρο, ώστε να βελτιωθεί η διαδικασία του προγραμματισμού.
- 7 Προσπάθεια επιβολής της μέτρησης του αζώτου από το ΕΘΙΑΓΕ (Μείωση της νιτρορύπανσης).

Ωστόσο υπήρξε αλλαγή και ως προς τη χρηματοδότηση που έγινε για την εκκαθάριση του μέτρου 3.3 (μακροχρόνια παύση γεωργικών γαιών). Ωστε να αναδειχθούν οι πραγματικές υποχρεώσεις που θα πρέπει να καταβληθούν προς τους δικαιούχους. (Λεβεντάκη, 2012).

6.1.2 Παρατηρήσεις επιπτώσεων γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων

Τέσσερις γενικές παρατηρήσεις μπορούν να γίνουν στην ενδιάμεση εκθέση:

- 1 Η παρακολούθηση των στοιχείων δεν παρέχει επαρκή βάση για μια συνολική άποψη του αντίκτυπου των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων.
- 2 Η αξιολόγηση ανά περιφέρεια, βοηθά ώστε να δείξουν ποια από τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα αναμενόταν να έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο στα διάφορα περιβαλλοντικά θέματα (π.χ. την ποιότητα εδάφους, την ποιότητα και ποσότητα νερού, τη βιοποικιλότητα και το τοπίο).
- 3 Υπάρχουν αρκετές πληροφορίες για τη διάδοση των μέτρων στην ενδιάμεση αξιολόγηση. Η συλλογή και καταγραφή των στοιχείων είναι πλέον ενδεδειγμένος τρόπος εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχει σαφής επιστημονική βάση για το μέτρο που αφορούν. Ωστόσο, δεν είναι πάντα δυνατό να αθροίζεται η πρόσληψη των στοιχείων (π.χ. όταν ένας γεωργός προσυπογράφει μια σειρά μέτρων για το ίδιο κομμάτι γης), ή ανάθεση σαφών δεδομένων περιοχών σε μεμονωμένα μέτρα.
- 4 Η ενδιάμεση έκθεση παρέχει σχετικά λίγα αποτελέσματα από τη μέτρηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στο έδαφος. Αναμενόμενο, εφόσον τα μέτρα καλύπτονταν μόνο για τα πρώτα τρία χρόνια και πολλές

περιβαλλοντικές επιπτώσεις είναι απίθανο να είναι μετρήσιμες σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα.(Λεβεντάκη, 2012).

6.1.3 Εισαγωγή μέτρων στον άξονα 3

Η τροποποίηση του άξονα 3 έγινε στο τέλος της περιόδου του 2003 κι αφότου είχε γίνει η ενδιάμεση αξιολόγηση κρίθηκε αναγκαίο να εισαχθούν 4 νέα μέτρα. Τα μέτρα αυτά αποσκοπούσαν στην αντιμετώπιση προβλημάτων που είχαν αναδειχθεί σε συγκεκριμένες περιοχές παρέμβασης και στην αποκατάσταση του περιβάλλοντος, με προγράμματα προστασίας και προληπτικής δράσης.

6.2 Η ΤΕΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Δικαιούχοι που έχουν ενταχθεί στα Μέτρα, απέκτησαν τη δυνατότητα να διακόψουν τη σύμβασή τους και να ενταχθούν για νέα πενταετία με τους νέους όρους και προϋποθέσεις. Για να πραγματοποιηθεί αυτό έπρεπε σαν προϋπόθεση να αυξήσουν τις δεσμεύσεις τους, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του κάθε Μέτρου.

6.2.1 Τροποποιήσεις περιεχομένου – ποιοτικές τροποποιήσεις γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων

Μέτρο 3.4: Εκτατικοποίηση κτηνοτροφίας: Η γεωγραφική κάλυψη στις περιοχές εφαρμογής του Μέτρου επεκτάθηκε σε όλες τις εκτάσεις βοσκοτόπων της ηπειρωτικής χώρας, καθώς και του Ν. Εύβοιας πλην της Σκύρου. Με προτεραιότητα στις ονοματισμένες περιοχές του δικτύου NATURA 2000.

Μέτρο 3.5: Μείωση της νιτρορρύπανσης: Στις επιλέξιμες εκτάσεις λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των αρδευόμενων εκτάσεων (καλλιιεργειών). Επιπροσθέτως, καθορίστηκαν ενιαία ποσοστά (25%) αγρανάπαυσης και αμειμισποράς,

καθώς και ενιαίο ποσοστό μείωσης των λιπαντικών μονάδων σε σχέση με τα προβλεπόμενα από το πρόγραμμα Δράσης της Κοινοτικής Οδηγίας.

Μέτρο 3.9: Διαχείριση των Λιμνών και Λιμνοθαλασσών Θράκης. Περιοχή του Δικτύου NATURA 2000 «Δέλτα Νέστου και Λιμνοθάλασσα Κεραμωτής»:

Αναφορικά με την γεωγραφική κάλυψη του Μέτρου τα όρια της ζώνης εφαρμογής ακολούθησαν τα χαρτογραφημένα όρια των περιοχών του δικτύου NATURA 2000, όπως αυτά επεκτείνονται σε ζώνη πλάτους απόστασης 2km πέρα από αυτά. (ec.europa.eu).

Μέτρο 3.10: Διαχείριση παραλίμνιων Εκτάσεων της Περιοχής του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000: «Λίμνες Βόλβη – Κορώνεια»:

Η τροποποίηση αποσκοπούσε στη βελτιστοποίηση του πλαισίου λειτουργίας και επίτευξης τόσο των δεσμεύσεων – υποχρεώσεων των παραγωγών όσο και των στόχων του μέτρου. Ειδικότερα περιελάμβανε σημεία όπως τα παρακάτω:

- Μείωση των επιλέξιμων καλλιεργειών και κάποια μικρή αύξηση των ενισχύσεων (ελκυστικότητα του μέτρου)
- Ενσωμάτωση αγροτεχνικών (π.χ. καλλιέργεια ξηρικών αμειψισποράς, μόνιμη αγρανάπαυση, κ.α.)
- Ενσωμάτωση διαδικασιών εφαρμογής για αποτελεσματικότερη εφαρμογή όπως δέσμευση μόνο μίας κύριας καλλιέργειας σ' όλη την πενταετία κ.α.

Μέτρο 3.12: Ανακατασκευή Αναβαθμίδων σε Επικλινείς Εκτάσεις για την Προστασία των Εδαφών από τη Διάβρωση:

Αναφορικά με την τομεακή κάλυψη στο Μέτρο εντάχθηκαν γεωργικές εκτάσεις και βοσκότοποι που κατέχονται νόμιμα εφόσον οι παρεμβάσεις που πραγματοποιούνται σε αυτούς με βάση τα στοιχεία της αίτησης δεν αντίκεινται στην εθνική νομοθεσία.

Μέτρο 3.13.: Διατήρηση Γεωργικών Εκτάσεων για την Προστασία της Αγρίας Ζωής:

Επιλέξιμες περιοχές ήταν αυτές που ανήκουν στο Δίκτυο Φύση 2000, και αποτελούν βιότοπους των ειδών της πανίδας, με περιφερειακές ζώνες. Η τροποποίηση αποσκοπούσε στην αποδέσμευση της 'γεωργικής κάλυψης' του Μέτρου από τη δεδομένη διοικητική διαίρεση. (ec.europa.eu).

6.2.2 Κριτήρια και δείκτες αξιολόγησης

Σε σχέση με τις επισημάνσεις της ενδιάμεσης αξιολόγησης σχετικά με την εφαρμογή και την ολοκλήρωση των μέτρων επισημαίνονται τα εξής:

- Ολοκληρώθηκε σε μεγάλο ποσοστό το πληροφοριακό σύστημα του άξονα 3, αν και προβλήματα παρουσιάζονται σε ορισμένα μέτρα.
- Ενεργοποιήθηκαν όλα τα μέτρα του άξονα 3. Από τα 17 μέτρα υλοποιήθηκαν τα 15 (για τα 2 δεν υπήρξε ενδιαφέρον).
- Παραμένουν τα προβλήματα σχετικά με τις δομές παρακολούθησης των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων (δειγματοληπτικές έρευνες και εργαστηριακές αναλύσεις στα μέτρα που απαιτούνται).

Σύμφωνα με τη τελική αξιολόγηση βλέπουμε ότι οι στόχοι του άξονα επιτεύχθηκαν σε διαφορετικό βαθμό από τα 17 μέτρα που περιελάμβανε, εκ των οποίων υλοποιήθηκαν τελικά 15, ενώ 1 (το μέτρο περί μακροχρόνιας παύσης εκμετάλλευσης γεωργικών γαιών) κάλυψε υποχρεώσεις της περιόδου (1994-1999). Ο βαθμός υλοποίησης του άξονα ανήλθε στο 1,6%, ενώ η απορρόφηση στο περίπου 33%.

Η αποτίμηση των επιπτώσεων παρουσίασε ιδιαίτερες δυσκολίες λόγω της πολυμορφίας των παρεμβάσεων, του σημειακού χαρακτήρα των περισσότερων μέτρων και του πιλοτικού χαρακτήρα του άξονα. Παρ' όλα αυτά οι επιπτώσεις από την υλοποίηση του άξονα 3 εκτιμούνται ως θετικές. Η σημαντικότερη θετική επίπτωση που καταγράφεται είναι η διάχυση των περιβαλλοντικών πρακτικών, καθώς και ο περιβαλλοντικός προβληματισμός που εισήγαγε στις τοπικές αγροτικές κοινωνίες, μέσω των πιλοτικών δράσεων που εφαρμόστηκαν, ανεξάρτητα από το βαθμό φυσικής υλοποίησης των μέτρων και του άξονα συνολικά. (Διαμαντίδης, 2011).

6.3 Η ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ 17 ΓΕΩΡΓΟΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

Η αξιολόγηση των 17 γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων γίνεται κατά την περίοδο 2000-2006 απο στοιχεία που μας δίνει το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης.

M.3.1: «Βιολογική Γεωργία»: Στο Μέτρο εντάχθηκαν συνολικά 152.879 Ηα και σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων το μεγαλύτερο ποσοστό των ενταγμένων εκτάσεων ανήκει στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Πελοποννήσου. Ο αριθμός των δικαιούχων που επωφελούνται από το συγκεκριμένο μέτρο ανέρχεται σε 20.364 την περίοδο 2000- 2006.

Η υλοποίηση του Μέτρου παρουσίασε στο παρελθόν σειρά προβλημάτων όπως: πολυπλοκότητα και απροθυμία καλλιεργητών. Οι δεσμεύσεις των δικαιούχων είναι πενταετείς και η πληρωμή γίνεται απολογιστικά στο τέλος κάθε έτους, μετά την εξακρίβωση της τήρησης των δεσμεύσεων. Οι δαπάνες που έχουν πραγματοποιηθεί ανέρχονται σε 48.013.000 Ευρώ. Το ποσοστό απορρόφησης κρίνεται ως σχετικά ικανοποιητικό.(ec.europa.eu).

Η μετάβαση από το σύστημα της συμβατικής παραγωγής (χρήση χημικών) στο σύστημα της βιολογικής παραγωγής (χρήση βιοθρεπτικών – βιοθεραπευτικών) θα συμβάλει:

- Στην ελαχιστοποίηση της ρυπογόνου πηγής (χημικά) νερών και εδάφους.
- Στη μείωση των εκπομπών οξειδίων του αζώτου (κλιματικές αλλαγές).
- Στην αύξηση της οργανικής ουσίας των εδαφών και των μικροοργανισμών (Βιοποικιλότητα).

Η επίδραση του μέτρου είναι:

- Η μείωση της ρύπανσης που προκαλεί η συμβατική γεωργία.
- Η διατήρηση της βιοποικιλότητας των αγροτικών οικοσυστημάτων.
- Η αειφορική διαχείριση των εδαφικών πόρων.
- Η βελτίωση των μέτρων προστασίας της υγείας των γεωργών-καταναλωτών.
- Η μείωση εισροών στα ύδατα από τη μη χρησιμοποίηση φυτοφάρμακων – λιπασμάτων.
- Η παραγωγή βιολογικών γεωργικών προϊόντων.
- Η απόδοση βιολογικής παράγωγης είναι μικρότερη κατά 20% σε σχέση με τη συμβατική.

- Το υψηλότερο κόστος που υπάρχει στη βιολογική παράγωγη σε σχέση με τη συμβατική, λόγω των εξόδων που χρησιμοποιούνται για εγκεκριμένα βιολογικά λιπάσματα.
- Η μείωση αέριων εκπομπών θερμοκηπίου.
- Βελτίωση της συμπύκνωσης του εδάφους με εγκατάλειψη του οργώματος ή μειωμένη άροση.

M.3.2: «Βιολογική Κτηνοτροφία»: Το Μέτρο εξελίχθηκε ομαλά με ιδιαίτερα αυξημένο ενδιαφέρον των δικαιούχων. Το πρόγραμμα ήταν οριζόντιο και εφαρμόστηκε στο σύνολο της χώρας. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην εφαρμογή του Μέρους στις οικολογικά ευαίσθητες περιοχές και στις περιοχές όπου είχαν παρατηρηθεί υποβαθμισμένοι βοσκότοποι.

Συνολικά οι δικαιούχοι που ωφελήθηκαν από το Μέτρο ήταν 2.050 τη περίοδο 2000-2006. Αναφορικά με την καλυπτόμενη έκταση, ανήλθε στις 156.772 Ha. Πρέπει να σημειωθεί, ότι το ενδιαφέρον των παραγωγών να ενταχθούν στο Μέτρο το έτος 2006 δεν ήταν τόσο μεγάλο σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη, παρατηρήθηκε μείωση των νέων συμβάσεων κατά περίπου 30% σε σχέση με το 2005. Αυτό οφείλεται κυρίως στην αδυναμία εξεύρεσης εκτάσεων βοσκοτόπων για τους χοίρους. Επίσης η ανεπάρκεια των πιστοποιημένων υποδομών για τη σφαγή, τεμαχισμό και τυποποίηση του βιολογικού κρέατος, ενώ και η αγορά των βιολογικών προϊόντων είναι ακόμα σχετικά περιορισμένη στη χώρας μας. Η ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας εντάσσεται στις άμεσες προτεραιότητες του ΥΠΑΑΤ. Οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν ανέρχονται σε 17.529.000 Ευρώ. (ec.europa.eu).

Η συμβολή του μέτρου είναι:

- Η μετάβαση από το σύστημα της συμβατικής κτηνοτροφίας στο σύστημα της βιολογικής κτηνοτροφίας που θα συμβάλει στην αύξηση της παραγωγής βιολογικών ζωοτροφών (βιολογική γεωργία) γεγονός που οδηγεί στο ίδιο περιβαλλοντικό αποτέλεσμα με τη βιολογική γεωργία.

Η επίδραση του μέτρου είναι:

- Η παραγωγή βιολογικών κτηνοτροφικών προϊόντων.

- Η αρμονικότερη κατοχή του αγροτικού χώρου και κατ' επέκταση η διατήρηση του αγροτικού τοπίου και των χαρακτηριστικών του.
- Ο σεβασμός της ευημερίας των ζώων.
- Το μεγάλο κόστος προμήθειας βιολογικών ζωοτροφών για τη βιολογική κτηνοτροφία.
- Το χαμηλό ποσοστό διείσδυσης των προϊόντων βιολογικής κτηνοτροφίας στην αγορά εξ αιτίας των υψηλών τιμών στα προϊόντα της.

M.3.3.: «Μακροχρόνια παύση Εκμετάλλευσης Γεωργικών Γαιών»: Το πρόγραμμα Μακροχρόνιας Παύσης εκμετάλλευσης Γεωργικών Γαιών ξεκίνησε το 1997 και μέχρι το 1999 εντάχθηκαν στο υπομέτρο Α 193.116 στρ. στο υπομέτρο Β 1.748 στρ. Με βάση τα υφιστάμενα στοιχεία ο δείκτης φυσικής υλοποίησης ισούται με 25,2%. Στο Μέτρο δεν προβλέπεται να ενταχθούν νέοι δικαιούχοι, καθώς ουσιαστικά έχει «κλείσει». Οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν μέχρι την περίοδο λειτουργίας του μέτρου ανέρχονται 11.049.000 €.

M.3.4.: «Εκτατικοποίηση της Κτηνοτροφίας»: Η εφαρμογή του προγράμματος ξεκίνησε το 2004, κατά το 2006 υπήρξε ρύθμιση εκτός των άλλων και για θέματα που αφορούν στις πληρωμές. Επιπλέον κατά το 2006 εκδόθηκε Υπουργική Απόφαση θέσπισης ποσοστού μείωσης πυκνότητας βόσκησης για τις ανάγκες εφαρμογής του προγράμματος. Από την ενεργοποίηση του Μέτρου (Απρίλιος 2004), και μέχρι την ολοκλήρωση του ΕΠΑΑ εντάχθηκαν συνολικά 1.012 δικαιούχοι την περίοδο 2000-2006 σε έκταση 43.257 Ha. Να σημειωθεί, ότι το μέτρο εφαρμοζόταν σε νησιωτικές περιοχές της χώρας (με τις πρώτες εντάξεις να πραγματοποιούνται στα Δωδεκάνησα, Κεφαλλονιά και Ιθάκη), αλλά για πρώτη φορά κατά το 2006 εφαρμόστηκε και σε περιοχές της ηπειρωτικής χώρας. Το γεγονός ότι τα νησιά εμφανίζουν ιδιαίτερες συνθήκες λόγω της γεωγραφικής τους ιδιομορφίας (γεωγραφική απομόνωση) δημιουργεί προβλήματα και καθυστερήσεις στην απόσυρση των ζώων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχουν κυρώσεις στους δικαιούχους για μη εφαρμογή των δεσμεύσεων του προγράμματος (τήρηση πυκνοτήτων βόσκησης). Στη δημιουργία του προβλήματος συντελεί και η έλλειψη υποδομών σφαγείων, γεγονός που

συνεπάγεται την αναγκαστική μετακίνηση του κοπαδιού σε σφαγεία άλλων περιοχών, πράγμα αρκετά δύσκολο λόγω της περιορισμένης ακτοπλοϊκής σύνδεσης (κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες). Οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν ανέρχονται 403.000 €. (ec.europa.eu).

Η μείωση της πυκνότητας βόσκησης θα μειώσει αντίστοιχα την πίεση στον βοσκότοπο με σταδιακή αποκατάσταση της χλωρίδας του, γεγονός που θα συμβάλει:

- Στη διαχείριση οικολογικά ευαίσθητων ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας
- Στη βελτίωση της φυτικής του μάζας, συνεπώς στη βελτίωση της βιοποικιλότητας και του ισοζυγίου του άνθρακα.
- Στην άρση της υποχρησιμοποίησης ή εγκατάλειψης των βοσκοτόπων και στην ορθολογική τους διαχείριση.

Η επίδραση του μέτρου έχει να κάνει με:

- Τη βελτίωση της φυτοκάλυψης.
- Την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας.
- Την προστασία τους από την διάβρωση.
- Τη μείωση της περιόδου βόσκησης.
- Τη μείωση της πυκνότητας βόσκησης.

M.3.5: «Μείωση της Νιτρορύπανσης γεωργικής προέλευσης»: Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε αρχικά στη Θεσσαλία και σε περιοχές του Ν.Φθιώτιδας (1994 – 1999), ενώ από το 2004 επεκτάθηκε στις περιοχές της Κωπαΐδας και την κοιλάδα του Πηνειού. Ο αριθμός των δικαιούχων που αφορά σε προγράμματα μείωσης της νιτρορύπανσης γεωργικής προέλευσης ανήλθε 16.585 την περίοδο 2000-2006. Αντίστοιχα, το σύνολο των στρεμμάτων στα οποία εφαρμόζονται προγράμματα μείωσης της νιτρορύπανσης γεωργικής προέλευσης ανήλθαν σε 176.445 Ha.

Να επισημανθεί, ότι στα δύο έτη (2004-2006) εφαρμογής του μέτρου καταβλήθηκε προσπάθεια για σωστή ενημέρωση των παραγωγών, καθώς και την απλοποίηση των δεσμεύσεων, τα οποία συνέτειναν σε μεγάλο βαθμό στην αύξηση του αριθμού των παραγωγών. Τα μεγαλύτερα προβλήματα που παρουσιάστηκαν στην υλοποίηση του Μέτρου, εστιάζονται στον τρόπο παρακολούθησης των επιπτώσεων

του. Η παρακολούθηση του ορίου των νιτρικών δεν γίνεται συστηματικά και δεν είναι εφικτό να υπάρξει σαφής εικόνα σχετικά με την τάση της νιτρορύπανσης στις περιοχές εφαρμογής. Οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν ανέρχονται 45.147.000 €. (ec.europa.eu).

Το μέτρο θα συμβάλει μέσα από:

- Τη μείωση των εφαρμοζόμενων ποσοτήτων λιπάσματος:
 - Στην ταχύτερη απονιτροποίηση των νερών (ποιοτική αποκατάσταση).
 - Στη μείωση των εκπομπών οξειδίων του αζώτου συνεπώς στην άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών.
- Την αγρανάπαυση και αμειψισπορά:
 - Στη μείωση της κατανάλωσης νερού (ποσοτική αποκατάσταση).
 - Στη δημιουργία χώρων οικολογικής αντιστάθμισης για την άγρια χλωρίδα και πανίδα (προστασία βιοποικιλότητας).

Η επίδραση του μέτρου προσφέρει:

- Τη μείωση των φωσφορικών και νιτρικών αλάτων στο έδαφος.
- Τη μείωση των εκπομπών οξειδίου του αζώτου και αερίων θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα λόγω μείωσης των εισροών νιτρικών αλάτων.
- Η σαφής αποτελεσματικότητα λιβαδικών και πράσινων εκτάσεων σε αγρανάπαυση για τη μείωση της διήθησης νιτρικών αλάτων και φυτοφαρμάκων.
- Η αποτελεσματικότητα των λιβαδιών για την συγκράτηση των νιτρικών αλάτων και κατά της διάβρωσης.
- Η σαφής αποτελεσματικότητα των ζωνών χλόης στη μεταφορά νιτρικών αλάτων και φυτοφαρμάκων.
- Η σαφής αποτελεσματικότητα των παροδικών συγκαλλιεργείων στη μείωση της διήθησης νιτρικών αλάτων.
- Στην προστασία των υδατικών πόρων από εξάντληση.
- Στην αποκατάσταση της ποιότητας των υπόγειων υδροφορέων.
- Στην βελτίωση της γονιμότητας των εδαφών.

M.3.6: «Περιβαλλοντική Προστασία της Λίμνης Παιβώτιδας»: Η εφαρμογή του μέτρου ξεκίνησε με την έκδοση Κοινής Υπουργικής Απόφασης. Ωστόσο κανένας γεωργός δεν εκδήλωσε ενδιαφέρον.

Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία της πρώτης φάσης του διαχειριστικού σχεδίου, τα δεδομένα της περιοχής διαφοροποιούνται σημαντικά από το περιεχόμενο του μέτρου. Δεδομένου ότι η προέλευση των ρύπων της λίμνης προέρχεται κατά 70 - 75% από αστικά λύματα, η γεωργική δραστηριότητα είχε μειωθεί σημαντικά με παράλληλη ανάπτυξη της κτηνοτροφίας και η έντονη ζήτηση γεωργικών εκτάσεων για παραγωγή ζωοτροφών. Το τελευταίο αποτέλεσε ανασταλτικό παράγοντα στην ένταξη δικαιούχων στο πρόγραμμα με τους όρους και τους περιορισμούς που έθετε και κυρίως την αγρανάπαυση και τις ξηρικές καλλιέργειες αραβοσίτου. Η κατανάλωση αρδευτικού νερού γίνεται 2 μήνες το χρόνο λόγω του μεγάλου ύψους βροχοπτώσεων που παρατηρούνται στην περιοχή. Επίσης λόγω των πολλών βροχοπτώσεων τα τελευταία έτη η στάθμη της λίμνης έχει επανέλθει στα κανονικά επίπεδα και σε μερικές περιπτώσεις τα ξεπέρασε δημιουργώντας προβλήματα στους παραλίμνιους οικισμούς της πόλης των Ιωαννίνων. Τα στοιχεία του διαχειριστικού σχεδίου δικαιολογούν την αποτυχία του Μέτρου. Η δαπάνη του μέτρου είναι μηδενική, καθώς δεν υπήρξαν εντάξεις δικαιούχων στο μέτρο. (ec.europa.eu).

Η κυρία συμβολή του μέτρου αν αυτό είχε υλοποιηθεί ήταν:

- Στη μείωση της κατανάλωσης αρδευτικού νερού, ούτως ώστε να εμπλουτισθεί ο υπόγειος υδροφορέας και να αποκατασταθεί η στάθμη του υδατικού όγκου της λίμνης.
- Στη μείωση της κατανάλωσης λιπασμάτων, κυρίως αζωτούχων.

M.3.7: «Πρόγραμμα Απειλούμενων Αυτόχθονων Φυλών Αγροτικών Ζώων»: Το πρόγραμμα έχει ξεκινήσει να εφαρμόζεται από το 1998 και παρουσίαζε αυξητικές τάσεις. Συγκεκριμένα ο αριθμός των ζώων που ήταν ενταγμένα στο πρόγραμμα το 1999 ήταν 26.774 ενώ το 2006 ανήλθαν σε 31.974.

Ανά είδος ζώων η κατανομή εκτιμάται σε:

- Βοοειδή 8%.

- Αιγοπροβατοειδή 89%.
- Ιπποειδή 3%.

Οι συμβάσεις για το διάστημα από 1999 ως 2006 αυξήθηκαν κατά 79% με βάση τα στοιχεία μέχρι 31/12/2006, καθώς συνολικά εντάχθηκαν 2.220 δικαιούχοι, για έκταση 8.300 Ηα. Πρέπει να τονιστεί ότι μετά τα προβλήματα που εμφανίσθηκαν στην παραγωγή ζωοκομικών προϊόντων (νόσος τρελών αγελάδων κλπ.) παρατηρείται μία στροφή του καταναλωτικού κοινού προς τη ζήτηση προϊόντων αυτόχθονων φυλών.

Συμπερασματικά το μέτρο υλοποιήθηκε με ιδιαίτερα ικανοποιητικούς ρυθμούς, ενώ θα πρέπει να τονιστεί και η μοναδικότητα του, καθώς στα υπόλοιπα κράτη – μέλη δεν υπήρχαν ενέργειες σχετικού αντικειμένου. Να σημειωθεί, ότι στο Μέτρο πραγματοποιείται επιτόπιος προενταξιακός έλεγχος στο 100% των υποψήφιων δικαιούχων από το αρμόδιο Κέντρο Γενετικής Βελτίωσης Ζώων (Κ.Γ.Β.Ζ). Τα Κ.Γ.Β.Ζ. τα οποία είναι πέντε για όλη τη χώρα είναι αρμόδια το καθένα για μια γεωγραφική περιοχή της χώρας. Επειδή ο επιτόπιος έλεγχος πραγματοποιείται στο 100% των δικαιούχων από τα πέντε αυτά Κ.Γ.Β.Ζ. είναι μεγάλος ο φόρτος εργασίας με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται καθυστερήσεις κατά την ολοκλήρωση των επιτόπιων ελέγχων και συνεπώς και της τελικής αξιολόγησης των φακέλων υποψηφιότητας. Λόγω των καθυστερήσεων. Οι δαπάνες ανήλθαν σε 5.050.000 €. (ec.europa.eu).

Το μέτρο συμβάλει:

- Στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και στη γενετική ποικιλότητα των αυτοχθόνων αγροτικών ζώων.
- Στην προστασία και την αποτελεσματική διαχείριση των βοσκοτόπων, του φυσικού περιβάλλοντος και του αγροτικού τοπίου.
- Στην αξιοποίηση των επιθυμητών ιδιοτήτων των προστατευόμενων φυλών για παραγωγικούς σκοπούς.
- Στην υποστήριξη της έρευνας και της επιστήμης.

Το μέτρο επιδρά:

- Στην ευαισθητοποίηση όσον αφορά προβλήματα διατήρησης ειδών.
- Στη σταθεροποίηση των απειλούμενων ειδών ζώων, αλλά όχι πάντοτε.
- Στην αύξηση ή διατήρηση της ποικιλότητας της πανίδας.

- Στη μείωση των εισροών: εντοπίστηκε αντιστρόφως ανάλογη επίπτωση μεταξύ του ύψους των εισροών και της ποικιλίας των μονίμων ειδών και, σε μικρότερο βαθμό, επιπτώσεις στο μέγεθος των πληθυσμών και στα σπάνια είδη.

M.3.8: «Διατήρηση εκτατικών Καλλιεργειών που κινδυνεύουν από Γενετική Διάβρωση»: Το Μέτρο εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το 2006 και αποτελεί ένα νέο μέτρο με βάση την εκδήλωση ενδιαφέροντος, με την αρχική ένταξη 301 δικαιούχων από 22 Νομαρχίες με 572,3 Ha. Οι συγκεκριμένοι δικαιούχοι επέλεξαν 44 ποικιλίες από το Κατάλογο Τοπικών Ποικιλιών του Μέτρου. Μετά την ολοκλήρωση της αρχικής διαδικασίας ένταξης, ξεκίνησε από τη Δ/ση Χωροταξίας και Προστασίας Περιβάλλοντος η διαδικασία επικαιροποίησης του καταλόγου ντόπιων ποικιλιών του μέτρου μετά από διαβούλευση με τις συναρμόδιες Δ/σεις του Υπουργείου. Με την ολοκλήρωση του ΕΠΑΑ 2000-2006 έχουν ενταχθεί στο Μέτρο (ενεργές συμβάσεις) 251 δικαιούχοι, για 491,75 Ha. Τα προβλήματα υλοποίησης εντοπίζονται κυρίως κατά τη διαδικασία ένταξης των δικαιούχων, ειδικότερα αναφέρονται στα ακόλουθα:

- Η ύπαρξη αρκετά μικρού ανώτατου ορίου στην επιλεξιμότητα των εκτάσεων ανά τοπική ποικιλία (του Καταλόγου) και γεωγραφική περιοχή. Αυτό σε μεγάλο βαθμό αφορούσε τις ποικιλίες σιτηρών όπου το ανώτατο όριο ήταν 5,0 ή 10,0 εκτάρια σε επίπεδο χώρας. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η μεγάλη περικοπή εκτάσεων από δικαιούχους που είχαν ενταχθεί στους «Πίνακες των εν δυνάμει δικαιούχων» από τις Δ/σεις Αγροτικής Ανάπτυξης.
- Η παρερμηνεία των στόχων και του σκοπού του μέτρου κατά τη δημοσιοποίηση αυτού δημιουργώντας σύγχυση και μειωμένη ικανότητα ανταπόκρισης των υποψηφίων π.χ. επιθυμία για ένταξη μεγάλων εκτάσεων σιτηρών.
- Η αδυναμία μηχανογραφικής εφαρμογής για την εισαγωγή των στοιχείων των πρώτων δικαιούχων.

Τα συμπεράσματα που συνάγονται από την υλοποίηση του μέτρου είναι τα ακόλουθα:

- ✓ Ο μεγαλύτερος αριθμός εκτάσεων και ενεργών συμβάσεων παρατηρείται στα κηπευτικά και ακολουθούν οι ποικιλίες των σιτηρών και των ψυχανθών.
- ✓ Ο μεγαλύτερος αριθμός επιλεγμένων –ενταγμένων ποικιλιών ανά σύνολο ενταγμένων εκτάσεων παρατηρείται στα σιτηρά. (ec.europa.eu).

Συμβάλει:

- Στην ανανέωση και διατήρηση του γενετικού υλικού των ειδών και ποικιλιών.
- Στην ευαισθητοποίηση του τοπικού αγροτικού πληθυσμού στην διατήρηση της γεωργικής βιοποικιλότητας.
- Στην on farm προστασία των απειλούμενων τοπικών ποικιλιών της χώρας.
- Στην εντατική μορφή μείωσης των πιέσεων που δέχεται το έδαφος, το νερό και ο αέρας.

Επιδρά:

- Στην αποκατάσταση αναβαθμίδων που μειώνουν τη διάβρωση.
- Στην αύξηση ή διατήρηση της βιοποικιλότητας.
- Μερικές φορές στη βελτίωση της ποικιλότητας της χλωρίδας.

M.3.9: «Πρόγραμμα διαχείρισης των Λιμνών και Λιμνοθαλασσών Θράκης»: Το μέτρο ενεργοποιήθηκε εντός του 2004 και παρουσίασε σημαντική καθυστέρηση στην υλοποίηση του. Το ενδιαφέρον των παραγωγών κρίνεται ικανοποιητικό, καθώς εντάχθηκαν συνολικά 853 δικαιούχοι το διάστημα 2004-2006, ενώ ο δείκτης φυσικής ολοκλήρωσης, με βάση την καλυπτόμενη έκταση ανήλθε στο 8.354,54 Ha. Το μεγαλύτερο πρόβλημα που δημιουργήθηκε κατά την εφαρμογή του μέτρου, ήταν η ελλιπής ενημέρωση με συνέπεια το μειωμένο ενδιαφέρον των παραγωγών για ένταξη. Με την πάροδο του χρόνου η πληροφόρηση από τους αρμόδιους φορείς έγινε πληρέστερη με άμεση συνέπεια την αύξηση των ενδιαφερομένων παραγωγών φτάνοντας το διάστημα 2007-2010 τους 975.

Παράλληλα, ο περιορισμός στις επιλέξιμες καλλιέργειες (αραβοσίτου, βαμβακιού, τριφυλλίου και μηδικής) αποτέλεσε παράγοντα που επηρέασε αρνητικά

την προθυμία των παραγωγών να ενταχθούν στο μέτρο και να αναλάβουν τις σχετικές δεσμεύσεις. Οι δαπάνες του μέτρου ανήλθαν σε €327.000. (ec.europa.eu).

Το μέτρο συμβάλει:

- Στη μείωση της κατανάλωσης αρδευτικού νερού, ούτως ώστε να εμπλουτισθεί ο υπόγειος υδροφορέας και να αποκατασταθεί η στάθμη του υδατικού όγκου των λιμνών.
- Στη μείωση των χημικών εισροών, συνεπώς στην ποιοτική προστασία του οικοσυστήματος.
- Στη δημιουργία χώρων οικολογικής αντιστάθμισης για την ανάπτυξη της άγριας χλωρίδας – πανίδας (βιοποικιλότητα).
- Στην αύξηση της μόνιμης φυτικής μάζας, συνεπώς μείωση του ισοζυγίου του CO₂.
- Στη βελτίωση της δομής του εδάφους.
- Η βελτίωση της γονιμότητας των εδαφών.
- Στην αύξηση ή διατήρηση της βιοποικιλότητας με τη δημιουργία ή τη διατήρηση οικολογικών υποδομών.

Η επίδραση του μέτρου αναφέρεται:

- Στη μείωση της χρησιμοποίησης υδάτων.
- Αποκατάσταση υγρότοπων.
- Επιπτώσεις στο ισοζύγιο της ποσότητας των υδάτων στους αγρούς.
- Αύξηση ή διατήρηση της ποικιλότητας χλωρίδας και σπάνιας πανίδας.
- Στη διατήρηση του φυσικού τοπίου.
- Βελτίωση, αλλά όχι πάντα, της ποιότητας του νερού.
- Σαφής αποτελεσματικότητα των ζωνών χλόης στη μεταφορά νιτρικών αλάτων και φυτοφαρμάκων.
- Βελτίωση των υδατικών αποθεμάτων στο έδαφος και της δραστηριότητας της πανίδας και της χλωρίδας με εγκατάλειψη του οργώματος των εκτάσεων και με φυτοκάλυψή τους.
- Στη διατήρηση της ταυτότητας του τοπίου.

M.3.10: «Πρόγραμμα διαχείρισης παραλίμνιων εκτάσεων των Λιμνών Βόλβης και Κορώνειας»: Το μέτρο ενεργοποιήθηκε εντός του 2004 και παρουσιάζει σημαντική καθυστέρηση στην υλοποίηση του. Το ενδιαφέρον των παραγωγών κρίνεται ως περιορισμένο, με αποτέλεσμα μέχρι την ολοκλήρωση του ΕΠΑΑ 2000 – 2006 να είχαν ενταχθεί εκτάσεις 1.055 ha 86 δικαιούχοι.

Να σημειωθεί ότι το χαμηλό ποσοστό υλοποίησης οφείλεται σε μεγάλο βαθμό:

- Στον περιορισμένο χρόνο δημοσιοποίησης και της αντίστοιχης χρονικής περιόδου υποβολής των Φακέλων Υποψηφιότητας για την 1η Πρόσκληση.
- Στην απροθυμία των τοπικών ή / και περιφερειακών αρχών να προχωρήσουν και σε άλλες δράσεις για την αποκατάσταση των Λιμνών Βόλβης-Κορώνειας.

Τα βασικά προβλήματα υλοποίησης εστιάζονται κυρίως στη διαδικασία ένταξης των δικαιούχων. Ειδικότερα αναφέρονται τα ακόλουθα:

- Η αποθάρρυνση των δικαιούχων για ένταξη στο μέτρο λόγω των αλλαγών που προέκυψαν από την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ.
- Η μη οριστικοποίηση της εφαρμογής της μηχανογράφησης του μέτρου με αποτέλεσμα την καθυστέρηση της πληρωμής των δικαιούχων την περίοδο του 2006. Οι δαπάνες που καταγράφηκαν ανήλθαν στις €40.000, ενώ υπάρχουν ανειλημμένες υποχρεώσεις 400.000 Ευρώ. (ec.europa.eu).

Η συμβολή-επίδραση του μέτρου είναι ίδια με αυτή του προαναφερθέντος M3.9.

M.3.11: «Διατήρηση και Αποκατάσταση Φυτοφρακτών»: Στην 1η πρόσκληση ενδιαφέροντος (2004) δεν υποβλήθηκε κανένας φάκελος, καθώς υπήρξε ανεπαρκής δημοσιοποίηση του προγράμματος. Το 2005 και 2006 δεν πραγματοποιήθηκε νέα πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος λόγω έλλειψης ανταπόκρισης από πλευράς των παραγωγών. Η οικονομική ολοκλήρωση του Μέτρου μέχρι 31/12/06 ήταν μηδενική, καθώς δεν υπήρχαν σχετικές εντάξεις. (ec.europa.eu).

Το μέτρο θα συμβάλει:

- Στη διατήρηση και την αποκατάσταση των φυτοφρακτών.
- Στη διατήρηση της βιοποικιλότητας στις γεωργικές εκτάσεις.
- Στη διατήρηση των τροφικών πεδίων, καθώς και των θέσεων ανάπαυσης των αρπακτικών και των μεταναστευτικών πτηνών και στη διατήρηση και βελτίωση των ενδιαιτημάτων της άγριας πανίδας.

Αν το μέτρο είχε υλοποιηθεί θα είχε επίδραση:

- Στη δημιουργία φράκτων που θα μειώναν τη διάβρωση και θα αυξάνουν το διοξείδιο του άνθρακα στα εδάφη.
- Στην αύξηση ή διατήρηση της βιοποικιλότητας με τη δημιουργία ή τη διατήρηση οικολογικών υποδομών.
- Στη δημιουργία ενδιαιτημάτων για την πανίδα και τη χλωρίδα.
- Στη μείωση της απορροής, της διάβρωσης και της μεταφοράς εισροών.

Μέτρο 3.12: «Ανακατασκευή Αναβαθμίδων σε Επικλινείς Εκτάσεις για την Προστασία των Εδαφών από την Διάβρωση»: Το μέτρο ενεργοποιήθηκε εντός του 2004 και παρουσιάζει σημαντική καθυστέρηση στην υλοποίησή του. Το ενδιαφέρον των παραγωγών κρίνεται περιορισμένο με ενταγμένους 1.317 δικαιούχους καλυπτόμενη έκταση 559 Ha. Επισημαίνεται, ότι το μέγιστο ετήσιο ποσό ενίσχυσης που ισχύει για το σύνολο των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων αποτρέπει τους δικαιούχους του Μέρους 3.12 να ενταχθούν και σε δεύτερο γεωργοπεριβαλλοντικό μέτρο π.χ. Βιολογική Γεωργία, παρότι τα δυο μέτρα είναι συμβατά μεταξύ τους με διαφορετικές δράσεις και με διαφορετικά περιβαλλοντικά αποτελέσματα. Οι δαπάνες του μέτρου ανήλθαν σε 352.000€ (ec.europa.eu).

Το μέτρο θα συμβάλει:

- Στη καλλιέργεια ετήσιων και πολυετών φυτών.
- Στη διατήρηση ντόπιων ειδών πολυετών καλλιεργειών που περιλαμβάνονται στον κατάλογο των απειλούμενων με γενετική διάβρωση.

- Στην αναπαραγωγή πολλαπλασιαστικού υλικού από τα καλλιεργούμενα φυτά, ετήσια και πολυετή είδη και ποικιλίες.

Επίδραση:

- Η μείωση της απορροής και της διάβρωσης με τη χρησιμοποίηση ζωνών χλόης, προστατευτικών καλλιεργειών, με προσωρινή παύση καλλιέργειας, μειωμένη επιφανειακή άροση χωρίς ζιζανιοκτόνα και μετατροπή καλλιεργειών σε χορτολιβαδικές εκτάσεις.
- Ο περιορισμός της μεταφοράς ιζημάτων στους ποταμούς και της μέγιστης στάθμης πλημμύρας, χάρη σε δίκτυα μικρών δεξαμενών/τεχνητών λιμνών.
- Η αποκατάσταση αναβαθμίδων που μειώνει τη διάβρωση.

M3.13: «Διατήρηση γεωργικών εκτάσεων για την προστασία ειδών άγριας

Πανίδας»: Με βάση την φυσική ολοκλήρωση του μέτρου, οι δικαιούχοι ήταν 20 το 2005 για συνολική έκταση 138,44 Ha. Οι δικαιούχοι το 2009 έγιναν 29. Η πολυπλοκότητα του Μέτρου, σε σχέση με τις πέντε διαφορετικές δράσεις που προωθούσε, καθώς και η περιορισμένη ενημέρωση των δικαιούχων αποτέλεσαν ανασταλτικούς παράγοντες κατά την εφαρμογή του Μέτρου. Σε τρεις από τις πέντε δράσεις, υπήρχαν ανυπέρβλητα προβλήματα, όπως η έλλειψη φορέα πιστοποίησης για τον Ελληνικό ποιμενικό σκύλο, η μη ύπαρξη ΤΟΕΒ στις περιοχές όπου ζητήθηκαν αντίστοιχα πιστοποιητικά και ο εσφαλμένος υπολογισμός της τιμής της ηλεκτροφόρου περιφράξης. Οι δαπάνες του μέτρου ήταν 69.000€. (ec.europa.eu).

Το μέτρο συμβάλει:

- Στην ασυγκόμιστη παραγωγή όπως και στη κατάκλιση των ορυζώνων που θα συμβάλουν στη διατροφή της άγριας ζωής.
- Στη διατήρηση και την προστασία της απειλούμενης και σπάνιας άγριας ζωής, της οποίας ο βιότοπος εξαρτάται μερικώς από τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.
- Στην προστασία και διαχείριση της άγριας πανίδας που συνδέεται στενά ή εξαρτάται από τις αγροτικές γαίες και οι πληθυσμοί της έχουν υποστεί σοβαρή μείωση κατά τις τελευταίες δεκαετίες.

Επίδραση:

- Η ευαισθητοποίηση όσον αφορά προβλήματα διατήρησης ειδών άγριας πανίδας.
- Η δημιουργία ενδιαιτημάτων για την άγρια πανίδα.
- Η αύξηση ή διατήρηση της ποικιλότητας σπάνιας άγριας πανίδας.

M3.14: «Προστασία Παραδοσιακού Ελαιώνα της Άμφισσας»: Με την τελευταία τροποποίηση του ΕΠΑΑ εγκρίθηκε η εφαρμογή του Μέτρου, το οποίο εφαρμόστηκε στις ελαιοκαλλιεργούμενες εκτάσεις του Ελαιώνα Άμφισσας ο οποίος εκτείνεται στους Δήμους Άμφισσας, Ιτέας, Δελφών και Αράχωβας. Στόχο του μέτρου αποτέλεσε η διατήρηση του Ελαιώνα, αναχαιτίζοντας την τάση για αλλοίωση της μορφής και χρήσης του. Μέχρι την ολοκλήρωση του ΕΠΑΑ εντάχθηκαν 2.703 δικαιούχοι, καλύπτοντας 3.383 Ha. Οι δικαιούχοι υπέγραψαν τις συμβάσεις μέχρι τις 31-12-2006. Η οικονομική ολοκλήρωση του Μέτρου ήταν 0%. (ec.europa.eu).

Το μέτρο συμβάλει:

- Στη διατήρηση του ελαιώνα της Άμφισσας.
- Στη διατήρηση του αγροτικού τοπίου και των χαρακτηριστικών του, όπως διαμορφώθηκαν στην πορεία των χρόνων.
- Τις παλιές γεωργικές πρακτικές.
- Στη δημιουργία χώρων οικολογικής αντιστάθμισης για την προστασία της άγριας χλωρίδας και πανίδας (βιοποικιλότητα).

Η επίδραση του μέτρου αναφέρεται:

- Στη διατήρηση της ποικιλότητας της χλωρίδας και της πανίδας.
- Στην ποικιλότητα και τη δομή του τοπίου.
- Στη διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας του αγροτικού τοπίου.

M3.15: «Διατήρηση Παραδοσιακού Αμπελώνα Ν. Θήρας»: Το μέτρο εφαρμόστηκε σε εκτάσεις των νησιών Θήρα και Θηρασία, οι οποίες καλλιεργούνται με αμπέλια και για τις οποίες καθιερώνεται καθεστώς ενίσχυσης με κύριους στόχους την διατήρηση του παραδοσιακού κυπελοειδούς κλαδέματος, που επικρατεί στην περιοχή

και την προστασία των εδαφών από την διάβρωση. Μέχρι την ολοκλήρωση του ΕΠΑΑ εντάχθηκαν 655 δικαιούχοι, καλύπτοντας 709 Ha . Η οικονομική ολοκλήρωση του μέτρου ήταν 0%.(ec.europa.eu).

Το μέτρο συμβάλει:

- Στη διάσωση της μοναδικής στο είδος της, σε παγκόσμιο επίπεδο, παραδοσιακής πρακτικής κλαδέματος (χαρακτηριστικό του τοπίου).
- Στην προστασία του εδάφους από την αποσάθρωση (άνεμοι).
- Στην προστασία της βιοποικιλότητας.

Η επίδραση του μέτρου αναφέρεται:

- Στην ποικιλότητα και τη δομή του τοπίου.
- Ενίσχυση της ποικιλότητας και της ποιότητας του τοπίου.
- Στη διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας του αγροτικού τοπίου.

M3.16: «Περιβαλλοντική Προστασία των Λιμνών Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας Βεγορίτιδας, Πετρών – Λίμνες Ζάζαρης και Χειμαδίτιδας»:

Με την τελευταία τροποποίηση του ΕΠΑΑ και με την απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εγκρίθηκε το μέτρο, το οποίο εφαρμόζεται στις παραλίμνιες περιοχές με αραβόσιτο, μηδική και ζαχαρότευτλα των λιμνών Βεγορίτιδας, Πετρών, Χειμαδίτιδας και Ζάζαρης. Στόχος του μέτρου αποτέλεσε η βελτίωση των οικολογικών λειτουργιών του ευρύτερου γεωργικού χώρου των λιμνών με παρεμβάσεις που στοχεύουν, κυρίως, στη μείωση της κατανάλωσης αρδευτικού νερού και λιπασμάτων, κυρίως αζωτούχων. Η σχετική πολυπλοκότητα του προγράμματος σε ότι αφορά τις αναληφθείσες δεσμεύσεις. Ο περιορισμός στις επιλέξιμες καλλιέργειες, ιδιαίτερα η μη εφαρμογή του μέτρου στις δενδρώδεις καλλιέργειες που αποτελούν σημαντικό ποσοστό των καλλιεργούμενων εκτάσεων του Δήμου Βεγορίτιδας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Πέλλας και η μικρή διάρκεια της περιόδου υποβολής οδήγησαν τελικά ένα μικρό αριθμό παραγωγών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Φλώρινας να ενταχθούν στο μέτρο. Είναι χαρακτηριστικό ότι από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πέλλας δεν εντάχθηκε κανένας παραγωγός. Μέχρι το τέλος του 2006 εντάχθηκαν συνολικά 28 δικαιούχοι, για έκταση 221,4 Ha. Η οικονομική ολοκλήρωση του Μέτρου ήταν 0%.(ec.europa.eu).

Η συμβολή και επίδραση είναι η ίδια με το Μ.3.9.

M3.17: «Προστασία της Λίμνης Δοϊράνης»: Η λίμνη Δοϊράνη αντιμετωπίζουν χρόνια προβλήματα από την υπεράντληση των υδάτων λόγω της έντονης γεωργικής δραστηριότητας η οποία ασκείται στη περιοχή. Στόχος του μέτρου αποτελεί η βελτίωση των οικολογικών λειτουργιών του ευρύτερου γεωργικού χώρου της λίμνης Δοϊράνης με παρεμβάσεις που στοχεύαν, κυρίως, στη μείωση της κατανάλωσης αρδευτικού νερού και λιπασμάτων, κυρίως αζωτούχων. Η σχετική πολυπλοκότητα του προγράμματος σε ότι αφορά τις αναληφθείσες δεσμεύσεις, ο περιορισμός στις επιλέξιμες καλλιέργειες και η μικρή διάρκεια της περιόδου υποβολής οδήγησαν τελικά σε μειωμένη προθυμία των παραγωγών να ενταχθούν στο μέτρο. Μέχρι την ολοκλήρωση του ΕΠΑΑ εντάχθηκαν 42 δικαιούχοι για έκταση 450,8 Ha. (ec.europa.eu).

Η συμβολή και επίδραση είναι η ίδια με το Μ.3.9.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 : Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

7.1 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

- 1 Συνολικό μέγεθος: 131.960 km².
- 2 128.133 km² (97,1%) της χώρας είναι αγροτικές περιοχές, σύμφωνα με τον ορισμό του ΟΟΣΑ (73,9% είναι κατεξοχήν αγροτικές και 23,2 % ιδιαίτεως αγροτικές).
- 3 10.934.000 κάτοικοι από τους οποίους 7.041.496 (64,4%) κατοικούν σε αγροτικές περιοχές.
- 4 Το ποσοστό ανεργίας ανέρχεται σε 9,7%, (ελαφρώς υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο).
- 5 Οι περιοχές Natura 2000, καλύπτουν έκταση 3.151.000 εκταρίων (26,4%) από τα οποία 447.948 (14,2%) εκτάρια είναι γεωργικές εκτάσεις και 1.820.720 (57,8) εκτάρια είναι ιδιωτικές δασικές εκτάσεις.
- 6 Η γεωργία συμβάλλει κατά 6,5% στο ΑΕΠ, κατά 22,9% στις εξαγωγές και απασχολεί το 12,6% του συνολικού εργατικού δυναμικού. Η βιομηχανία τροφίμων συμβάλλει κατά 2,5% στο ΑΕΠ, κατά 16,9% στις εξαγωγές και απασχολεί το 3,2% του συνολικού εργατικού δυναμικού.
- 7 82,7% (3.281.345 εκτάρια) της συνολικής γεωργικής έκτασης κατατάσσεται στις μειονεκτικές περιοχές. (ΥΠ.Α.Α.Τ, 2007).

7.2 ΟΙ ΥΔΑΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η Ελλάδα, αποτελεί μια μικρή σε έκταση χώρα, (131.957 km²) με έντονο ανάγλυφο, περιορισμένη ενδοχώρα και μεγάλο ανάπτυγμα ακτών. Αποτέλεσμα της ιδιόμορφης αυτής γεωμορφολογικής διάρθρωσης είναι η πολυδιάσπαση του χώρου σε μικρές λεκάνες απορροής, με μικρούς ποταμούς και επιφανειακή απορροή που χαρακτηρίζεται από πλημμυρική δίαιτα. Ως υδατική μονάδα προγραμματισμού επιλέγεται το υδατικό διαμέρισμα, δηλαδή σύνολο λεκανών απορροής με κατά το δυνατόν όμοιες υδρολογικές - υδρογεωλογικές συνθήκες, οι οποίες αποτελούν το περιφερειακό επίπεδο στον τομέα της διαχείρισης του νερού.

Η χώρα μας διαθέτει, συνολικά, σε ετήσια βάση επαρκείς επιφανειακούς και υπόγειους υδατικούς πόρους, αλλά διάφοροι λόγοι μειώνουν σημαντικά την πραγματική διαθέσιμη ποσότητα και δυσκολεύουν την αξιοποίησή τους. Ειδικότερα, για το σύνολο της χώρας τα ατμοσφαιρικά κατακρημνίσματα εκτιμώνται σε 116.330 hm³/έτος, ενώ το συνολικό υδατικό δυναμικό εκτιμάται κατά προσέγγιση σε 57.100 hm³/έτος, στα οποία περιλαμβάνονται τα νερά που εισρέουν από γειτονικές χώρες. Η κατανάλωση του νερού υπολογίζεται σε 8.243hm³ /έτος, από τα οποία το 83% διατίθεται στην άρδευση, το 1% στην κτηνοτροφία, το 13% στην ύδρευση και το 3% στη βιομηχανία και την ενέργεια. Αναμφίβολα το συνολικό υδατικό δυναμικό υπερκαλύπτει κατά πολύ την ποσότητα που διατίθεται στις χρήσεις. Ωστόσο, μικρό μέρος από αυτό το δυναμικό είναι οικονομικά και τεχνικά αξιοποιήσιμο, με αποτέλεσμα την ύπαρξη προβλημάτων ανεπάρκειας νερού σε διάφορες περιοχές και για συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα. Οι κυριότεροι λόγοι που προκαλούν προβλήματα στην αξιοποίηση και ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων της χώρας είναι: (Galanopoulos et. al, 2006).

- 1 **Η άνιση κατανομή των υδατικών πόρων στο χώρο**, η δυτική Ελλάδα δέχεται πολύ μεγαλύτερα ύψη βροχών από την ανατολική. Έτσι, η δυτική Ελλάδα, με έκταση 24% της χώρας, δέχεται το 36% των συνολικών ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων, ενώ ακόμη μεγαλύτερη είναι η διαφοροποίηση στα ποσοστά της επιφανειακής απορροής.
- 2 **Η ανομοιόμορφη κατανομή των υδατικών πόρων στο χρόνο**, με μεγάλη συγκέντρωση βροχοπτώσεων κατά τη χειμερινή περίοδο. Στη νότια Ελλάδα το 80,90% των ετήσιων βροχοπτώσεων συγκεντρώνεται σε αυτή την περίοδο, ενώ το θερινό ύψος της βροχής αυξάνει προς βορρά, και στα βορειότερα τμήματα παίρνει τη μεγαλύτερη τιμή του, δηλαδή 20% του ετήσιου όγκου.
- 3 **Η άνιση κατανομή της ζήτησης στο χώρο**, αναντίστοιχη με την κατανομή της προσφοράς. Ο άξονας Θεσσαλονίκη – Αθήνα - Πάτρα, που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμού και δραστηριοτήτων, δεν διαθέτει σημαντικούς υδατικούς πόρους.
- 4 **Η ανομοιόμορφη κατανομή της ζήτησης στο χρόνο**, αναντίστοιχη με την κατανομή της προσφοράς. Ο μεγαλύτερος καταναλωτής του χρησιμοποιούμενου νερού, η γεωργία (83%), το καταναλώνει την ξηρή

περίοδο. Την ίδια περίοδο και ειδικότερα τους μήνες Ιούλιο - Αύγουστο, διπλασιάζεται λόγω τουρισμού και η κατανάλωση νερού ύδρευσης.

- 5 **Η γεωμορφολογία της χώρας**, έντονος οριζόντιος και κατακόρυφος διαμελισμός, καθώς και η δομή και διάταξη των πετρωμάτων, έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία πολλών μικρών υδατορεμάτων με χειμαρρική κυρίως διάιτα, επιφανειακή απορροή μικρής διάρκειας, αυξημένη κατείδυση και συχνά πλημμυρικά φαινόμενα. Η εκμετάλλευση του δυναμικού αυτών των ρεμάτων είναι δυσχερής και συχνά ασύμφορη όσον αφορά την οικονομία.
- 6 **Η εξάρτηση της βόρειας Ελλάδας από τις επιφανειακές απορροές ποταμών που έρχονται από γειτονικά κράτη** (περίπου 13 km³/χρόνο).
- 7 **Το μεγάλο ανάπτυγμα ακτών (15.021 km) σε συνδυασμό με τη λιθολογική σύσταση των πετρωμάτων**, που συντείνει, λόγω της εντατικής εκμετάλλευσης παράκτιων υδροφορέων.
- 8 **Τα πολλά άνυδρα ή με ελάχιστους υδατικούς πόρους νησιά της χώρας**.
Στενή σχέση με τη διαθέσιμη ποσότητα νερού έχει βέβαια και η ποιότητά του, η οποία είναι το αποτέλεσμα αλληλεπίδρασης φυσικών συνθηκών και ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Αν και η Ελλάδα είχε γενικά νερά καλής ποιότητας, οι μακροχρόνιες – χωρίς προγραμματισμό και έλεγχο – ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν οδηγήσει τα τελευταία χρόνια σε υποβάθμισή τους, τόσο στα επιφανειακά όσο και στα υπόγεια νερά. Τα αίτια καθώς και αποτελέσματα της υποβάθμισης αυτής μπορούν να συνοψιστούν στα επόμενα σημεία:
 - Οι κύριες πηγές ρύπανσης και μόλυνσης εντοπίζονται αφενός μεν σε γεωργικές δραστηριότητες (λόγω της συχνά εντατικής και μη ορθολογικής χρήσης λιπασμάτων, εντομοκτόνων, ζιζανιοκτόνων, κλπ.), αφετέρου δε στα αστικά λύματα και τα βιομηχανικά απόβλητα.
 - Μεγάλες λίμνες, κοντά σε οικιστικές περιοχές, έχουν ήδη υποστεί υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτων τους, ενώ το ίδιο συμβαίνει και σε πολλά υδατορέματα.
 - Τα νερά της βόρειας Ελλάδας επιβαρύνονται με τη ρύπανση που μεταφέρεται από τις ξένες χώρες.

- Ειδικότερα, οι περιοχές που βρίσκονται στον άξονα Θεσσαλονίκη – Αθήνα - Πάτρα, λόγω της συγκέντρωσης πληθυσμού και δραστηριοτήτων, σε συνδυασμό με τα περιορισμένα αποθέματα νερού που παρουσιάζουν, έχουν το πιο οξυμένο πρόβλημα σχετικά με την ποιότητα του νερού.
- Οι υπόγειοι υδατικοί πόροι που βρίσκονται σε παράκτιες περιοχές έχουν υποστεί σε σημαντικό βαθμό υφαλμύρωση λόγω διείσδυσης του θαλάσσιου νερού, γεγονός που εντείνεται από την υπεράντληση.

Υπάρχουν επίσης προβλήματα ποιότητας των υδάτων που οφείλονται σε φυσικές διαδικασίες, αφού προέρχονται κυρίως από τη γεωλογική σύσταση των υδροφορέων. Συμπερασματικά, επισημαίνονται τα ακόλουθα σε σχέση με τα προβλήματα διαχείρισης των υδατικών πόρων στη χώρα μας:

- 1 Η έρευνα και η παρακολούθηση των υδρολογικών παραμέτρων παρουσιάζει αποσπασματικότητα και δεν υπάρχει συντονισμός σε εθνικό επίπεδο.
- 2 Τα προβλήματα που σχετίζονται με τη διαθεσιμότητα των υδατικών πόρων συνεχώς επιτείνονται λόγω της σημαντικής αύξησης της κατανάλωσης, της μείωσης της εισροής των υδάτων των γειτονικών χωρών, της αλόγιστης χρήσης και υπερεκμετάλλευσης των εύκολα προσεγγίσιμων υδατικών πόρων, καθώς και λόγω της ρύπανσης και μόλυνσής τους.
- 3 Σημαντικές περιοχές της χώρας είναι ή τείνουν να γίνουν ελλειμματικές σε νερό.
- 4 Οι σοβαρότερες συλλογικές ανάγκες καλύπτονται πια από έργα μεταφοράς και αποθήκευσης, με σημαντικά αυξημένο κόστος κατασκευής και λειτουργίας τους.
- 5 Η ποιοτική κατάσταση των υδατικών πόρων δεν παρουσιάζει ιδιαίτερα οξυμένα προβλήματα, εκτός από μεμονωμένες περιοχές και παράκτιες ζώνες.
- 6 Σημαντική αιτία ρύπανσης αποτελούν οι γεωργικές δραστηριότητες, που χαρακτηρίζονται ως μη σημειακές πηγές και γι' αυτό εμφανίζουν δυσκολία στην αντιμετώπιση. Η προσπάθεια θα πρέπει να επικεντρωθεί στην εφαρμογή ορθολογικότερων γεωργικών πρακτικών.

- 7 Μεγάλη πρόοδος παρουσιάζεται στην αντιμετώπιση της ρύπανσης από αστικά λύματα. Στην περίπτωση αυτή η προσπάθεια θα πρέπει να επικεντρωθεί κυρίως στους μικρού μεγέθους οικισμούς (βιολογικοί καθαρισμοί).
- 8 Αντίθετα, δεν έχει επιτευχθεί σημαντική πρόοδος στα βιομηχανικά υγρά απόβλητα, όπου απαιτείται ενίσχυση των προσπαθειών προεπεξεργασίας, παρακολούθησης και ελέγχου, καθώς και συγκέντρωσης των παραγωγικών και βιομηχανικών μονάδων σε βιομηχανικές περιοχές. (ΥΠ.ΑΝ., 2003).

7.3 ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Το κλίμα στην Ελλάδα είναι γενικά θερμό και υγρό με υγρούς χειμώνες και ζεστά, ξηρά καλοκαίρια. Σε γενικές γραμμές οι κλιματολογικές συνθήκες είναι κατάλληλες για άσκηση αγροτικών δραστηριοτήτων. Παρόλα αυτά, η ανεπάρκεια των υδατικών πόρων σε συνδυασμό με το ξηρό κλίμα που επικρατεί δημιουργούν σημαντικά προβλήματα στην αγροτική ανάπτυξη της χώρας. Στην Ελλάδα υπάρχουν λίγα ποτάμια τα οποία βρίσκονται κυρίως στο βόρειο τμήμα της και μάλιστα τα περισσότερα από αυτά δεν έχουν νερό το καλοκαίρι. Το μικρό μέγεθος καθώς και ο εποχιακός χαρακτήρας των περισσότερων ποταμών στην Ελλάδα αποτελούν το βασικό παράγοντα των περιορισμένων αρδευτικών δραστηριοτήτων. (Tsiourtis, 2002).

Η ελληνική γεωργία σήμερα αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα τα οποία εμποδίζουν τον εκσυγχρονισμό και επομένως και τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης του τομέα. Οι αδυναμίες που εμποδίζουν την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων παραγωγής και οργάνωσης των αγορών, εντοπίζονται κυρίως:

- Στις γεωμορφολογικές συνθήκες.
- Στο μικρό μέγεθος και τον κατακερματισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων.
- Στο χαμηλό ποσοστό αρδευόμενων εκτάσεων.
- Στο υψηλό ποσοστό αγροτικών εκμεταλλεύσεων, που βρίσκονται σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

Εκτός από τα παραπάνω προβλήματα και στα όσα σχετίζονται με το ίδιο το προϊόν υπάρχουν βασικές θεσμικές και οργανωτικές αδυναμίες, που επιδρούν δυσμενώς στην ανάπτυξη του τομέα. Οι βασικότερες από αυτές είναι:

- Ελλείψεις υποδομής στον τομέα εμπορίας και μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων (αποθήκευση - συντήρηση - συσκευασία).
- Ελλείψεις στην οργάνωση της διακίνησης των προϊόντων στη χώρα και στο εξωτερικό, όπου απαιτείται έρευνα των υφιστάμενων αγορών και διάνοιξη νέων, όπως επίσης προβολή των προϊόντων και ποιοτικοί έλεγχοι.
- Υψηλό κόστος χρηματοδότησης των επενδύσεων.
- Χαμηλό επίπεδο τεχνικής υποστήριξης των παραγωγών, με ανεπαρκή προσφορά υπηρεσιών εκπαίδευσης, εφαρμογών και πληροφόρησης - ενημέρωσης. Το πρόβλημα εντείνεται από το χαμηλό επίπεδο επαγγελματικής εξειδίκευσης των γεωργών, σε συνδυασμό με τη σχετικά μεγάλη ηλικία τους.

Το τελικό συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι, ενώ οι έλληνες αγρότες ως σύνολο ωφελήθηκαν από την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δε φαίνεται να ωφελήθηκε ο τομέας ως παραγωγική δραστηριότητα. Ο κοινοτικός ανταγωνισμός δε φαίνεται να κινητοποιήσει την παραγωγική δυναμικότητα της ελληνικής γεωργίας. Όσο χαμηλότερες ήταν οι παραγωγικές επιδόσεις, τόσο έτειναν να αντισταθμίζονται με δημοσιονομική στήριξη από τον προϋπολογισμό και κυρίως από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ). (Tsiourtis, 2002)

7.4 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Η γεωργική παραγωγή συνεισφέρει με 6,5% στη δημιουργία του Ελληνικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος και έφθασε κατά το 2004 τα 12.100 εκατομμύρια € (4,3% της Ε.Ε). Από τα 132.000 εκατ. στρέμματα που αποτελούν τη συνολική επιφάνεια της χώρας, η γεωργική γη, χωρίς τα βοσκοτόπια, αγγίζει τα 40 εκατ. στρέμματα. Στην αξία της γεωργικής παραγωγής κυριαρχούν τα κηπευτικά, τα κρέατα, το βαμβάκι, το γάλα, το ελαιόλαδο, τα φρούτα και τα σιτηρά.

Η ενδιάμεση κατανάλωση (φάρμακα, λιπάσματα, ζωοτροφές, ενέργεια κλπ.) υπερβαίνει το 25% της αξίας της γεωργικής παραγωγής, ενώ οι ακαθάριστες γεωργικές επενδύσεις παγίου κεφαλαίου αποτελούν το 4% του συνόλου. Ο αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων εκτιμάται ότι υπερβαίνει τις 800.000, με μέση έκταση ανά εκμετάλλευση τα 44 στρέμματα, έναντι 187 στρέμματα στην Ε.Ε. Το εργατικό δυναμικό που απασχολείται στην ελληνική γεωργία συνεχώς μειώνεται από 28% στο σύνολο των εργαζομένων το 1981 σε 16% το 2013. Η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως αρνητική. Είναι απλά επακόλουθο της τεχνολογικής εξέλιξης και της θετικής επίπτωσης των νέων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου. Εξάλλου, κανένας ανεπτυγμένος αγροτικός τομέας στον κόσμο δεν απασχολεί τόσο υψηλά ποσοστά εργατικού δυναμικού. Δεδομένης της μεγάλης ετεροαπασχόλησης προς και από άλλους τομείς, ένα κρίσιμο μέγεθος αποτελούν οι ετήσιες μονάδες εργασίας που εκφράζουν την προσφερόμενη εργασία σε πλήρως απασχολούμενους αγρότες και οι οποίες υπολογίζονται σε 520.000. (Galapopoulos et. al, 2006).

Επίσης, το μεγαλύτερο ποσοστό των γεωργών μας έχει ηλικία άνω των 55 ετών, γεγονός που συνεπάγεται ότι ο αγροτικός πληθυσμός θα συνεχίσει να μειώνεται με γρήγορους ρυθμούς. Παρά τον προβληματισμό που δημιουργεί αυτή η διαπίστωση, κρύβει ταυτόχρονα και την ελπίδα της βελτίωσης των δομών της ελληνικής γεωργίας μακροπρόθεσμα. Σημειώνεται ακόμη ότι, από την προηγούμενη δεκαετία ένας εξαιρετικά υψηλός αριθμός οικονομικών μεταναστών απασχολείται στον αγροτικό μας τομέα. Όσον αφορά τώρα στην εξέλιξη του γεωργικού εισοδήματος παρατηρούνται τα εξής: Από τα μέσα της δεκαετίας του '70 και για πολλά χρόνια, οι τιμές των γεωργικών μας προϊόντων ακολουθούσαν σε γενικές γραμμές τον ετήσιο πληθωρισμό. Αργότερα, μετά την ένταξη μας στην ΕΟΚ οι τιμές του παραγωγού για πολλά προϊόντα συμπληρώθηκαν από τις διάφορες κοινοτικές επιδοτήσεις. Το συνολικό αποπληθωρισμένο εισόδημα παρέμενε σταθερό και η μείωση του αγροτικού πληθυσμού οδηγούσε σε αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλή αγροτικού εισοδήματος.

Η ελληνική ύπαιθρος, βοηθούμενη και από τα μεγάλα δημόσια έργα άλλαξε μορφή ξεφεύγοντας από την εικόνα της υπανάπτυξης που επικρατούσε μέχρι πριν από μερικές δεκαετίες. Τα τελευταία όμως χρόνια η συνολική ακαθάριστη πρόσοδος των παραγωγών αυξάνεται ελάχιστα, σημειώνεται ακόμη και κάμψη του συνολικού όγκου παραγωγής. Ένας συγκεκριμένος παραγωγός για να διατηρήσει την εισοδηματική του κατάσταση θα πρέπει συνεχώς να επενδύει, να προχωρά σε καινοτομίες και να αλλάζει

τη διάρθρωση της παραγωγής του. Συνεπώς, η καλλιέργεια του ίδιου προϊόντος με τις ίδιες τεχνικές, στα ίδια αγροτεμάχια, έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του πραγματικού εισοδήματος. (Galanopoulos et. al, 2006).

7.4.1 Κατανομή αγροτικών εκτάσεων της χώρας

Από τη συνολική έκταση της Ελλάδας που είναι 13,2 εκατομμύρια εκτάρια, η αγροτική γη αντιστοιχεί περίπου στα 3,9 εκατομμύρια εκτάρια. Το 56% της καλλιεργούμενης γης βρίσκεται σε πεδινές περιοχές ενώ το υπόλοιπο τμήμα αντιμετωπίζει τις δυσκολίες των ορεινών και ημιορεινών περιοχών. Τα 6,5 εκατομμύρια εκτάρια της ελληνικής γης είναι πιθανό να είναι αρόσιμα.

Η γεωγραφική κατανομή της γεωργικής έκτασης της Ελλάδας κατά το έτος 2010 δείχνει ότι η Μακεδονία αποτελεί το 30% της καλλιεργούμενης γης και στη συνέχεια έρχονται η Πελοπόννησος (16%), η υπόλοιπη Κεντρική Ελλάδα και Εύβοια (15%) και τέλος η Θεσσαλία (14%). Πιο αναλυτικά, το 40% της συνολικής αρόσιμης γης βρίσκεται στη Μακεδονία ενώ ένα 18% βρίσκεται στη Θεσσαλία. Η γεωργία απορροφά το μεγαλύτερο ποσοστό του νερού στην Ελλάδα. Τις τελευταίες δύο δεκαετίες υπήρξε απότομη αύξηση στις αρδευόμενες εκτάσεις. Είναι ενδεικτικό το γεγονός ότι το 1961 οι αρδευόμενες εκτάσεις αντιπροσώπευαν το 13% της χρησιμοποιούμενης αγροτικής γης ενώ σήμερα το ποσοστό αυτό έχει ξεπεράσει το 40%. (Pezaros, 2004).

7.4.2 Γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Ο αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Ελλάδα είναι περίπου 820.000. Πάνω από το 25% έχουν μέσο μέγεθος μικρότερο από 0,9 εκτάρια που αντιστοιχούν σε λιγότερο από 3% της συνολικής γεωργικής γης. Πάνω από 33,5% της αγροτικής γης έχει μέγεθος μεταξύ 1 – 2,9 εκτάρια που αναλογεί σε 14% της συνολικής γης. Έτσι, οι 340.000 υπόλοιπες γεωργικές εκμεταλλεύσεις (41,5% που καλύπτει το 83% της συνολικής γης) υπολογίζεται ότι είναι οικονομικά αποτελεσματικές.

Διαπιστώνουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (77%) των αγροτικών εκμεταλλεύσεων έχουν μέγεθος μικρότερο των 5 εκταρίων ενώ μόλις το 3% (περίπου 28.000) έχουν μέγεθος πάνω από 20 εκτάρια. Παρόλα αυτά είναι σημαντικό να ειπωθεί ότι τις πρόσφατες δεκαετίες ο αριθμός των μεγάλων εκμεταλλεύσεων αυξάνει εις βάρος των μικρότερων. Είναι ενδεικτικό το γεγονός ότι παρατηρήθηκε μια μείωση της τάξης του 23,6% στο συνολικό αριθμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων μεταξύ των ετών 1981 έως 2001. Από την άλλη πλευρά, ο αριθμός των μεγάλων εκμεταλλεύσεων αυξήθηκε εντυπωσιακά. Για παράδειγμα εκμεταλλεύσεις με μέγεθος πάνω από 20 εκτάρια αυξήθηκαν κατά 51%. (Maravegias et. al, 2003).

7.4.3 Χρήση νερού

Το μέγεθος των αρδευόμενων γεωργικών εκτάσεων έχει αυξηθεί σημαντικά κατά τα τελευταία 20 χρόνια. Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, αυτό δεν έγινε χωρίς κόστος. Σε μια προσπάθεια να αυξηθεί η γεωργική παραγωγικότητα τα προβλήματα έλλειψης νερού γίνονταν ιδιαίτερα αισθητά κατά την αρδευτική περίοδο. Μόλις πρόσφατα έγινε αντιληπτό ότι αυτή η προσέγγιση έχει μεγάλο περιβαλλοντικό κόστος και αντιτίθεται στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

Τα τελευταία χρόνια η στάγδην άρδευση έχει αρχίσει να υιοθετείται σταδιακά στην ελληνική γεωργία. Παρόλα αυτά εξαιτίας του υψηλού κόστους εγκατάστασης γίνεται προσπάθεια εφαρμογής σε περιοχές που συνδυάζουν προβλήματα έντονης έλλειψης νερού με έλλειψη αρδευτικών δικτύων και μεγάλες γεωργικές εκτάσεις. Μέχρι στιγμής, η πιο κοινώς χρησιμοποιούμενη αρδευτική μέθοδος είναι η τεχνητή βροχή (εφαρμόζεται σε πάνω από το 50% της γεωργικής γης) ενώ δεύτερη έρχεται η επιφανειακή άρδευση (με αυλάκια) και μετά η στάγδην άρδευση. (Δογάντζης και Πάκος, 2010).

7.5 ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΛΛΑΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

Από τον πρώτο κιόλας χρόνο εφαρμογής της αναθεωρημένης ΚΑΠ παρατηρήθηκαν ορισμένες σποραδικές και ανομοιόμορφα κατανεμημένες μέσα στον ελληνικό χώρο αλλαγές οι οποίες αποτελούν και τα πρώτα δείγματα της νέας κατάστασης. Είναι γεγονός ότι πολλοί από τους γεωργούς αποφάσισαν να κρατήσουν τα χρήματα των επιδοτήσεων και να σταματήσουν την αγροτική τους παραγωγή για το χρονικό διάστημα που όρισε η νέα ΚΑΠ. Γενικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι:

- 1 Σημειώθηκε μείωση στις εκτάσεις που καλλιεργούνταν με καπνό οι οποίες έφταναν περίπου το 50% των γεωργικών εκτάσεων της χώρας. Σε κάποιους νομούς μάλιστα η καπνοκαλλιέργεια άρχισε να εξαφανίζεται πλήρως. Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, η καλλιέργεια καπνού είναι αυτή που επλήγη περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη με την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ. Όπως ήταν αναμενόμενο πολλοί καλλιεργητές, δεδομένων των χαμηλών τιμών του προϊόντος, επέλεξαν να εισπράξουν τα χρήματα των επιδοτήσεων και να σταματήσουν να καλλιεργούν. Από τους περίπου 114.000 τόνους καπνών που παρήγαγε η χώρα ετησίως, η σοδειά πλέον φτάνει μόλις τους 25.000 τόνους σημειώνοντας μείωση της τάξης του 80%. Οι παραγωγοί εισέπραξαν μεν τα χρήματα της ενιαίας ενίσχυσης αλλά λόγω της μικρής πλέον εμπορικής αξίας του προϊόντος δεν τους συμφέρει να καλλιεργήσουν
- 2 Όσον αφορά στο βαμβάκι, όπως φαίνεται μέχρι στιγμής, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις θα κυμανθούν περίπου στα ίδια επίπεδα. Σε κάποιες καλλιέργειες έχει παρατηρηθεί αύξηση των καλλιεργούμενων στρεμμάτων. Αυτό θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως στροφή των παραγωγών προς άλλες καλλιέργειες.
- 3 Σε κάποιες περιοχές έχει σημειωθεί μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων έως και 46%. Σε ορισμένες περιοχές όπως τα Γιαννιτσά οι παραγωγοί άλλαξαν την καλλιέργεια του καπνού και έβαλαν ζαχαρότευτλα και αραβόσιτο ενώ δεν ήταν λίγοι αυτοί οι οποίοι εγκατέλειψαν πλήρως τις αγροτικές δραστηριότητές τους.
- 4 Στις εκτάσεις που καλλιεργούνταν με σκληρό σιτάρι σημειώθηκε μείωση της τάξης του 15% ενώ στις καλλιέργειες καλαμποκιού η μείωση άγγιξε το 18%. Οι εκτάσεις στις οποίες καλλιεργούνταν βιομηχανική ντομάτα ελαττώθηκαν κατά

4% και ο βασικότερος λόγος για τον οποίο συνέβη αυτό ήταν η δυσκολία που αντιμετώπισαν οι παραγωγοί στην απορρόφηση του προϊόντος στην αγορά.

- 5 Άμεσες ήταν οι συνέπειες της εφαρμογής της ΚΑΠ και στην καλλιέργεια ζαχαρότευτλων και κατά συνέπεια και στην παραγωγή ζάχαρης. Για το έτος 2005 αναμένονταν να καλλιεργηθούν 340.000 στρέμματα αλλά τελικά καλλιεργήθηκαν μόλις 240.000 στρέμματα. Μάλιστα την προηγούμενη χρονιά είχαν καλλιεργηθεί 520.000 στρέμματα με ζαχαρότευτλα.
- 6 Αντίθετα αύξηση σε σχέση με τις προηγούμενες χρονιές παρατηρήθηκε στις καλλιεργούμενες εκτάσεις με μαλακό σιτάρι. Οι εκτάσεις με κριθάρι αυξήθηκαν κατά 14% ενώ αυτές που έχουν ηλίανθο κατά 11%. (Δογάντζης και Πάκος, 2010).

7.6 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

Θετικές επιπτώσεις:

- Για τους περισσότερους και σημαντικότερους τομείς στον αγροτικό χώρο, οι ρυθμίσεις καλύπτουν πλέον μέχρι το 2014 και συνεπώς υπάρχει στήριξη που είναι συμβατή με τον κοινοτικό προϋπολογισμό.
- Εξασφαλίστηκαν πόροι χρηματοδότησης μέχρι το 2013 για τον καπνό, το βαμβάκι και το ελαιόλαδο.
- Η ελληνική ποσόστωση αγελαδινού γάλακτος αυξάνεται από 700.000 τόνους που ήταν μέχρι σήμερα, αυξάνεται κατά 820.000 τόνους. Δηλαδή έχουμε αύξηση της τάξεως του 17%). Παράλληλα παρατείνεται το σύστημα γαλακτοκομικών ποσοστώσεων μέχρι το 2015.
- Μειώνονται οι άμεσες ενισχύσεις για τις μεγάλες εκμεταλλεύσεις, ώστε να εξοικονομηθούν πόροι για την χρηματοδότηση των νέων μέτρων.
- Το «σύστημα ένταξης αγροτών» απλουστεύεται ενώ παράλληλα αυξάνεται από 55% σε 60% η ενίσχυση για επενδύσεις που πραγματοποιούνται από νέους αγρότες.

- Το ύψος της κοινοτικής συμμετοχής στις δαπάνες των προγραμμάτων που αναφέρονται στις γεωργοπεριβαλλοντικές δράσεις, φτάνει στο 85% της συνολικής δαπάνης, έναντι του 60%.

Αρνητικές επιπτώσεις:

- Υπάρχει κίνδυνος μερικής εγκατάλειψης της γεωργικής δραστηριότητας, αφού πλέον οι ενισχύσεις θα έχουν ως μέτρο τη διάρθρωση των καλλιεργειών των ετών 2000 - 2001 - 2002 και όχι της κάθε καλλιεργητικής περιόδου. Το μέγεθος του προβλήματος ίσως είναι πιο εμφανές στα πλαίσια της Ελληνικής Γεωργίας, όπου ο Μέσος Όρος Ηλικίας των αγροτών είναι υψηλός.
- Η σταδιακή μείωση των ενισχύσεων στο σκληρό σιτάρι θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στο εισόδημα των Ελλήνων αγροτών.
- Η απόφαση για περικοπές τιμών στον τομέα του γάλακτος πλήττει τον τομέα αλλά και τους Έλληνες κτηνοτρόφους.
- Η περικοπή ενισχύσεων για τις εκμεταλλεύσεις που δέχονται ετησίως ενισχύσεις ύψους πάνω από 5000 Ευρώ, αφορά κυρίως μεγάλες εκμεταλλεύσεις που έχουν μεγάλα επενδεδυμένα κεφάλαια. (hefaistos.anko.gr).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 : Η ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

8.1 Ο ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στο πλαίσιο της πτυχιακής μου εργασίας, κρίθηκε ιδιαίτερα σημαντική η διεξαγωγή στατιστικής έρευνας, ώστε να προκύψουν ολοκληρωμένα αποτελέσματα σχετικά με την επίτευξη της περιβαλλοντικής πολιτικής και της περιβαλλοντικής προστασίας μέσω της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Ειδικότερα, επιλέχθηκε η μέθοδος των ανώνυμων ερωτηματολογίων, με ανθρώπους-κλειδιά αρμόδιους για το περιβάλλον.

Τα ερωτηματολόγια αποστάλθηκαν μέσω e-mail ή φαξ, ενώ κάποια συμπληρώθηκαν μέσω προσωπικής συνέντευξης. Οι απαντήσεις δόθηκαν από υπαλλήλους Περιφερειών, ΓΟΕΒ και ΤΟΕΒ αρμόδιους σε θέματα για το περιβάλλον, με στόχο να καταγραφούν τα αποτελέσματα από την εφαρμογή των μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής.

8.2 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Στη συγκεκριμένη έρευνα το στατιστικό δείγμα λήφθηκε από ολόκληρο τον Ελλαδικό χώρο. Το δείγμα δεν επιλέχτηκε τυχαία καθώς αυτός ο τρόπος δειγματοληψίας εξασφαλίζει την μεγιστοποίηση πιθανότητας να είναι το δείγμα αντιπροσωπευτικό και αποτελεσματικό. Το δείγμα αποτελείται από άντρες και γυναίκες ηλικίας από 24 έως και 67 ετών.

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να αναφέρω ότι μετά από τη δοκιμαστική συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, παρατηρήθηκαν αρκετές δυσκολίες στη συμπλήρωση κάποιων ερωτήσεων εκ μέρος των ερωτηθέντων. Για τον λόγο αυτό, κρίθηκε απαραίτητο να γίνει αναθεώρηση των ερωτήσεων, ώστε να είναι πιο κατανοητό το αντικείμενο της έρευνας. Το δείγμα που έλαβε μέρος αριθμεί τους 70 οργανισμούς-φορείς.

Η διαδικασία συλλογής των στοιχείων ήταν αρκετά δύσκολη, διότι πολλά άτομα δεν ήταν προσιτά και δεν δεχτήκαν να απαντήσουν στις ερωτήσεις που τους τέθηκαν. Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, υλοποιήθηκε την περίοδο από 26/7/2014 έως τις 19/9/2014.

8.3 Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Σκοπός του ερωτηματολογίου ήταν να μην κουράζει τον παραλήπτη, να απαντηθεί σε μικρό χρονικό διάστημα και να εστιάσει σε συγκεκριμένα ερωτήματα. Οι ερωτήσεις ομαδοποιούνται σε 6 υποενότητες, όπως αναφέροντα παρακάτω:

- Δημογραφικά στοιχεία ερωτώμενου
- Περιβαλλοντική πολιτική
- Πολλαπλή συμμόρφωση
- Γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα
 - Νερό και Υδατικοί πόροι
 - Φυτοπροστατευτικά Προϊόντα
 - Βιολογική γεωργία – Κτηνοτροφία
- Δάση
- Απόψεις

Αναλυτικότερα:

Στη πρώτη ενότητα, ζητείται από τους ερωτώμενους να καταγράψουν τα δημογραφικά και γενικά στοιχεία της περιοχής τους

- Φύλο
- Ηλικία
- Έδρα περιφέρειας – Επωνυμία οργανισμού
- Χρόνια υπηρεσίας
- Μορφωτικό επίπεδο
- Απασχόληση κατοίκων στη περιοχή

Στη δεύτερη ενότητα, συγκεντρώθηκαν ερωτήσεις σχετικά με τη περιβαλλοντική πολιτική, νομοθεσία, περιβαλλοντικά προγράμματα

- Περιβαλλοντική πολιτική
- Περιβαλλοντική νομοθεσία
- 6^ο Πρόγραμμα δράσης
- Ποινές σε παραβάτες
- Η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»
- Προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης
- Δημοτικά περιβαλλοντικά τέλη

Στη τρίτη ενότητα, γίνεται λόγος για τη πολλαπλή συμμόρφωση και τη σπουδαιότητα αυτής:

- Πολλαπλή συμμόρφωση
- Σπουδαιότητα πολλαπλής συμμόρφωσης
- Ανέφικτα μετρά πολλαπλής συμμόρφωσης
- Κόστος πολλαπλής συμμόρφωσης

Στη τέταρτη ενότητα, συγκεντρώνονται οι ερωτήσεις που σχετίζονται με τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα :

- Υλοποίηση αρδευτικών έργων
- Είδος αρδευτικών έργων
- Τρόπος άρδευσης
- Προβλήματα άρδευσης λόγω νερού
- Χρησιμοποίηση φυτοπροστατευτικών προϊόντων
- Μείωση νιτρορύπανσης
- Ορθή γεωργική πρακτική χρήσης λιπασμάτων
- Αλλαγή καλλιεργειών από συμβατικές σε βιολογικές και ολοκληρωμένης διαχείρισης
- Βιολογική γεωργία
- Βιολογική κτηνοτροφία
- Ενίσχυση βιολογικής γεωργίας

Στη πέμπτη ενότητα, γίνεται λόγος για τα δάση :

- Προστασία δασών
- ΚΑΠ και δάση

Στη έκτη και τελευταία ενότητα, συγκεντρώνονται οι ερωτήσεις για τη καταγραφή απόψεων σχετικά με :

- Ευκαιρίες απασχόλησης στη γεωργία
- Προβλήματα από τη γεωργία στο περιβάλλον
- Leader
- Εισόδημα γεωργών μετά την εφαρμογή της ΚΑΠ
- Το μέλλον του αγροτικού τομέα μετά το 2014

8.4 Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

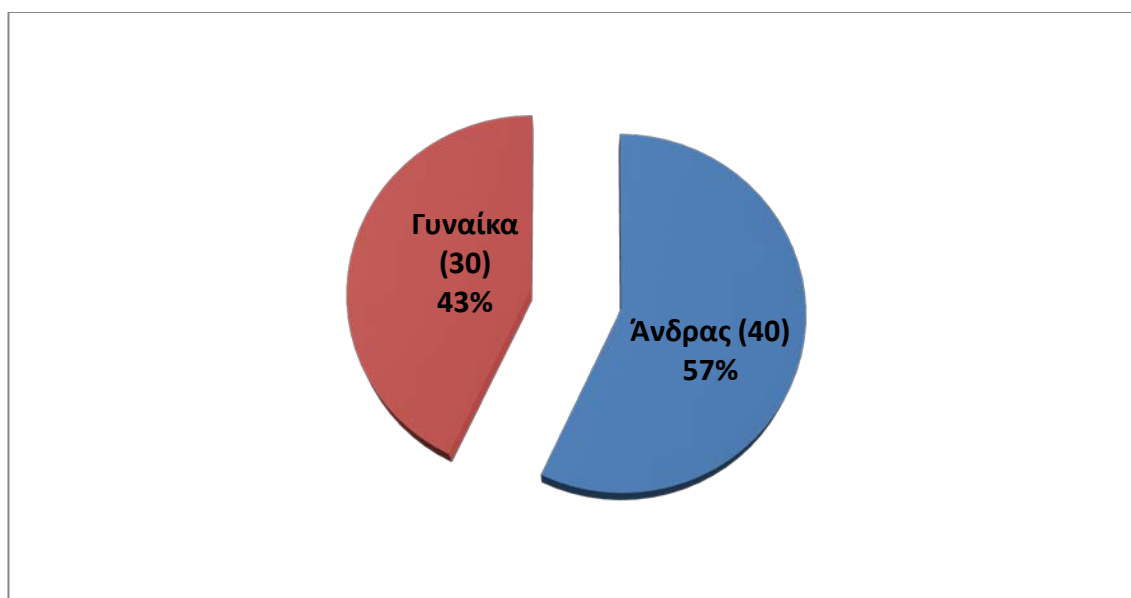
Μετά τη συλλογή των στοιχείων από τις αρμόδιες υπηρεσίες και οργανισμούς διαφόρων περιοχών, ακολούθησε έλεγχος για τη σωστή συμπλήρωση τους και κωδικοποίηση των μεταβλητών που ερευνήθηκαν. Έπειτα τα στοιχεία που συλλέχτηκαν κωδικοποιήθηκαν στο kwiksurvey, με τη βοήθεια του Microsoft Excel και του kwiksurvey πραγματοποιήθηκαν κατανομές συχνοτήτων για τις μελετώμενες μεταβλητές. Παράλληλα δημιουργήθηκαν τα αντίστοιχα διαγράμματα με τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα των μεταβλητών όπου και σχολιάστηκαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 : ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

9.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Το σύνολο του δείγματος, απαντήθηκε από 70 άτομα, η κατανομή ως προς το φύλο είναι άνδρες 57% και γυναίκες 43%. Παρατηρούμε ότι, το ποσοστό των γυναικών υπολείπεται αυτό των ανδρών κι αυτό είναι εύλογο γιατί οι ειδικότητες των υπάλληλων στις υπηρεσίες και φορείς που συμμετείχαν στο ερωτηματολόγιο είναι στελεχωμένες επί το πλείστον με άνδρες.

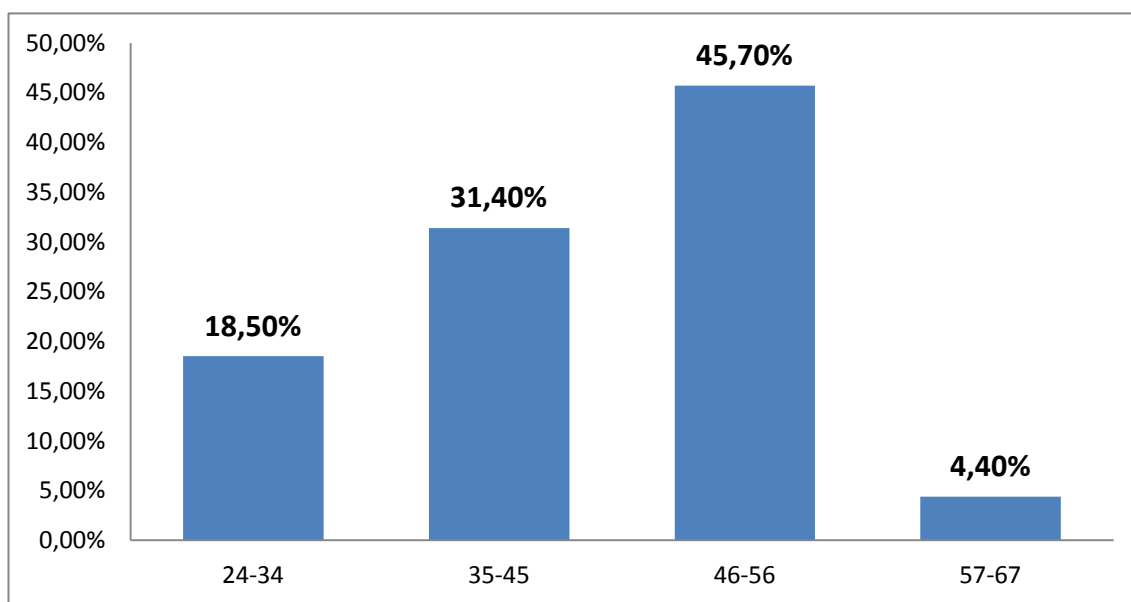
Διάγραμμα 9.1.1 : Φύλο των ερωτηθέντων

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Το εύρος ηλικίας των εργαζομένων στις αρμόδιες αρχές-φορείς περιβαλλοντικής προστασίας κυμαίνεται μεταξύ 24 έως και 67 ετών, όπου θεωρείται το όριο συνταξιοδότησης τους καθώς πρόκειται για υπαλλήλους. Πιο συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό κατέχει η ηλικιακή τάξη 46-56 με ποσοστό 45,7%, ακολουθεί με 31,4% η ηλικία 35-45, το 18,5% αντιστοιχεί σε άτομα ηλικίας 24-34, ενώ μόλις το 4,4% εκπροσωπεί άτομα ηλικίας 57-67 ετών.

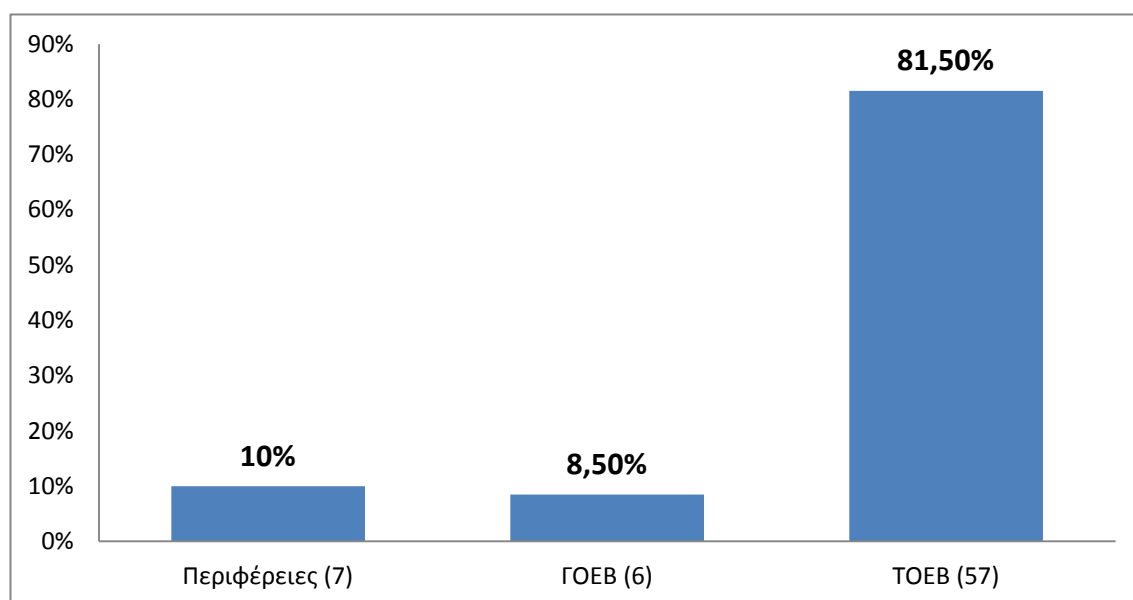
Διάγραμμα 9.1.2 : Ηλικιακή σύνθεση ερωτηθέντων

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Όσον αφορά, την ταυτότητα των υπηρεσιών και φορέων, αξίζει να σημειωθεί πως το μεγαλύτερο ποσοστό του ερωτηματολογίου, συμπληρώθηκε από άτομα που εργάζονται σε Τοπικούς Οργανισμούς Έγγειων Βελτιώσεων (ΤΟΕΒ), που βρίσκονται σε ολόκληρη την χώρα με ποσοστό 81,5%, ακολουθούν οι Περιφέρειες με 10% καθώς και οι Γενικοί Οργανισμοί Έγγειων Βελτιώσεων με 8,5%. Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ότι το χαμηλό ποσοστό των Περιφερειών και των ΓΟΕΒ προέρχεται από το μικρό πλήθος οργανισμών που υπάρχουν συνολικά στον Ελλαδικό χώρο, σε αντίθεση με τους 416 ΤΟΕΒ που φέρονται ως ενεργοί, σύμφωνα με το επικαιροποιημένο Μητρώο Υπηρεσιών και Φορέων της Ελληνικής Διοίκησης.

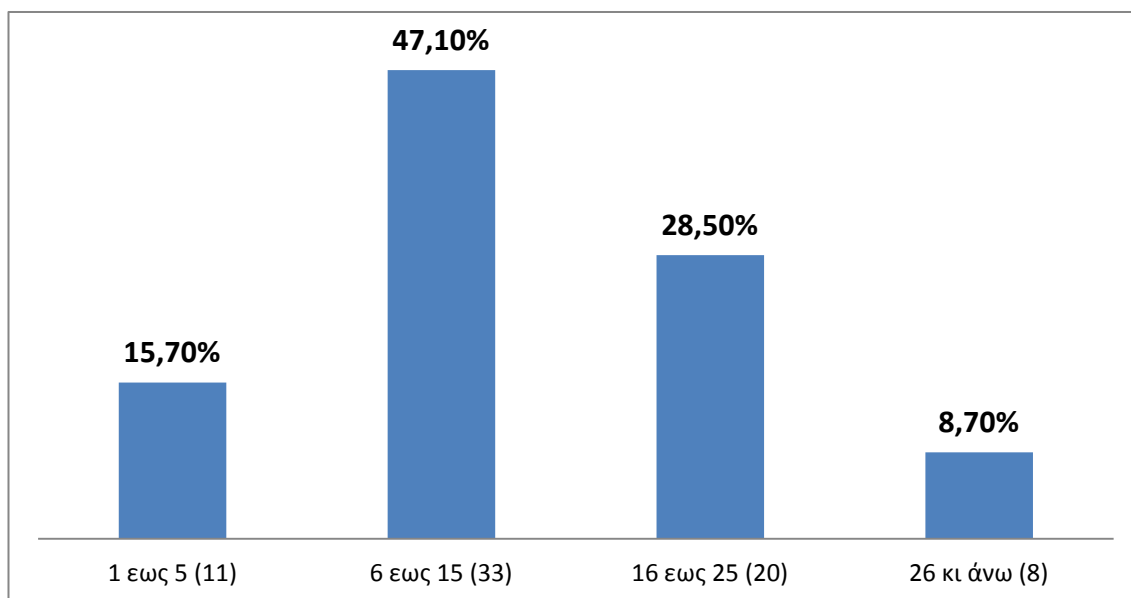
Διάγραμμα 9.1.3 : Ταυτότητα υπηρεσίας -φορέα

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Αναλυτικότερα, ως προς τα έτη υπηρεσίας, το υψηλότερο ποσοστό (47,1%) καταγράφεται στο διάστημα μεταξύ 6-15 ετών δείχνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο, ότι υπάρχει μια ικανοποιητική γνώση για τα περιβαλλοντικά θέματα κυρίως σε υπαλλήλους που έχουν μια επαρκή αλλά όχι και τόσο μεγάλη εμπειρία.

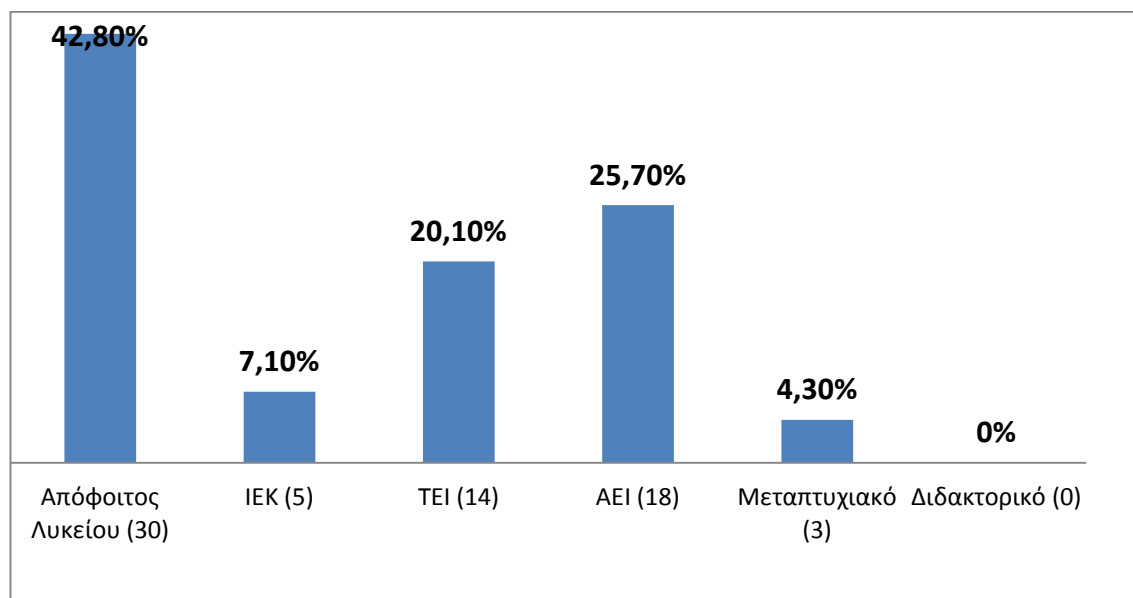
Διάγραμμα 9.1.4 : Χρόνια υπηρεσίας στον αρμόδιο φορέα

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Το εκπαιδευτικό επίπεδο, με την μεγαλύτερη εκπροσώπηση είναι αυτό της μέσης εκπαίδευσης (Απόφοιτος Λυκείου). Αυτό συμβαίνει γιατί οι οργανικές θέσεις στους Τοπικούς Οργανισμούς Εγγείων Βελτιώσεων(ΤΟΕΒ), που η συμμετοχή τους στο ερωτηματολόγιο είναι συντριπτικά μείζονα, καλύπτονται από εργαζόμενους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς η μόρφωση δεν αποτελεί κριτήριο πρόσληψης στην εργασία. Αντίθετα, με στις Περιφέρειες και τους ΓΟΕΒ οι προσλήψεις υπαλλήλων γίνονται σε θέσεις στελεχιακού δυναμικού με βάση, το μορφωτικό τους επίπεδο και ένα από τα κρίσιμα προσόντα αποτελεί η κατοχή πτυχίου Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

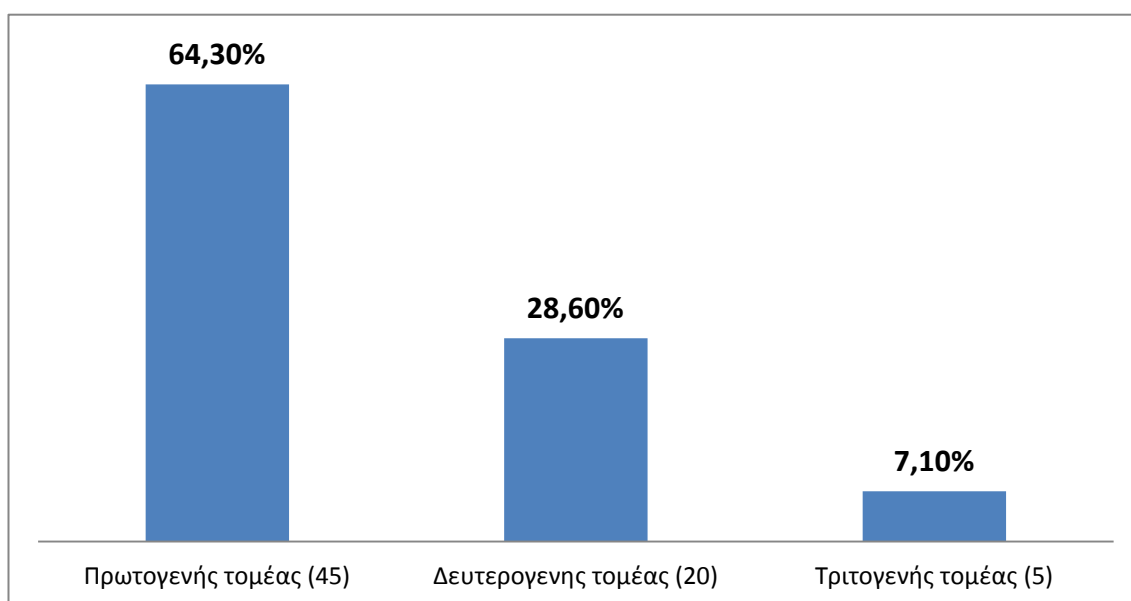
Διάγραμμα 9.1.5 : Μορφωτικό επίπεδο

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Η Ελλάδα ήταν και παραμένει μια χώρα που στηρίζεται στο πρωτογενή τομέα απασχόλησης. Όπως αντιλαμβανόμαστε από το μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων σχετικά με την απασχόληση των κατοίκων στην περιοχή τους. Ειδικότερα, ο πρωτογενής τομέας καταλαμβάνει το 64,3% ακολουθεί ο δευτερογενής με 28,6% και με μόλις με 7,1% ο τριτογενής τομέας.

Διάγραμμα 9.1.6: Τομέας απασχόλησης κατοίκων

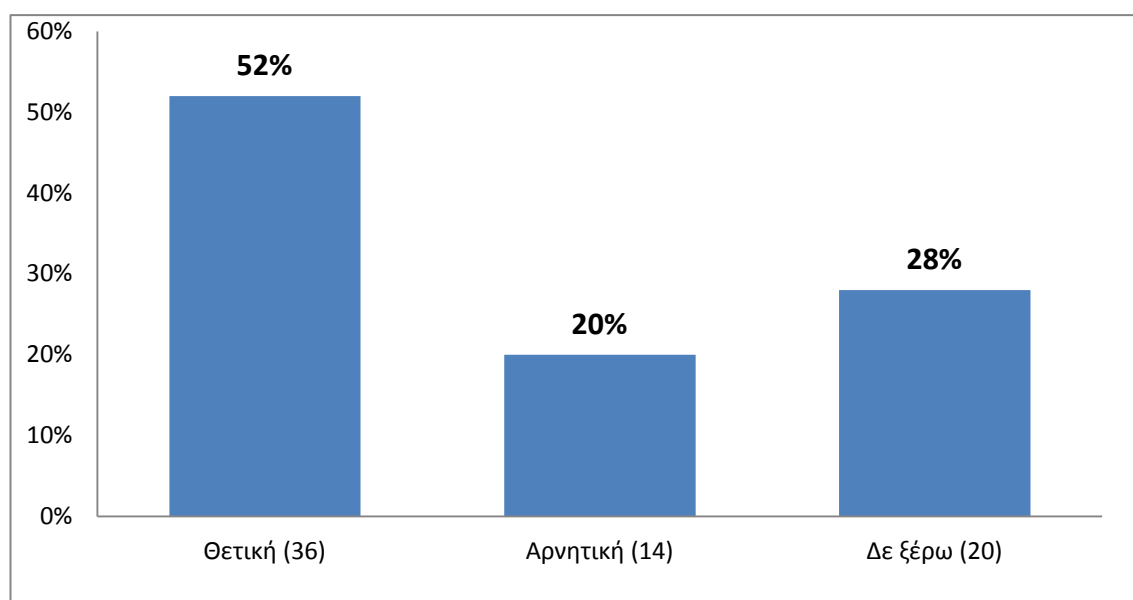

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

9.2 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Οι συμμετέχοντες στο ερωτηματολόγιο έχουν θετική άποψη (52%) για τη εφαρμογή περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ελλάδα καθώς θεωρούν ότι η περιβαλλοντική πολιτική κατέχει ιδιαίτερη θέση στο χώρο της πολιτικής. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποδοθεί σε μεγάλο βαθμό από την ανησυχία των πολιτών για τους κινδύνους που συνεπάγει κατά κύριο λόγο η άμετρη οικονομική ανάπτυξη.

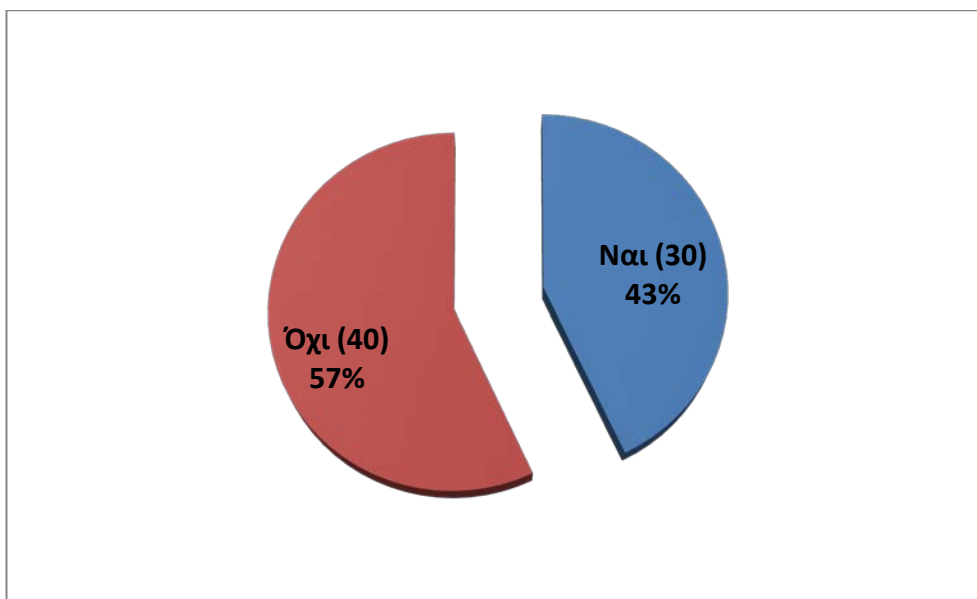
Διάγραμμα 9.2.1: Περιβαλλοντική πολιτική

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Το σύνολο των ερωτηθέντων (57%) δε γνωρίζει τις δράσεις του 6^{ου} προγράμματος περιβαλλοντικής πολιτικής που αποτελεί το θεμελιωτή για θεματικές ενότητες όπως αλλαγή κλίματος, φύση και βιοποικιλότητα, περιβάλλον και υγεία, φυσικοί πόροι και λύματα.

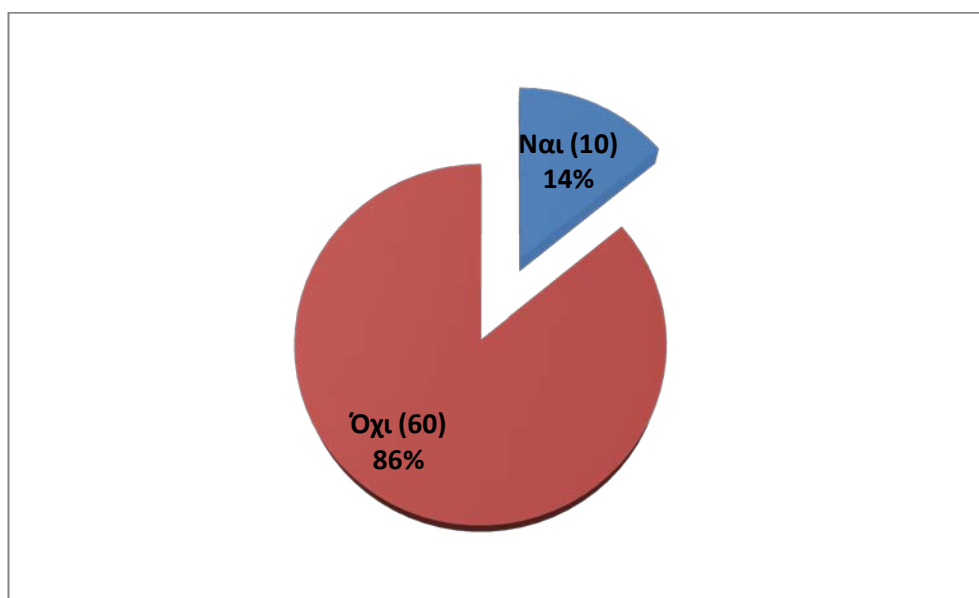
Διάγραμμα 9.2.2: 6^ο πρόγραμμα περιβαλλοντικής πολιτικής

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

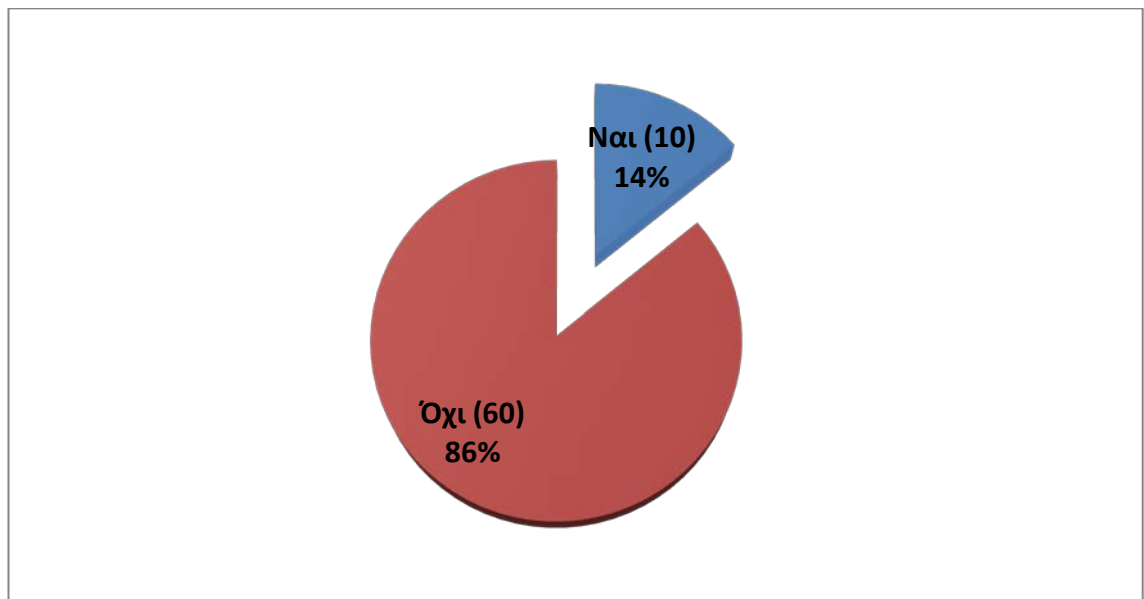
Σε αυτό το σημείο υπάρχει ένας συσχετισμός μεταξύ τριών ερωτήσεων σχετικά με τη συμμετοχή και υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής πολιτικής. Παρατηρείται ότι οι ερωτηθέντες δεν έχουν συμμετάσχει σε επιμορφωτικά σεμινάρια περιβαλλοντικής πολιτικής (86%), ούτε έχουν υλοποιήσει κάποιο πρόγραμμα κι αυτό το αποδίδουν στην έλλειψη οικονομικών πόρων (68%) και την έλλειψη συνεργασίας με τους συνάδελφους (62%).

Διάγραμμα 9.2.3: Συμμετοχή σε σεμινάρια περιβαλλοντικής πολιτικής

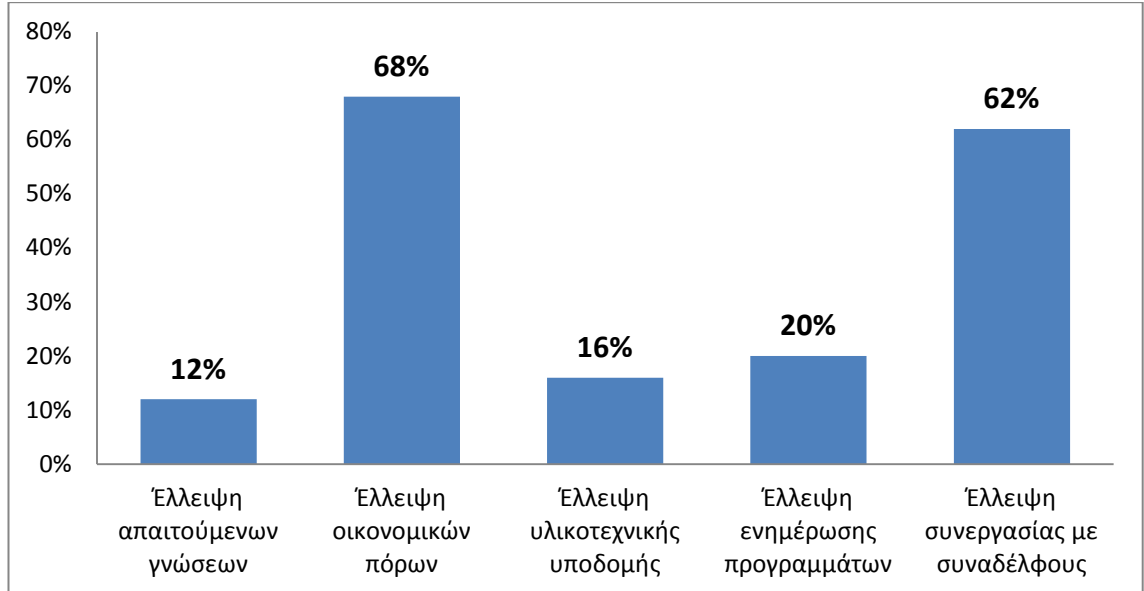
Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Διάγραμμα 9.2.3α: Υλοποίηση σεμιναρίων περιβαλλοντικής πολιτικής

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

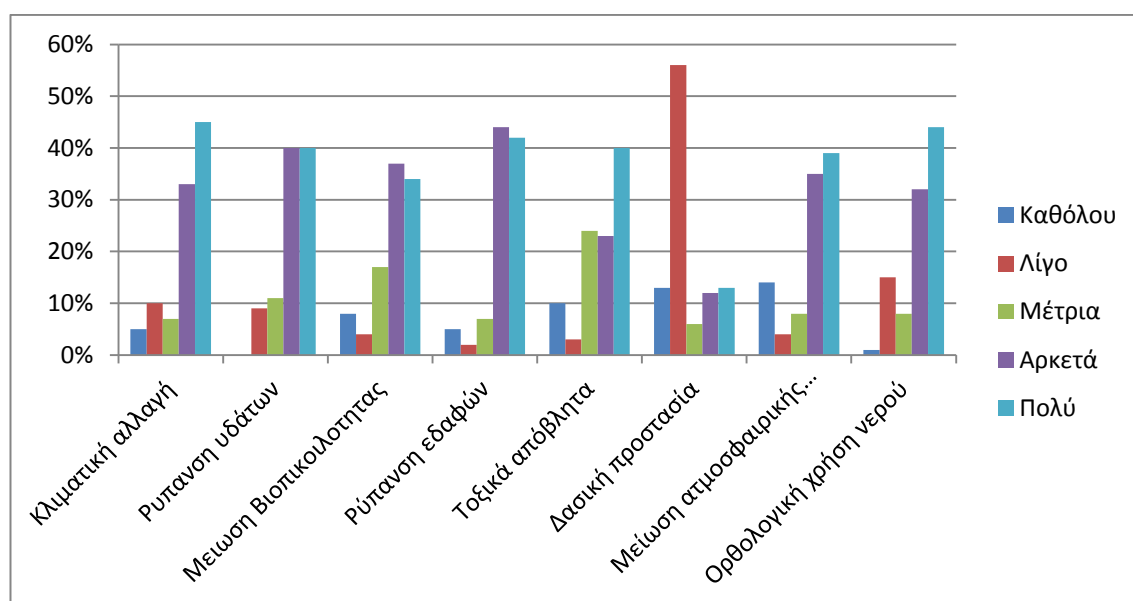
Διάγραμμα 9.2.3β: Λόγοι μη συμμετοχή σε σεμινάρια περιβαλλοντικής πολιτικής

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Όπως παρατηρούμε τα σημαντικότερα προβλήματα για το περιβάλλον είναι η κλιματική αλλαγή, η ρύπανση των υδάτων, η ρύπανση του εδάφους τρεις παράγοντες που συμβαδίζουν μεταξύ τους καθώς η προστασία του ενός θα επιφέρει θετικά αποτελέσματα και στο άλλο. Από την άλλη προκαλεί το ενδιαφέρον μας το χαμηλό ποσοστό για τη δασική προστασία αφού καταδεικνύεται μια τάση υποβάθμισης και σαφής άρνησης σε ένα τόσο σημαντικό και ευαίσθητο θέμα που αποτελούν τα δάση στην Ελλάδα.

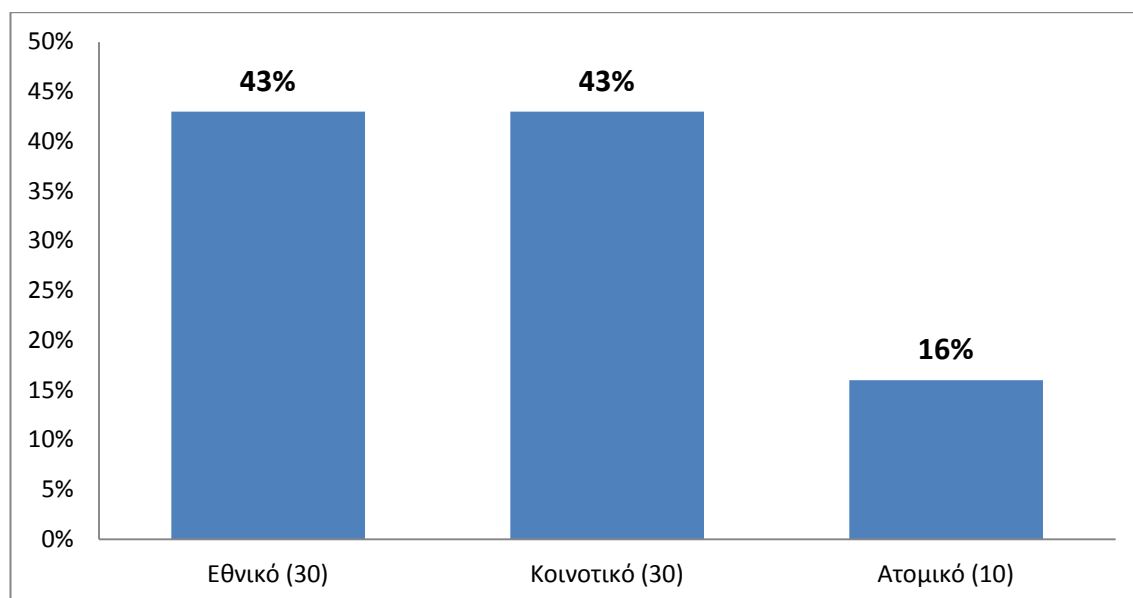
Διάγραμμα 9.2.4 Σημαντικότητα προβλημάτων

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Γενικότερα, για το πρόβλημα περιβαλλοντικής νομοθεσίας, οι απόψεις είναι ισορροπημένες με το 43% να το θεωρούν Εθνικό κι άλλοι τόσοι Κοινοτικό ενώ αντιθέτως το ατομικό αγγίζει μόλις το 14%. Θεωρούμε ότι, κατά την άποψη μας, κρίσιμη είναι η επισήμανση ότι η προστασία του περιβάλλοντος, με την έννοια της διατήρησης του σε καλή κατάσταση για την αειφορία του, δεν υστερεί λόγω έλλειψης κανονιστικών πράξεων και νομοθετικού πλαισίου σε Εθνικό και Κοινοτικό επίπεδο αλλά εξ αιτίας της έλλειψης πρόνοιας για προληπτικά μέτρα και την ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης κυρίως γιατί δεν υπάρχει γνήσια και ειλικρινής βούληση από τους πολίτες σε ατομικό επίπεδο.

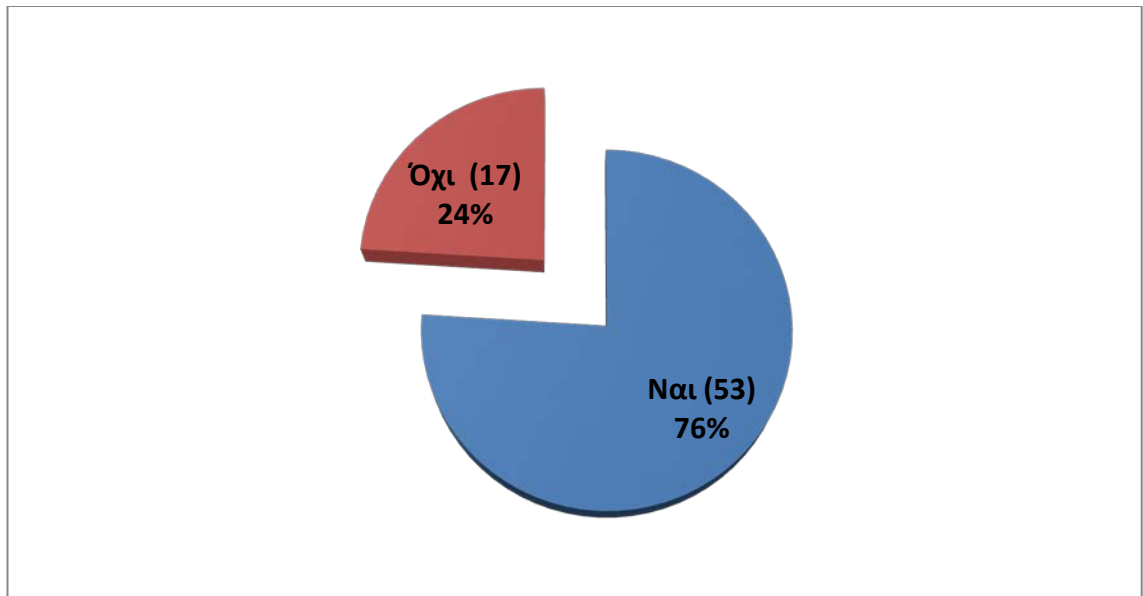
Διάγραμμα 9.2.5: Περιβαλλοντική νομοθεσία

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Το 76% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας δε πρέπει να περιορίζεται μόνο στους ελέγχους για τη διαπίστωση των περιβαλλοντικών παραβάσεων, αλλά στην υλοποίηση της περιβαλλοντικής πολιτικής η οποία θα σκοπεύει στην ανάπτυξη και εδραίωση γνήσιας περιβαλλοντικής συνείδησης.

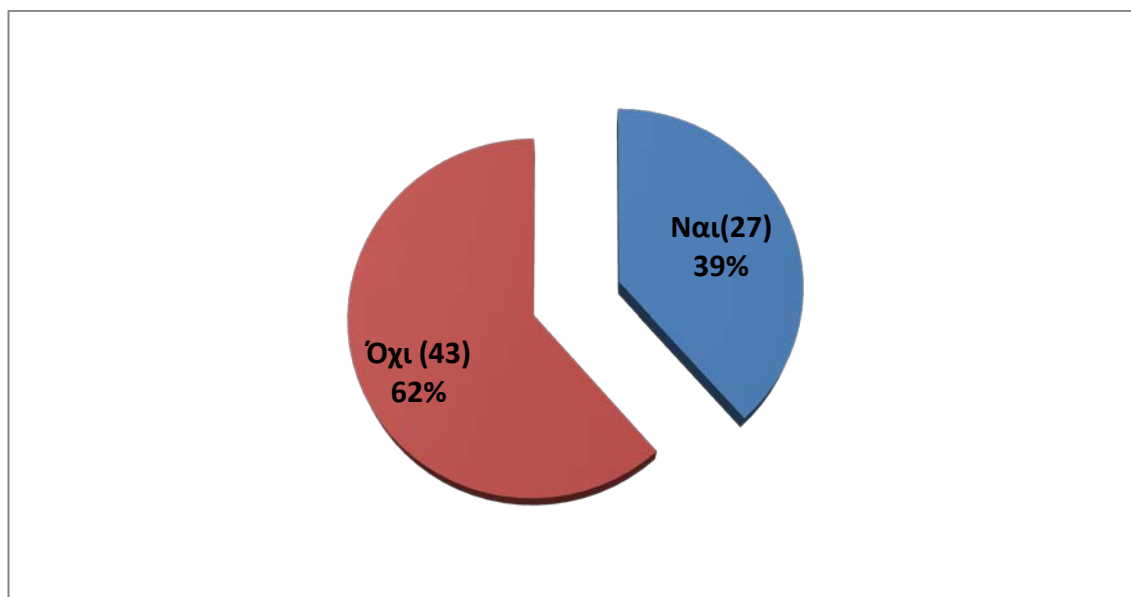
Διάγραμμα 9.2.6: Περιβαλλοντική έλεγχοι

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Σχετικά με την εφαρμογή ποινών, ύστερα από ελέγχους στους παραβάτες ώστε να οδηγηθούν σε συμμόρφωση το 62% πιστεύει πως δε θα υπάρξει καμία συμμόρφωση αντίθετα με το 38%. Κατά την άποψη μας, αυτό οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών εν γένει ότι οι νόμοι δεν εφαρμόζονται και δη όταν πρόκειται να πλήξουν μεγάλα οικονομικά συμφέροντα, καθώς υπάρχουν παραθυράκια στο νόμο μιας και τα πρόστιμα ως μέσο κύρωσης προς συμμόρφωση των παραβατών, δεν εισπράττονται ή ελαχιστοποιούνται. Αυτό μας δείχνει ότι ακόμη και πρόστιμα να επιβληθούν πάντα θα υπάρχουν άτομα που πότε δε θα συμμορφωθούν. Ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι η συχνότητα ελέγχων των αγροτών είναι μικρή.

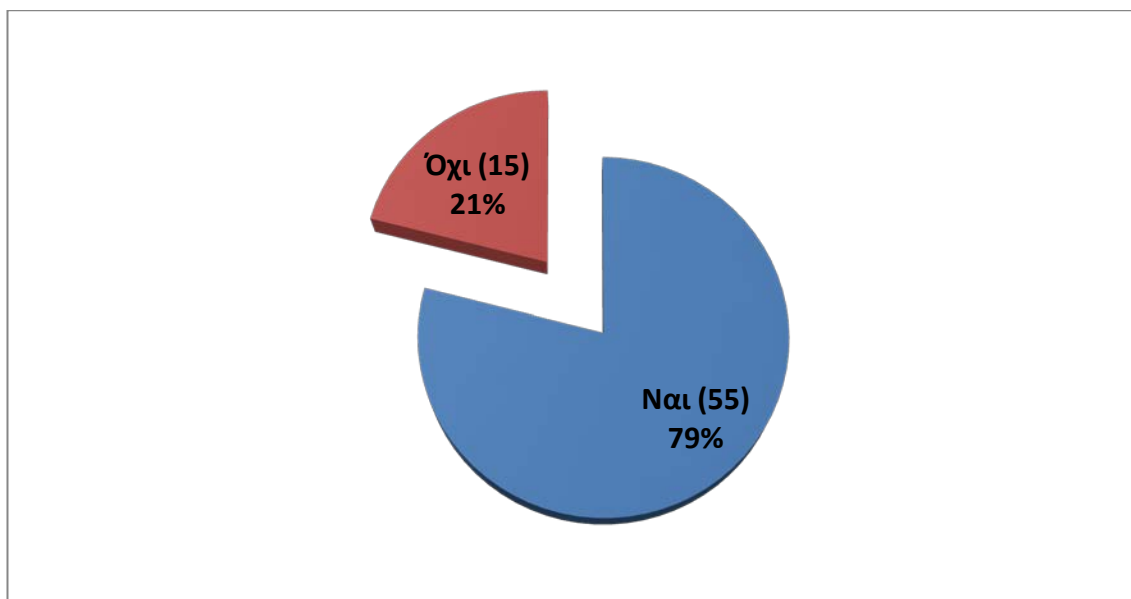
Διάγραμμα 9.2.7: Περιβαλλοντική έλεγχοι και συμμόρφωση

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Κατά γενική ομολογία η αρχή ο «Ο ρυπαίνων πληρώνει» θεωρήθηκε ότι είναι σωστή (79%). Ωστόσο θα μπορούσε να γίνει και η μετατροπή της αρχής ο «μη ρυπαίνων αμείβεται» με τα κίνητρα που έχουν δοθεί στο γεωργό για να προστατέψει το περιβάλλον

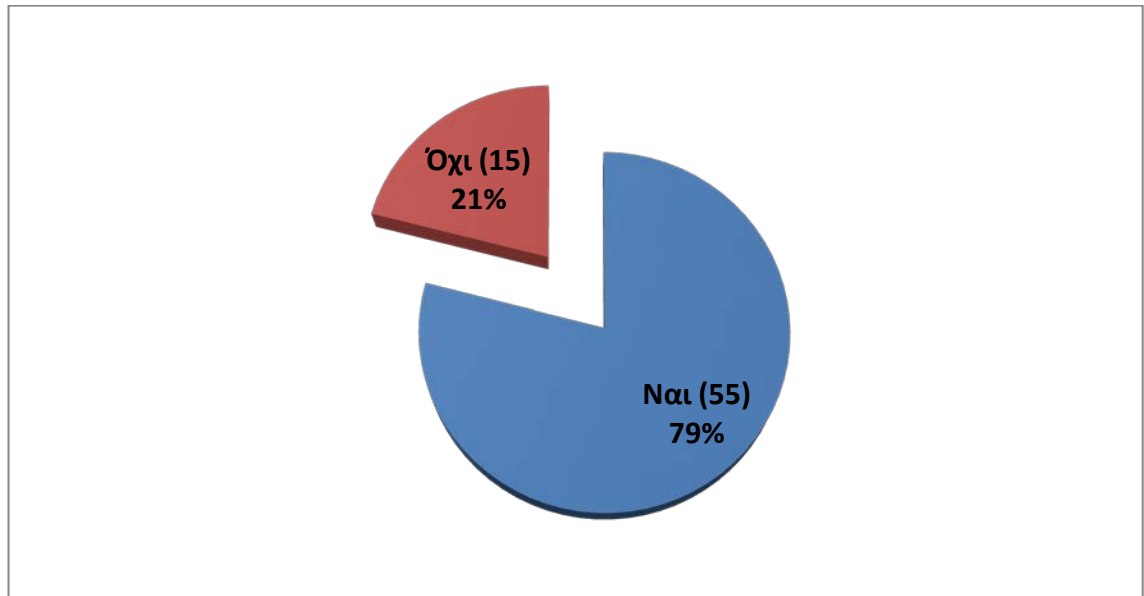
Διάγραμμα 9.2.8: «Ο ρυπαίνων πληρώνει»

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Οι αγρότες θα ήταν πρόθυμοι να πληρώσουν επιπλέον ποσά στα δημοτικά τέλη για τη προστασία της περιοχής τους, δείχνοντας το υψηλό ποσοστό (79%) ευαισθητοποίησης που έχουν αναπτύξει για αυτούς αλλά και για τις επόμενες γενεές.

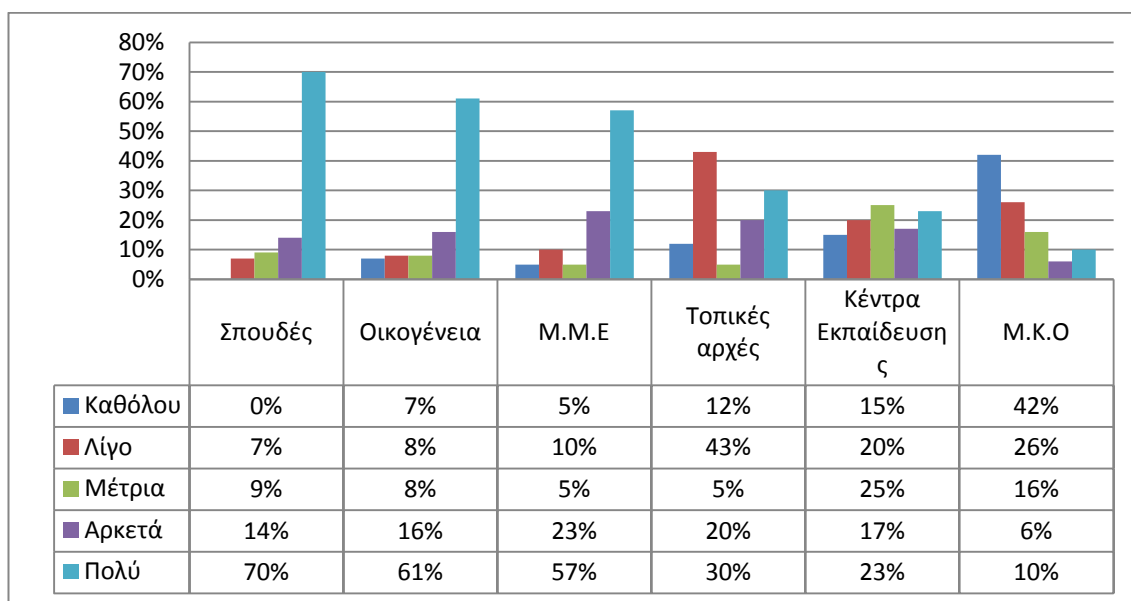
Διάγραμμα 9.2.9: Επιπλέον δημοτικά τέλη

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Ειδικότερα, με τους παράγοντες που συμβάλουν στη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, βλέπουμε πως τα μεγαλύτερα ποσοστά έχουν συγκεντρωθεί από τον παράγοντα των σπουδών με 70% κι αυτό επειδή σε όλα τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας έχουν εισαχθεί μαθήματα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, κάτι που δεν υπήρχε παλαιότερα. Ακολουθεί η οικογένεια με 61% η οποία, αποτελούσε ανέκαθεν το κύτταρο ανάπτυξης συνείδησης για τον άνθρωπο και τα Μ.Μ.Ε τα οποία πολλές φορές μπορεί να κινούνται σε επικοινωνιακά “κολπάκια” αλλά αποτελούν για πολλούς κυρίαρχη παράγωγη αντίληψης σχετικά με διάφορα θέματα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος. Το χαμηλότερο ποσοστό (42%) έχουν συγκεντρώσει οι Μ.Κ.Ο ο λόγος είναι ότι κανένας δεν ήξερε ποιες είναι οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και αν υπάρχουν στη χώρα μας.

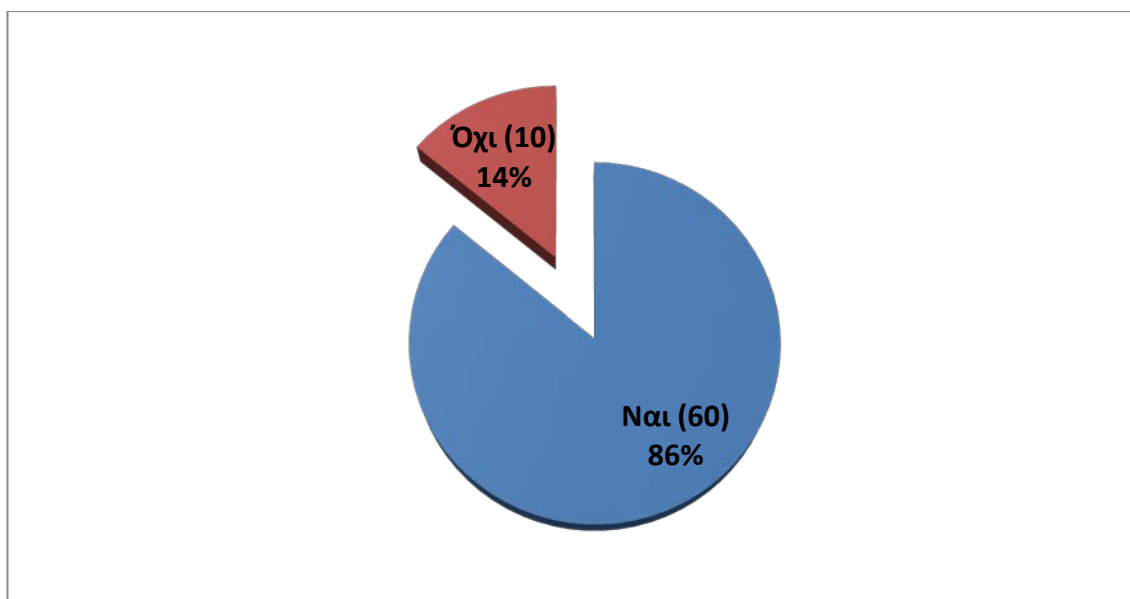
Διάγραμμα 9.2.10: Παράγοντες ευαισθητοποίησης

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Με δεδομένο το υψηλό ποσοστό (86%) γίνεται αντιληπτό ότι η ΚΑΠ πρέπει να περιλαμβάνει περιβαλλοντικά μέτρα γιατί τα πλεονεκτήματα αυτής της πολιτικής είναι πολύπλευρα. Ειδικότερα, μέσω των νέων μέτρων προστατεύεται η γεωργία, παρέχοντας επιδοτήσεις στους γεωργούς κι αυτοί με τη σειρά τους αποκτούν περιβαλλοντική συνείδηση.

Διάγραμμα 9.2.11: ΚΑΠ και περιβαλλοντικά μέτρα

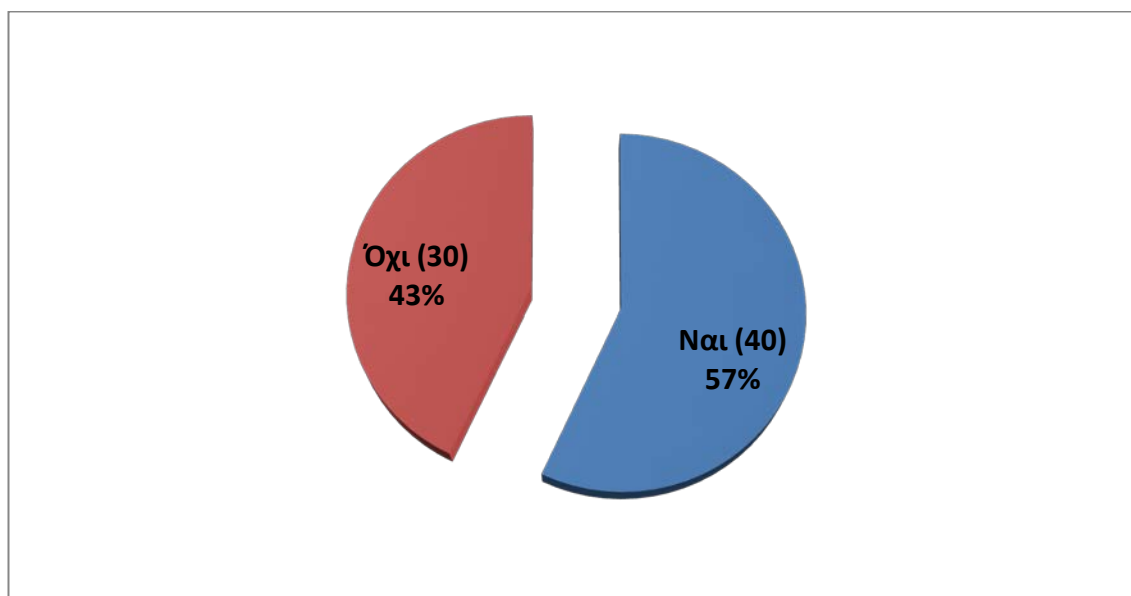

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

9.3 ΠΟΛΛΑΠΛΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ

Όπως διαπιστώνεται ο πληθυσμός του δείγματος σε γενικές γραμμές έχει γνώση για τη πολλαπλή συμμόρφωση (57%). Ωστόσο υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό που δεν έχει γνώση πάνω στη πολλαπλή συμμόρφωση (43%) γι αυτό κρίθηκε σκόπιμο να μη συμμετέχουν στις επόμενες ερωτήσεις (από 20-23) για να μην επηρεάσουν αρνητικά την αξιοπιστία του αποτελέσματος.

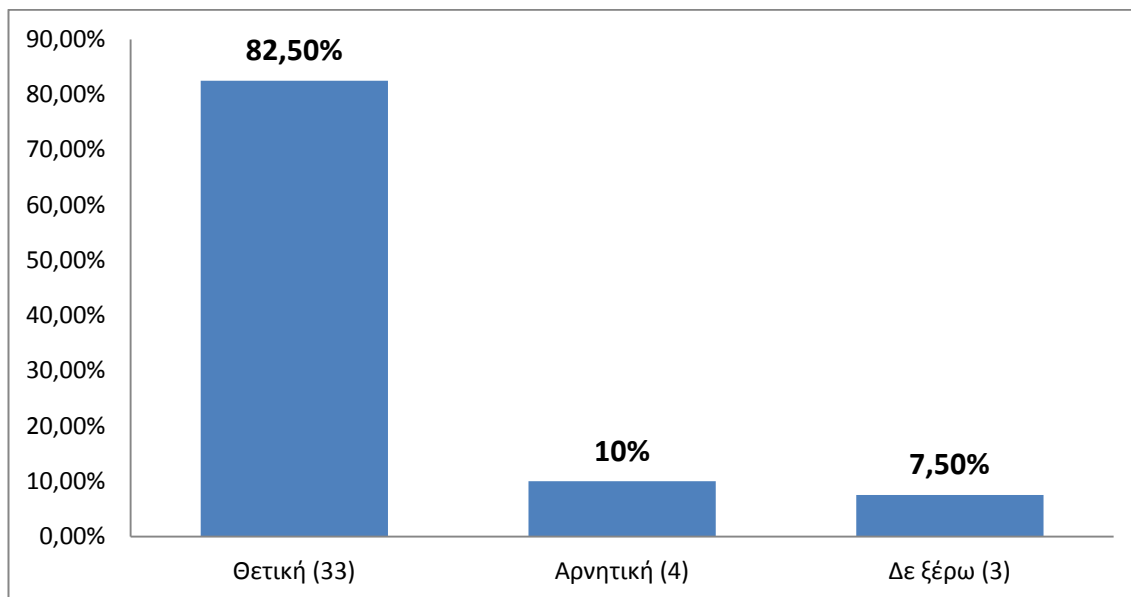
Διάγραμμα 9.3.1: Πολλαπλή συμμόρφωση

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Το μεγαλύτερο μέρος των διοικητικών - υπαλληλικών οργάνων θεωρούν ότι η πολλαπλή συμμόρφωση παίζει σημαντικό ρόλο (82,5%) κυρίως στη προσπάθεια που γίνεται για τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων στη γεωργική δραστηριότητα, αρνητική άποψη έχει το 10% και δεν γνωρίζει περί του θέματος 7,5%.

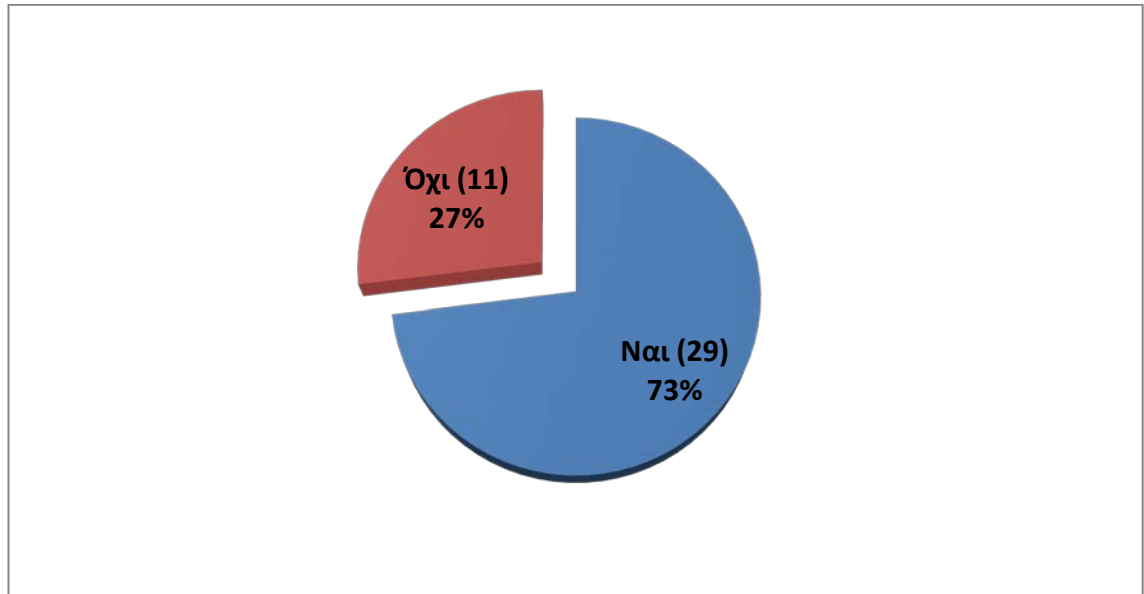
Διάγραμμα 9.3.2: Αποψη για τη πολλαπλή συμμόρφωση

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Το (73%), θεωρεί πως η πολλαπλή συμμόρφωση μπορεί να περιγραφεί ως το βασικό εργαλείο της ΚΑΠ, αφού συνδέει δύο δραστηριότητες μαζί, τις επιλέξιμες γεωργικές επιδοτήσεις (π.χ. απ' ευθείας πληρωμές από την ΚΑΠ) και την ανάληψη ειδικών περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων.

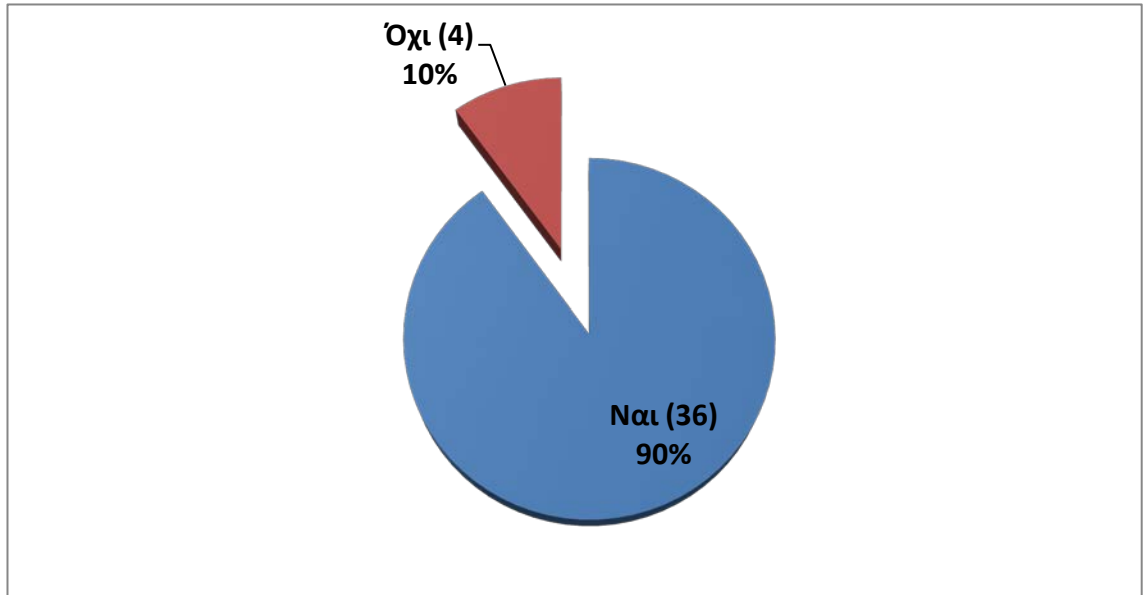
Διάγραμμα 9.3.3: Πολλαπλή συμμόρφωση το βασικό εργαλείο της ΚΑΠ

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Η συντριπτική πλειοψηφία, (90%) θεωρεί ότι υπάρχει ασάφεια στα μέτρα πολλαπλής συμμόρφωσης κάνοντας τα ανέφικτα. Η ασάφεια αυτή οφείλεται στη κακή δράση του παρελθόντος π.χ τα όρια του Natura 2000 δεν είναι ξεκάθαρα, επίσης στα νιτρικά θέματα υπάρχουν παραπομπές που ο παραγωγός μπερδεύεται.

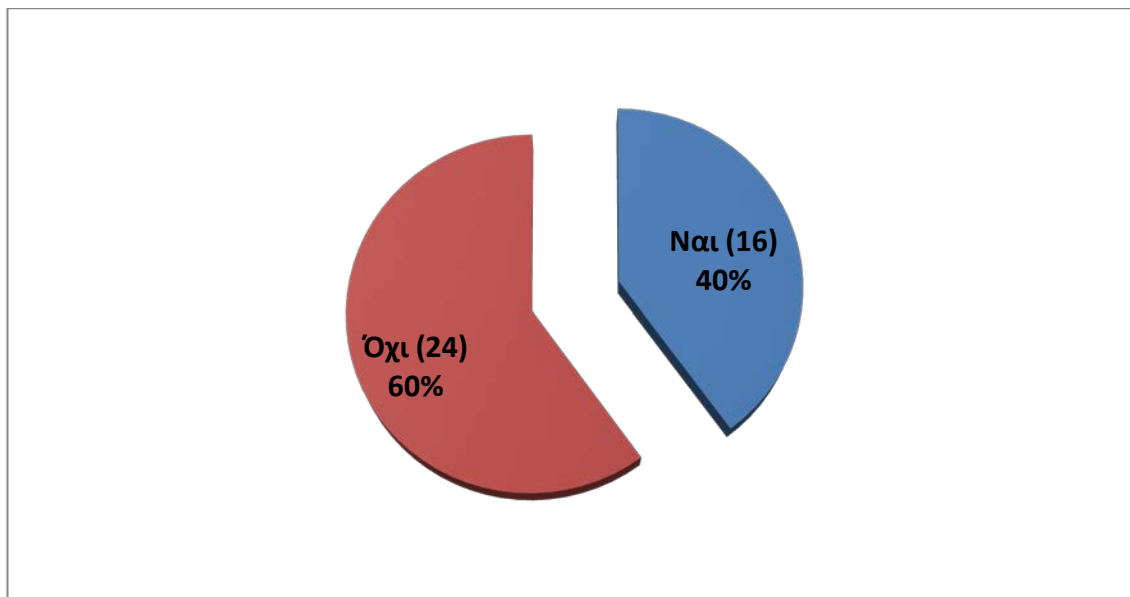
Διάγραμμα 9.3.4: Ανέφικτα μέτρα της πολλαπλής συμμόρφωσης

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Η απάντηση στην ερώτηση (60%) ήταν αρνητική, αφού και στο παρελθόν οι γεωργοί είχαν εφαρμόσει κάποια μέτρα με την διαφορά ότι τώρα θα τους επιβάλλονται ποινές. Επίσης, αν κάποιος παραγωγός έχει κάποιο πρόβλημα μπορεί να μειώσει τον όγκο της παραγωγής του, αφού υπάρχει δυνατότητα της αποδέσμευσης.

Διάγραμμα 9.3.5: Κόστος πολλαπλής συμμόρφωσης

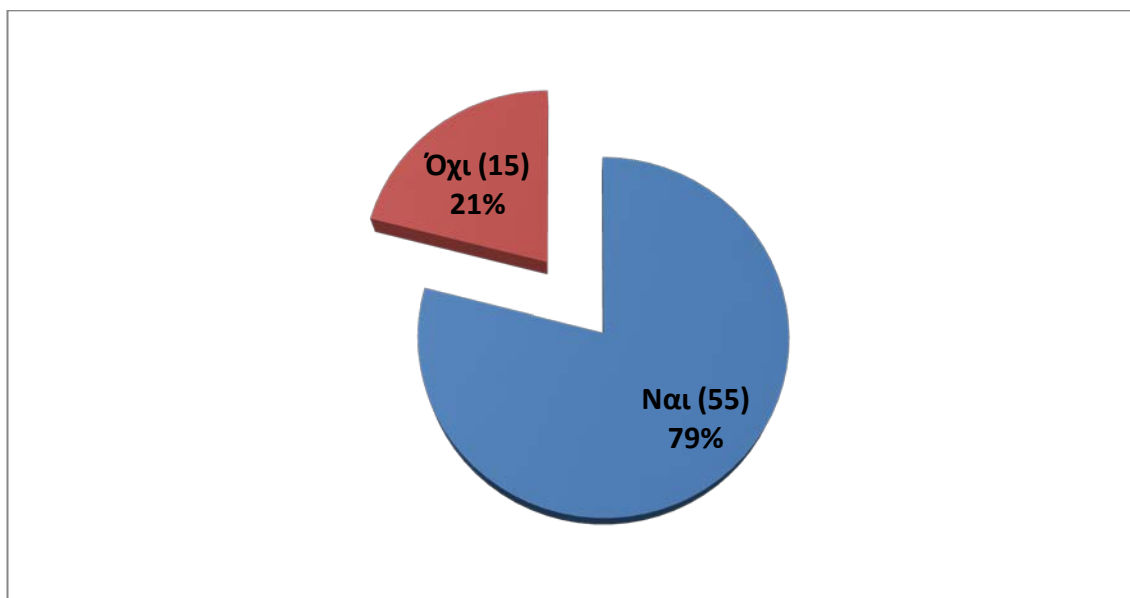

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

9.4 ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Στις περισσότερες περιοχές έχουν γίνει αρδευτικά έργα όπως παρατηρούμε και από το μεγάλο ποσοστό (79%). Η δημιουργία αυτών των έργων βοήθησε στην ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων, στην αύξηση των στρεμματικών αποδόσεων των καλλιεργειών, στη μείωση τους κόστους παραγωγή και στη ανάπτυξη σύγχρονων μεθόδων άρδευσης.

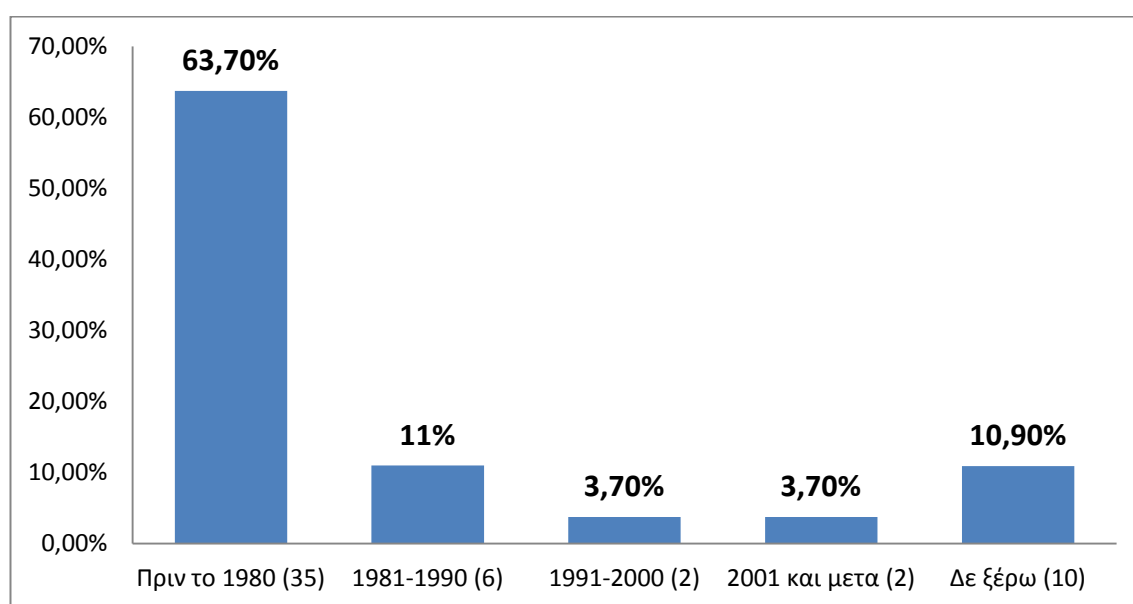
Διάγραμμα 9.4.1: Αρδευτικά έργα

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Οι ερωτηθέντες που απάντησαν ότι έχουν γίνει αρδευτικά έργα στη περιοχή τους κρίθηκαν να απαντήσουν στο πότε έγιναν αυτά. Τα περισσότερα δημιουργήθηκαν πριν το 1980 (63,7%), δείχνοντας πως το δίκτυο παραμένει απαρχαιωμένο σε πολλές περιοχές. Συζητώντας με φορείς αρμοδίους για τα αρδευτικά έργα μου εκμυστηρευτήκαν πως το αρδευτικό δίκτυο στην Ελλάδα αποτελεί το πιο χλιοπαλωμένο σε όλη την Ε.Ε καθώς τα περισσότερα κονδύλια που δίνονται είναι για την συντήρηση έργων και όχι για τη πλήρη αντικατάστασή τους.

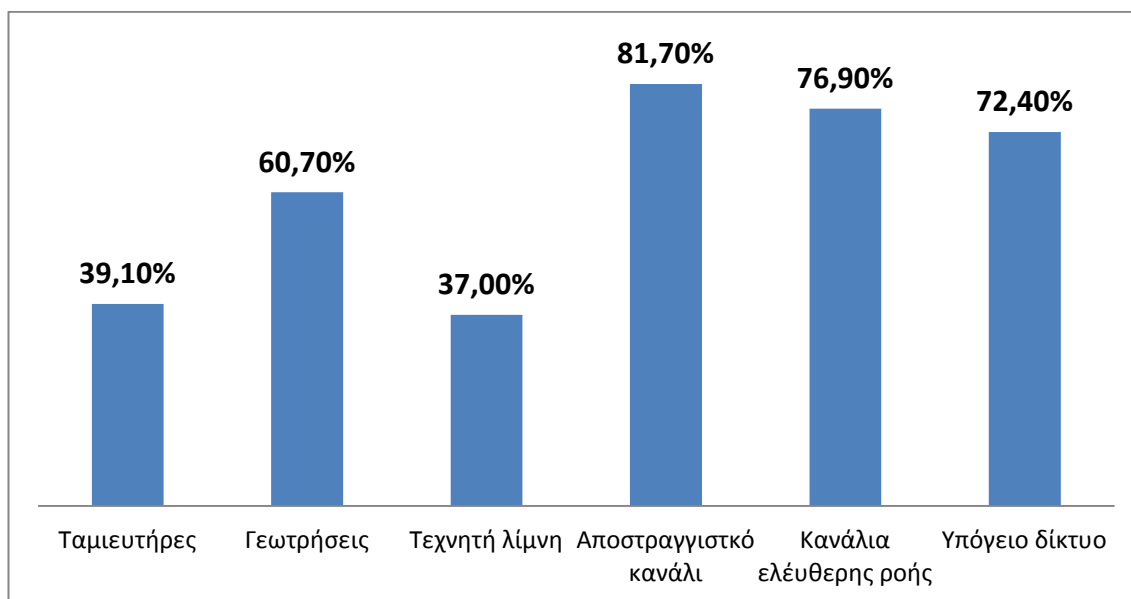
Διάγραμμα 9.4.1α: Έτος δημιουργίας αρδευτικών έργων

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Τα κυριότερα αρδευτικά έργα που έχουν γίνει στις περιοχές είναι οι γεωτρήσεις, τα αποστραγγιστικά κανάλια, τα κανάλια ελεύθερης ροής και το υπόγειο δίκτυο. Σε πολύ λίγες περιοχές έχουν δημιουργηθεί ταμιευτήρες και τεχνίτες λίμνες καθώς αποτελούν τα πιο δαπανηρά έργα σε σχέση με τα υπόλοιπα.

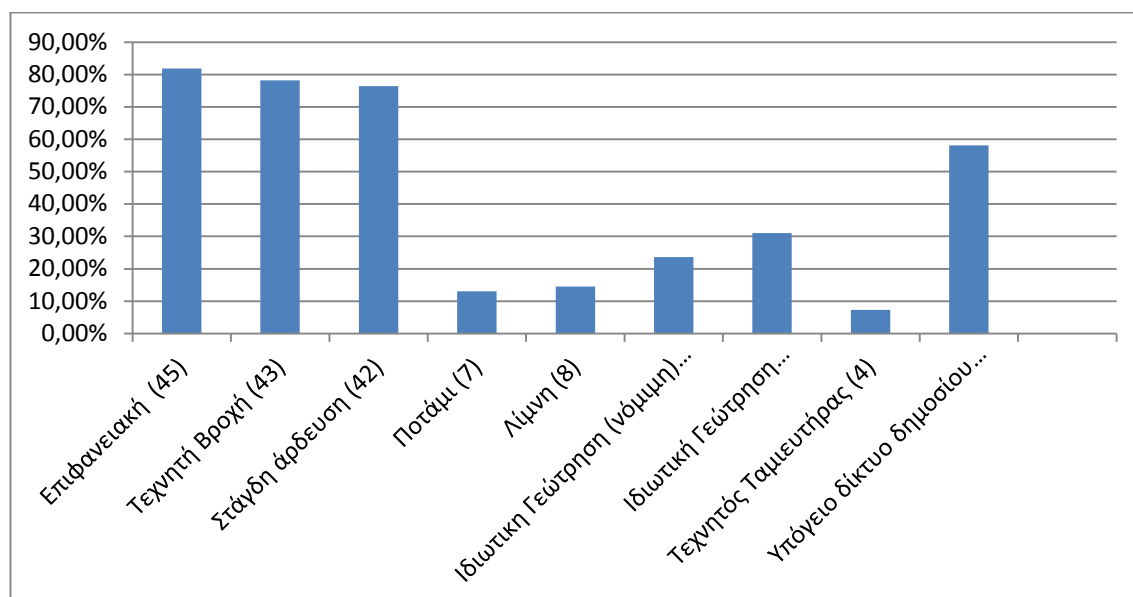
Διάγραμμα 9.4.2: Αρδευτικά έργα

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Η πιο κοινώς χρησιμοποιούμενη αρδευτική μέθοδος είναι η τεχνητή βροχή (εφαρμόζεται σε πάνω από το 50% της γεωργικής γης), ακολουθεί η επιφανειακή άρδευση (με αυλάκια) και η στάγδην άρδευση. Ο κυριότερος λόγος χρησιμοποίησης αυτών των μεθόδων έχει να κάνει με τις καλλιέργειες που υπάρχουν στην περιοχή. Το χαμηλότερο ποσοστό κατέχει η άρδευση από λίμνη και ποτάμι δείχνοντας πως το γεωργοπεριβαλλοντικό μέτρο για τη **Προστασία υγρασιμικών συστημάτων** έχει ουσιαστικά επιτύχει ως ένα βαθμό.

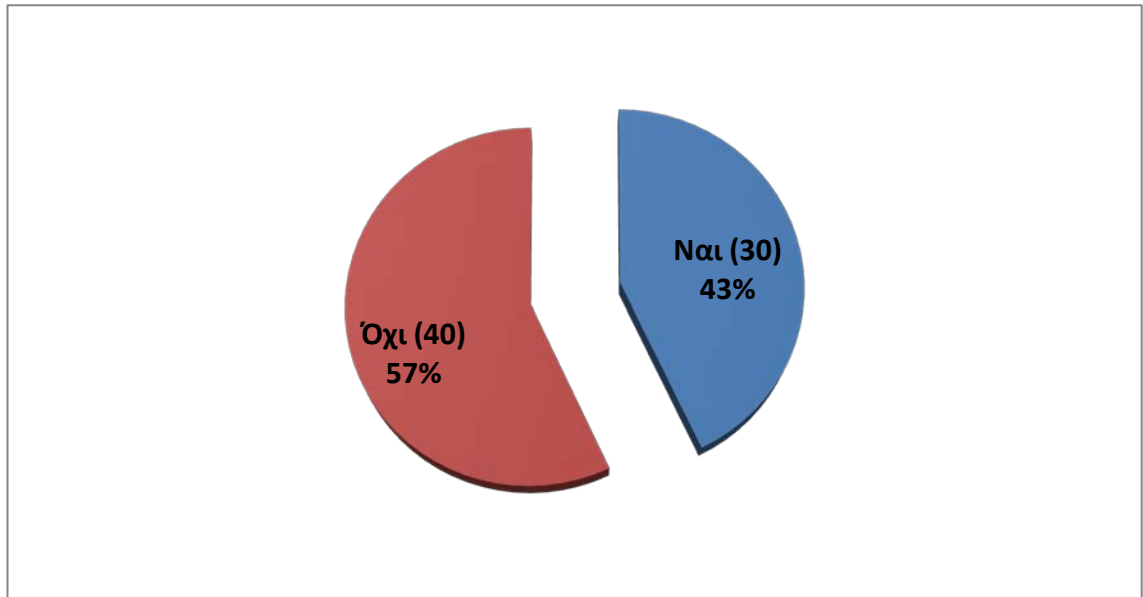
Διάγραμμα 9.4.3: Τρόπος άρδευσης

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ερώτηση σχετικά με τα προβλήματα άρδευσης λόγω έλλειψης νερού αφού το 43% αντιμετωπίζει προβλήματα δείχνοντας πως η Ελλάδα αποτελεί μια χώρα που χαρακτηρίζεται από λειψυδρία.

Διάγραμμα 9.4.4: Προβλήματα έλλειψης νερού

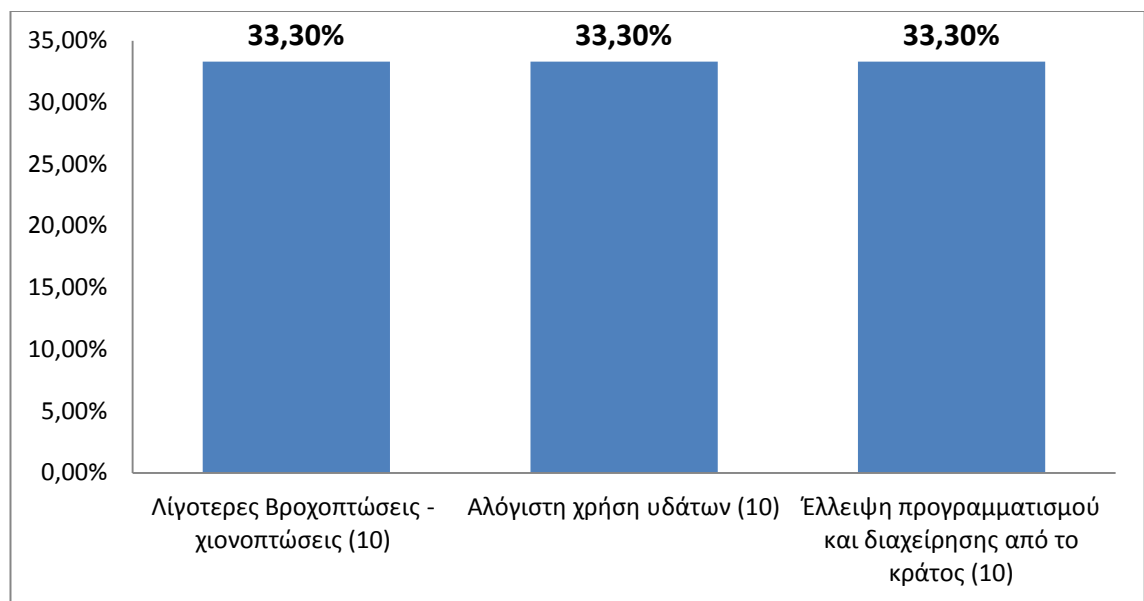

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Όσοι παρατηρούν προβλήματα έλλειψης νερού στη περιοχή τους κρίθηκε αναγκαίο να απαντήσουν σε ποιο λόγο οφείλεται αυτή η έλλειψη. Τα αποτελέσματα είναι ισορροπημένα και ανέρχονται σε 33,3 % σε όλες τις απαντήσεις.

- **Λιγότερες βροχοπτώσεις**, η δυτική Ελλάδα δέχεται πολύ μεγαλύτερα ύψη βροχών από την ανατολική.
- **Η αλόγιστη χρήση υδάτων**, τους μήνες Ιούλιο - Αύγουστο, διπλασιάζεται εξ αιτίας τουρισμού.
- **Έλλειψη προγραμματισμού και διαχείρισης από το κράτος**, σε αυτό συντελεί και η μη ύπαρξη διακρατικής συμφωνίας μεταξύ των χώρων σε ποτάμια τα οποία εισέρχονται σε μια χώρα διαμέσου μιας άλλης π.χ Αξιός.

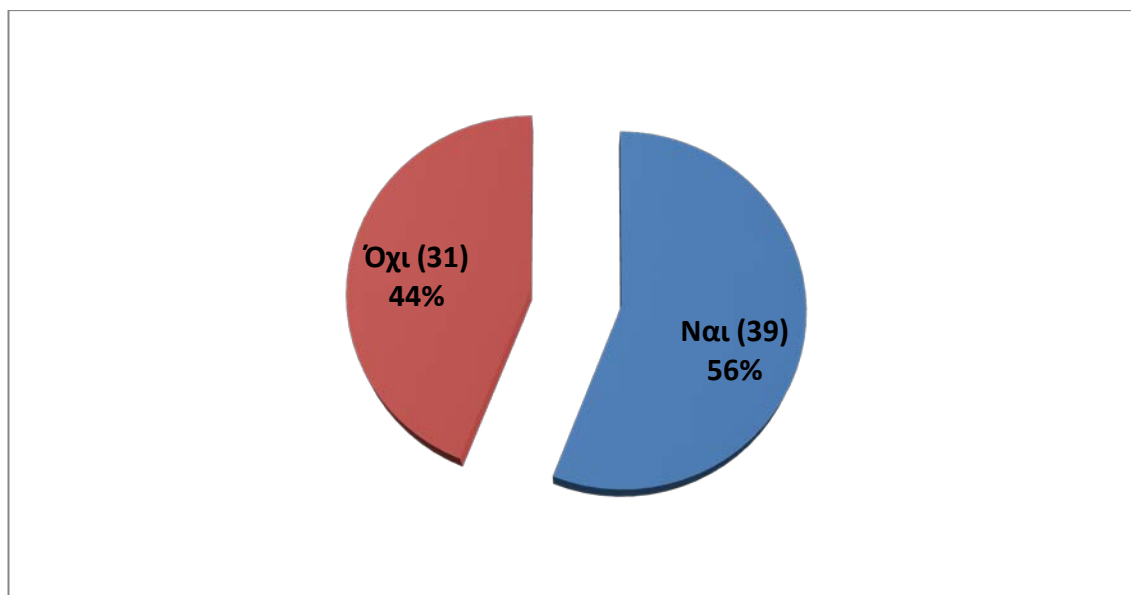
Διάγραμμα 9.4.4α: Προβλήματα έλλειψης νερού

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

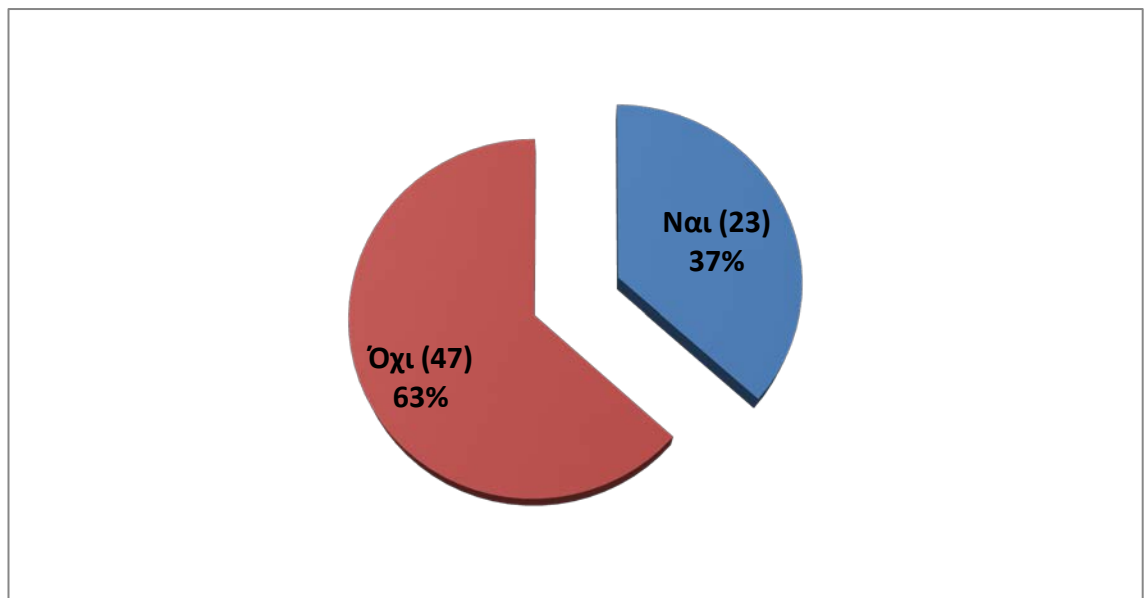
Σχετικά με το μέτρο «Μ 2.2. προστασία υγροτοπικών συστημάτων». Βλέπουμε ότι το 56% δηλώνει πως γνωρίζει το μέτρο ενώ το 37% αναφέρει πως έχει υλοποιηθεί στη περιοχή του, ένα ποσοστό αρκετά χαμηλό σε αυτό συντελεί η μη επιλογή αρκετών υγροτοπικών συστημάτων στο πρόγραμμα (έχουν ενταχθεί ορισμένες περιοχές και αναφέρονται στο κεφάλαιο 4). Στόχος του μέτρου αυτού είναι η μείωση των πιέσεων που δέχονται τα υγροτοπικά συστήματα από τη γεωργική δραστηριότητα, μέσω της μείωσης της κατανάλωσης νερού καθώς και τη δημιουργία χώρων οικολογικής αντιστάθμισης.

Διάγραμμα: 9.4.5 «Μ2.2. Προστασία υγροτοπικών συστημάτων»

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Διάγραμμα: 9.4.5α «Συμμέτοχη στο Μ2.2. Προστασία υγρατοπικών συστημάτων»

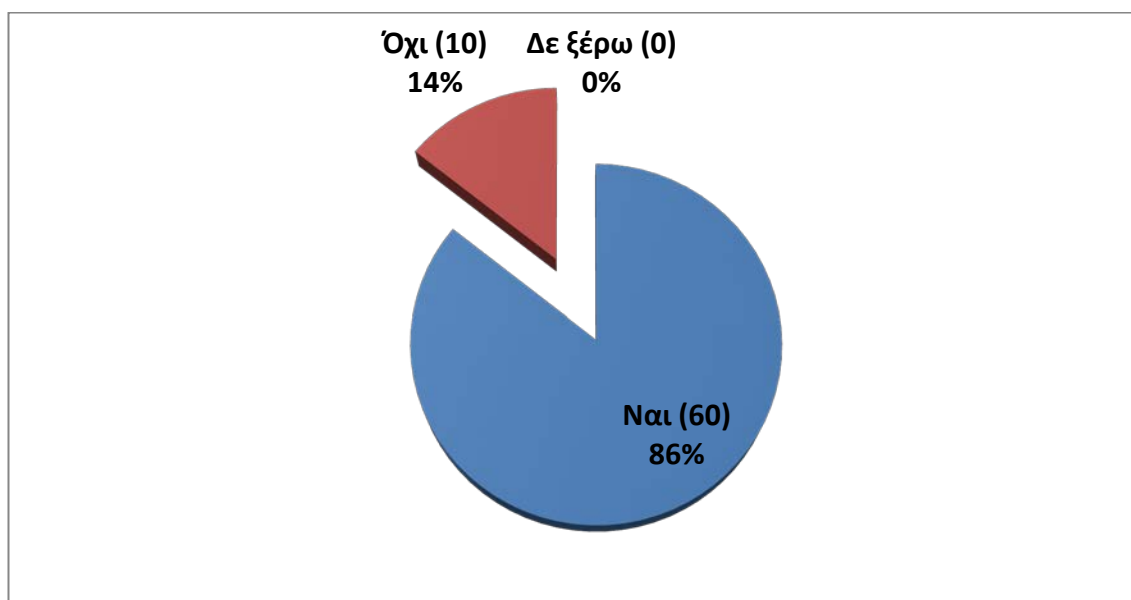

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

9.5 ΦΥΤΟΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

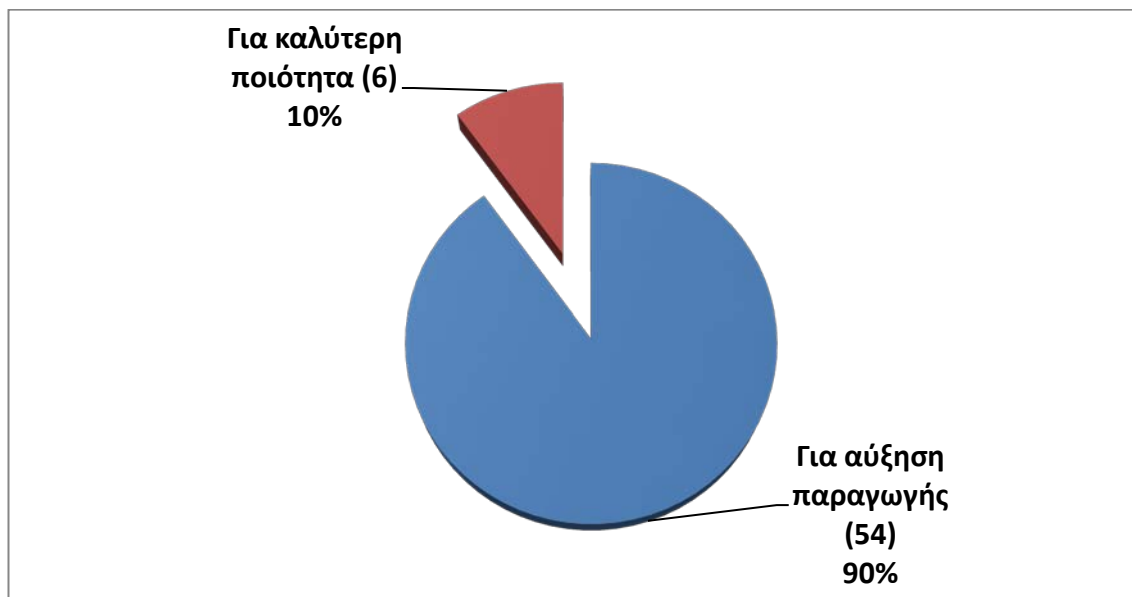
Το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων αναφέρει ότι οι γεωργοί των περιοχών τους χρησιμοποιούν φυτοπροστατευτικά προϊόντα (86%) και πως ο σημαντικότερος λόγος χρησιμοποίησής τους είναι για την αύξηση της παραγωγής. Τα χαμηλά ποσοστά που συγκεντρώνει η μη χρησιμοποίηση είναι καθώς κάποια μερίδα γεωργών έχει στραφεί προς τη βιολογική γεωργία όπου δεν επιτρέπεται να γίνει χρήση φυτοφαρμάκων - λιπασμάτων.

Διάγραμμα 9.5.1: Χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

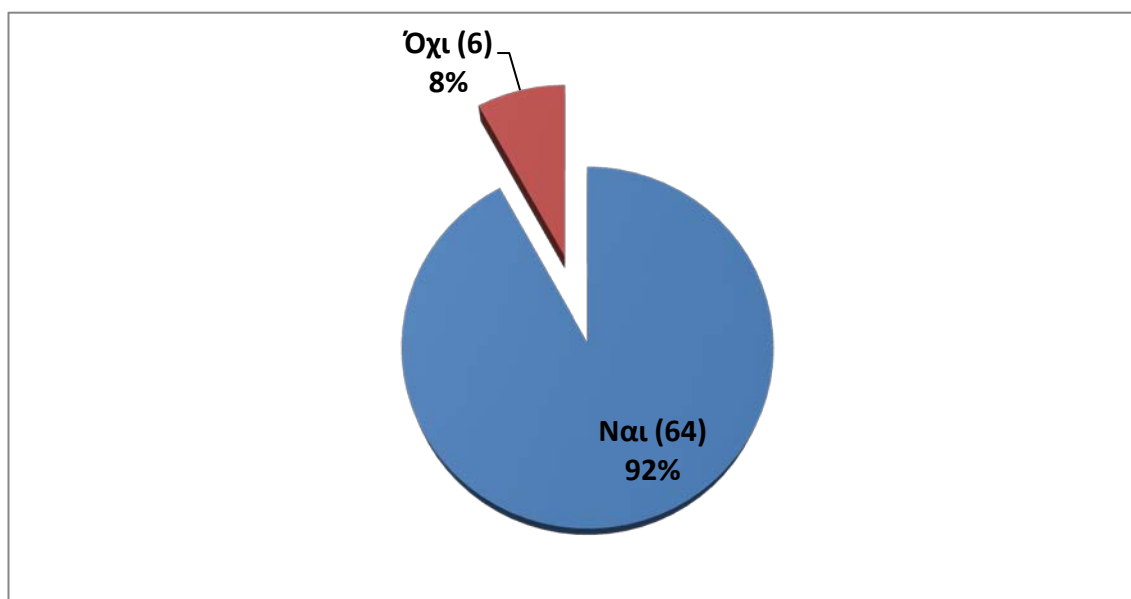
Διάγραμμα 9.5.1α: Χρήση φυτοπροστατευτικών

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

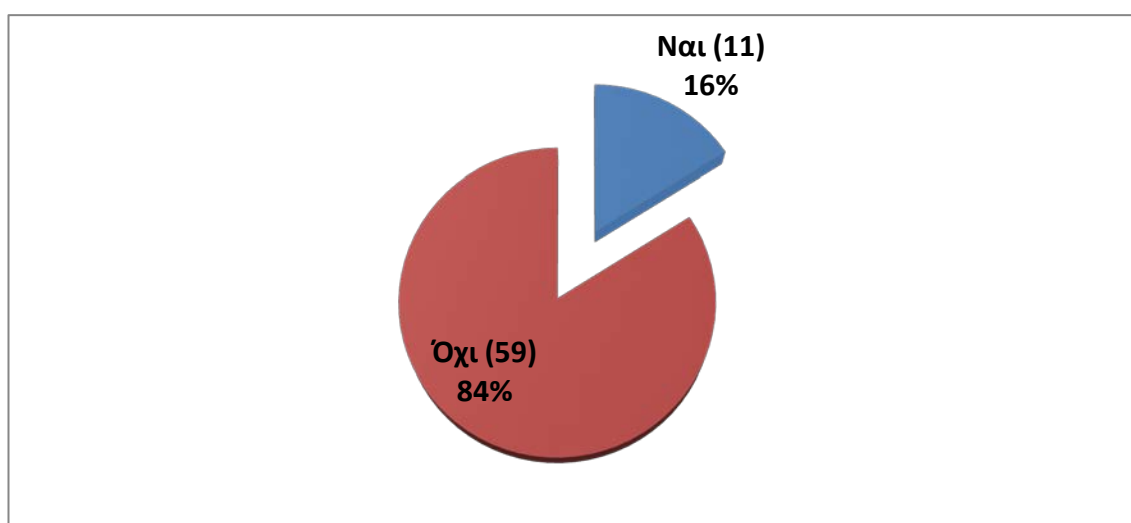
Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζεται σχετικά με το μέτρο «Μ.3.5 Μείωση της Νιτρορύπανσης γεωργικής προέλευσης» καθώς βλέπουμε ότι 92% γνωρίζουν για το μέτρο. Ωστόσο μόλις το 16 % έχει συμμετάσχει σε αυτό. Ένα μέτρο που έχει σα στόχο τη μείωση των εφαρμοζόμενων ποσοτήτων λιπάσματος καθώς και την αγρανάπαυση και αμειψισπορά

Διάγραμμα 9.5.2: Μείωση της Νιτρορύπανσης γεωργικής προέλευσης

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Διάγραμμα 9.5.3: Συμμετοχή στη μείωση της Νιτρορύπανσης γεωργικής προέλευσης

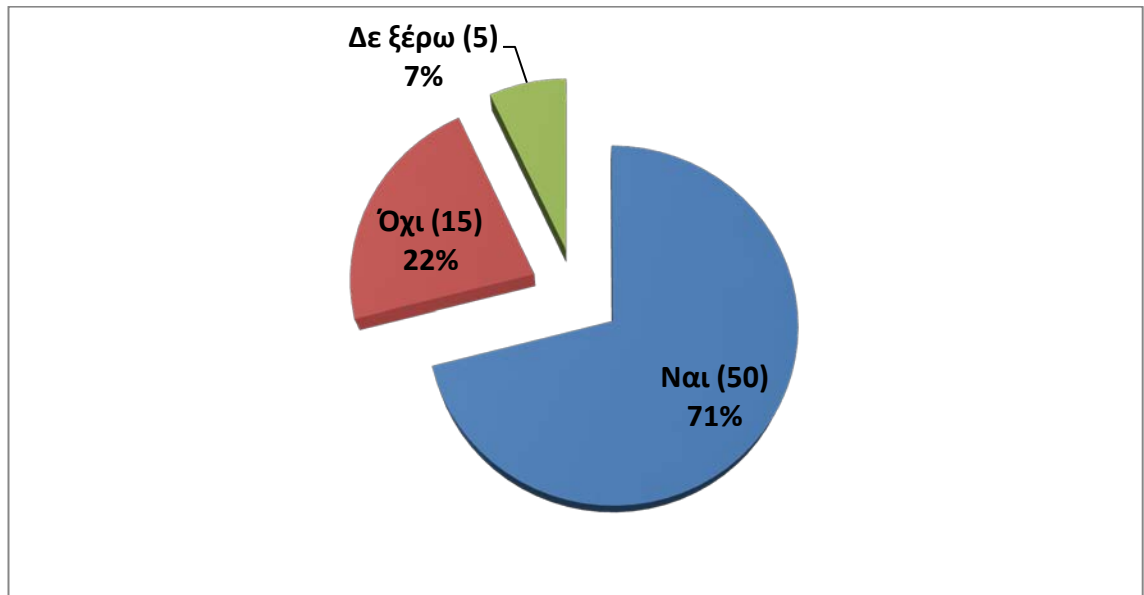

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Όπως παρατηρούμε οι αρμόδιοι φορείς δηλώνουν πως οι αγρότες – γεωργοί των περιοχών τους μπορούν να κατανοήσουν τις πληροφορίες που αναγράφονται στη ετικέτα των φυτοφαρμάκων – λιπασμάτων (71%). Σε αυτό συντελεί η επί χρόνια χρήση ιδίων φυτοφαρμάκων. Η ετικέτα περιλαμβάνει:

- Το όνομα του σκευάσματος,
- Τη σύνθεσή του
- Τα στοιχεία για τον τρόπο δράσεις του
- Την ενημέρωση για την χρήση, αποθήκευσή του
- Την επισημάνσεις για την τοξικότητά του
- Οδηγίες προφύλαξης, πρώτων βοηθειών για τυχόν κατάποσης
- Το τρόπος εφαρμογής, χρονικό όριο πριν και μετά την συγκομιδή
- Το εύρος δράσης, ασθένειες που καταπολεμά, ανθεκτικότητά του
- Τη δοσολογία εφαρμογής διαλύματος
- Τη χρονολογία παρασκευής και λήξη

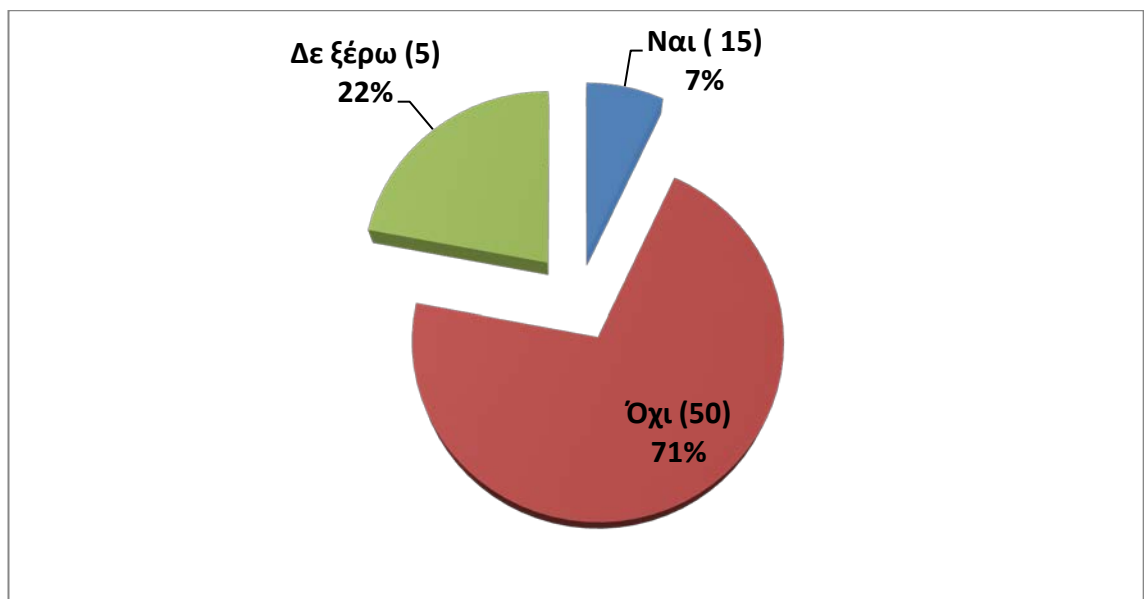
Διάγραμμα 9.5.4: Ανάγνωση ετικέτας φυτοφαρμάκων - λιπασμάτων

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Κατά γενική ομολογία το σύνολο των ερωτηθέντων θεωρεί πως δε γίνεται ορθή γεωργική πρακτική χρήση φυτοφαρμάκων (71%). Αν και στη παραπάνω ερώτηση βλέπουμε ότι οι αγρότες-γεωργοί ξέρουν να διαβάζουν την ετικέτα δε συμμορφώνονται με τη τήρηση των κανόνων χρήσης τους. Η ορθολογική χρήση βοηθάει στην αποτελεσματικότητα της εφαρμογής ενός φυτοπροστατευτικού προϊόντος καθώς και στη προστασία του ανθρώπου και του περιβάλλοντος.

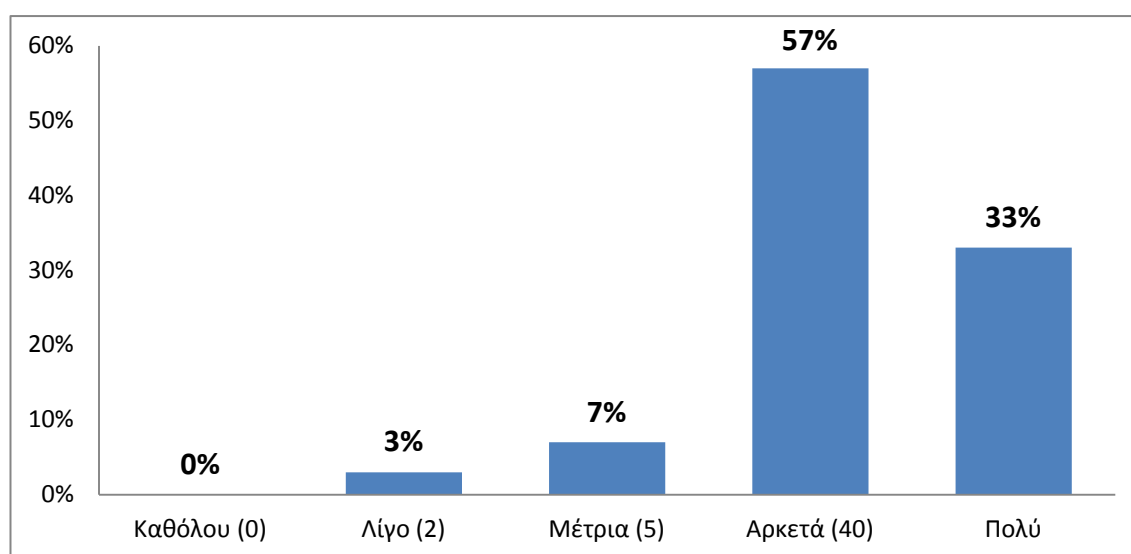
Διάγραμμα 9.5.5: Εφαρμογή κώδικα ορθής γεωργικής πρακτικής

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Κατά γενική ομολογία υπάρχει μια αρκετά καλή ενημέρωση (57%) για τα μετρά υγείας της ΚΑΠ σχετικά με τη χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων για την ανθρωπινή υγεία αλλά και για το περιβάλλον. Τα φυτοφάρμακα ανάλογα με την τοξικότητά τους, τον χρόνο παραμονής στον οργανισμό, την ποσότητα που εισχωρεί, μπορούν να προκαλέσουν διαφορές επιπτώσεις στον εκτιθέμενο. Το δέρμα είναι το όργανο που αποτελεί την πύλη εισόδου των παρασιτοκτόνων στον οργανισμό αυτών που ασχολούνται με αυτά και επομένως υφίσταται άμεσες συνέπειες. Οι σημαντικότερες χρόνιες επιπτώσεις στην υγεία του ανθρώπου από την έκθεση σε φυτοπροστατευτικά προϊόντα είναι ο καρκίνος, επιπτώσεις στο νευρικό σύστημα, επιπτώσεις στην αναπαραγωγή, άσμα, γενετική κίνδυνοι. Επίσης, οι βλαβερές ουσίες που υπάρχουν στα φυτοφάρμακα μπορούν να προκαλέσουν στο περιβάλλον ανεπανόρθωτες καταστροφές όπως διαταραχή της ισορροπίας του, καταστροφή της χλωρίδας και της πανίδας, εξαφάνιση ομάδων ζώων και εντόμων με αποτέλεσμα την ανισομερή ισορροπία. Η ΚΑΠ έχει προβεί στη ανάδειξη μέτρων σχετικά με τη σωστή ενημέρωση για τις άδειες συσκευασίες ή τα υπολείμματα των φυτοφαρμάκων που πετιούνται σε ρέματα ή ποτάμια μολύνοντας τα νερά με αποτέλεσμα να μεταφέρονται στην θάλασσα μολύνοντας έτσι και τα νερά της θάλασσας καθώς και την ζωή που υπάρχει μέσα σε αυτήν. Επίσης, ο αεροψεκασμός μολύνει την ατμόσφαιρα με αποτέλεσμα να έχει συνέπειες στη ζωή των ζώων και των φυτών και των ανθρώπων.

Διάγραμμα 9.5.6: Ενημέρωση για τη σωστή χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων

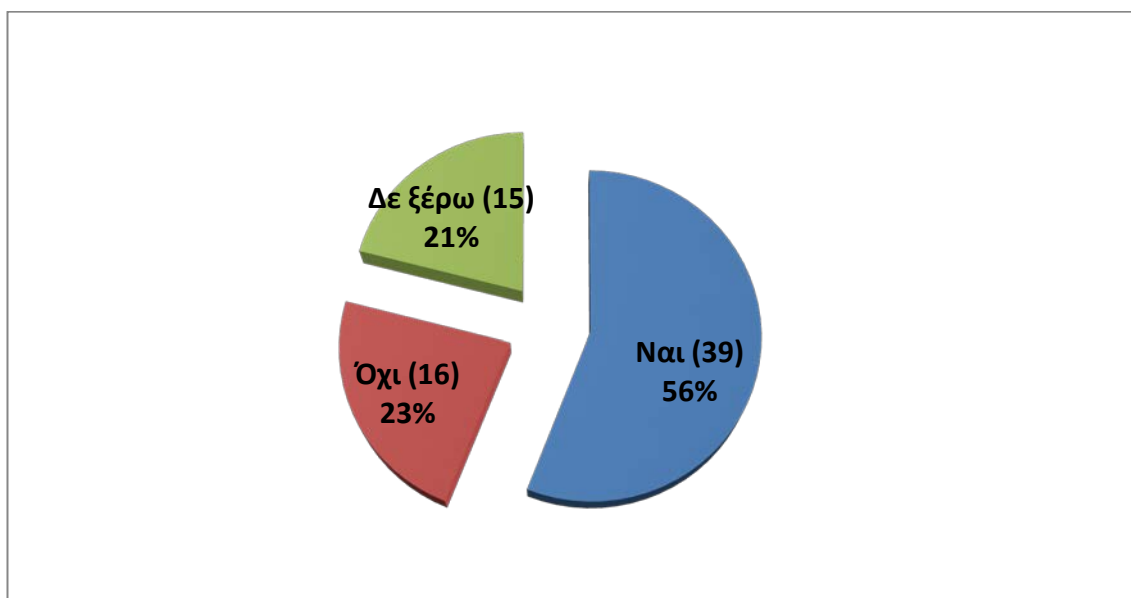

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

9.6 ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ – ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

Οι μέθοδοι που ακολουθούνται στην συμβατική γεωργία και κτηνοτροφία συμβάλλουν στη γενικότερη καταστροφή του περιβάλλοντος καθώς αποτελούν απειλή για την υγεία ανθρώπων και ζώων, όπως διαπιστώνεται από το υψηλό ποσοστό.

Διάγραμμα 9.6.1: Καταστροφή περιβάλλοντος από συμβατική γεωργία – κτηνοτροφία

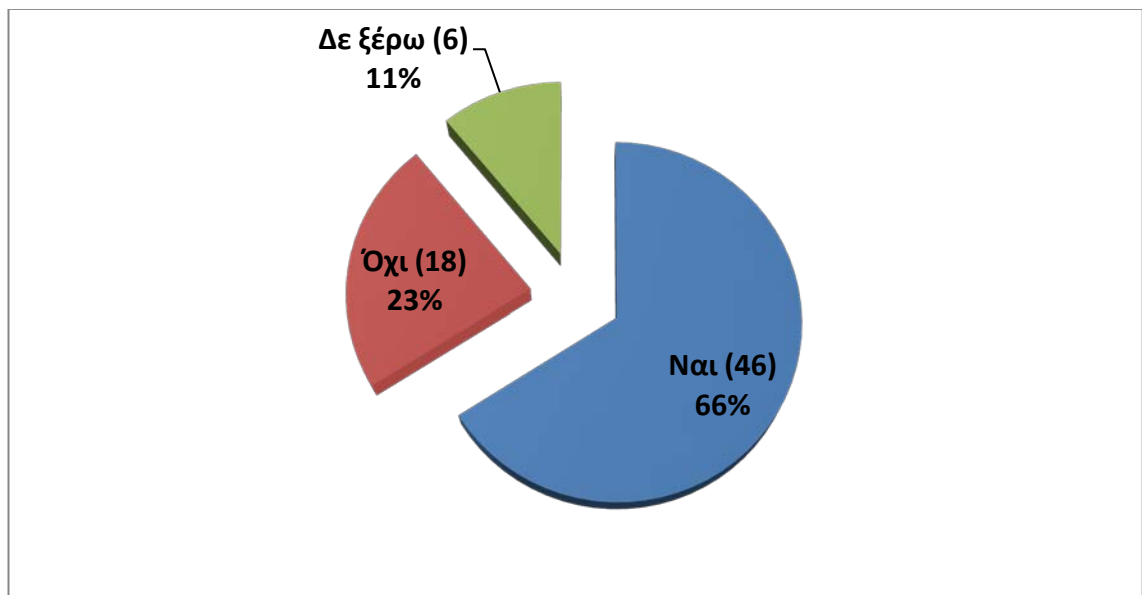
Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Αναφορικά με το αν θα πρέπει να γίνει αλλαγή των καλλιεργειών σε βιολογικές η ολοκληρωμένης μορφής καλλιέργειες το 66% πιστεύει πως πρέπει να υπάρξει αλλαγή καθώς οι συμβατικές προκαλούν:

- Καταστροφή της δομής των εδαφών
- Κίνδυνος για την ανθρώπινη υγεία
- Γενικότερη υποβάθμιση του περιβάλλοντος
- Υποβάθμιση της ποιότητας των τροφίμων
- Υποβάθμιση της ποιότητας του νερού
- Αρνητική επίδραση στην κτηνοτροφία

Μόνο το 23% των ερωτηθέντων θεωρούν πως δε χρειάζεται να γίνει κάποια αλλαγή σε βιολογική καλλιέργεια καθώς πιστεύουν ότι έχει υψηλό κόστος εγκατάστασης ενώ θα υπάρξει και μείωση του εισοδήματος των γεωργών.

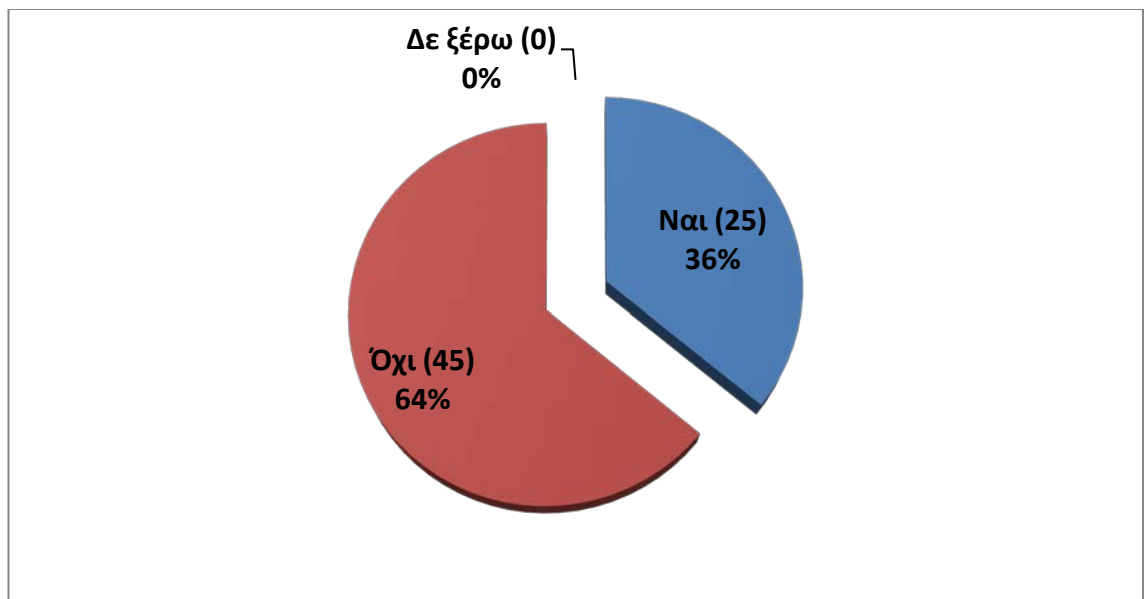
Διάγραμμα 9.6.2: Αλλαγή των καλλιεργειών σε βιολογικές-ολοκληρωμένης καλλιέργειας

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζεται σχετικά με τη χρησιμοποίησι του μέτρου «Μ3.1 βιολογική γεωργία» μόλις το 36% των αρμόδιων φορέων δηλώνει πως έχει γίνει χρήση του μέτρο στη περιοχή τους. Οι λόγοι της μη χρησιμοποίησης του μέτρου έχουν να κάνουν με μια σειρά προβλημάτων όπως: πολυπλοκότητα, απροθυμία καλλιεργητών καθώς και η ελλιπής ενημέρωση τους.

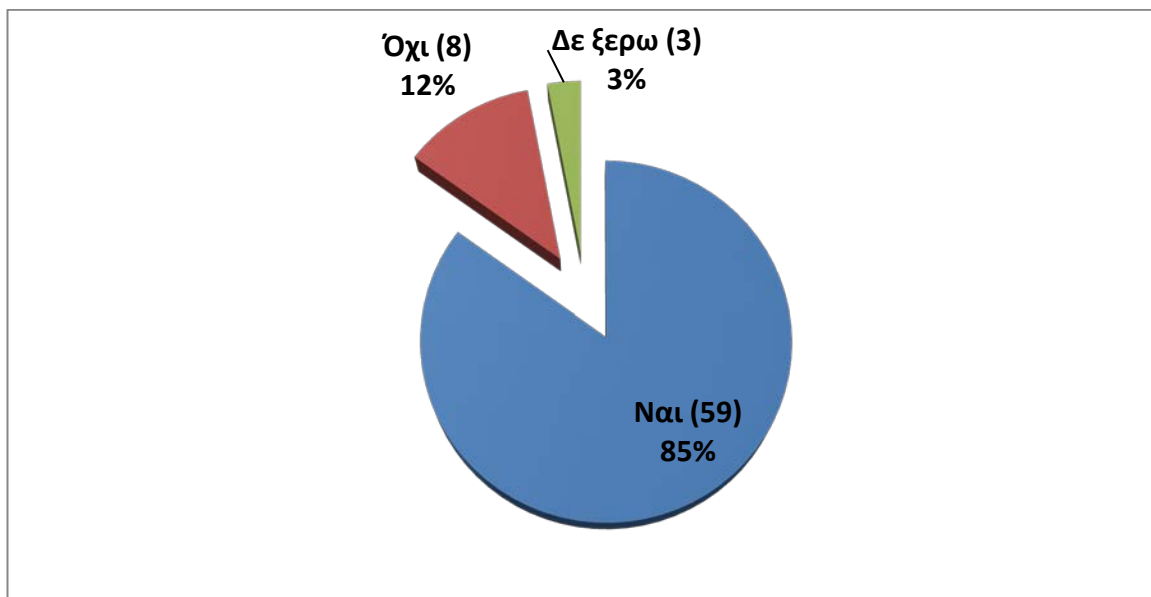
Διάγραμμα 9.6.3: Χρησιμοποίηση του «Μ 3.1 Βιολογικής Γεωργίας»

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Ο πληθυσμός του δείγματος (85%) πιστεύει ότι πως πρέπει να υπάρξει ενίσχυση των κονδυλίων προς τη βιολογική γεωργία καθώς θα αποτελέσει ένα επιπλέον κίνητρο να ενταχθούν περισσότεροι γεωργοί προς αυτή τη μορφή καλλιέργειας. Ήδη έχει δρομολογηθεί κονδύλιο ύψους 40εκ προς τους βιοκαλλιεργητές.

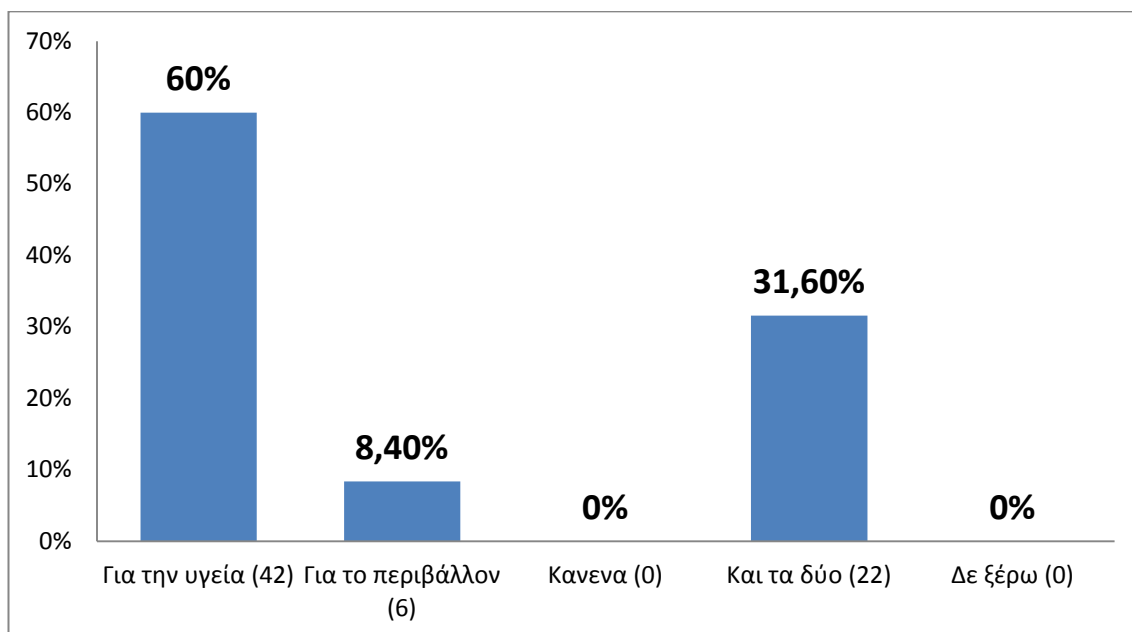
Διάγραμμα 9.6.4: Χρηματοδότηση βιολογικής Γεωργίας

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Το σύνολο των ερωτηθέντων απάντησε πως η βιολογική γεωργία αναπτύχθηκε λόγω της ανθρώπινης υγείας (60%). Το αποτέλεσμα αυτό έρχεται σε πλήρη ταύτιση με την αρχή της δημιουργίας της βιολογικής γεωργίας η οποία αναφέρει πως η βιολογική γεωργία προστατεύει αρχικά τον άνθρωπο αφού δεν εκτίθεται σε χημικές ουσίες όπως στις συμβατικές.

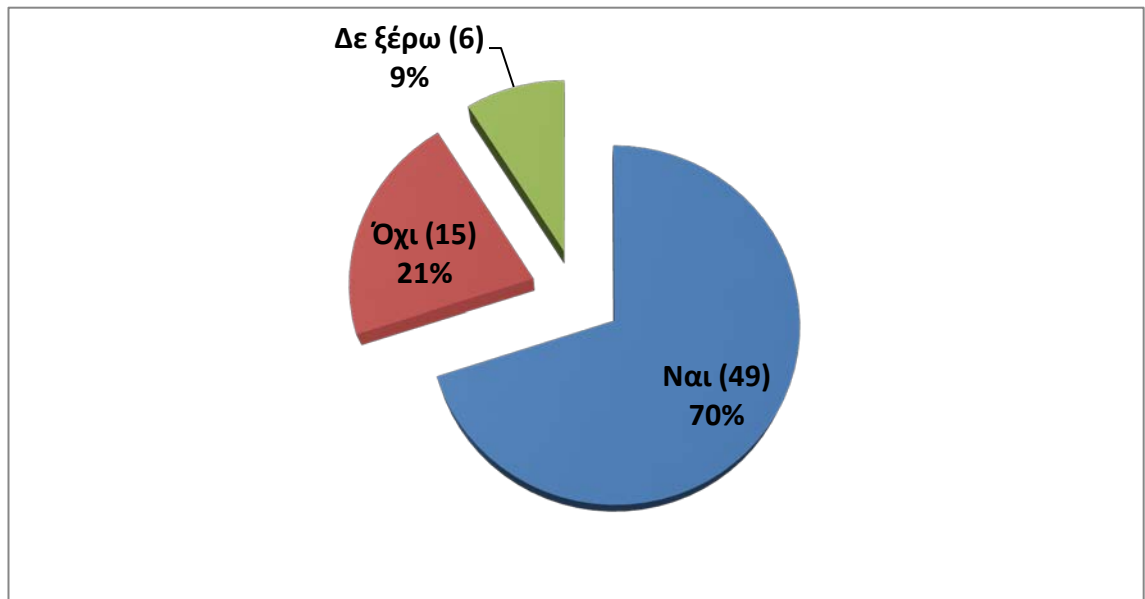
Διάγραμμα 9.6.5: Αξία Βιολογικής γεωργίας

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Ο πληθυσμός του δείγματος γνωρίζει (70%) ότι στη βιολογική γεωργία απαγορεύεται να έχουν χρησιμοποιηθεί οποιεσδήποτε ουσίες για τουλάχιστον 3 χρόνια πριν τη συγκομιδή της βιολογικής σοδειάς. Οι ουσίες που απαγορεύονται στη βιολογική γεωργία περιλαμβάνουν, μεταξύ πολλών άλλων, άλατα μολύβδου, λάσπη βοθρολυμάτων και χλωρίδιο του καλίου.

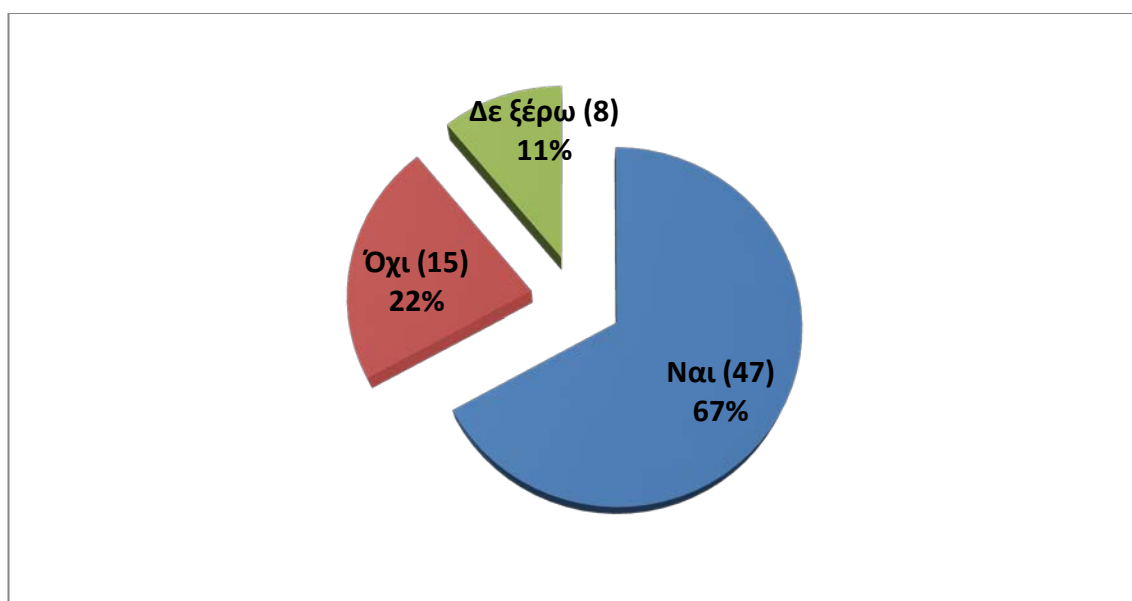
Διάγραμμα 9.6.6: Χρησιμοποίηση ουσιών στην βιολογική γεωργία

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Αναφορικά με το αν υπάρχουν περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης στη βιολογικές εκμετάλλευσης το 67% πιστεύει ότι, οι βιολογικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις είναι κατά κανόνα περισσότερο εντατικές σε ανθρώπινη εργασία απ'ότι οι συμβατικές. Επίσης, συμβάλλουν στην αγροτική ανάπτυξη και προσφέρουν περισσότερες θέσεις εργασίας στη τοπική απασχόληση.

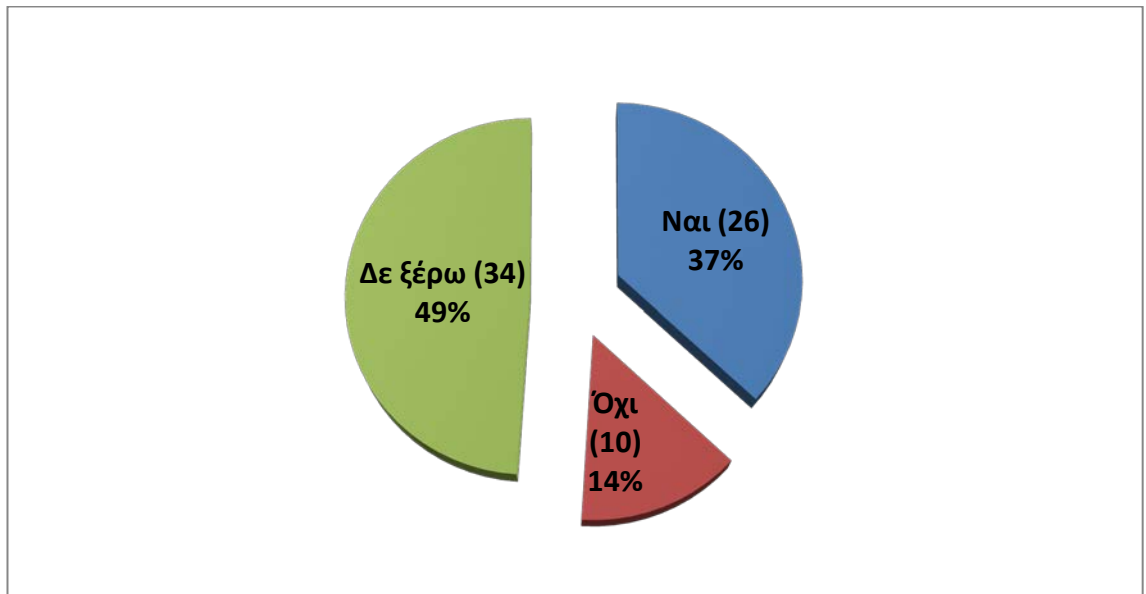
Διάγραμμα 9.6.7: Βιολογικές εκμεταλλεύσεις εντατικότερες σε ανθρώπινη εργασία

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Γενικότερα , παρατηρούμε ότι υπάρχει μια άγνοια (49%) σχετικά με το αν η βιολογική γεωργία έχει μειονεκτήματα. Σαφώς και η βιολογική γεωργία έχει μειονεκτήματα μερικά απ αυτά είναι η εντατική κατεργασία του εδάφους , μείωση της γονιμότητας του εδάφους εξαιτίας της καύσης από βιοκαλλιεργητές των εναπομενόντων στελεχών των φυτών στο τέλος της καλλιεργητικής περιόδου για το καθαρισμό της γης καθώς και η κλιμάκωση επέκτασης των ενεργειακών αναγκών με τη χρήση της θερμικής και μηχανικής ζιζανιοκτονίας.

Διάγραμμα 9.6.8: Μειονεκτήματα βιολογικής γεωργίας

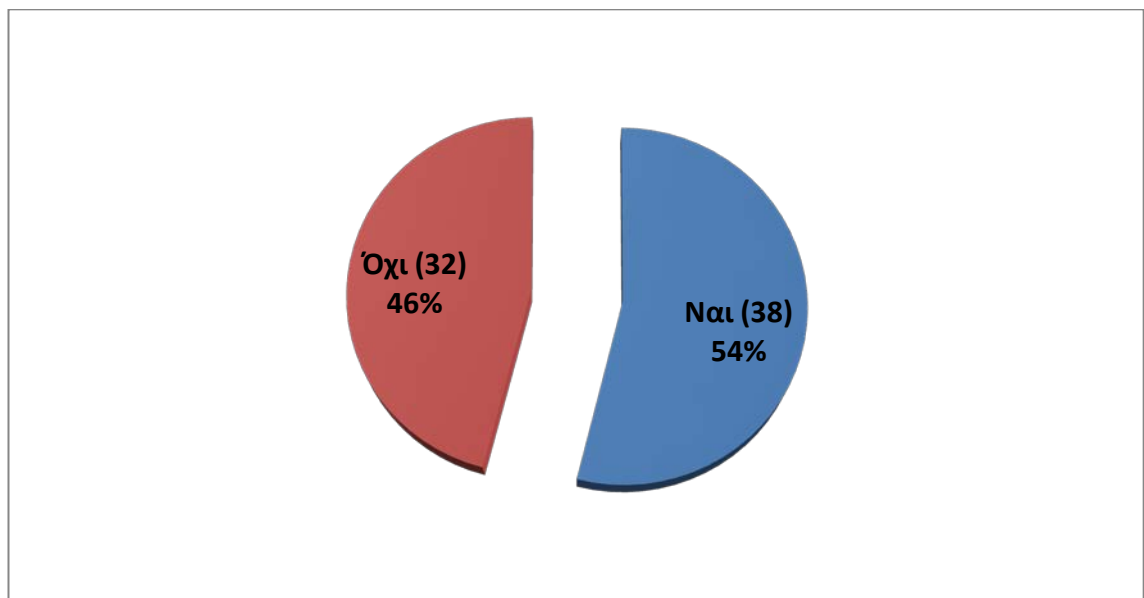
Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Αναφορικά με το αν θα πρέπει να γίνει αλλαγή της συμβατικής κτηνοτροφίας σε βιολογική το 54% πιστεύει πως πρέπει να υπάρξει αλλαγή καθώς αυτή θα επιφέρει:

- Παραγωγή βιολογικών κτηνοτροφικών προϊόντων.
- Αρμονικότερη κατοχή του αγροτικού χώρου και κατ' επέκταση τη διατήρηση του αγροτικού τοπίου και των χαρακτηριστικών του.
- Σεβασμός της ευημερίας των ζώων.

Ενώ, το 46% των ερωτηθέντων θεωρούν πως δε χρειάζεται να γίνει κάποια αλλαγή καθώς πιστεύουν ότι έχει υψηλό κόστος εγκατάστασης ενώ θα υπάρξει και μείωση του εισοδήματος των κτηνοτρόφων. Στη συμβατική κτηνοτροφία τα παραγωγικά ζώα αντιμετωπίζονται με σκληρότητα. Ο τεχνητός φωτισμός 24 ώρες το 24ωρο, η αναγκαστική σίτιση, η τεχνίτη γονιμοποίηση, οι ορμόνες, τα αντιβιοτικά και οι συνθετικές βιταμίνες έχουν οδηγήσει σταδιακά στην αντιμετώπιση των ζώων σαν μηχανές

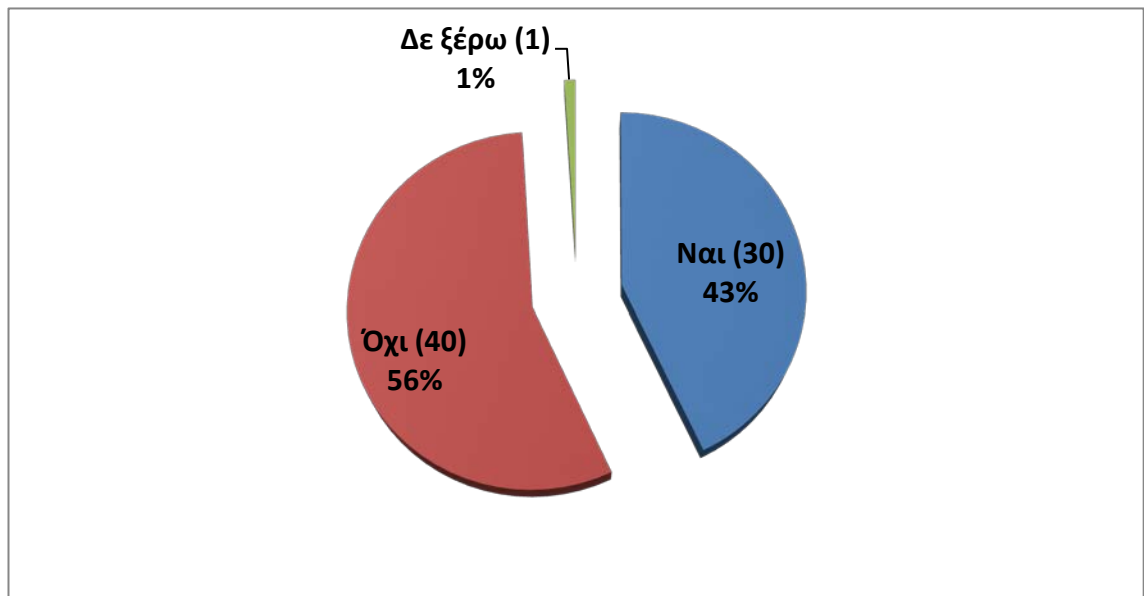
Διάγραμμα 9.6.9: Αλλαγή της κτηνοτροφίας σε βιολογική

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζεται σχετικά με τη χρησιμοποίησι του μέτρου «Μ 3.2 Βιολογική κτηνοτροφία» μόλις το 43% των αρμόδιων φορέων δηλώνει πως έχει γίνει χρήση του μέτρου στη περιοχή τους. Οι λόγοι της μη χρησιμοποίησης έχουν να κάνουν με αδυναμίες εξεύρεσης εκτάσεων βοσκοτόπων για τους χοίρους. Επίσης, η ανεπάρκεια των πιστοποιημένων υποδομών για τη σφαγή, τεμαχισμό και τυποποίηση του βιολογικού κρέατος, ενώ και η αγορά των βιολογικών προϊόντων είναι ακόμα σχετικά περιορισμένη στη χώρας μας

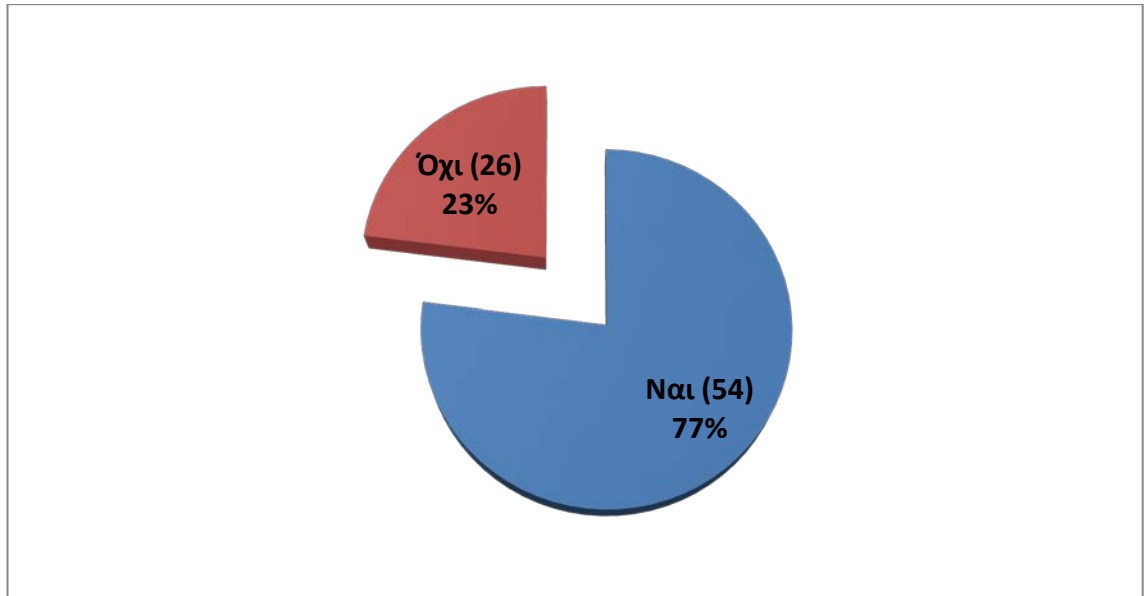
Διάγραμμα 9.6.10: Χρησιμοποίηση του «Μ3.2 Βιολογική κτηνοτροφία»

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Όπως παρατηρούμε και από το υψηλό ποσοστό 77% οι ερωτηθέντες γνωρίζουν ότι τα ζώα εκτρέφονται 100% με πιστοποιημένες τροφές βιολογικής γεωργίας

Διάγραμμα 9.6.11: Πιστοποιημένες τροφές στη Βιολογική κτηνοτροφία

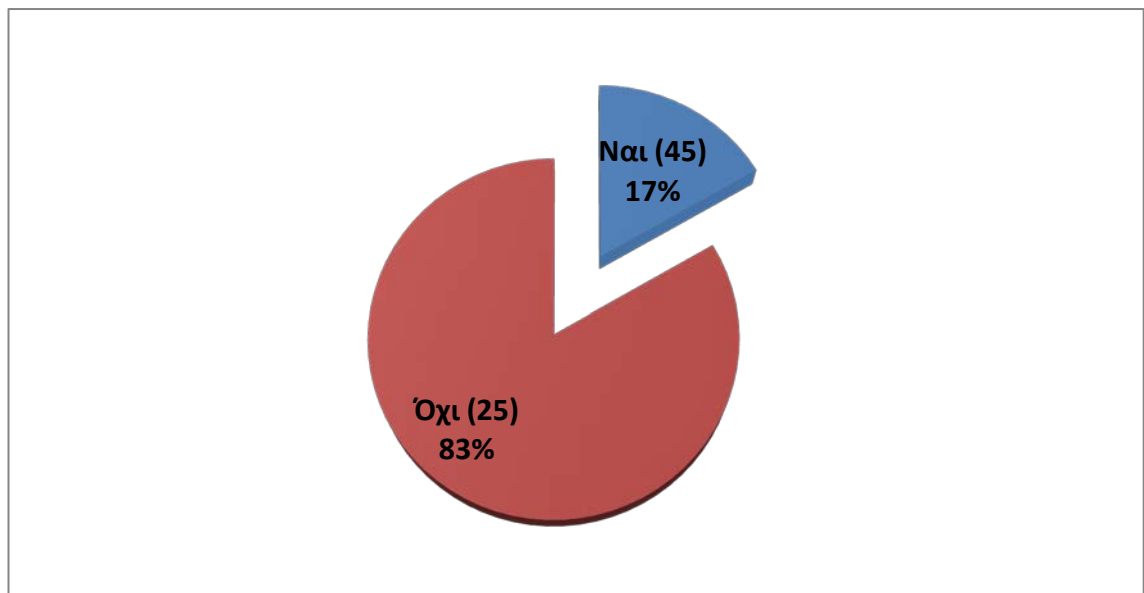

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ερώτηση σχετικά με τη μη χρήση φαρμάκων. Τα ζώα δεν μπορούν να καταναλώσουν ορμόνες που προωθούν την ανάπτυξη ή αντιβιοτικά για θεραπεία μολύνσεων. Εάν ένα ζώο είναι άρρωστο, ο κτηνοτρόφος οφείλει να το θεραπεύσει. Αν όμως, το θεραπεύσει με απαγορευμένα φάρμακα, τότε το ζώο δεν θα μπορεί πλέον να ονομαστεί ή να πουληθεί ως βιολογικό προϊόν. Επίσης, απαγορεύεται η προληπτική χρήση φαρμάκων και αντιβιοτικών

- Συνίσταται η χορήγηση φυτοθεραπευτικών ή ομοιοπαθητικών προϊόντων.
- Μπορούν να χρησιμοποιηθούν θεραπευτικές αγωγές με φάρμακα ή αντιβιοτικά έως δυο φορές ανά έτος, υπό την ευθύνη κτηνιάτρου
- Επιτρέπονται οι αγωγές που είναι υποχρεωτικές βάση της Εθνικής ή Ευρωπαϊκής νομοθεσίας.
- Εφόσον χρησιμοποιηθεί κάποιο φάρμακο, η περίοδος αναμονής πρέπει να είναι η 2πλάσια από αυτή που ορίζει η σχετική Νομοθεσία.
- Απαγορεύεται η χρήση ουσιών για προώθηση ανάπτυξης ή παραγωγής.

Διάγραμμα 9.2.12: Χρήση φαρμάκων – αντιβιοτικών

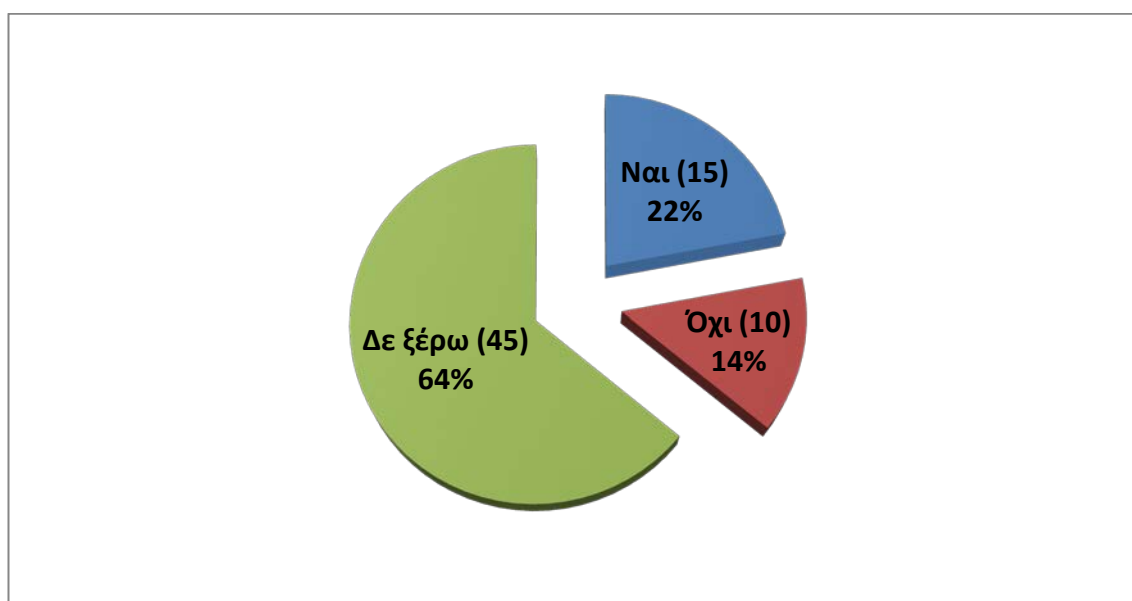

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

9.7 ΔΑΣΗ

Γενικότερα, παρατηρούμε ότι υπάρχει μια άγνοια (64%) στον αν η ΚΑΠ καλύπτει τη δασοκομία. Η ΚΑΠ δεν καλύπτει την εμπορική δασοκομία, αλλά αναγνωρίζει τα οφέλη της σωστής διαχείρισης των δασικών εκτάσεων για την ύπαιθρο και τη βιοποικιλότητα. Γι' αυτό στηρίζει τους γεωργούς που επιθυμούν να αναδασώσουν μέρος της γεωργικής γης τους.

Διάγραμμα 9.7.1: ΚΑΠ και δασοκομία

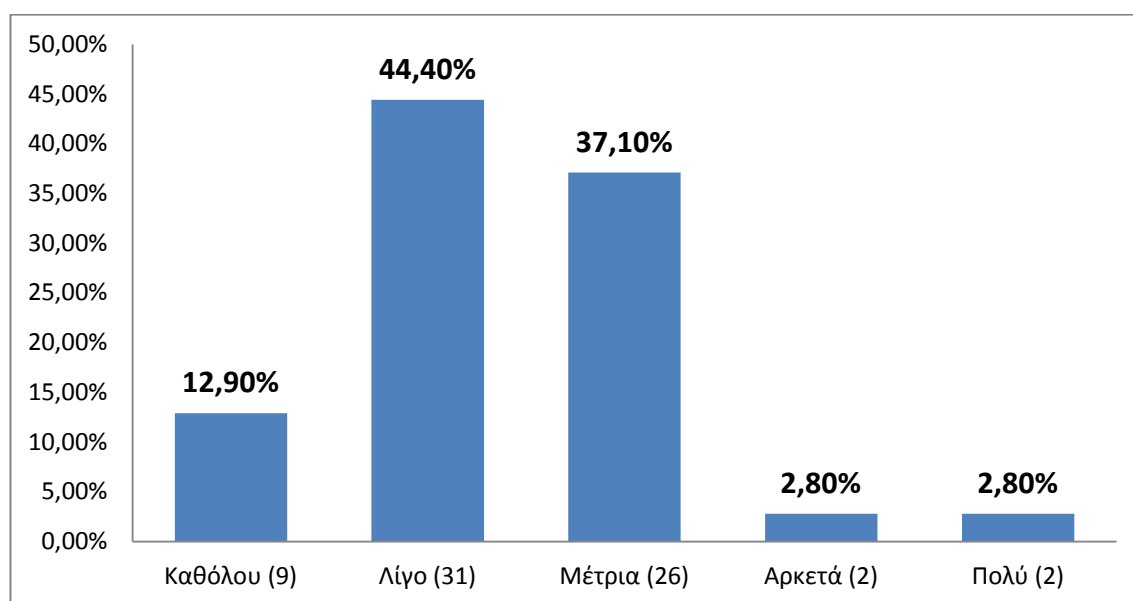

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Κατά γενική ομολογία θεωρείτε με μεγάλο ποσοστό (44,4%) ότι τα δάση δε προστατεύονται. Γι αυτό κρίνεται αναγκαίο να δημιουργηθούν κάποια μέτρα προστασίας μερικά απ αυτά είναι:

- Ολοκλήρωση των δασικών χαρτών και του κτηματολογίου για να γνωρίζουμε που βρίσκονται τα δάση και οι δασικές εκτάσεις, και ποιο είναι το ιδιοκτησιακό τους καθεστώς.
- Ολοκλήρωση του χωροταξικού σχεδιασμού.
- Κατάργησης της εκτός σχεδίου δόμησης.
- Ολοκλήρωση των σχεδίων πόλεων .
- Κωδικοποίηση της δασικής νομοθεσίας και εναρμόνιση με τις σύγχρονες τάσεις.

Διάγραμμα 9.7.2: Προστασία δασών

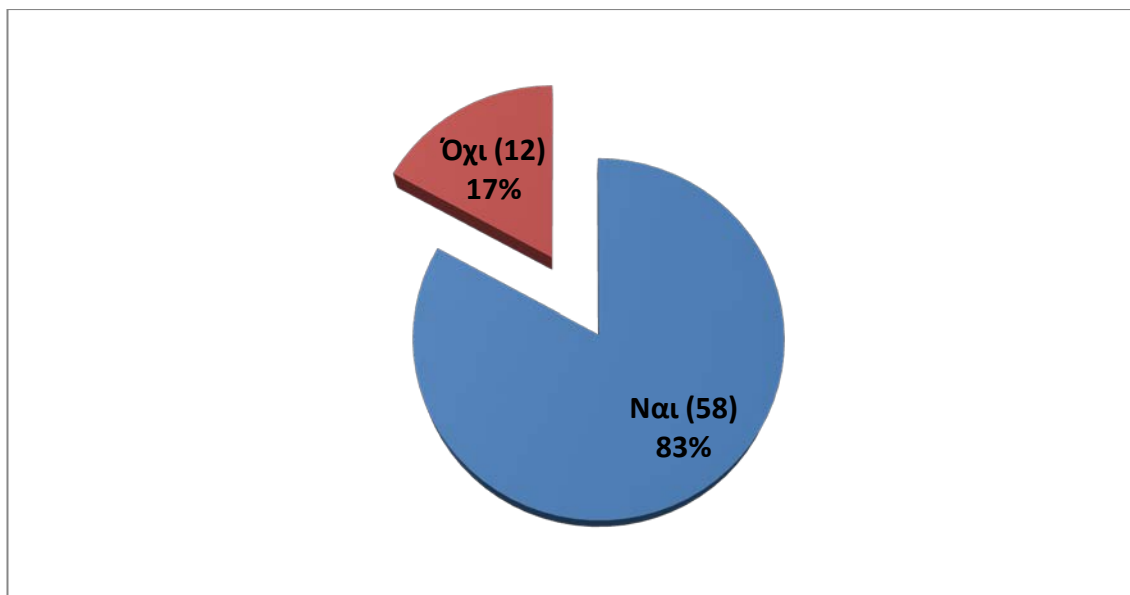

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

9.8 ΑΠΟΨΕΙΣ

Τα τελευταία χρόνια, εξ αιτίας της οικονομικής κρίσης που βιώνει η χώρα μας, φαίνεται πως υπάρχει ανοδική μετακίνηση του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές καθώς και στην ενασχόληση με τον πρωτογενή τομέα. Στο αποτέλεσμα αυτό συντέλεσαν οι επιδοτήσεις και τα προγράμματα της Ε.Ε για τη γεωργία. Για το λόγο αυτό οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στη γεωργία (83%).

Διάγραμμα 9.8.1: Ευκαιρίες απασχόλησης στη γεωργία

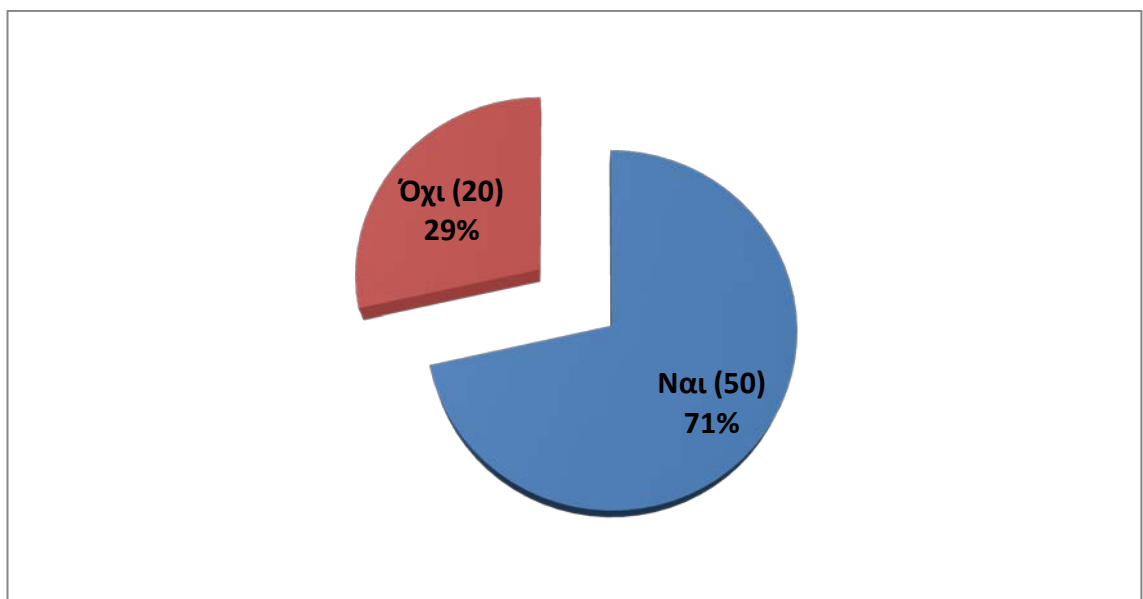

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Σχετικά με το αν η γεωργία προκαλεί προβλήματα, υπήρξε απόλυτη συμφωνία μεταξύ των ερωτηθέντων (71%) ότι η γεωργία προκαλεί προβλήματα στο περιβάλλον. Τα προβλήματα που εντοπίζονται είναι:

- Η εντατική καλλιέργεια
- Η υπεράντληση στοιχείων στη φύση
- Η αλόγιστη χρήση λιπασμάτων

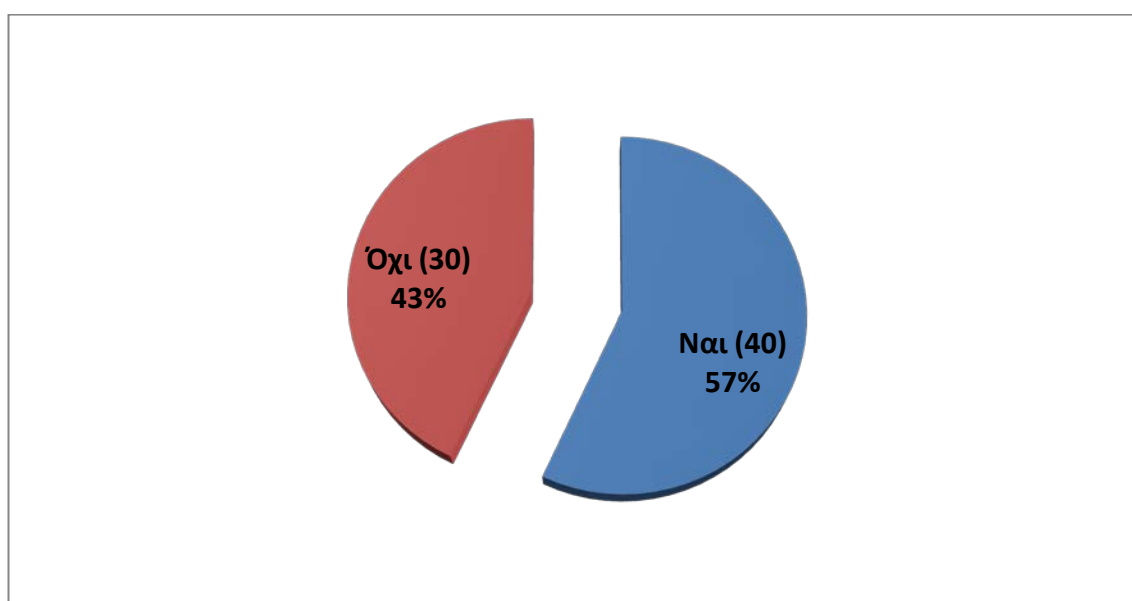
Διάγραμμα 9.8.2: Γεωργία και προβλήματα στο περιβάλλον

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Γενικότερα υπάρχει μια γνώση σχετικά με το πρόγραμμα Leader αφού το 57% γνωρίζει της δράσης που προσφέρει. Το «Leader» είναι ένα πρόγραμμα για την ενίσχυση της αγροτικής οικονομίας, που παροτρύνει τους τοπικούς φορείς να αναπτύσσουν δράση σε τοπικό επίπεδο αντί να τους επιβάλλει τυποποιημένα μέτρα. Σύμφωνα με τους κανόνες που ισχύουν σήμερα, τα κράτη μέλη οφείλουν να διαθέτουν για έργα Leader τουλάχιστον το 5% του προϋπολογισμού τους για την αγροτική ανάπτυξη.

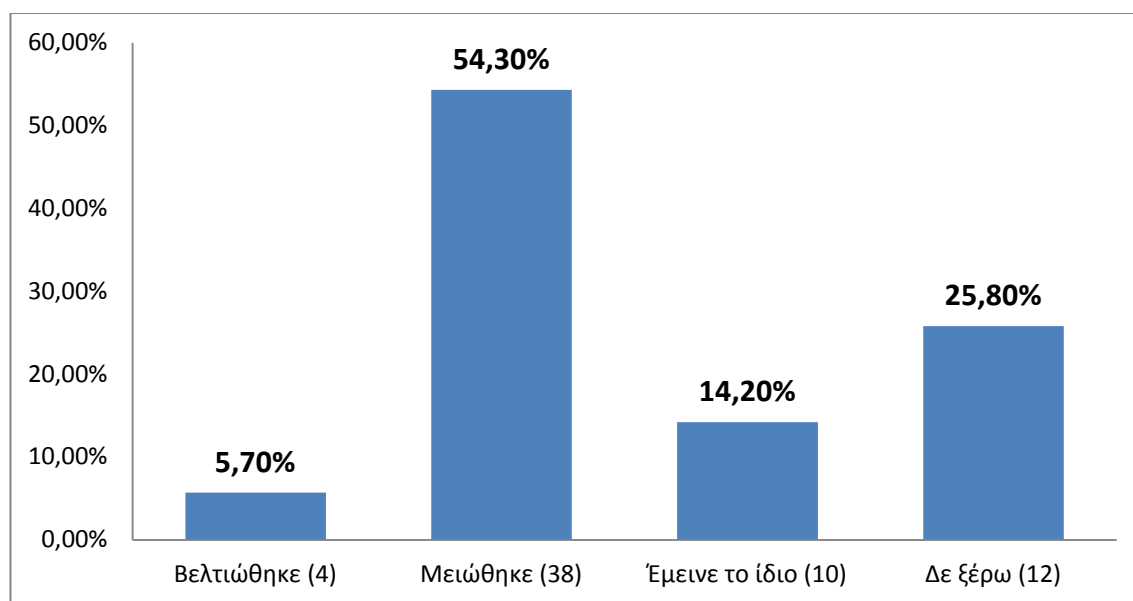
Διάγραμμα 9.8.3: Πρόγραμμα «Leader»

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Το εισόδημα των γεωργών – αγροτών μετά την εφαρμογή των νέων μέτρων της ΚΑΠ έχει μειωθεί (54,3%) με βάση τις απαντήσεις που έδωσαν οι αρμόδιοι φορείς. Οι κυριότεροι λόγοι που επικαλούνται για τη μείωση είναι η πτώση των τιμών των προϊόντων και η μείωση των στρεμματικών επιδοτήσεων, χωρίς να θεωρούν την άμεση ενίσχυση ως εργαλείο στήριξης του εισοδήματος.

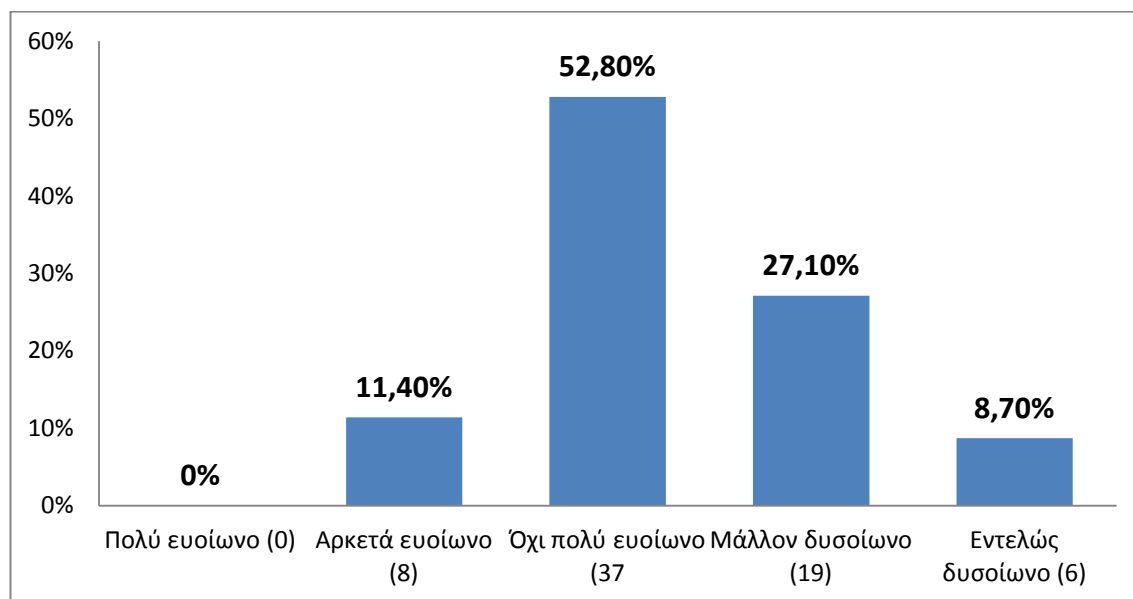
Διάγραμμα 9.8.4: Εισόδημα μετά εφαρμογή της νέας ΚΑΠ

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η πλειοψηφία εκφράζει επιφυλάξεις για το μέλλον του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα. Αυτό κατά την άποψη μας δικαιολογείται από το γεγονός ότι η Ε.Ε αποτελεί μεν ένα όχημα οικονομικής ανάπτυξης για τα κράτη μέλη επειδή παρακολουθεί τους κανόνες οργάνωσης και λειτουργίας των αγορών σε παγκόσμιο επίπεδο λόγω της παγκοσμιοποίησης αναγκάζεται να υποχωρεί όταν διακυβεύεται η ανταγωνιστικότητα της, με αποτέλεσμα να πλήττονται ομάδες και κλάδοι παραγωγής σε περιπτώσεις π.χ πολιτικών πιέσεων, (οικονομικός αποκλεισμός – embargo) υπερπαραγωγής, από εναλλακτικούς τρόπους αντιμετώπισης του υποσιτισμού λόγω υπερπληθυσμού (γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα). Επίσης, λόγω των μέτρων που επιβάλλονται στο πλαίσιο της πολλαπλής συμμόρφωσης αποθαρρύνει την ιδέα της μακροημέρευσης της, λόγω της πεποιθήσεως τους ότι οι όροι αυτοί περιορίζουν την άμεση ανάπτυξη των οικονομικών τους εκμεταλλεύσεων.

Διάγραμμα 9.8.5: Μέλλον αγροτικού τομέα μετά το 2014

Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Όπως είναι ευρέως διαδεδομένο στις μέρες μας, η προστασία του περιβάλλοντος έχει καθοριστικό ρόλο στην ποιότητα ζωής των σημερινών και των μελλοντικών γενεών. Στη σύγχρονη εποχή κρίνεται απαραίτητο να συνδυαστούν, για μεγάλο χρονικό διάστημα, η προστασία του περιβάλλοντος με τη συνεχή οικονομική ανάπτυξη. Με δεδομένα την αλλαγή του κλίματος, την υποβάθμιση και την εξάντληση των εδαφουδατικών πόρων, η παραπάνω πρόκληση γίνεται πολύ έντονη.

Πριν μερικά χρόνια, πρωταρχικό ζήτημα ήταν η οικονομική ανάπτυξη, το περιβάλλον αποτελούσε παράγοντα ήσσονος σημασίας καθώς, η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση δεν ήταν ιδιαίτερα ανεπτυγμένη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Κοινή Αγροτική Πολιτική.

Ο αγροτικός τομέας αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες οικονομικής ανάπτυξης της Ευρώπης καθώς, ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού της είναι αγρότες. Η συνθήκη της Ρώμης έθεσε τους γενικούς στόχους της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Η ΚΑΠ κατόρθωσε να επιτύχει τους αρχικούς της στόχους: προώθησε τόσο την παραγωγή όσο και την παραγωγικότητα, σταθεροποίησε τις αγορές, εξασφάλισε την προσφορά αγαθών και προστατέψε τους αγρότες από τις διακυμάνσεις στις παγκόσμιες αγορές. Ωστόσο, προέκυψαν και ορισμένες ανεπιθύμητες παρενέργειες και προβλήματα: οι αγρότες της ΕΕ παρήγαγαν περισσότερο από όσο μπορούσαν να απορροφήσουν οι αγορές, με συνέπεια να δημιουργούνται πλεονάσματα και να αυξάνονται οι γεωργικές δαπάνες της ΕΕ. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αναθεώρηση και απλοποίηση της ΚΑΠ, η οποία μετά τη δεκαετία του 1990 έως τα τέλη της δεκαετίας του 2010, και ύστερα από μεταρρυθμίσεις που έγιναν, την μετέτρεψαν σταδιακά με σταθερό ρυθμό, από πολιτική στήριξης των γεωργικών προϊόντων, σε πολιτική απευθείας στήριξης των γεωργών με εισοδηματικές ενισχύσεις. Επίσης, μεταρρυθμίσεις υπήρξαν και σε περιβαλλοντικά θέματα, καθώς και σε θέματα για την ασφάλεια και την ποιότητα των τροφίμων. Στόχος ήταν η εφαρμογή γεωργικών πρακτικών που είναι φιλικές προς το περιβάλλον αλλά και η προστασία της ανθρώπινης υγείας και υγείας των ζώων.

Η αξιολόγηση της αναθεωρημένης ΚΑΠ, είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί, καθώς έχουν περάσει πολύ λίγα χρόνια από την αρχή της εφαρμογής της (2003) και τα

αποτελέσματά της δεν έχουν γίνει ακόμα ορατά. Σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, η ΚΑΠ δεν εφαρμόζεται στο βαθμό στον οποίο θα έπρεπε. Παρόλ αυτά, με βάση τις πρώτες ενδείξεις εφαρμογής της καθώς και με κάποιες προσωπικές εκτιμήσεις θεωρείται ότι η νέα ΚΑΠ έχει τη δυνατότητα να επιφέρει τις εξής θετικές επιπτώσεις:

- Μείωση της αξίας της γης.
- Εξορθολογισμό της παραγωγής, ώστε να μη δημιουργούνται πλεονασματικά προϊόντα, τα οποία δεν μπορούν να απορροφηθούν από την αγορά.
- Ενίσχυση του εισοδήματος των αγροτών, που κατέχουν μεγάλες γεωργικές εκτάσεις καθώς, δε συνδέονται πλέον με την παραγωγή αλλά με το μέγεθος των αγροτεμαχίων που κατέχει ο καθένας.

Επιπλέον, η ΚΑΠ μέσω της πολλαπλής συμμόρφωσης και των φιλοπεριβαλλοντικών γεωργικών πρακτικών, αποτελεί ένα δυνατό εργαλείο στην προστασία του περιβάλλοντος καθώς και της ανθρώπινης υγείας μέσω της παραγωγής προϊόντων καλής ποιότητας.

Από την άλλη πλευρά είναι αναπόφευκτο ότι οι περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως και η Ελλάδα θα αντιμετωπίσουν ή αντιμετωπίζουν ήδη προβλήματα κατά την εφαρμογή της (αναθεωρημένης) ΚΑΠ. Η σημαντικότερη ίσως επίπτωση για την οποία αποδοκιμάζεται η ΚΑΠ αυτή είναι η έλλειψη επάρκειας τροφίμων την οποία πιθανόν να αντιμετωπίσει τα επόμενα χρόνια η Ευρώπη. Αυτό είναι πιθανόν να συμβεί καθώς πολλές από τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις ενδέχεται να μείνουν ακαλλιέργητες. Επιπλέον, οι μεγάλοι αγροτικοί συνεταιρισμοί καθώς και οι μεγαλοκαλλιεργητές έχουν ήδη αρχίσει να βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση εις βάρος των καλλιεργητών με μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις, γεγονός που μπορεί να τους οδηγήσει ακόμα και στο να εγκαταλείψουν το επάγγελμά τους. Αυτό μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις και σε άλλους τομείς της οικονομίας. Τέλος, η αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής έχει ήδη αρχίσει να προκαλεί τις αντιδράσεις των αγροτών, καθώς δεν είναι όλοι διατεθειμένοι να αλλάξουν τις καλλιέργειές τους ή και να στραφούν σε γεωργικές πρακτικές, οι οποίες πιθανόν να μειώσουν την παραγωγή τους, άρα και το κέρδος τους.

Όσον αφορά τώρα τη χώρα μας, είναι γεγονός ότι η ΚΑΠ έχει ήδη αρχίσει να εφαρμόζεται στις περισσότερες περιοχές της, κάτι το οποίο είναι ενθαρρυντικό αλλά όχι στον απαραίτητο βαθμό. Η χώρα μας δηλαδή, αν και είναι μια από τις δυο χώρες, (μαζί με την Ιρλανδία) που λαμβάνουν μεγαλύτερες επιδοτήσεις σε σχέση με την αγροτική τους παραγωγή, δεν εφαρμόζει όπως θα έπρεπε τις αρχές της ΚΑΠ. Συγκεκριμένα, διαπιστώνεται ότι δεν εφαρμόζονται πλήρως οι αρχές της πολλαπλής συμμόρφωσης, κάτι το οποίο είναι εξαιρετικά δυσμενές για την περιβαλλοντική προστασία. Έτσι γίνεται αντιληπτό ότι οι αγρότες, ουσιαστικά προχωρούν μεν σε αλλαγή των καλλιεργειών τους ώστε να έχουν το δικαίωμα να πάρουν τις επιδοτήσεις, αλλά δεν εφαρμόζουν πιστά τους κανόνες ορθής γεωργικής πρακτικής. Όπως προαναφέραμε, ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι για να μη μειωθεί η παραγωγή των προϊόντων τους.

Η κατάσταση που επικρατεί στη χώρα μας μπορεί να αναστραφεί εάν ληφθούν δραστικά μέτρα προς την κατεύθυνση αυτή. Το πρώτο και βασικότερο μέτρο είναι η κατάρτιση των αγροτών σε θέματα γεωργικών πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον, ώστε να αποκτηθεί από τους αγρότες η περιβαλλοντική συνείδηση. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω σεμιναρίων, από ειδικούς συμβούλους, που θα είναι προσαρμοσμένα για τους αγρότες. Επιπλέον, θα ήταν συνετό, όπως προβλέπεται και από τη νέα ΚΑΠ, σε κάθε Δήμο να υπάρχουν ειδικοί σε θέματα αγροτικής ανάπτυξης, ώστε να συμβουλευθούν τους αγρότες. Η ευαισθητοποίηση όμως των αγροτών δεν αρκεί για να αλλάξει η κατάσταση αυτή. Απαιτούνται λοιπόν αυστηρότεροι έλεγχοι ως προς τις εκτάσεις και το είδος της καλλιέργειας που έχουν δηλωθεί στο Ο.Σ.Δ.Ε. αλλά κυρίως πρέπει να ελεγχθεί η συμμόρφωση στους Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής καθώς και στις αρχές της Πολλαπλής Συμμόρφωσης. Δυστυχώς, ο έλεγχος αυτός είναι εξαιρετικά δύσκολος να πραγματοποιηθεί καθώς, εκτός από το όργανο, όλες οι υπόλοιπες δραστηριότητες μπορούν να ελεγχθούν μόνο κατά τη στιγμή της εφαρμογής τους.

Η πολλαπλή συμμόρφωση αποτελεί το βασικό άξονα της αναθεωρημένης ΚΑΠ και αναμένεται να συμβάλει πολλαπλά στην ευρύτερη περιοχή του ελλαδικού χώρου. Συγκεκριμένα, τα πιθανά οφέλη από την εφαρμογή της συνοψίζονται στα εξής:

- Περιορισμός της ποιοτικής υποβάθμισης.
- Προστασία του οικοσυστήματος.
- Προστασία της δημόσιας υγείας.

- Διασφάλιση εδαφικής ισορροπίας.
- Μείωση του κόστους παραγωγής των αγροτικών προϊόντων.

Όσον αφορά τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα, στην περίπτωση προστασίας των υγροτοπικών περιοχών καθώς και την προστασία θαλασσών και λιμνών, θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελούν, χαρακτηριστικό παράδειγμα κακής διαχείρισης στον ελλαδικό χώρο. Η ποιοτική υποβάθμιση καθώς και η εξάντληση των υδατικών πόρων οφείλεται κυρίως στην εντατικοποίηση της γεωργίας. Διαπιστώνουμε λοιπόν, ότι η αναθεωρημένη Κοινή Αγροτική Πολιτική μπορεί να αποτελέσει ένα δυνατό εργαλείο στον μετριασμό της δυσμενούς αυτής κατάστασης. Τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα είναι δυνατόν να συμβάλουν στην:

- Αποκατάσταση της στάθμης των υδάτινων όγκων.
- Ελαχιστοποίηση της εισροής μολυσμένων υδάτων.
- Αποκατάσταση της οικολογικής ισορροπίας.

Γενικότερα, η αποσπασματική και περιστασιακή εφαρμογή των μέτρων αυτών δεν επαρκεί ώστε οι υδάτινοι όγκοι να βρεθούν και πάλι σε καλή κατάσταση. Προς την κατεύθυνση αυτή, είναι αναγκαίο να πραγματοποιηθούν και κάποια συμπληρωματικά έργα. Το σημαντικότερο είναι η εξυγίανση των υδροφόρων οριζόντων καθώς αυτή τη στιγμή αποτελούν πηγή μόλυνσης για τους κατοίκους και την πανίδα της εκάστοτε περιοχής.

Μια ακόμη αλλαγή που πρεσβεύει η αναθεωρημένη ΚΑΠ, είναι η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών με άλλες λιγότερο υδροφόρες. Όσον αφορά στις καλλιέργειες, θα λέγαμε ότι είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί η πλήρης αντικατάσταση του αραβόσιτου και της μηδικής με ξηρικές. Ο λόγος για τον οποίο το εγχείρημα αυτό είναι δύσκολο, οφείλεται στο γεγονός ότι η κτηνοτροφία αποτελεί σημαντικό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης σε πολλές περιοχές και οι καλλιέργειες αυτές είναι οι σημαντικότερες τροφές των κτηνοτροφικών ζώων.

Όπως παρατηρείται στις περισσότερες αγροτικές περιοχές της χώρας μας, η εφαρμογή της αναθεωρημένης ΚΑΠ γίνεται πλημμελώς. Οι λόγοι για τους οποίους συμβαίνει αυτό δε διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή. Δηλαδή, η έλλειψη ενημέρωσης και κατάρτισης των αγροτών έχει ως αποτέλεσμα τη κατασπατάληση των υδάτινων πόρων, την υπερβολική και μη ορθολογική χρήση ποσοτήτων λιπασμάτων-

φυτοφαρμάκων και την εκτατικοποίηση της κτηνοτροφίας . Γι' αυτό χρειάζεται να πραγματοποιηθούν ενημερωτικά σεμινάρια προς τους αγρότες, αλλά και καθοδήγηση από συμβούλους ώστε να μπορέσουν να επιφέρουν θετικά αποτελέσματα στην περιβαλλοντική προστασία των περιοχών. Επιπλέον, θα πρέπει οι αρχές της κάθε περιοχής να πάψουν να μένουν απαθείς/αδρανείς και να ενεργοποιηθούν με την αξιοποίηση των επιμέρους αρμοδιοτήτων τους.

Επιπρόσθετα, η κτηνοτροφία διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδος. Γι' αυτό θα πρέπει να γίνουν κάποιες αλλαγές οι οποίες αφορούν στην εδαφική ισορροπία.:

- Αλλαγή της χρήσης γαιών σε μη εντατικούς βοσκότοπους.
- Μείωση της πυκνότητας των βοοειδών ανά μονάδα βοσκοτόπου ώστε να διατηρείται η φυσική βλάστηση και να μην καταστρέφεται η εδαφική δομή από την έντονη κίνηση του πλήθους των βοοειδών.
- Εκτροφή ζώων των ειδών της περιοχής που απειλούνται με εξαφάνιση.

Από τα στοιχεία τα οποία συλλεχθήκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, συμπεραίνουμε ότι έχει επικρατήσει το τεχνοκρατικό μοντέλο ανάπτυξης στην Ελλάδα, αφού δόθηκε προτεραιότητα στην οικονομική ανάπτυξη ενώ η περιβαλλοντική προστασία δε λήφθηκε σοβαρά υπόψη, τόσο από τους αγρότες και τους κτηνοτρόφους όσο και από τις βιομηχανίες και τις αρμόδιες αρχές. Αυτό που πρέπει να γίνει αντιληπτό, είναι ότι αν δεν προστατευθούν οι υδάτινοι πόροι και δε διατηρηθεί η εδαφική ισορροπία, τότε με την πάροδο των χρόνων, θα διακυβευτεί σε κρίσιμο βαθμό η ανάπτυξη λόγω της εξάντλησης των φυσικών πόρων με όλες τις αρνητικές συνέπειες για την αειφορική διαχείριση. Η εφαρμογή λοιπόν της αναθεωρημένης ΚΑΠ δίνει τη δυνατότητα στους κατοίκους της Ελλάδας να εξασφαλίσουν το εισόδημά τους και ταυτόχρονα να διατηρήσουν τους φυσικούς πόρους για τις επόμενες γενιές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία:

Αγοραστάκης, Γ., (2002), «Εισήγηση στην Ημερίδα "Ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης», Δήμου Ιναχωρίου.

Δελλής, Γ., (1998), «Κοινοτικό Δίκαιο Περιβάλλοντος», Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Δρακοπούλου, Α., (1999), «Η Περιφερειακή Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Η Ελληνική Περιφερειακή Πολιτική και οι επιπτώσεις των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης στην Ελληνική Οικονομία και στην Περιφερειακή Ανάπτυξη», Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών: Πάντειο Πανεπιστήμιο, Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Δογάντζης, Σ. και Πάκος Γ., (2008), «Κοινή Αγροτική Πολιτική και Ολοκληρωμένη Διαχείριση Υδατικών Πόρων», Διπλωματική Εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών.

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (2000), «Ειδική έκθεση αριθ. 14/2000 σχετικά με τον περιβαλλοντικό προσανατολισμό της ΚΓΠ, συνοδευόμενη από τις απαντήσεις της Επιτροπής», Ελεγκτικό Συνέδριο, 2000/C353/01, ISSN0250-815X.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2003), Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Στατιστικές πληροφορίες που απαιτούνται όσον αφορά τους δείκτες για την παρακολούθηση της ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών προβληματισμών στην Κοινή Γεωργική Πολιτική'.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Γεωργίας (2003), «Γεωργία και περιβάλλον».

Κορκόβελος, Χ., (1997), «Η προστασία του περιβάλλοντος στην Ευρωπαϊκή Ένωση», περιοχή: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Λεβεντακη, Α., (2012), «Αποτίμηση της εφαρμογής των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων του εγγράφου προγραμματισμού αγροτικής ανάπτυξης (ΕΠΑΑ) της περιόδου 2000-2006», Πτυχιακή Εργασία, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Αγροτικής οικονομίας και ανάπτυξης.

Λουλούδης, Λ. και Μπεόπουλος Ν., (1995), «Η Περιβαλλοντική Πολιτική. Στο Ν. Μαραβέγια και Μ. Τσινισιζέλη (επιμ.): Η Ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο.

Μάττας, Κ., (1998), «Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων Διεθνών Οργανισμών», Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημιακό Τυπογραφείο.

Μάττας, Κ., (2005), «Η Αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της 26ης Ιουνίου 2003», Θεσσαλονίκη: Διδακτικές σημειώσεις του ιδίου

Μπεόπουλος, Ν. και Σκούρας, Δ., (1999), «Γεωργία και Περιβάλλον: η ετερομορφία μιας σχέσης», Αθήνα: Εκδόσεις Πλέθρον.

Μπουρδάρας, Δ., (2005), «Η μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Μια νέα σελίδα για την ελληνική γεωργία.»

Ντοτα, Α., (2008), «η συμβολή της ΚΑΠ στην προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη», Διπλωματική εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα πολιτικών μηχανικών.

Παναγόπουλος, Θ., (2001), «Προστασία του Περιβάλλοντος – Νομική Θεώρηση» στο Γ. Δημόπουλος, Ν. Μπαλάς, Ι. Χασσίδ (επιμ.) Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, τόμος Β' Οικονομική Ολοκλήρωση και Πολιτικές, Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης.

Παπαγεωργίου, Κ., (1995), «Η Αγροτική Πολιτική», Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο, Βιβλιοθήκη Ευρωπαϊκών Θεμάτων.

Παπαδημητριου, Δ., (2006), «οι γεωργικές επιδοτήσεις ως εργαλεία πολιτικής για την αειφορία: η περίπτωση των επιδοτήσεων της ελαιοκαλλιέργειας στο νομό Λέσβου», Διπλωματική Εργασία: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Περιβάλλοντος.

Σκούρτος, Κ. και Σοφούλης, Μ., (1995), «Η περιβαλλοντική πολιτική στην Ελλάδα: ανάλυση του περιβαλλοντικού προβλήματος από τη σκοπιά των κοινωνικών επιστημών», Θεσσαλονίκη Εκδόσεις: Τυπωθήτω.

Σκούρτος, Σ. και Σοφούλης, Μ., (1998), «Οικονομικά Εργαλεία και Περιβαλλοντική Προστασία στην Ελλάδα», Αθήνα: Εκδόσεις τυπωθήτω

Τζουραμάνη, Ε., (2003), «Η ελληνική γεωργία στη δεκαετία του '90», Αθήνα: Ινστιτούτο Γεωργοοικονομικών και Κοινωνιολογικών Ερευνών.

Τσαντίλης, Δ. και Χατζημπίρος Κ., (2007), «Ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική Σε: Μαραβέγιας, Ν και Τσινισιζέλης, Μ., (Επιμελ. Εκδ.) Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση», Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο.

Τσαντίλης, Δ., (1997), «Περιβάλλον και απασχόληση. Προς μια οικολογική φορολογική μεταρρύθμιση», Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη.

Τσιούρης, Σ. και Μαμώλος Π., (2006), «Σημειακή και μη σημειακή ρύπανση της λίμνης Κορώνειας».

ΥΠ.Α.Α.Τ. (2007), Εθνικό στρατηγικό σχέδιο αγροτικής ανάπτυξης 2007 – 2013

ΥΠ.Α.Ν. (2003), Σχέδιο προγράμματος διαχείρισης των υδατικών πόρων της χώρας.

Baldock D. and Mitchell K., (1995), «Cross Compliance within the Common Agricultural Policy. A review of options for landscape and nature conservation», London: Institute for Environmental Policy.

Christensen, t. and Rygnestad H., (2000), «Environmental Cross Compliance: Topics for Future Research. SJFI- Working Paper no 1/2000», Institute: Frederiksberg.

European Commission, (2005), «The Agriculture Situation in the European Union», Report – 2004, Luxembourg – ISBN 92-828-8473-2.

Galanopoulos, K., Mattas K. and Vaourakis G., (2006), «Market and trade policies for Mediterranean Agriculture: The case of fruit/vegetable and olive oil».

Kristensen L. and Primdahl J., (2004), «Potential for environmental cross-compliance to advance agri-environment objectives. Danish Centre for Forest, Landscape and Planning», Denmark: The Royal Veterinary and Agricultural University.

Maravegias, N., Apostolopoulos, K., Mattas K., Baltas N., Moisidis A., Papageorgiou K., Psaltopoulos D., (2003), Sustainable Agriculture in a Developed Countryside: A 10-year Vision for Greek Agriculture and Rural Areas. Ministry of Agriculture. (in Greek).

Pezaros, P., (2004), «A brief overview of Greek agriculture», Taken from the Ministry of Agriculture web-site.

Wilkinson, D., (1990), “Greening the treaty: Strengthening environmental policy in the Treaty of Rome”. London: Institute for European Environmental Policy.

Διαδίκτυο:

<http://209.85.135.104/search?q=cache:bPYUif7Q9McJ:hefaistos.anko.gr>. (Ανακτήθηκε στις 23/08/2014)

http://ec.europa.eu/agriculture/envir/index_el.htm. (Ανακτήθηκε στις 22/07/2014)

http://ec.europa.eu/agriculture/publi/reports/agrienv/rep_en.pdf. (Ανακτήθηκε στις 22/07/2014)

http://ec.europa.eu/agriculture/rur/countries/el/ex_post_el.pdf. (Ανακτήθηκε στις 22/08/2014)

http://ec.europa.eu/agriculture/rur/eval/index_el.htm. (Ανακτήθηκε στις 18/08/2014)

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%8D%CF%81%CE%B9%CE%B1_%CE%A3%CE%B5%CE%BB%CE%AF%CE%B4%CE%B1. (Ανακτήθηκε στις 11/07/2014)

http://en.wikipedia.org/wiki/Environmental_policy. (Ανακτήθηκε στις 26/6/2014)

<http://hefaistos.anko.gr:7778/images/tabs/anko/kgp/DIAMANTIDIS.pdf>. (Ανακτήθηκε στις 18/08/2014)

<http://www.agrotikianaptixi.gr/index.php?op=Axis&todo=Load&id=c63a5650dcd0b4>. (Ανακτήθηκε στις 10/08/2014)

<http://www.minagric.gr/greek/EPAA/GEWRGOPERIBAL/GEWRGOPERIBAL%CE%9F%CE%9D%CE%A4.htm>. (Ανακτήθηκε στις 10/08/2014)

<http://www.minagric.gr/greek/EPAA/INDEX%201/INDEX%201.HTM>. (Ανακτήθηκε στις 10/08/2014)

www.creteregion.gr/greek/H%20Perifereia/domi/dieythinseis/dga/NOMOΘΕΣΙΑ/ΠΟΛΛΑΠΛΗ%20ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ.pdf. (Ανακτήθηκε στις 13/09/2014)

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΓΕΩΠΟΝΩΝ**

Κατεύθυνση: Αγροτική Οικονομία

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ**

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ: Σας επισυνάπτω το παρακάτω ερωτηματολόγιο της πτυχιακής μου εργασίας και θα σας παρακαλούσα να προβείτε στη συμπλήρωση αυτού, που έχει ως σκοπό τη συμβολή και επίδραση των μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής στη γεωργία και θα με βοηθήσει στην πετυχημένη υλοποίηση της πτυχιακής μου εργασίας.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων,

Καρανικόλας Θεοχάρης.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Φύλο ερωτώμενου

- Άνδρας
- Γυναίκα

2. Ηλικία ερωτώμενου

- 24 - 34
- 35 - 45
- 46 - 56
- 57 - 67

3. Ταυτότητα υπηρεσίας - φορέα

4. Χρόνια υπηρεσίας στον/στην υπηρεσία - φορέα

- 1 - 5
- 6 - 15
- 16 - 25
- 26 κι άνω

5. Ποίο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο ;

- Απόφοιτος Λυκείου
- Πτυχιούχος ΙΕΚ
- Πτυχιούχος ΤΕΙ
- Πτυχιούχος ΑΕΙ
- Κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου
- Κάτοχος Διδακτορικού Τίτλου

6. Σε ποίο τομέα απασχολούνται οι κάτοικοι της περιοχής σας ;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πολύ

Πρωτογενής (κτηνοτροφία, γεωργία, αλιεία)	τομέας	☐	☐	☐	☐	☐
Δευτερογενής (βιομηχανία, βιοτεχνία, εργοστάσια)	τομέας	☐	☐	☐	☐	☐
Τριτογενής (τουρισμός, υπηρεσίες)	τομέας	☐	☐	☐	☐	☐

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

7. Ποια είναι η γνώμη σας για τη περιβαλλοντική πολιτική που εφαρμόζετε στην Ελλάδα ;

- Θετική
- Αρνητική
- Δεν ξέρω

8. Γνωρίζετε για τις δράσεις του βου προγράμματος περιβαλλοντικής πολιτικής ;

- Ναι
- Όχι

9. Έχετε συμμετάσχει σε επιμορφωτικά σεμινάρια αναφορικά με την περιβαλλοντική πολιτική ;

- Ναι
- Όχι

10. Έχετε υλοποιήσει κάποιο πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ;

- Ναι
- Όχι

10α). Μόνο όσοι απάντησαν ΌΧΙ στην ερώτηση 10 απαντούν

- Έλλειψη απαιτούμενων γνώσεων
- Έλλειψη οικονομικών πόρων
- Έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής
- Έλλειψη ενημέρωσης προγραμμάτων
- Έλλειψη συνεργασίας με συναδέλφους

11. Πώς αξιολογείτε τη σημαντικότητα των παρακάτω προβλημάτων ;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πολύ
Κλιματική αλλαγή	☒	☒	☒	☒	☒
Ρύπανση υδάτων	☒	☒	☒	☒	☒
Μείωση βιοπικιοιλότητας	☒	☒	☒	☒	☒
Ρύπανση εδαφών	☒	☒	☒	☒	☒
Τοξικά απόβλητα	☒	☒	☒	☒	☒
Δασική προστασία	☒	☒	☒	☒	☒
Μείωση ατμοσφαιρικής ρύπανσης	☒	☒	☒	☒	☒
Ορθολογική χρήση νερού	☒	☒	☒	☒	☒

12. Πιστεύετε ότι το πρόβλημα περιβαλλοντικής νομοθεσίας είναι ;

- Εθνικό
- Κοινοτικό
- Ατομικό

13. Η εφαρμογή περιβαλλοντικής νομοθεσίας πρέπει να περιορίζεται μόνο σε ελέγχους ;

- Ναι
- Όχι

14. Πιστεύετε ότι οι έλεγχοι και οι ποινές θα εφαρμοστούν οδηγώντας τους παραβάτες σε συμμόρφωση ;

- Ναι
- Όχι

15. Η αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει" θεωρείτε ότι είναι σωστή ;

- Ναι
- Όχι

16. Πιστεύετε ότι οι αγρότες - γεωργοί θα πληρώνανε επιπλέον ποσά στα δημοτικά τέλη για τη προστασία της περιοχής τους ;

- Ναι
- Όχι

17. Για τη δημιουργία περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης σε ποιο σημείο πιστεύετε ότι μπορούν να συμβάλλουν οι παραπάνω παράγοντες ;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πολύ
Σπουδές	☐	☐	☐	☐	☐
Οικογένεια	☐	☐	☐	☐	☐
M.M.E	☐	☐	☐	☐	☐

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πολύ
Τοπικές αρχές	☐	☐	☐	☐	☐
Κέντρα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης	☐	☐	☐	☐	☐
Μ.Κ.Ο	☐	☐	☐	☐	☐

18. Η ΚΑΠ πρέπει να περιλαμβάνει περιβαλλοντικά μέτρα (Γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα, πολλαπλή συμμόρφωση) ;

- Ναι
- Όχι

ΠΟΛΛΑΠΛΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ

19. Γνωρίζετε για τη πολλαπλή συμμόρφωση ;

- Ναι
- Όχι

Μόνο αν απαντήσατε ΝΑΙ στη ερώτηση 19 δίνετε απάντηση στις ερωτήσεις 20,21,22,23

20. Ποια η άποψη σας για την πολλαπλή συμμόρφωση ;

- Θετική
- Αρνητική
- Δε ξέρω

21. Πιστεύετε ότι η πολλαπλή συμμόρφωση αποτελεί το βασικό εργαλείο της νέας ΚΑΠ για τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων της γεωργικής δραστηριότητας ;

- Ναι
- Όχι

22. Θεωρείτε ότι κάποια μέτρα πολλαπλής συμμόρφωσης είναι ανέφικτα η ασαφείς ;

- Ναι
- Όχι

23. Θεωρείτε ότι κόστος πολλαπλής συμμόρφωσης είναι μεγάλο σε σημείο να παραιτηθούν οι αγρότες άμεσης ενίσχυσης;

- Ναι
- Όχι

ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

24. Έχουν γίνει αρδευτικά έργα στη περιοχή σας ;

- Ναι
- Όχι

24 α) Αν ναι πότε ;

- πριν το 1980
- 1981 - 1990
- 1991 - 2000
- 2001 και μετά
- Δε ξέρω

25. Τι είδους αρδευτικά έχουν γίνει ;

- Ταμιευτήρες
- Γεωτρήσεις

- Τεχνητή λίμνη
- Αποστραγγιστικό κανάλι
- Κανάλια ελεύθερης ροής
- Υπόγειο δίκτυο

26. Ποίος είναι ο τρόπος άρδευσης στην περιοχή σας ;

- Επιφανειακή (αυλάκια , κατάκλυση ,διάχυση)
- Τεχνητή βροχή
- Με σταγόνες
- Ποτάμι
- Λίμνη
- Ιδιωτική γεώτρηση (νόμιμη)
- Ιδιωτική γεώτρηση (παράνομη)
- Τεχνητός ταμιευτήρας
- Επιφανειακό / υπόγειο δίκτυο άρδευσης δημοσίου οργανισμού

27. Υπάρχουν προβλήματα άρδευσης λόγω έλλειψης νερού ;

- Ναι
- Όχι

27 α) Μόνο όσοι απαντήσατε ΝΑΙ στη ερώτηση 27 απαντούν . Πού πιστεύετε ότι οφείλεται αυτό ;

- Λιγότερες βροχοπτώσεις - χιονοπτώσεις
- Αλόγιστη χρήση υδάτων
- Έλλειψη προγραμματισμού και διαχείρισης από το κράτος

28. Γνωρίζετε το μέτρο "Μ 2.2 Προστασία υγραροτοπικών περιοχών"

- Ναι
- Όχι

28 α) Το μέτρο έχει υλοποιηθεί στη περιοχή σας ;

- Ναι
- Όχι

ΦΥΤΟΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ

29. Οι αγρότες - γεωργοί της περιοχή σας χρησιμοποιούν λιπάσματα - φυτοφάρμακα ;

- Ναι
- Όχι

29 α) Μόνο όσοι απαντήσατε ΝΑΙ στην ερώτηση 29 απαντάτε. Για ποίο λόγο πιστεύετε ότι χρησιμοποιούν λιπάσματα - φυτοφάρμακα ;

- Για αύξηση της παραγωγής
- Για καλύτερη ποιότητα

30. Γνωρίζετε το μέτρο «Μ.3.5 Μείωση της Νιτρορύπανσης γεωργικής προέλευσης» ;

- Ναι
- Όχι

31 Έχουν συμμετάσχει η ενταχθεί άτομα σε αυτό από τη περιοχή σας ;

- Ναι
- Όχι

32. Πιστεύετε ότι γεωργοί - αγρότες ξέρουν να κατανοήσουν σωστά την ετικέτα των φυτοφαρμάκων που χρησιμοποιούν και τις πληροφορίες που αναγράφονται στη συσκευασία ;

- Ναι
- Όχι
- Δε ξέρω

33. Πιστεύετε ότι εφαρμόζεται σωστά ο κώδικας ορθής γεωργικής πρακτικής που καλύπτει δραστηριότητες χρήσης φυτοφαρμάκων - λιπασμάτων ;

- Ναι
- Όχι
- Δε ξέρω

34. Σε τι βαθμό έχετε ενημερωθεί για τα νέα μέτρα στα πλαίσια Υγείας της ΚΑΠ σχετικά με τη χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων και τις επιπτώσεις στον άνθρωπο ;

- Καθόλου
- Λίγο
- Μέτρια
- Αρκετά
- Πολύ

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

35. Πιστεύετε ότι οι μέθοδοι που ακολουθούνται στη συμβατική γεωργία - κτηνοτροφία συμβάλλουν στη γενικότερη καταστροφή του περιβάλλοντος ;

- Ναι
- Όχι
- Δε ξέρω

36. Πιστεύετε ότι θα πρέπει να γίνει αλλαγή καλλιεργειών σε βιολογικές ή ολοκληρωμένης καλλιέργειας ;

- Ναι
- Όχι
- Δε ξέρω

37. Έχει χρησιμοποιηθεί στη περιοχή σας το μέτρο «Μ3.1 βιολογική γεωργία»

- Ναι
- Όχι
- Δε ξέρω

38. Πιστεύετε ότι το κράτος θα πρέπει να ενισχύσει τη βιολογική γεωργία ;

- Ναι
- Όχι
- Δε ξέρω

39. Η βιολογική γεωργία έχει περισσότερη αξία :

- Για την υγεία
- Για το περιβάλλον
- Κανένα
- Και τα δύο
- Δε ξέρω

40. Γνωρίζετε ότι στη γη που χρησιμοποιείται για τη βιολογική γεωργία απαγορεύεται να έχουν χρησιμοποιηθεί οποιεσδήποτε ουσίες για 3 χρόνια πριν τη συγκομιδή της βιολογικής σοδειάς ;

- Ναι
- Όχι
- Δε ξέρω

41. Πιστεύετε ότι οι βιολογικές εκμεταλλεύσεις είναι περισσότερο εντατικές σε ανθρώπινη εργασία από ο,τι οι συμβατικές ;

- Ναι
- Όχι
- Δε ξέρω

42. Πιστεύετε ότι η βιολογική γεωργία έχει μειονεκτήματα ;

- Ναι
- Όχι
- Δε ξέρω

43. Πιστεύετε ότι θα πρέπει να γίνει αλλαγή της συμβατικής κτηνοτροφίας σε βιολογική ;

- Ναι
- Όχι
- Δε ξέρω

44. Έχει γίνει χρήση του μέτρου «M 3.2 Βιολογική κτηνοτροφία

- Ναι
- Όχι
- Δε ξέρω

45. Γνωρίζετε ότι τα ζώα στη βιολογική κτηνοτροφία εκτρέφονται με 100% από πιστοποιημένες τροφές βιολογικής γεωργίας ;

- Ναι
- Όχι

46. Γνωρίζετε ότι τα ζώα βιολογικής κτηνοτροφίας δεν μπορούν να καταναλώσουν αντιβιοτικά / φάρμακα για τη θεραπεία μολύνσεων ;

- Ναι
- Όχι

ΔΑΣΗ

47. Η ΚΑΠ καλύπτει τη δασοκομία ;

- Ναι
- Όχι
- Δε ξέρω

48. Σε τι βαθμό θεωρείτε πως προστατεύονται τα δάση ;

- Καθόλου
- Λίγο
- Μέτρια

- Αρκετά
- Πολύ

ΑΠΟΨΕΙΣ

49. Θεωρείτε ότι υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στη γεωργία στην περιοχή σας;

- Ναι
- Όχι

50. Κατά την άποψη σας , η γεωργία προκαλεί προβλήματα στο περιβάλλον ;

- Ναι
- Όχι

51. Γνωρίζετε το πρόγραμμα «Leader» και τη δράση του ;

- Ναι
- Όχι

52. Πώς βλέπετε το εισόδημα των γεωργών - αγροτών μετά την εφαρμογή των νέων μέτρων της ΚΑΠ ;

- Βελτιώθηκε
- Μειώθηκε
- Έμεινε το ίδιο
- Δε ξέρω

53. Πώς βλέπετε το μέλλον του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα μετά το 2014 ;

- Πολύ ευοίωνα
- Αρκετά ευοίωνα
- Όχι πολύ ευοίωνα
- Μάλλον δυσοίωνα
- Εντελώς δυσοίωνα